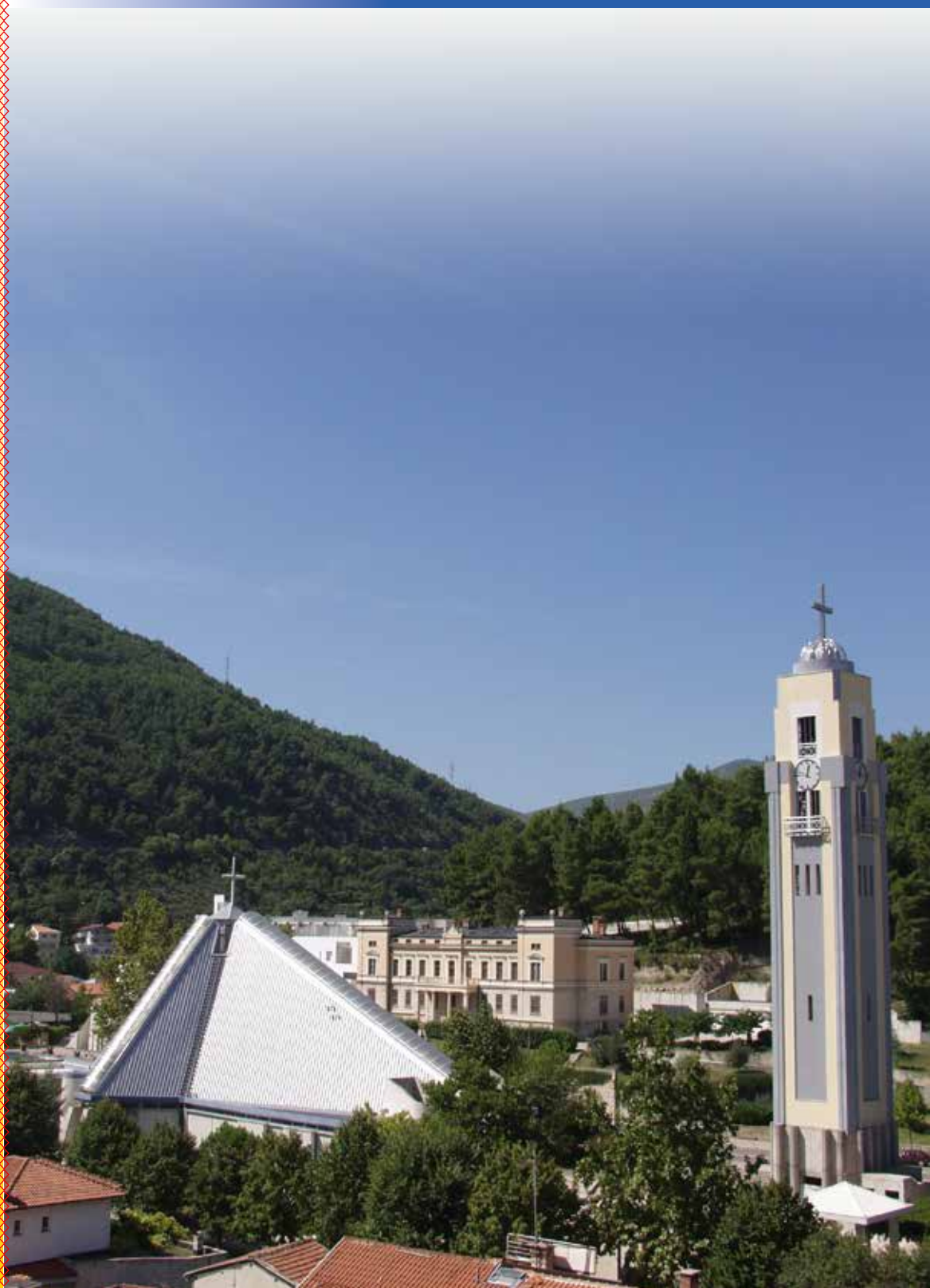




# SLUŽBENI VJESNIK

Broj 1-2/2020.

BISKUPIJÂ  
MOSTARSKO-DUVANJSKE  
I TREBINJSKO-MRKANSKE



## **SLUŽBENI VJESNIK**

Biskupijâ  
Mostarsko-duvanjske i  
Trebinjsko-mrkanske

### *Nakladnik*

Biskupski ordinarijat Mostar  
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

### *Glavni urednik*

Don Željko Majić  
generalni vikar

### *Grafička obrada*

Crkva na kamenu

### *Tisak*

Suton, Široki Brijeg

### *Slika na naslovnici*

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

### *Slika na zaslovnici*

Katedrala u Trebinju

## Sadržaj

I. DOKUMENTI SVETE STOLICE .....	5
Poruka pape Franje za međunarodni dan osoba s invaliditetom .....	6
Pismo pape Franje svećenicima prigodom 160. obljetnice smrti Župnika Arškog .....	7
Poruka pape Franje <i>Urbi et orbi</i> , Gradu i svijetu .....	13
Poruka svetog oca Franje za 53. Svjetski dan mira .....	15
Poruka pape Franje za 54. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije .....	18
Poruka svetog oca Franje za XXVIII. Svjetski dan bolesnika .....	21
Poruka pape Franje za Korizmu 2020. ....	22
Papina poruka za 35. Svjetski dan mladih .....	24
Poruka svetog oca Franje <i>Urbi et orbi</i> , Uskrs 2020. ....	27
Pismo svetog oca Franje svim vjernicima za mjesec svibanj 2020. godine .....	29
Poruka pape Franje za 57. Svjetski dan molitve za zvanja .....	29
Poruka pape Franje za 106. Svjetski dan selilaca i izbjeglica .....	31
Poruka pape Franje za Svjetski dan misija 2020. ....	33
Poruka pape Franje o 50. godišnjici proglašenja obreda posvećenja djevica .....	35
Poruka svetog oca Franje za 4. Svjetski dan siromaha .....	36
Poruka pape Franje za 6. Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu .....	39
II. ZAJEDNIČKA BISKUPSKA KONFERENCIJA .....	43
Priopćenje s XXII. redovitoga godišnjeg zajedničkog zasjedanja BK BiH i HBK .....	44
III. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE .....	47
Upute i odredbe za ponašanje u situaciji proglašene pandemije koronavirusa .....	48
Priopćenje sa 78. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine .....	49
IV. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA .....	53
Msgr. Petar Palić - novoimenovani biskup u Mostaru .....	54
Pozdravna dobrodošlica biskupu Petru .....	55
Govor biskupa Palića na objavi imenovanja mostarsko-duvanjskim biskupom i apostolskim upraviteljem Trebinjsko-mrkanske biskupije .....	56
Govor mons. Tome Vukšića na svečanosti proglašenja mons. Petra Palića na službu novoga biskupa u Mostaru .....	58
Biskup Ratko imenovan apostolskim administratorom .....	59
Biskup Kutleša - nadbiskup koadjutor .....	60
Imenovanja i razrješenja .....	62
OKRUŽNICE .....	65
Dan molitve za čovječanstvo .....	65
CRKVA U HERCEGOVINI ZA VRIJEME PANDEMIJE KORONAVIRUSA .....	66
Prva poruka za pandemije koronavirusa .....	66
Druga poruka, Hrabri budimo .....	68
Treća poruka, Tri pravila .....	69
Četvrta poruka, O slavlju sakramenata i "blagoslovu poljâ" dok traje kriza koronavirusa .....	71
Peta poruka generalnoga vikara, Medijsko čudo: biskup Perić otvorio crkve! .....	72
Šesta poruka, De sacramentis et sacramentalibus .....	74
BISKUPOVE PROPOVIJEDI, NAGOVORI I PREDAVANJA .....	76
Spomendan Drinskih mučenica .....	76
Karitasovci u rekolekciji .....	79
Božićna čestitka posredstvom radija i tiska .....	80
Božićna polnoćka, 2019. ....	81
Hvala Bogu za 2019. godinu .....	83
Bogorodica - Theotòkos .....	85
Rast u duhovnom zvanju i djelovanju .....	85

O 20. obljetnici smrti biskupa Žanića .....	86
Spomen Stadlerova rođenja i krštenja .....	88
Stadler putovima providnosti .....	89
Dan Bogu posvećenih osoba .....	91
Susret do susreta .....	92
Evo kako pravednik umire .....	94
Blaženi Stepinac - primjer i pomoć .....	97
Stepinac u sustavima triju totalitarizama .....	99
Pepelnica, 2020. ....	104
Godina "Božje riječi" .....	105
Otvoriti pamet za Bibliju .....	106
Tjedan i nedjelja solidarnosti .....	107
Isus sjedi na studencu .....	108
Cvjetna nedjelja Muke Gospodnje .....	110
Veliki četvrtak - Misa Večere Gospodnje .....	111
Isusov Veliki petak .....	113
Uskrsna čestitka .....	115
Mimo straže i pečata - uskrsnuo! .....	116
Traženje i prihvaćanje istine .....	118
Uskrsli susreće prijatelje svoje .....	120
Dobri pastir .....	122
Gospa: Bože, budi volja tvoja! .....	124
Komemoracija bleiburških žrtava .....	126
Svetkovina Uzašašća Gospodinova .....	129
Svetkovina Duha Svetoga .....	132
Svečano slavlje Marije Majke Crkve .....	134
Misa posvete krizme i blagoslov ulja .....	136
Zahvalnica i molbenica .....	137
Svećeničko ređenje trojice đakona .....	140
Zlatna Misa don Mije Klarića .....	143
<b>VIJESTI KATOLIČKOG INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR .....</b>	<b>145</b>
Biskup u sjemeništu .....	145
Božićno čestitanje .....	146
Kapelica prvođakona u centru Caritasa .....	147
Biskup Vukšić - nadbiskup koadjutor .....	148
Svetkovina svetog Ante i Prva Pričest .....	149
<b>KRIZME 2020. ....</b>	<b>150</b>
Duhov dar traži naš rad .....	150
Strahopoštovanje pred Bogom .....	151
Davidovo povjerenje u Boga, Golijatovo u sebe .....	153
Duhov dar savjeta .....	155
Nevidljivi virus razgrađuje - nevidljivi dar Duha izgrađuje! .....	156
Darovi Duha u službi ljubavi prema Bogu i blišnjemu .....	158
Srce Isusovo, strpljivo i mnogoga milosrđa .....	159
Krizmanici, molite Duha savjeta i strahopoštovanja .....	160
Krizmaniče, moli i radi! .....	162
Držimo se Prve Božje zapovijedi .....	163
Krizmanici, razborito u život! .....	164
<b>DIPLOMIRANI TEOLOZI .....</b>	<b>167</b>
<b>USNUŠE U NADI USKRSNUĆA .....</b>	<b>169</b>
Fra Ante Kutleša .....	169
Fra Ljubo Krasić .....	169
Fra Dinko Maslač .....	170
Fra Mirko Bagarić .....	170
Biskupova kratka kronika .....	172

**I.**  
**DOKUMENTI SVETE STOLICE**

## PORUKA PAPE FRANJE ZA MEĐUNARODNI DAN OSOBA S INVALIDITETOM

*Tiskovni ured Svete Stolice objavio je Poruku pape Franje povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom koji se obilježava u utorak, 3. prosinca a ove godine ima za temu "Budućnost je dostupna". Donosimo cjeloviti prijevod Poruke.*

Na Međunarodni dan osoba s invaliditetom obnavljamo pogled vjere koji u svakom bratu i sestri vidi prisutnost samog Krista, koji smatra da je svako djelo ljubavi prema jednom od najmanje braće učinjeno njemu samom (usp. *Evandjelje po Mateju* 25,40). Ovom prigodom želim podsjetiti da danas promicanje pravâ na sudioništvo ima središnju ulogu u borbi protiv diskriminacije i promicanju kulture susreta i kvalitetnog života. U pogledu osoba s invaliditetom veliki je napredak postignut u području zdravstva i skrbi, ali i danas se primjećuje prisutnost kulture odbacivanja i mnogi od njih smatraju da su u svome životu i postojanju lišeni pripadnosti i sudioništva.

Sve to iziskuje ne samo zaštitu prava osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, nego nas i potiče da svijet učinimo humanijim uklanjajući sve što sprječava njihovo punopravno građanstvo, prepreke predrasuda, i promičući pristupačnost mjesta i kvalitete života gdje će se voditi računa o svim čovjekovim dimenzijama.

Potrebno je voditi brigu o osobama s invaliditetom i pratiti ih u svakom životnom stanju, služeći se pritom također današnjim tehnologijama, ali ne tako da ih se apsolutizira; potrebno je snagom i nježnošću preuzeti na sebe brigu za one koji žive na rubu društva, biti im suputnicima na njihovu životnom putu i "oplemeniti ih" dostojanstvom u cilju aktivnog sudjelovanja u građanskoj i crkvenoj zajednici. To je zahtjevan pa i naporan hod koji će sve više pridonositi oblikovanju savjesti sposobnih svakoga pojedinca prepoznati kao jedinstvenu i neponovljivu osobu.

Ne smijemo zaboraviti ni brojne "skrivenice" koji žive u našim domovima, našim

obiteljima, našim društvima (usp. *Angelus*, 29. prosinca 2013.; *Obraćanje Diplomatskom zboru*, 12. siječnja 2015.). Tu mislim na osobe svih dobnih skupina, posebno starije koji se, također zbog invaliditeta, ponekad smatraju teretom drugima i da samo smetaju te su u opasnosti da budu odbačeni, da im se uskrate konkretne perspektive zaposlenja kako bi mogli sudjelovati u izgradnji vlastite budućnosti.

Pozvani smo u svakoj invalidnoj osobi, pa i u onoj sa složenim i ozbiljnim invaliditetom, prepoznati jedinstveni doprinos općem dobru kroz vlastitu originalnu biografiju. Pozvani smo jednako tako prepoznati dostojanstvo svakog pojedinca, itekako svjesni da to ne ovisi o funkcionalnosti pet osjetila (usp. *Colloquio con i partecipanti al Convegno della CEI sulla disabilità*, 11. lipnja 2016.). Tome obraćenju nas uči evandjelje.

Potrebno je razviti antitijela protiv kulture koja jedne živote smatra "prvom ligom", a druge "drugom ligom": to je socijalni grijeh! Treba imati hrabrosti dati glas onima koji su diskriminirani zbog stanja invalidnosti, jer ih se, nažalost, u nekim zemljama, i dan-danas teškom mukom prepoznaje kao osobe jednakog dostojanstva, kao braću i sestre u čovječstvu.

Donošenje dobrih zakona i rušenje fizičkih barijera je važno, ali nedovoljno ako se ne promjeni također mentalitet, ako se ne prevlada raširenu kulturu koja nastavlja radati nejednakosti, sprječavajući osobama s invaliditetom aktivno sudjelovanje u svakodnevnom životu.

Ovih su se godina poduzeli i provodili inkluzivni procesi, ali to još uvijek nije dovoljno, jer predrasude, osim fizičkih barijera, stvaraju tako-

đer ograničenja pristupu obrazovanju za sve, za-  
pošljavanju i sudioništvu. Osoba s invaliditetom,  
da bi se izgradila, ne treba samo živjeti nego tako-  
đer pripadati nekoj zajednici.

Potičem sve one koji rade s osobama s invalidi-  
tetom da nastave to važno služenje i zalaganje koje  
određuje stupanj civilizacije nekog naroda. Mo-

lim se ujedno da svaka osoba osjeti na sebi Božji  
očinski pogled koji afirmira njezino puno dosto-  
janstvo i bezuvjetnu vrijednost njezina života.

Iz Vatikana, 3. prosinca 2019. godine

Papa Franjo

## PISMO PAPE FRANJE SVEĆENICIMA PRIGODOM 160. OBLJETNICE SMRTI ŽUPNIKA ARŠKOG

### Mojoj braći prezbiterima

*Draga braćo,*

Slavimo spomen 160. obljetnice smrti sveto-  
ga župnika arškoga kojega je Pijo XI. postavio za  
zaštitnika svim župnicima svijeta.<sup>1</sup> Želim vam  
o njegovu blagdanu uputiti ovo pismo, ne samo  
župnicima nego i svima vama, braćo prezbiteri,  
koji bez buke "ostavljate sve" da se posvetite svag-  
danjem životu svojih zajednica. Vama, koji poput  
župnika arškoga radite "u rovu", nosite na svojim  
ramenima teret dana i žege (usp. Mt 20,12) te -  
izloženi bezbrojnim situacijama - svakodnevno  
"postupate samosvjesno", i bez pridavanja preve-  
like važnosti samima sebi, da Božji narod bude  
zbrinut i praćen. obraćam se svakome od vas,  
koji u tolikim prigodama neopaženo i požrtvov-  
no, umorni i izmučeni, bolesni i tjeskobni obav-  
ljate poslanje kao služenje Bogu i njegovu narodu  
te uza sve teškoće hoda pišete najljepše stranice  
svećeničkog života.

Nedavno sam talijanskim biskupima iznio za-  
brinutost što se naši svećenici u mnogim krajevi-  
ma osjećaju izvrgnuti smijehu i "okrivljeni" zbog  
zločina koje nisu počinili. Govorio sam im da  
svećenici u svome biskupu trebaju naći lik stari-  
jeg brata i oca koji ih bodri u ovim teškim vremen-  
ima te ih potiče i podržava na putovanju.<sup>2</sup>

Kao stariji brat i otac želim i ja biti blizu, pr-  
venstveno da *vam zahvalim* u ime svetog i vjer-  
nog Božjeg naroda za sve što od vas prima te da  
vas sa svoje strane *obodrim* u novom prihvaćanju  
onih riječi koje je tako nježno izgovorio Gospo-  
din na dan našega ređenja te koje su izvor naše  
radosti: "Više vas ne zovem slugama... nazvao  
sam vas prijateljima" (Iv 15,15).<sup>3</sup>

### BOL

"Vidio sam jade svoga naroda" (Izl 3,7)

U posljednje vrijeme mogli smo slušati jasnije  
često tihi ili silom ušutkani krik naše braće koji  
su žrtva zlorabe vlasti, savjesti i seksualnosti  
od strane zaređenih služitelja. Ovo je bez sumnje  
vrijeme patnje u životu žrtava koje su bile izvr-  
gnute različitim oblicima zlorabe; također za  
njihove obitelji i za cijeli narod Božji.

Kao što znadete, snažno poduzimamo pro-  
vedbu nužnih reforma kako bismo dali korjenit  
poticaj kulturi pastoralne brige, tako da kultura  
zlorabe ne nađe prostor za razvijanje, a pogo-  
tovu da se ne ovjekovječi. To nije lagan zadatak  
niti je kratkoročan, a traži zalaganje svih. Ako se  
u prošlosti propust mogao pretvoriti u neku vrstu

<sup>1</sup> Usp. Apostolsko pismo *Anno iubilari* od 23. travnja 1929, u: AAS 21 (1929), 312-313.

<sup>2</sup> Govor Talijanskoj biskupskoj konferenciji 20. svibnja 2019. Duhovno očinstvo koje biskupa potiče da svoje svećenike  
ne ostavlja kao siročad može se pokazivati ne samo u sposobnosti da biskup ima otvorena vrata za sve svoje svećenike nego  
i u traganju za njima radi brige za njih i radi praćenja.

<sup>3</sup> Usp. Sv. IVAN XXIII, Enciklika *Sacerdotii nostri primordia* o stotoj obljetnici blaženog preminuća svetog župnika  
arškoga (1. kolovoza 1959.): AAS 51 (1959), 548.

odgovora, danas želimo da obraćenje, transparentnost, iskrenost i solidarnost sa žrtvama postanu naš način povijenog djelovanja te da nam pomognu u posvećivanju veće pozornosti svim žrtvama ljudske patnje.<sup>4</sup>

Ni svećenici ne mogu biti ravnodušni na ovu bol. To sam mogao konstatirati u različitim pastoralnim pohodima, bilo u mojoj bilo u drugim biskupijama, gdje sam imao priliku držati susrete i osobne razgovore sa svećenicima. Mnogi od njih izrazili su mi svoje ogorčenje nad onim što se događalo te neku vrstu nemoći, jer su "unatoč upornom zauzimanju doživljavali štetu koja je nastajala iz sumnjičenja i dovođenja u pitanje koje je neke ili mnoge moglo dovoditi u sumnjičenje, strah i nepovjerenje".<sup>5</sup> Brojna su pisma svećenika koja izražavaju takav osjećaj. S druge strane, utješno je što postoje pastiri koji se pokreću nakon što vide ili spoznaju patnju žrtava i Božjega naroda, traže riječi nade i usmjerenja.

Ne nijećući niti zataškavajući štetu koju su nanijela neka naša braća, bilo bi nepravedno ne uočavati brojne svećenike koji sustavno i čestito pružaju sve što jesu i imaju za dobro drugih (usp. 2 Kor 12,15). Oni očituju duhovno očinstvo koje zna plakati s onima koji plaču; brojni su svećenici koji svojim životom iskazuju milosrđe u često negostoljubivim krajevima i situacijama, koji su udaljeni ili napušteni, i to uz opasnost po vlastiti život. Ističem i zahvaljujem za vašu hrabrost i čvrst primjer kojim nam u trenutcima smućenosti, sramote i boli pokazujete da se nastavljate zalagati s radošću za evanđelje.<sup>6</sup>

Uvjeren sam da će nas vrijeme crkvenog pročišćavanja koje proživljavamo, u omjeru s našom vjernošću volji Božjoj, u skoroj budućnosti učiniti radosnijim i jednostavnijim a naše poslanje veoma djelotvornim. "Ne podliježimo malodušnosti! Gospodin pročišćava svoju Zaručnicu i sve nas obraća k sebi. Provodi nas kroz kušnju kako bismo shvatili da smo bez njega prah. Spašava nas od licemjerja, od duhovne prividnosti. Udahnjuje nam svoga Duha da ponovno učini lijepom svoju Zaručnicu koja je zatečena u očevnom preljubu. Dobro je danas uzeti šesnaesto poglavlje

Knjige Ezekielove. Takva je povijest Crkve. Takva je moja povijest, može reći svaki od nas. Konačno, upravo po svome stidu nastaviti ćeš biti pastir. Naše ponizno kajanje koje ostaje šutljivo među suzama pred monstruožnošću grijeha i nemjerljivom veličinom Božjeg oprosta; to ponizno kajanje je početak naše svetosti".<sup>7</sup>

## ZAHVALNOST

"Ne prestajem zahvaljivati za vas" (Ef 1,16)

Više od našega odabira, zvanje je odgovor na slobodan Gospodinov poziv. Divno je neprestano se vraćati na one evanđeoske odlomke koji nam pokazuju Isusa kako moli, odabire i poziva "da budu s njime i da ih šalje propovijedati" (Mk 3,14).

Ovdje bih želio podsjetiti na velikog učitelja svećeničkog života iz moje rodne zemlje, oca Luku Geru koji je, obraćajući se skupini svećenika u vremenu mnogih kušnja u Latinskoj Americi, govorio: "Uvijek, a osobito u kušnjama, trebamo se vraćati onim svijetlim trenutcima u kojima smo doživjeli Gospodinov poziv da cijeli svoj život posvetimo služenju njemu". Volim to nazivati "deuteronomističkim spomenom našega zvanja" jer nam dopušta vraćanje "onoj gorućoj točki kada me Božja Milost dodirnula na početku hoda. Od te iskre mogu upaliti vatru za danas, za svaki dan, te donositi toplinu i svjetlost mojoj braći i sestrama. Od te iskre pali se ponizna radost, radost koju ne povređuju bol i očaj, dobra i blaga radost".<sup>8</sup>

Jednoga dana izgovorili smo "da" koje je nastalo i raslo u krilu kršćanske zajednice zahvaljujući svetima "na sporednim vratima"<sup>9</sup> koji su jednostavnom vjerom pokazali kako je vrijedno sve dati za Gospodina i za njegovo Kraljevstvo. To prihvaćeno "da" imalo je i imat će neslućenu prodornost tako da mnogo puta nismo u stanju dokučiti sve dobro koje je sadržavalo i koje može donijeti. Divno je kada oronulog svećenika okružuju i pohađaju oni maleni - koji su sada odrasli - koje je na početku krstio a oni sa zahvalnošću dolaze da mu predstave svoju obitelj! Tu smo otkrili kako smo bili pomazani da pomazu-

<sup>4</sup> Usp. Pismo Božjem narodu od 20. kolovoza 2018.

<sup>5</sup> Susret sa svećenicima, redovnicima, redovnicama, osobama posvećenog života i bogoslovima u Santiago del Chile 16. siječnja 2018.

<sup>6</sup> Usp. Pismo Božjem narodu na proputovanju u Čileu od 31. kolovoza 2018.

<sup>7</sup> Susret s klerom Rima 7. ožujka 2019.

<sup>8</sup> Homilija na Uskrsnoj vigiliji Svete noći 19. travnja 2019.

<sup>9</sup> Apostolska pobudnica *Gaudete et exsultate*, 7.



jemo, a Božje pomazanje nikada ne obmanjuje i omogućuje mi da s Apostolom reknem: "Ne prestajem zahvaljivati za vas" (Ef 1,16) i za sve dobro koje ste učinili.

U trenutcima teškoća, krhkosti, kao i u momentima slabosti u kojima se pokazuju naša ograničenja, kada je najgora od svih napasti zaustaviti se preživajući ojađenost,<sup>10</sup> lomeći pogled, sud i srce. U takvim trenutcima važno je - usudio bih se reći presudno - ne samo zadržati puni spomen zahvalnosti na Gospodinov prolaz u našem životu, spomen na njegov milosrdni pogled koji nas je pozvao da se stavimo na raspolaganje Njemu i njegovu Narodu, nego i osmjeliti se da ga provodimo u praksi te da s psalmistom možemo skovati svoju pjesmu hvale jer "vječno je milosrđe njegovo" (usp. Ps 136).

Zahvalnost je uvijek "moćno oružje". Jedino ako smo u stanju motriti i konkretno zahvaljivati za sve poteze ljubavi, velikodušnosti, solidarnosti i povjerenja, kao i za geste opraštanja, strpljivosti, podnošenja i sućuti s kakvom su drugi prema nama postupali, dopustit ćemo da nam Duh dadne svjež zrak za obnovu našega života i poslanja (a da ne postavljamo flastere). Poput Petra u jutro "čudesnog ribolova", dopustimo da uočavanje svega učinjenog dobra probudi u nama sposobnost čuđenja i zahvaljivanja tako da mognemo reći: "Idi od mene! Grešan sam čovjek, Gospodine!" (Lk 5,8), jer je "vječno milosrđe njegovo" (usp. Ps 136).

Braćo, zahvaljujem vam za vjernost zadatcima koje ste preuzeli. Zaista je značajno što u društvu i kulturi koja prolazno preoblikuje u vrijednost postoje osobe koje hrabro prihvaćaju doživotne zadatke. U srži želimo reći da nastavljamo vjerovati u Boga koji nije nikada raskinuo svoj savez, a mi smo ga prekršili bezbroj puta. To nas potiče da slavimo Boga koji nam ne uskraćuje svoje povjerenje, koji vjeruje u nas i računa na nas, unatoč našim ograničenjima i grijesima, te nas poziva da činimo isto. Svjesni da nosimo blago u glinenim posudama (usp. 2 Kor 4,7), znamo da se Gospodin pokazuje pobjednik u slabosti (usp. 2 Kor 12,2), neprestano nas podržava i poziva dajući nam stostruko (usp. Mk 10,29-30), jer "vječno je milosrđe njegovo".

Hvala vam za radost kakvom ste davali svoj život, očitujući srce koje je tokom godina kucalo i borilo se da ne postane tijesno i ogorčeno nego da bude svakog dana proširivano ljubavlju prema Bogu i njegovu narodu, srce koje se poput dobrog vina nije s vremenom ukiselilo nego mu je davalo sve izvrsniju kakvoću, jer je "vječno milosrđe njegovo".

Hvala vam što nastojite ojačati veze bratstva i prijateljstva u zboru svećenika i sa svojim biskupom, tako što se međusobno podržavate, brinete se za onoga koji se razbolio, tražite onoga koji se izolirao, podržavate stare i učite od njihove mudrosti, dijelite materijalna dobra s drugima, smijete se i plaćete zajedno... Koliko nam je ovo potrebno! Hvala vam i za čvrstoću i ustrajnost kada ste morali preuzeti kakvo teško poslanje ili potaknuti kojeg subrata da bude odgovoran, jer "vječno je milosrđe njegovo".

Hvala vam za svjedočanstvo ustrajnosti i "duranja" (*hypomonē*) u pastoralnoj službi koja nas ponekad usred pastirske smjelosti (*parrēsía*)<sup>11</sup> tjera da se borimo s Gospodinom u molitvi, poput Mojsija u onom hrabrom i riskantnom posredovanju za narod (usp. Br 14,13-19; Izl 32,30-32; Pnz 9,18-21), jer je "vječno je milosrđe njegovo".

Hvala vam što svakog dana slavite Euharistiju i što ste milosrdni pastiri u sakramentu pomirenja, bez rigorizma i laksizma, zauzeti za osobe i prateći ih na putu obraćenja prema novom životu koji Gospodin dariva svima nama. Znamo da po ljestvama milosrđa možemo sići do najniže točke naše ljudske bijede -uključivši lomljivost i grijeh - te popeti se do najviše točke božanskog savršenstva: "Budite milosrdni kao što je milosrdan vaš Otac".<sup>12</sup> Tako ćemo "moći ugrijati ljudska srca, putovati kroz noć s njima, voditi dijalog i čak silaziti u njihovu noć, u njihov mrak a da se ne izgubimo",<sup>13</sup> jer "vječno je milosrđe njegovo". Hvala vam što dijelite pomazanje i svima gorljivo navješćujete Evanđelje Isusa Krista "bilo to zgodno ili nezgodno" (2 Tim 4,2), ispitujući svoju zajednicu "da ustanovite gdje je njezina želja za Bogom živa i žarka, kao i ondje gdje je takav dijalog, nekoć pun ljubavi, zagušen ili nije mogao donijeti ploda",<sup>14</sup> jer "vječno je milosrđe njegovo".

<sup>10</sup> JOSE MARIO BEGOGLIO, *Las cartas de la tribulación*, Herder, 2019., str. 21. Talijanski prijevod *Lettere della tribolazione*, Milano, 2019., str. 18.

<sup>11</sup> Usp. Govor župnicima Rima, 6. ožujka 2014.

<sup>12</sup> Duhovne vježbe svećenicima, *Prvo razmatranje*, 2. lipnja 2016.

<sup>13</sup> ANTONIO SPADARO, *Intervju s Papom Franjom*, *La Civiltà Cattolica* 3918 (19. rujna 2013.), str. 462.

<sup>14</sup> Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 137.

Hvala vam za zgrade kada ste, puni sućuti, prihvaćali posrnuće, liječili njihove rane, nudeći toplinu njihovim srcima, iskazujući nježnost i sućut kao Samaritanac iz parabole (usp. Lk 10,25-37). Ništa nije hitnije od ovoga: dostupnost, bliskost, spremnost na približavanje tijelu naše patničke braće i sestara.<sup>15</sup> To odražava srce pastira koji je naučio duhovni okus suosjećanja sa svojim narodom,<sup>16</sup> pastira koji nikada ne zaboravlja da je došao iz naroda te da će samo služeći narodu naći i protumačiti svoj najdublji i potpuni identitet. To će ga dovesti do toga da razvije jednostavan i strog stil života, bez prihvaćanja povlastica koje ne mirišu na Evanđelje jer "vječno je milosrđe njegovo".

Zahvalimo, napokon, za svetost Božjega naroda koji smo pozvani pasti te po kojemu Gospodin pase nas i vodi o nama brigu, dajući nam sposobnost da taj narod promatramo "u roditeljima koji s neizmjernom ljubavlju odgajaju svoju djecu, u muškarcima i ženama koje rade da bi kući donosile kruh, u bolesnicima, u starijim redovnicama koje se i nadalje smiješe. U ovoj spremnosti da idemo naprijed iz dana u dan vidim svetost borbene Crkve".<sup>17</sup> Zahvaljimo za svakoga od njih i dopustimo da nam pomažu i ohrabruju nas svojim svjedočenjem, jer "vječno je milosrđe njegovo".

## OHRABRENJE

"Htio bih da se ohrabre srca vaša" (usp. Kol 2,2)

U duhu riječi sv. Pavla, moja druga želja je pratiti vas u obnovi naše svećeničke hrabrosti koja je prije svega plod djelovanja Duha Svetoga u našem životu. Pred bolnim doživljajima svima nam je potrebna utjeha i ohrabrenje. Poslanje na koje smo pozvani ne uključuje izuzetost od patnje, boli i čak nerazumijevanja.<sup>18</sup> Ove nevolje traže da se s njima sučeljavamo izravno te da ih prihvatimo, da bismo prepustili Gospodinu neka ih preoblikuje te nas učini sličnijima sebi. "U konačnici,

pomanjkanje iskrenog, strpljivog i poniznog priznanja naših granica sprečava da milost uspješnije djeluje u nama, jer joj ne dopušta prostor da donosi moguće dobro koje se uklapa u iskren i realan hod rasta".<sup>19</sup>

Dobar način da ispitamo svoje srce kao pastiri je da pogledamo kako se sučeljavamo s patnjom. Moguće je da se puno puta ponašamo kao levit ili svećenik iz parabole koji se okreću na drugu stranu te ne mare za čovjeka koji leži na zemlji (usp. Lk 10,31-32). Drugi pristupaju loše, mudruju navodeći uobičajene isprike: "takav je život", "ne može se ništa učiniti". Time podliježu fatalizmu i obeshrabrenju, ili pristupaju s pogledom selektivnih preferencija proizvodeći tako samo izolaciju i isključenje. "Poput proroka Jone, uvijek u sebi nosimo napast bijega na sigurno mjesto koje može imati različita imena: individualizam, spiritualizam, zatvaranje u maleni svijet...".<sup>20</sup> To nas ne ispunja zauzetom sućuti nego nas udaljuje od vlastitih rana, rana drugih a time i od rana Isusovih.<sup>21</sup>

Na ovoj crti, želim naglasiti još jedan suptilni i opasni stav koji je "najdragocjeniji napitak demona", kako je volio govoriti Bernanos.<sup>22</sup> On je veoma škodljiv za nas koji želimo služiti Gospodinu, jer sije obeshrabrenje, utučenost i donosi očaj.<sup>23</sup> Razočarani nad stvarnošću, nad Crkvom i nad samim sobom možemo podleći kušnji da budemo zapleteni u *slatkastu žalost* koju istočni oci nazivaju mlohavost. Kardinal Tomáš Špidlík običavao je govoriti: "Ako nas spopada žalost zbog života kao takvog, zbog društva drugih, zbog činjenice što smo sami, tada uvijek postoji određeni manjak vjere u Providnost Božju i u njegovo djelo. Žalost koči hrabrost da nastavimo s radom, s molitvom te nas čini antipatičnima našim bližnjima. Monaški autori koji na široko opisuju takvu manu nazivaju je najgorim neprijateljem duhovnog života".<sup>24</sup>

<sup>15</sup> Govor župnicima Rima, 6. ožujka 2014.

<sup>16</sup> Usp. apostolsku pobudnicu *Evangelii gaudium*, 268.

<sup>17</sup> Apostolska pobudnica *Gaudete et exsultate*, 7.

<sup>18</sup> Usp. Apostolsku pobudnicu *Misericordia et misera*, 13.

<sup>19</sup> Apostolska pobudnica *Gaudete et exsultate*, 50.

<sup>20</sup> *Ondje*, 134.

<sup>21</sup> Usp. JORGE MARIO BERGOGLIO, *Reflexiones en esperanza*, Città del Vaticano, 2013., str. 14.

<sup>22</sup> *Journal d'un curé de campagne*, Paris, 1974., str. 135; usp. Apostolsku pobudnicu *Evangelii gaudium*, 83.

<sup>23</sup> Usp. BARSANUFIO, *Epistolario*, u: VITO CUTRO - MICHAŁ TADEUSZ SZWEMIN, *Bisogno di Paternità*, Varsavia, 2018., str. 47.

<sup>24</sup> *L'arte di purificare il cuore*, Roma, 1999, str. 47.

Poznamo tu žalost koja vodi u navikavanje i polagano prihvaća naravnost zla i nepravde uz mirno uvjeravanje: "Tako se uvijek činilo!" Takva žalost čini neplodnima sve pokušaje preobrazbe i obraćenja šireći ogorčenje i ozlojeđenost. "To nije odabir dostojnog i punog života, to nije Božja želja za nas, to nije život u Duhu koji šiklja iz srca uskrslog Krista"<sup>25</sup> i na koji smo pozvani. Kada takva *slatkasta žalost* zaprijeti da zagospodari našim životom i našom zajednicom, nemojmo se ustrašiti ni tjeskobno zabrinuti, nego odlučno tražimo i činimo da drugi traže od Duha "neka dođe probuditi nas, neka našoj obamrlosti dadne jak udarac, neka nas oslobodi od mlitavosti! Oslobodimo se od robovanja navikama, otvorimo širom oči i uši, a iznad svega srce, da ne budemo ravnodušni nad onim što se događa oko nas i nama nego uznemireni živom i uspješnom Riječju Uskrsnuloga".<sup>26</sup>

Dopustite mi da ponovim: svima nam je u teškim vremenima potrebna utjeha i osnaženje od Boga ili od braće. Svih nas se tiču dirljive riječi svetoga Pavla upravljene njegovim zajednicama: "Ne klonite, molim, s nevolja mojih za vas" (Ef 3,13); "Htio bih da se ohrabre srca vaša" (Kol 2,2). Tako ćemo moći izvršavati poslanje koje nam daje Gospodin svakoga jutra: prenositi "veliku radost za sav narod" (Lk 2,10). Međutim, ne kao teoriju ili intelektualno i moralno znanje onoga što bi trebalo biti nego kao ljudi uronjeni u patnju koje je Gospodin preoblikovao i promijenio te s Jobom mogu uskliknuti: "Po čuvenju tek poznavah te dosad, ali sada te oči moje vidješe" (42,5). Bez toga temeljnog doživljaja svi naši naponi dovest će nas na put frustracije i razočaranosti.

Tokom svoga života mogli smo promatrati kako se "s Kristom Isusom uvijek iznova rađa radost".<sup>27</sup> Makar i postojale različite faze toga iskustva, znamo da nam iznad naših posrtaja i grijeha Bog "dopušta da podignemo glavu i počnemo iznova, uz nježnost koja nikada ne razočarava i koja nam uvijek može vratiti radost".<sup>28</sup> Ta se radost ne rađa iz našeg volontarističkog ili intelektualističkog zalaganja nego uz uvjerenja da Isusove riječi Petru i dalje vrijede: u trenutku kada

budeš "stavljen na rešet", ne zaboravi da sam "ja molio za tebe da ne malaksa tvoja vjera" (Lk 22,32). Prvi Gospodin moli za tebe i za mene i bori se za nas. On nas poziva da potpuno uronimo u njegovu molitvu. Istina, mogu nastati trenutci kada trebamo uroniti "u getsemansku molitvu koja je najljudskija i najdramatičnija Isusova molitva (...). Nastaje prošnjia, žalost, tjeskoba, skoro dezorijentacija (Mk 14,33)".<sup>29</sup>

Znamo da nije lagano ostati pred Gospodinom prepuštajući da njegov pogled prožima naš život, ozdravlja naše ranjeno srce i opere nam noge zaprljane svjetovnošću koja nam se zaljepila tokom puta i ometa nam hodanje. U molitvi doživljavamo svoju blaženu nestalnost koja nas podsjeća da smo učenici u potrebi Gospodinove pomoći i oslobađa nas prometejske težnje onih "koji se u konačnici pouzdavaju samo u svoje snage te se osjećaju višima od drugih zato što drže određene norme".<sup>30</sup>

Braćo, Isus pozna naša zalaganja i uspjehe više od bilo koga drugoga, ali i promašaje i neuspjehe. On nam prvi govori: "Dođite k meni svi vi koji ste izmoredni i opterećeni i ja ću vas odmoriti. Uzmite jaram moj na sebe, jer sam krotka i ponizna srca i naći ćete pokoj dušama svojim" (Mt 11,28-29).

Uz takvu molitvu znademo da nismo nikada sami. Pastirova molitva obuhvaća Duha "koji kliče: 'Abba! Oče!'" (Gal 4,6) kao i narod koji mu je povjeren. Naše poslanje i identitet dobivaju svjetlost od ove dvostruke povezanosti.

Pastirova molitva hrani se i utjelovljuje u srcu Božjega naroda. Nosi znakove rana i radosti njegovih vjernika koje u tišini iznosi pred Gospodina, kako bi bili pomazani darom Duha Svetoga. Pastirova nada pouzdano se bori da Gospodin iscijeli našu krhkost, osobnu i krhkost naših zajednica. Međutim, ne gubimo iz vida činjenicu da se srce pastira utjelovljuje i nalazi svoje mjesto u molitvi Božjega naroda. To nas oslobađa od traženja ili zahtijevanja laganih, brzih, gotovih odgovora, dopuštajući Gospodinu da nam put nade pokaže On (a ne naši recepti i prioritati). Ne gubimo iz vida činjenicu da je u najtežim trenucima prvotne zajednice molitva postala glavna stvar, kako čitamo u knjizi Djela apostolskih.

<sup>25</sup> Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 2.

<sup>26</sup> Apostolska pobudnica *Gaudete et exsultate*, 137.

<sup>27</sup> Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 1.

<sup>28</sup> *Ondje*, 3.

<sup>29</sup> JORGE MARIO BERGOGLIO, *Reflexiones en esperanza*, Città del Vaticano, 2013., str. 26.

<sup>30</sup> Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 94.

Braćo, priznajmo spremno svoju krhkost, ali dopustimo da je Isus preoblikuje te nas iznova upravi na naše poslanje. Ne gubimo radost da se osjećamo "ovcima", znajući da je on naš Gospodin i Pastir.

Da bismo trajno bili u srcu hrabri, potrebno je ne zanemariti ove dvije sastojnice našega identiteta: prvo, odnos s Isusom. Kadgod se odvežemo od Isusa ili zanemarimo svoj odnos s njime, malo pomalo hladi naše zalaganje i svjetiljke nam ostaju bez ulja potrebnog za osvjetljavanje života (usp. Mt 25,1-13). "Ostanite u meni i ja u vama. Kao što loza ne može donijeti roda sama od sebe, ako ne ostane na trsu, tako ni vi ako ne ostanete u meni... Uistinu, bez mene ne možete učiniti ništa" (Iv 15,4-5). U tom smislu, želim vas obodriti da ne zanemarujete duhovno vodstvo, po kojem odabirete jednoga subrata s kojim ćete razgovarati, sučeljavati se, raspravljati te razabirati svoj put u punom povjerenju i transparentnosti. On je mudar brat s kojim doživljavamo da smo učenici. Tražite ga, nađite ga i uživajte radost prihvaćanja lijeka, praćenja i savjetovanja. To je nezamjenjiva pomoć da bismo živjeli svoj ministerij vršeći volju Očevu (usp. Heb 10,9) te omogućavali da nam srce kuca "mišljenjem Krista Isusa" (Fil 2,5). Divne su riječi Koheleta: "Bolje je dvojici nego jednome... Padne li jedan, drugi će ga podići; a teško jednomu! Ako padne, nema nikoga da ga podigne" (Prop 4,9-10).

Druga konstitutivna sastojnica: jačajte i hranite odnos sa svojim narodom. Ne izolirajte se od svojih ljudi, od svećenika ni od zajednica. Još bi bilo gore da se krijete u zatvorene i elitističke skupine. To u konačnici guši i truje duh. Hrabar služitelj je onaj koji stalno izlazi. "Biti u izlaženju" omogućuje nam da hodamo "ponekad sprijeda, ponekad u sredini i ponekad pozadi: sprijeda da bismo vodili zajednicu, u sredini da je bodrimo i podržavamo, pozadi da je ujedinjujemo kako nitko ne bi previše zaostao. Ima još jedan razlog: jer narod 'njuška!' Njuška da nađe nove putove za hodanje, ima *sensus fidei* (usp. *Lumen gentium*, 12). Što ima ljepše?"<sup>31</sup> Sam Isus uzor je ovog evangelizatorskog odabira koji nas uvodi u srce našega naroda. Kako nam je divno gledati ga bliskog svima. Isusovo darivanje samoga sebe na

križu vrhunac je toga evangelizatorskog stila koji je oznaka cijele njegove egzistencije.

Braćo, patnja tolikih žrtava, patnja Božjega naroda, patnja kakva je naša ne može biti uzalud. Sam Isus nosi cijeli ovaj teret na svom križu i zove nas da obnovimo svoje poslanje kako bismo bili bliski onima koji pate, kako bismo bez stida bili bliski ljudskim nevoljama te ih usvajali kao euharistiju.<sup>32</sup> Označeno starim i novim ranama, naše vrijeme traži da budemo graditelji odnosa i zajedništva, otvoreni, puni pouzdanja te u očekivanju novosti koju Božje kraljevstvo želi danas provoditi. To je kraljevstvo grešnika kojima je oprošteno i koji su pozvani da stalno svjedoče Gospodinovu živu i aktivnu sućut, "jer je vječno milosrđe njegovo".

## POHVALE

"Veliča duša moja Gospodina" (Lk 1,46)

Ne možemo govoriti o zahvalnosti i obodrenju a da ne promatramo Mariju. Ona kao žena probodenog srca (Lk 2,35) uči nas iskazivati hvalu kojom otvaramo pogled u budućnost i vraćamo nadu u sadašnjosti. Cijeli njezin život zgusnut je u njezinoj zahvalnoj pjesmi (usp. Lk 1,46-55) koju smo i mi pozvani pjevati kao obećanje punine.

Kadgod pohodim neko marijansko svetište, volim "provoditi vrijeme" gledajući Majku i prepuštajući da ona mene gleda, preseći povjerenje djeteta, siromaha i jednostavne osobe koja zna da je tu majka pa da može prositi mjesto u njezinu krilu. Gledanjem nje kao da još jednom čujem ono što je rekla Indijancu Juanu Diegu: "Što je, moj najmanji sine? Što te u srcu žalosti? Zar nisam ovdje ja kojoj je čast biti tvoja majka?"<sup>33</sup>

Promatrati Mariju znači vratiti se "vjerovanju u revolucionarnu snagu nježnosti i ljubavi. Na njoj vidimo da poniznost i nježnost nisu vrline slabih nego snažnih koji nemaju potrebu zlostavljati druge kako bi se osjećali važni".<sup>34</sup>

Ako nam se ponekad pogled počinje zamračivati ili osjećamo da zavodljiva snaga apatije ili očaja želi pustiti korijenje i zagospodariti našim srcem, ako nam osjećaj pripadnosti Božjemu narodu počinje biti mučan ili se osjetimo gurnuti u

<sup>31</sup> Susret s klerom, Bogu posvećenim osobama i članovima pastoralnih vijeća, Assisi 4. listopada 2013.

<sup>32</sup> Usp. Apostolsku pobudnicu *Evangelii gaudium*, 268-270.

<sup>33</sup> Usp. *Nican Mopuhua*, 107, 118, 119.

<sup>34</sup> Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 288.

elitistički stav... ne bojmo se promatrati Mariju i zapjevati njezinu pohvalnu pjesmu.

Ako se ponekad osjetimo zavedeni na izolaciju i zatvaranje u sebe same ili u naše projekte, štiteći se od uvijek prašnjavih putova povijesti, ili ako jadikovke, protesti, kritike i ironije zavladaju našim djelovanjem bez volje za borbom, očekivanjem i ljubavlju... tada promatrajmo Mariju da nam oči očisti od svake "slamke" koja bi nas mogla ometati u pažljivosti i budnosti za promatranje Krista koji živi u svome narodu. Ako opazimo da ne uspijevamo hodati pravo, da nam je dosadno držati odluke o obraćenju, obratimo se Njoj, kao što je ponizno i skoro ortački činio veliki župnik moje prethodne biskupije koji je ujedno pjesnik: "Gospodo, večeras je moje obećanje ozbiljno. Međutim, za svaki slučaj, ne zaboravi ostaviti ključ vani".<sup>35</sup> Ona je "uvijek pažljiva prijateljica jer stalno provida vino u našem životu. Srce joj je probodeno mačem i zato razumije sve muke. Kao majka svih, ona je znak nade za narode koji podnose porođajne boli dok se ne rodi pravda... Kao prava majka, putuje uz nas, dijeli s nama naše nevolje i neprestano nas okružuje Božjom ljubavlju".<sup>36</sup>

Braćo, još jednom, "Ne prestajem zahvaljivati za vas" (Ef 1,16), za vašu odanost i poslanje. Uvjeren sam da "Bog odstranjuje i najtvrdje kamenje o koje se mrskađu nade i očekivanja: smrt, grijeh, strah, svjetovnost. Ljudska povijest ne završava pred grobnim kamenom, jer otkriva "živi kamen" (1 Pt 2,4), uskrsnulog Isusa. Mi smo kao Crkva utemeljeni na Njemu pa i kad postanemo obeshrabreni, kad smo skloni sve prosuđivati po našim neuspjesima, On sve čini novim".<sup>37</sup>

Dopustimo da zahvalnost nadahnjuje pohvale i još nas jednom obodri za poslanje pomazivanja naše braće i sestara nadom. Kako bismo bili ljudi koji svojim životom svjedoče sućut ili milosrđe kakvo nam može dati jedini Isus.

Neka vas blagoslovi Gospodin Isus i neka vas čuva Svet Djevica. Usrdno vas molim da ne zaboravite moliti za mene.

Bratski odani vam

*Franjo*

Rim, iz sjedišta sv. Ivana Lateranskog,  
4. kolovoza 2019, na liturgijski spomen  
sv. Župnika arškoga.

*(Preveo mons. Mato Zovkić)*

## PORUKA PAPE FRANJE URBI ET ORBI, GRADU I SVIJETU

*Svetkovina Rođenja Gospodinova 2019.*

**"Narod koji je u tmuni hodio svjetlost vidje veliku" (Iz 9,1)**

Draga braćo i sestre, sretan vam Božić!

Iz krila majke Crkve ponovo se ove noći rodio Sin Božji koji je postao čovjekom. Ime mu je Isus, što znači "Bog spašava". Otac, vječna i beskrajna Ljubav, poslao ga je u svijet ne da osudi, nego da svijet spasi (usp. Iv 3,17). Otac nam ga je dao s neizmjernim milosrđem. Dao ga je za sve. Dao ga je zauvijek. I On se rodio, poput malog plamena upaljenog u tami i hladnoći noći.

To Dijete, rođeno od Djevice Marije, utjelovljena je Riječ Božja. Riječ koja je upravljala Abrahamovo srce i korake prema obećanoj zemlji i nastavlja privlačiti one koji vjeruju u Božja obećanja. Riječ koja je Židove vodila na putu od ropstva do slobode i nastavlja pozivati robove svih vremena, pa i dan-danas, da izađu iz svojih tamnica. To je Riječ sjajnija od sunca, utjelovljena u malom sinu čovječjem, Isusu, svjetlu svijeta.

Zato prorok uzvikuje: "Narod koji je u tmuni hodio svjetlost vidje veliku" (Iz 9,1). *Dà*, u ljud-

<sup>35</sup> Usp. AMELIO LUIS CALORI, *Aula Fúlgida*, Buenos Aires, 1946.

<sup>36</sup> Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium*, 286.

<sup>37</sup> Homilija na Uskrsnoj vigiliji u Svetoj noći, 20. travnja 2019.

skim srcima postoji tama, ali Kristovo svjetlo je veće. Ima tame u osobnim, obiteljskim, društvenim odnosima, ali Kristovo svjetlo je veće. Ima tame u ekonomskim, geopolitičkim i ekološkim sukobima, ali Kristovo svjetlo je veće.

Neka Krist bude svjetlo za mnogu djecu koja trpe zbog rata i sukoba na Bliskom Istoku i u raznim zemljama svijeta. Neka bude utjeha za ljubljenu sirijski narod koji još uvijek ne vidi kraja neprijateljstvima koja su razdirala tu zemlju u ovom desetljeću. Neka prodrma savjesti ljudi dobre volje. Neka nadahne vladare i međunarodnu zajednicu da pronađu rješenja koja će jamčiti sigurnost i miran suživot narodâ cijele te regije i okončati njihove patnje. Neka bude potpora libanonskom narodu da uzmogne izaći iz trenutne krize i ponovo otkrije svoj poziv da bude glasnikom slobode i skladnog suživota za sve.

Neka Gospodin Isus bude svjetlo za Svetu Zemlju gdje je rođen On, Spasitelja čovjeka i gdje mnogi i dalje, usprkos zaprekama ne daju se obeshrabiliti već iščekuju dane mira, sigurnosti i blagostanja. Neka bude utjeha za Irak, u kojem vladaju društvene napetosti, kao i za Jemen koji prolazi kroz ozbiljnu humanitarnu krizu.

Neka malo Betlehemske Djeteta bude nada za cijeli američki kontinent gdje više zemalja prolazi kroz razdoblje društvenih i političkih previranja. Neka ohrabri dragi venecuelski narod tako dugo iskušavan političkim i društvenim napetostima i neka ne dopusti da ostane bez pomoći koja mu je potrebna. Neka blagoslovi napore onih koji rade na promicanju pravde i pomirenja i trude se prevladati različite krize i mnoge oblike siromaštva koji vrijeđaju dostojanstvo svake osobe.

Neka Otkupitelj svijeta bude svjetlo za dragu Ukrajinu koja teži konkretnim rješenjima za trajni mir.

Neka Gospodin koji je rođen bude svjetlo za narode u Africi gdje i dalje ima društvenih i političkih prilika zbog koji su ljudi često prisiljeni na iseljavanje te na taj način ostaju bez doma i obitelji. Neka bude mir za stanovništvo koje živi u istočnim krajevima Demokratske Republike Kongo izložene mučenjstvu neprekidnih sukoba.

Neka bude utjeha onima koji trpe zbog nasilja, prirodnih katastrofa ili izvanrednih zdravstvenih situacija. Neka bude utjeha onima koji su progonjeni zbog svoje vjeroispovijesti, posebno otežim misionarima i vjernicima, i onima koji su žrtve napada ekstremističkih skupina, osobito u Burkini Faso, Maliju, Nigeru i Nigeriji.

Neka Sin Božji, koji je sišao s Neba na zemlju, bude štit i potpora svima onima koji zbog tih i drugih nepravdi moraju emigrirati nadajući se životu u sigurnosti. Nepravda je to što ih prisiljava da prelaze pustinje i mora pretvorena u groblja. Nepravda je to što ih prisiljava da podnose neizreciva zlostavljanja, ropstva svih vrsta i mučenja u migrantskim kampovima gdje vladaju neljudski uvjeti. Nepravda je razlog zašto bježe iz mjesta gdje bi trebali imati nadu u dostojanstven život i nailaze na zidove ravnodušnosti.

Neka Emanuel bude svjetlo za cijelo ranjeno čovječanstvo. Neka omekša naše često tvrdo i sebično srce i učini nas oruđima svoje ljubavi. Neka preko naših siromašnih lica podari svoj osmijeh djeci širom svijeta: napuštenoj i djeci koja su pretrpjela nasilje. Neka po našim slabim rukama zadane siromahe koji nemaju što odjenuti, neka dadne kruh gladnima, neka se pobrine za bolesne. Neka po našem krhkom društvu bude bliz starijim osobama i onima koji su sami, migranti i onima koji su gurnuti na rub društva. Neka na ovaj blagdan podari svima svoju nježnost i obasja tamu ovoga svijeta.

\*\*\*

Draga braćo i sestre,  
još jednom želim sretan Božić svima vama koji ste došli sa svih strana svijeta na ovaj Trg, kao i svima onima iz različitih zemalja koji nas prate putem radija, televizije i drugih sredstava komunikacije. Zahvaljujem vam na vašoj prisutnosti na ovaj radosni dan.

Svi smo pozvani dati svijetu nadu naviještajući riječima i nadasve svjedočenjem svojega života da se rodio Isus, naš mir.

Ne zaboravite, molim vas, moliti za mene. Neka vam je dobar tek na ovaj božićni dan i doviđenja!

## PORUKA SVETOG OCA FRANJE ZA 53. SVJETSKI DAN MIRA (1. SIJEČNJA 2020.)

### Mir kao put nade: dijalog, pomirenje i ekološko obraćenje

#### 1. *Mir - put nade posut preprekama i kušnjama*

Mir je veliko i dragocjeno dobro, predmet naše nade, kojem teži ljudska obitelj. Nadati se miru je ljudski stav koji u sebi ima egzistencijalnu napetost koja omogućuje da, katkad tegobna sadašnjost "može se živjeti i prihvatiti ako vodi ka nekom cilju, ako u taj cilj možemo biti sigurni i ako je taj cilj tako velik da opravdava trud koji je uložen u prijedeni put".<sup>1</sup> Nada je, dakle, krepost koja nas pokreće i daje nam krila da idemo naprijed, čak i onda kad se prepreke čine nepremostivima.

Naša ljudska zajednica nosi, u svom sjećanju i na svome tijelu, ožiljke niza sve razornijih ratova i sukoba koji ne prestaju pogađati osobito najsiromašnije i najranjivije. Čak se i cijelim narodima teško osloboditi lanaca iskorištavanja i korupcije koji potiču mržnje i nasilja. I dan-danas se velikom broju muškaraca i žena, mladih i starih, niječu dostojanstvo, tjelesni integritet, sloboda, uključujući vjersku slobodu, zajednička solidarnost i nada u budućnost. Mnogo je nevinih žrtava izloženo bolnom ponižavanju i isključivanju, tuži i nepravdi, ako ne čak i traumama uslijed sustavnog nasrtanja na njihov narod i njihove najdraže.

Strašne kušnje unutarnjih i međunarodnih sukoba, često pogoršane bezobzirnim nasiljima, ostavljaju ožiljke na tijelu i duši čovječanstva koji teško i sporo zacjeljuju. Svaki se rat zapravo pokazuje bratoubojstvom koje uništava sâm naum bratstva upisan u poziv ljudske obitelji.

Rat, kao što znamo, često počinje s netrpeljivošću zbog različitosti drugoga što rađa želju za posjedovanjem i htijenje za prevlašću nad drugima. Rađa se u čovjekovu srcu iz sebičnosti i oholosti, iz mržnje koja vodi razaranju, stvaranju isključivo negativne slike o drugome, njegovu isključivanju i uništenju. Rat potiču izobličene odnose, hegemonске ambicije, zloupotrebe moći, strah od drugoga i različitosti koje se promatra

kao prepreku. Rat, u isti mah, sve to potiče i jača.

Kao što sam primijetio tijekom svog nedavnog apostolskog putovanja u Japan, paradoksalno je da "naš svijet živi izopačenu dihotomiju: želi se braniti i jamčiti stabilnost i mir na temelju lažne sigurnosti podupirane mentalitetom straha i nepovjerenja, što završava trovanjem odnosa među narodima i sprječavanjem svakog mogućeg dijaloga. Mir i stabilnost u svijetu nespojivi su sa svakim pokušajem da se gradi na strahu od međusobnog uništenja ili prijetnji potpunog uništenja. Mogući su samo na temelju globalne etike solidarnosti i suradnje u službi budućnosti oblikovane međusobnom ovisnošću i suodgovornošću u čitavoj ljudskoj obitelji, onoj današnjoj i onoj sutrašnjoj".<sup>2</sup>

Svaka prijetnja jača nepovjerenje i zaokupljenost vlastitim stanjem. Nepovjerenje i strah dodatno oslabljuju odnose i povećavaju rizik od nasilja, stvarajući začarani krug koji nikad neće moći dovesti do mirnih odnosa. Čak i nuklearno odvracanje može stvoriti tek lažnu sigurnost.

Zato ne možemo težiti tome da održavamo stabilnost u svijetu kroz strah od uništenja, u veoma nestabilnoj ravnoteži koja visi na rubu nuklearnog ponora i koja je zatvorena iza zidova ravnodušnosti, gdje se donose društvene i ekonomske odluke koje utiru put tragičnim situacijama u kojima se ljudska bića pa i sam stvoreni svijet odbacuje, umjesto da jedni druge čuvamo.<sup>3</sup> Kako, dakle, graditi put mira i uzajamnog poštivanja? Kako stati na kraj opakoj logici prijetnje i straha? Kako nadići dinamiku nepovjerenja koja danas prevladava?

Trebamo težiti istinskome bratstvu koje se temelji na našem zajedničkom porijeklu od Boga i koje se ostvaruje u dijalogu i međusobnom povjerenju. Želja za mirom duboko je upisana u ljudskome srcu i ne smijemo se miriti s ičim manjim od toga.

<sup>1</sup> Benedikt XVI., Enc. *Spe salvi* (30. studenoga 2007.), 1.

<sup>2</sup> Govor o nuklearnom oružju, Nagasaki, Park "Atomic Bomb Hypocenter", 24. studenoga 2019.

<sup>3</sup> Usp. *Homilija u Lampedusi*, 8. srpnja 2013.

## 2. *Mir - put slušanja zasnovan na sjećanju, solidarnosti i bratstvu*

*Hibakusha*, oni koji su preživjeli atomsko bombardiranje u Hirošimi i Nagasakiju, ubrajaju se među one koji danas održavaju živim plamen kolektivne svijesti svjedočeći nadolazećim naraštajima o užasu onoga što se dogodilo u kolovozu 1945. i neizrecivim patnjama koje su uslijedile sve do dana današnjega. Njihovo svjedočanstvo budi i čuva na taj način sjećanje na žrtve, tako da ljudska svijest uzmogne nadjačati svaku želju za dominacijom i uništenjem. "Ne možemo dopustiti sadašnjim i budućim generacijama da izgube sjećanje na ono što se ovdje dogodilo. To je sjećanje jamstvo i poticaj za izgrađivanje budućnosti u kojoj će biti više pravde i bratstva."<sup>4</sup>

Poput njih, mnogi ljudi diljem svijeta rade na tome da buduće generacije sačuvaju sjećanje na prošle događaje ne samo zato da se iste greške ne bi ponavljalo, a lažne varljive obrasce iz prošlosti ponovno ljudima nudilo, nego također zato da sjećanje, kao plod iskustva, služi kao osnova i nadahnuće za sadašnje i buduće odluke kojima se promiče mir.

Štoviše, sjećanje je horizont nade. Mnogo puta, u tami ratova i sukoba, sjećanje i na malu primljenu gestu solidarnosti može poslužiti kao nadahnuće za hrabre, štoviše herojske odluke, može osloboditi nove energije i ponovno upaliti plamen nove nade u pojedincima i zajednicama.

Utirati i hoditi putom mira predstavlja utoliko složeniji izazov jer su interesi u odnosima među ljudima, zajednicama i narodima brojni i kontradiktorni. Potrebno je prije svega apelirati na moralnu svijest i osobnu i političku volju. Mir izvire iz dubine ljudskog srca i političku volju treba uvijek iznova jačati, tako da se otpočnu novi procesi za pomirenje i ujedinjavanje pojedinaca i zajednica.

Svijetu nisu potrebne prazne riječi, nego uvjereni svjedoci, mirotvorci otvoreni za dijalog koji zaziru od isključivosti ili manipulacijâ. Naime, ne može se doista prispjeti miru bez uvjerenog dijaloga muškaraca i žena koji traže istinu onkraj ideologija i različitih mišljenja. Mir "valja stalno izgrađivati",<sup>5</sup> to je hod koji poduzimamo zajedničkim snagama u stalnom traženju općeg dobra i uz predano zalaganje da održimo zadanu riječ i poštujemo pravo.

Uzajamno slušanje može dovesti do toga da poraste međusobno poznavanje i poštivanje, sve dotle da u neprijatelju vidimo lice brata ili sestre.

Proces mira stoga zahtijeva trajnu predanost. To je strpljivi rad na traženju istine i pravde, kojim se odaje počast žrtvama i koji otvara put, korak po korak, zajedničkoj nadi jačoj od želje za osvetom. U pravnoj državi demokracija može biti značajna paradigma ovog procesa, pod uvjetom da je utemeljena na pravdi i predanom zalaganju oko zaštite prava svakog pojedinca, posebno onoga koji je slab ili marginaliziran, u stalnom traganju za istinom.<sup>6</sup> To je društvena konstrukcija i nešto što se gradi kontinuirano gdje svaki pojedinac daje odgovorno svoj doprinos na svim razinama lokalne, nacionalne i globalne zajednice. Kao što je isticao sveti Pavao VI.: "Dvojaka težnja prema jednakosti i prema učešću usmjerena je ka promicanju demokratskog tipa društva [...]. Ovo predmnijeva važnost odgoja za udruženi život i kojem će, osim obaviještenosti o pravima svakog od nas, biti osvjetljena i nužna protuteža tim pravima: priznavanje vlastitih dužnosti prema drugima. Značaj i vršenje dužnosti zavisi od vladanja sobom, zatim od prihvaćanja odgovornosti i granica u služenju slobodi pojedinca ili skupine".<sup>7</sup>

Nasuprot tome, podjela među članovima društva, povećanje društvenih nejednakosti i odbijanje korištenja sredstava kojima će se osigurati cjeloviti ljudski razvoj ugrožavaju težnju općem dobru. Međutim, strpljivi rad koji se temelje na snazi riječi i istine može kod ljudi ponovno probuditi sposobnost za suosjećanje i kreativnu solidarnost.

U našem kršćanskom iskustvu neprestano se spominjemo Krista koji je dao svoj život da nas pomiri s Bogom (usp. Rim 5,6-11). Crkva u punini sudjeluje u traženju pravednog društvenog poretke. Ona nastavlja služiti općem dobru i jačati nadu mira prenošenjem kršćanskih vrijednosti i moralnog učenja te svojim društvenim i odgojno-obrazovnim djelima.

## 3. *Mir - put pomirenja u bratskom zajedništvu*

Biblija, na osobit način po riječima prorokâ, podsjeća savjesti i narode na Božji savez s ljudski rodnom. Riječ je o tome da se odustane od želje za

<sup>4</sup> Govor o miru, Hiroshima, Memorijal mira, 24. studenoga 2019.

<sup>5</sup> Drugi vat. konc., Past. konst. *Gaudium et spes*, 78.

<sup>6</sup> Usp. Benedikt XVI., *Obraćanje vođama udruga talijanskih kršćanskih radnika (Discorso ai dirigenti delle Associazioni Cristiane Lavoratori Italiani)*, 27. siječnja 2006.

<sup>7</sup> Apost. pismo *Octogesima adveniens* (14. svibnja 1971.), 24.



dominacijom nad drugima i da naučimo gledati jedni druge kao osobe, kao djecu Božju, kao braću. Drugoga se nikada ne smije ograničiti na ono što bi mogao reći ili učiniti nego ga treba promatrati kroz prizmu obećanja koje nosi u sebi. Samo ako se odabere put poštivanja moguće je razbiti spiralu osvete i krenuti putom nade.

Misao vodilja u tome nam je evanđeoski odlomak koji donosi sljedeći razgovor između Petra i Isusa: "Tada pristupi k njemu Petar i reče: "Gospodine, koliko puta da oprostim bratu svomu ako se ogriješi o mene? Do sedam puta?" Kaže mu Isus: "Ne kažem ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam"" (Mt 18,21-22). Taj put pomirenja poziva nas da u dubini srca pronademo snagu oprostjenja i sposobnost da jedni u drugima prepoznamo braću i sestre. Naučiti živjeti u opraštanju povećava našu sposobnost da postanemo žene i muškarci mira.

Ono što je istinito za mir u društvenoj vrijedi i za političku i ekonomsku sferu, jer pitanje mira prožima sve dimenzije života zajednice: nikad neće biti istinskoga mira ako ne budemo u stanju graditi pravedniji ekonomski sustav. Kao što je Benedikt XVI., prije deset godina, napisao u enciklici *Caritas in veritate*: "Želimo li pobijediti nerazvijenost, potrebno je je nastojati ne samo oko poboljšanja transakcija koje se zasnivaju na razmjeni te učvršćivanja javnih struktura čija je zadaća pružati pomoć nego osobito oko sve većeg, štoviše globalnog otvaranja onim oblicima ekonomske djelatnosti koji su obilježeni znatnim udjelom besplatnosti i zajedništva" (br. 39).

#### 4. Mir - put ekološkog obraćenja

"Ako je pogrešno shvaćanje vlastitih načela koji put dovelo do toga da smo opravdavali loše postupanje s prirodom, čovjekovo okrutno vladanje nad stvorenim svijetom ili ratove, nepravde i nasilja, kao vjernici trebamo priznati da na taj način nismo bili vjerni blagu mudrosti koje smo bili dužni štititi i čuvati".<sup>8</sup>

Suočeni s posljedicama našeg neprijateljstva prema drugima, našeg nepoštivanja zajedničkog doma i nasilnog iskorištavanja prirodnih dobara - koje se promatra isključivo kao korisna sredstva za ostvarivanje neposredne zarade, bez poštiva-

nja lokalnih zajednica, zajedničkog dobra i same prirode - potrebno nam je ekološko obraćenje.

Nedavna Sinoda o Amazoniji potiče nas uputiti poziv za obnovu mirnog odnosa između zajednica i zemlje, između sadašnjosti i prošlosti, između iskustva i nada.

Ovaj put pomirenja također zahtijeva oslušivanje i kontemplaciju svijeta koji nam je Bog dao kao dar da od njega učinimo naš zajednički dom. Naime, prirodna dobra, mnogobrojni oblici života i sama Zemlja povjereni su nam "da ih obrađujemo i čuvamo" (usp. Post 2,15) također za buduće naraštaje, odgovornim i aktivnim sudjelovanjem svijetu. Moramo, k tome, promijeniti svoja uvjerenja i poglede i postati otvoreniji za susret s drugima i prihvaćanje dara stvaranja, koji odražava ljepotu i mudrost svojega Stvoritelja.

To je, na osobit način, izvor dubljih motivacija i novog načina da prebivamo u našem zajedničkom domu, da živimo rame uz rame jedni s drugima sa svojim različitostima, da poštujemo i slavimo život koji smo primili i dijelimo s drugima, da se pobrinemo oko stvaranja životnih uvjeta i modela društva koji potpomažu trajnost života i razvoj općeg dobra čitave ljudske obitelji.

Ekološko obraćenje na koje pozivamo vodi nas do toga da na nov način gledamo na život, promatrajući darežljivost Stvoritelja koji nam je darovao Zemlju i koji nas poziva na radosnu umjerenost u zajedničkom dijeljenju svega. To obraćenje treba shvatiti na cjeloviti način, kao promjenu odnosa prema sestrama i braći, prema drugim živim bićima, prema stvorovima u svojoj bogatoj raznolikosti i prema Stvoritelju koji je izvor i početak svekolikog života. Za kršćanina ono zahtijeva da "plodovi njihova susreta s Isusom Kristom izađu na vidjelo u njihovim odnosima sa svijetom koji ih okružuje".<sup>9</sup>

#### 5. Dobivaš onoliko koliko se nadaš<sup>10</sup>

Put pomirenja iziskuje strpljivost i povjerenje. Mir se ne može postići ako mu se ne nadamo.

U prvom redu, to znači vjerovati u mogućnost mira, vjerovati da drugi, baš kao i mi, trebaju mir. U tome se možemo nadahnjivati ljubavlju koju Bog ima prema svakome od nas, ljubavlju koja je oslobađajuća, bezgranična, besplatna i neumorna.

<sup>8</sup> Enc. *Laudato si'* (24. svibnja 2015.), 200.

<sup>9</sup> *Ibid.*, 217.

<sup>10</sup> Usp. Sv. Ivan od Križa, *Tamna noć*, II, 21, 8.

Strah je često izvor sukoba. Stoga je važno nađići svoje ljudske strahove i prepoznati da smo potrebita djeca pred Onim koji nas ljubi i očekuje, kao otac rasipnog sina (usp. Lk 15, 11-24). Kultura bratskog susreta slama kulturu prijatni. Ona svaki susret pretvara u mogućnost i dar Božje velikodušne ljubavi. Vodi nas onkraj granica naših uskih obzora i stalno nas potiče na život u duhu sveopćega bratstva, kao djeca jednog nebeskog Oca.

Za Kristove sljedbenike taj je put također poduprt sakramentom pomirenja, koji je Gospodin dao za oprostjenje grijeha krštenikâ. Taj sakrament Crkve, koji obnavlja pojedince i zajednice, poziva uprijeti svoju pogled u Isusa, koji je "uspostavivši mir krvlju križa njegova izmiri(o) sa sobom sve, bilo na zemlji, bilo na nebesima" (Kol 1,20) i traži od nas da u mislima, riječima i djelima odbacimo

svako nasilje bilo prema bližnjima, bilo prema stvorenom svijetu.

Milost Boga Oca daruje se kao bezuvjetna ljubav. Dobivši njegov oprost u Kristu, možemo krenuti na put da ga ponudimo muškarcima i ženama našeg vremena. Iz dana u dan, Duh Sveti sugerira nam stavove i riječi kako bismo postali graditelji pravde i mira.

Neka nas Bog mira blagoslovi i pritekne nam u pomoć.

Neka nas Marija, Majka Kneza mira i Majka svih naroda na zemlji, prati i bude nam potpora na svakom koraku našeg puta pomirenja.

I neka svaka osoba, dolaskom na ovaj svijet, uzmogne upoznati život mira i u potpunosti razvijati obećanje života i ljubavi koje nosi u sebi.

Iz Vatikana, 8. prosinca 2019.

Franjo

## PORUKA PAPE FRANJE ZA 54. SVJETSKI DAN SREDSTAVA DRUŠTVENE KOMUNIKACIJE

*"Da možeš pripovijedati svome sinu i svome unuku" (Izl 10,2). Život postaje priča*

Želio bih ovogodišnju *Poruku* posvetiti temi pripovijedanja, jer vjerujem da, ako se ne želimo izgubiti na svome putu, moramo udisati dah istine sadržane u dobrim pričama. Priče su to koje izgrađuju, a ne ruše; priče koje nam pomažu ponovno otkriti korijene i snagu koji su potrebni da zajedno krenemo naprijed. Usred konfuzije glasova i poruka kojima smo obasuti sa svih strana potrebna nam je ljudska priča koja nam govori o nama i ljepoti koja prebiva u nama; priča koja svijet i ono što se u njemu zbiva zna gledati s pogledom punim nježnosti; priča koja nam može reći da smo dio tkanja života; priča koja otkriva isprepletene niti kojima smo povezani jedni s drugima.

### 1. Istkati priče

Čovjek je biće koje pripovijeda. Još od malih nogu gladni smo priča jednako kao što osjećamo glad za hranom. Bilo da su u obliku bajki, romana, filmova, pjesama, vijesti... priče utječu na naš život čak i ako toga nismo svjesni. Često odlučujemo što je ispravno ili pogrešno na teme-

lju ličnosti i priča koje smo upijali u sebe. Priče ostavljaju svoj trag na nama, oblikuju naša uvjerenja i naša ponašanja. One nam mogu pomoći da razumijemo i kažemo tko smo.

Čovjek nije samo jedino biće koje treba odjeću da bi pokrilo svoju golotinju (usp. Post 3,21), nego je također jedini koji ima potrebu pripovijedati o sebi, "zaodjenuti se" u priče kako bi zaštitio svoj život. Mi ne tkamo samo odjeću, nego i priče: naime, čovjekova sposobnost "tkanja" (latinski *texere*) upućuje i na *tekstil* i na *tekstove*. Svevremenske priče imaju zajednički "tkalački stan": njihova struktura predviđa "junake", uključujući i one obične, svakodnevnne, koji se, slijedeći svoj san, hvataju u koštac s teškim situacijama i bore protiv zla, vodeći snagom koja im ulijeva hrabrost - snagom ljubavi. Uranjajući u priče možemo pronaći razloge da se junački nosimo sa životnim izazovima.

Čovjek je pripovjedač zato što je biće u nastajanju, koje sebe otkriva i obogaćuje u tkanjima danâ svojega života. Ipak, od samog početka, naša je priča ugrožena: kroz povijest se migolji zlo.

## 2. Nisu sve priče dobre

"Onog dana kad budete s njega jeli... vi ćete biti kao bogovi" (usp. Post 3,4): zmijina napast unosi u tkanje povijesti čvrsti čvor koji treba razvezati. "Ako budeš posjedovao, postat ćeš ovo, postići ćeš ono...", šapuću oni koji i dan-danas koriste tzv. *storytelling* u instrumentalne svrhe. Kolike nas priče omamljuju uvjeravajući nas da, ako želimo biti sretni, trebamo stalno imati, posjedovati i konzumirati. Gotovo ni ne opažamo koliko postajemo pohlepni za tračevima i klevetama, koliko nasilja i neistina konzumiramo. Često s komunikacijskih razboja umjesto konstruktivnih priča koje služe jačanju društvenih veza i kulturnog tkiva izlaze destruktivne i provokativne priče koje uništavaju i trgaju krhke niti suživota. Skupljajući neprovjerene informacije, ponavljajući banalne diskurse i tvrdnje koje su lažne ali uvjerljive, nasrćući na druge porukama mržnje ne pomažemo u tkanju ljudske povijesti, nego čovjeka lišavamo njegova dostojanstva.

No dok su priče koje se koriste u instrumentalne svrhe i moć kratkoga vijeka, dobra priča može nadići granice prostora i vremena. Stoljećima kasnije ostaje aktualna jer hrani život.

U doba u kojem je falsifikacija sve sofisticiranija i postiže zapanjujuće razmjere (*deepfake*), treba nam mudrost kako bismo mogli prigriliti i stvarati lijepe, istinite i dobre priče. Potrebna nam je hrabrost da odbacimo lažne i zle priče. Potrebni su nam strpljivost i moć raspoznavanja kako bismo ponovno otkrili priče koje nam pomažu da ne izgubimo nit vodilju usred mnogih današnjih razdora. Potrebne su nam priče koje će iznijeti na vidjelo istinu o nama samima, također u skrovitom junaštvu svakodnevnog života.

## 3. Priča nad pričama

Sveto pismo je *Priča nad pričama*. Koliko je samo događaja, naroda i pojedinaca u njemu prikazano! Ono nam pokazuje od samoga početka Boga koji je i Stvoritelj i istodobno Pripovjedač. On, naime, zbori svoju Riječ i sve nastaje (usp. Post 1). Svojom riječju Bog sve poziva na život, a kao vrhunac stvara muškarca i ženu kao svoje slobodne sugovornike koji zajedno s njim oblikuju povijest. U jednom od psalama stvor govori Stvoritelju: "Jer ti si moje stvorio bubre-

ge, *satkao* me u krilu majčinu. Hvala ti što sam stvoren tako *čudesno* [...] kosti moje ne bjehu ti sakrite dok nastajah u tajnosti, otkan u dubini zemlje" (139,13-15). Nismo rođeni cjeloviti, već nas treba neprestano "tkati", "prèsti". Život nam je darovan kao poziv da nastavimo tkati onu "čudesnost" koju predstavljamo mi sami.

U tome smislu Biblija je velika povijest ljubavi između Boga i čovjeka. U njenom središtu je Isus: njegova povijest privodi punini Božju ljubav prema čovjeku i istodobno čovjekovu povijest ljubavi prema Bogu. Čovjek će tako biti pozvan, iz naraštaj u naraštaj, *prepričavati i čuvati sjećanje* na najznačajnije zgrade iz te *priče nad pričama*, zgrade koje mogu najbolje prenositi smisao i značenje onoga što se zbililo.

Naslov ovogodišnje *Poruke* preuzet je iz Knjige Izlaska, temeljnog biblijskog izvješća koje svjedoči o Božjem zahvatu u povijest svoga naroda. Kad mu Izraelova djeca uzdižu svoj vapaj, Bog sluša i sjeća se: "Bog... *sjetio* se svoga saveza s Abrahamom, Izakom i Jakovom. I pogleda Bog na Izraelce i zauze se za njih" (Izl 2,24-25). Plod Božjeg sjećanja je oslobađanje od tlačenja, oslobađanja koje se zbiva nizom znakova i čudesna. Gospodin tada otkriva Mojsiju značenje svih tih znakova: "*da možeš pripovijedati* svome sinu i svome unuku što sam učinio Egipćanima i kakva sam znamenja izvodio među njima, kako biste znali da sam ja Jahve" (Izl 10,2). Iskustvo Izlaska uči nas da se znanje o Gospodinu prenosi poglavito pripovijedanjem, iz naraštaja u naraštaj, o njegovoj trajnoj prisutnosti. Bog života nam se objavljuje kroz priče o životu.

Isus nije o Bogu govorio apstraktnim diskursima, nego prisposobama, kratkim pričama preuzetim iz svakodnevnog života. Tu život postaje priča a zatim, za slušatelja, priča postaje život: ta priča ulazi u život onih koji je slušaju i mijenja ga.

Evandjelja su također priče, i to ne slučajno. Dok nas upoznaju s Isusom, ona su "performativna"<sup>1</sup> s obzirom na Isusa; suobličuju nas njemu. Evandjelje traži od čitatelja da bude dionikom iste vjere kako bi mogao dijeliti isti život. U Ivanovu Evandelju nam se kaže da Pripovjedač u pravom smislu riječi - Riječ - postaje priča: "Jedinorođenac - Bog - koji je u krilu Očevu, on ga *obznani*" (Iv 1,18). Upotrijebio sam izraz "obznani" jer

<sup>1</sup> Usp. Benedikt XVI., Enc. *Spe salvi*, 2: "kršćanska poruka nije bila samo "informativnog" nego i "performativnog" karaktera - ona je djelotvorna. To znači da evandjelje ne samo da obznanjuje stvari kojima čovjek obogaćuje svoje znanje već ono i djeluje na čovjeka i mijenja njegov život".

izvornik *exegésato* može se prevesti i kao "objavi" i kao "obznani". Bog se osobno utkao u naše čovječstvo i tako nam je dao novi način oblikovanja naših povijesti.

#### 4. Povijest koja se obnavlja

Kristova povijest nije baština iz prošlosti; to je naša povijest, trajno aktualna. Ona nam pokazuje da je Bogu toliko stalo do čovjeka, našega tijela i naše povijesti da je postao čovjek, tijelo i povijest. Također nam govori da ne postoje beznačajne ili male ljudske priče. Nakon što je Bog postao povijest, svaka ljudska povijest u stanovitom je smislu Božja povijest. U povijesti svake osobe Otac ponovno vidi povijest svoga Sina koji je sišao na zemlju. Svaka ljudska povijest ima neuništivu vrijednost. Zato čovjek zaslužuje priče koje su na njegovoj visini, na očaravajućoj visini koja ostavlja bez daha na koju ga je Isus uzdigao.

"Vi ste - pisao je sveti Pavao - pismo Kristovo... napisano ne crnilom, nego Duhom Boga živoga; ne na pločama kamenim, nego na pločama od mesa, u srcima" (2 Kor 3,3). Duh Sveti, ljubav Božja, piše u nama. I dok u nama piše usađuje u nas dobrotu i stalno nas na to podsjeća. *Podsjećati* znači dovesti u srce (tal. "*ri-cordare*", *nap. pr.*), "pisati" na srcu. Po Duhu Svetom svaka priča, čak i ona koja je pala u najveći zaborav, čak i ona koja izgleda kao da je pisana na najiskrivljenijim crtama, može pružiti nadahnuće, može se iznova roditi kao remek-djelo i postati dodatak Evanđelju. Poput Augustinovih *Ispovijesti*.

Poput *Hodočasnikove ispovijesti* svetog Ignacija. Poput *Povijesti jedne duše* Terezije od Djeteta Isusa. Poput *Zaručnika*, poput *Braće Karamazov*. Poput nebrojenih drugih priča koje su na divan način oslikale susret između Božje slobode i čovjekove slobode. Svaki od nas zna različite priče koje imaju miris Evanđelja, koje svjedoče o ljubavi koja preobražava život. Te priče traže da ih se dijeli, prepričava i oživljava u svakom dobu, na svakom jeziku, svim sredstvima.

#### 5. Povijest koja obnavlja nas

U svaku veliku priču ulazi naša vlastita priča. Dok čitamo Sveto pismo, zgrade iz života svetaca, ali i one tekstove koji su uspjeli proniknuti čovjekov duh i pokazati njegovu ljepotu, Duh Sveti je slobodan pisati u našem srcu, obnavljajući u nama sjećanje na to tko smo u Božjim očima. Kad se sjetimo ljubavi koja nas je stvorila i spasila, kad ljubav postane dijelom naših svakodnevnih priča, kada svoje dane ispredamo nitima milosrđa, mi

tada okrećemo drugu stranicu. Više nismo sputani sponama žaljenja i tuge, sponama nezdravog sjećanja koje nam zatvara srce, nego, otvarajući se drugima, otvaramo se samoj viziji velikog Pripovjedača. Pripovijedati Bogu našu priču nikad nije beskorisno, čak i kada kronika događaja ostaje nepromijenjena, značenje i perspektiva se mijenjaju. Ispričati našu priču Gospodinu znači ući u njegov pogled suosjećajne ljubavi prema nama i prema drugima. Njemu možemo pripovijedati priče koje živimo, njemu možemo donositi ljude i povjeravati situacije. S njim možemo ponovo povezati tkanje života, krpajući pukotine i rupe u njemu. Koliko nam je samo svima to potrebno!

Pogledom velikog Pripovjedača - jedinog koji ima neograničen pogled - približimo se potom protagonistima, našoj braći i sestrama, koji su s nama akteri današnje povijesti. Da, jer na pozornici svijeta nitko nije suvišan i svačija je priča otvorena mogućoj promjeni. Čak i kad pričamo o zlu možemo ostaviti prostora otkupljenju, možemo prepoznati usred zla također dinamizam dobrote i dati mu prostora.

Nije riječ, stoga, o tome da slijedimo logike onih koji se služe umijećem pričanja priča (*storytelling*) niti o tome da oglašavamo neku stvar ili sebe same nego da se spomenemo toga tko smo u Božjim očima, da svjedočimo ono što Duh piše u našim srcima i otkrivamo svakom pojedincu da njegova priča sadrži u sebi divne i čudesne stvari. Da bismo mogli to učiniti povjerimo se ženi koja je u svome krilu istkala čovječstvo Božje i, govori nam Evanđelje, ispredala u sebi sve događaje iz svog života. Djevica Marija je, naime, sve čuvala i o tome razmišljala u svome srcu (usp. Lk 2,19). Zamolimo za pomoć nju, koja je znala krotkom snagom ljubavi razvezati čvorove života:

*O Marijo, ženo i majko, u tvome se krilu istkala Božja Riječ. Ti si svojim životom pripovijedala veličanstvena Božja djela. Slušaj naše priče, pohrani ih u svome srcu i neka budu tvoje i one priče koje nitko ne želi čuti. Nauči nas prepoznati dobru nit koja se provlači kroz povijest. Svrni svoj pogled na zapetljane čvorove u koje se zapleo naš život paralizirajući naše sjećanje. Tvoje nježne ruke mogu razvezati svaki čvor. Ženo Duha, majko povjerenja, nadahnjuj također nas. Pomozi nam istkati priče o miru, priče o budućnosti. I pokaži nam kako ih zajedno živjeti.*

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 24. siječnja 2020., spomen svetog Franje Saleškog.

Papa Franjo

## PORUKA SVETOG OCA FRANJE ZA XXVIII. SVJETSKI DAN BOLESNIKA [11. VELJAČE 2020.]

*"Dođite k meni svi koji ste izmoreni i opterećeni i ja ću vas odmoriti" (Mt 11,28)*

Draga braćo i sestre!

1. Riječi koje izgovara Isus: *"Dođite k meni svi koji ste izmoreni i opterećeni i ja ću vas odmoriti"* (Mt 11,28) pokazuju tajanstveni put milosti koja se objavljuje jednostavnima i daje snagu onima koji su izmoreni i opterećeni. Te riječi izražavaju solidarnost Sina Čovječjega, Isusa Krista sa svima onima koji su nevoljni i trpe. Koliki samo pate u tijelu i duši! On poziva sve da dođu k Njemu: *"Dođite k meni"*, i obećava im odmor i okrpju. *"Kada Isus to kaže on ima pred očima ljude koje susreće svakoga dana na putovima Galileje: tolike jednostavne osobe, siromašne, bolesne, grešnike i marginalizirane bremenom zakona i tlačiteljskim društvenim sustavom... Ti su ljudi uvijek hrlili za njim da slušaju njegovu riječ - riječ koja je davala nadu!"* (*Angelus*, 6. srpnja 2014.).

Na ovaj XXVIII. svjetski dan bolesnika Isus upućuje taj poziv bolesnima, potlačenima i siromašnima koji su svjesni toga da u potpunosti ovisе o Bogu i da, stenjući pod teretom životnih jada, trebaju njegovo ozdravljenje. Onima koji žive u tjeskobi zbog svojega stanja krhkosti, boli i slabosti, Isus Krist ne nameće zakone nego pruža svoje milosrđe, odnosno samoga sebe kao onoga koji ima moć ozdraviti i pridići. Isusov se pogled spušta na ranjenog čovjeka. Njegove oči vide, opažaju jer mu pogled prodire duboko u čovjekovo srce. Taj pogled nije ravnodušan, nego se zaustavlja i prihvaća čitavog čovjeka, svakog čovjeka u njegovu zdravstvenom stanju, ne odbacujući nikoga, pozivajući svakog pojedinca poziva da uđe u njegov život kako bi iskusio nježnost.

2. Zašto Isus gaji te osjećaje? Zato što je on sâm postao krhak, iskusio je ljudsku patnju te je i sam primio utjehu od Oca. Naime, samo onaj tko osobno doživi to iskustvo moći će tješiti druge. Postoje razni oblici teških patnji: neizlječive i kronične bolesti, psihičke bolesti, bolesti koje zahtijevaju rehabilitaciju ili palijativnu skrb, razni oblici invaliditeta, bolesti koje pogađaju djecu ili starije osobe... U takvim situacijama kadikad nedostaje čovjekoljublja i zato, da bi njihovo ozdravljenje bilo cjelovito, ukazuje se potreba za personaliziranim pristupom bolesnicima povezujući *medicinsku skrb s brigom o osobi*. U bolesti osoba osjeća da joj je ugrožen ne

samo tjelesni integritet, nego i relacijska, intelektualna, afektivna i duhovna dimenzija njezina života te, stoga, osim terapije i podrške, očekuje njegu i pažnju, riječju - ljubav. K tome, uz svaku bolesnu osobu je i njezina obitelj koja i sama pati i kojoj je potrebna podrška i utjeha.

3. Draga braćo i sestre koji ste bolesni, vaša vas bolest na poseban način svrstava među one koji, "izmoreni i opterećeni", privlače Isusov pogled i srce. Odatle dopire svjetlo koje će rasvijetliti trenutke tame, odatle dolazi nada koja će ublažiti nevolju koja vas je snašla. On vas poziva da dođete k Njemu: *"Dođite"*. U Njemu ćete naći snagu da se nosite s brigama i pitanjima koji vas salijeću u toj "mračnoj noći" tijela i duše. Krist nam nije dao recepte, nego nas svojom patnjom, smrću i uskrsnućem oslobađa od jarma zla.

U tome stanju sigurno vam je potrebno mjesto gdje ćete naći počinka duši svojoj. Crkva želi sve više postajati "gostinjac" dobrog Samarijanca koji je Krist (usp. Lk 10,34), to jest kuća gdje ćete moći pronaći njegovu milost koja nalazi svoj izraz u prisnosti, prihvaćanju i utjesi. U toj ćete kući moći susresti osobe izliječene Božjim milosrđem koje će znati pomoći vam nositi križ i promatrati vlastito trpljenje i patnju kroz novu prizmu. Znat ćete tako izdići svoj pogled onkraj bolesti i primiti novo svjetlo i snagu za svoje živote.

Važnu ulogu u ovom nastojanju da se pruži odmor i okrpju našoj bolesnoj braći i sestrama imaju zdravstveni djelatnici: liječnici, medicinske sestre, medicinsko i administrativno osoblje, pomoćno osoblje te volonteri koji svojim znanjem i stručnošću daju drugima osjetiti prisutnost Krista koji pruža utjehu i preuzima na sebe brigu za bolesnu osobu vidajući njezine rane. Ali i oni su muškarci i žene s vlastitim slabostima, pa i bolestima. Za njih na osobit način vrijedi da "nakon što primimo od Krista okrpju i utjehu, i mi smo pozvani postati okrpja i utjeha za braću, u stavu krotkosti i poniznosti, po uzoru na Učitelja" (*Angelus*, 6. srpnja 2014.).

4. Dragi zdravstveni djelatnici, svaki dijagnostički, preventivni, terapijski, istraživački zahvat, sva njega i rehabilitacija uvijek su u službi bolesne osobe pri čemu imenica "osoba" ima prednost

pred pridjevom "bolesna". U svome radu, stoga, uvijek promičite dostojanstvo i život svake osobe i odbacujte svaki oblik eutanazije, potpomognutog samoubojstva ili zatiranja života, pa i kada je posrijedi terminalna bolest.

Kad se suočite s ograničenjima, pa čak i neuspjehom same medicinske znanosti u slučaju sve problematičnijih kliničkih slučajeva i nepovoljnih dijagnoza pozvani ste biti otvoreni transcendentnoj dimenziji koja vam može pružiti puni smisao vašega zanimanja. Sjetimo se da je život svet i pripada Bogu; stoga je nepovrediv i čovjek nema pravo njime raspolagati (usp. *Donum vitae*, 5; *Evangelium vitae*, 29-53). Život treba prihvaćati, štiti, poštivati i služiti mu od njegova početka do njegova svršetka. To zahtijevaju i razum i vjera u Boga tvorca života. U nekim je slučajevima prigovor savjesti za vas nužna odluka kako biste ostali dosljedni tome "da" životu i osobi. U svakom slučaju, vaša profesionalnost, nadahnuta kršćanskom milosrdnošću, bit će najvrsnije služenje istinskom ljudskom pravu - pravu na život. Kad više ne budete mogli ponuditi lijek i dalje ćete moći pružiti njegu i ozdravljenje gestama i postupcima koji bolesnicima pružaju utjehu i olakšanje.

Nažalost, u nekim ratnim okolnostima i konfliktima meta napada su zdravstveno osoblje i ustanove koje primaju i pomažu bolesnima. U nekim područjima političke vlasti pokušavaju

manipulirati medicinskom skrbi u svoju korist, ograničavajući na taj način legitimnu autonomiju medicinske struke. No, zapravo, napadi na one koji se posvećuju služenju članovima društva koji pate i trpe nikome ne koristi.

5. Na ovaj XXVIII. svjetski dan bolesnika u mislima sam s našom brojnom braćom i sestrama diljem svijeta koji nemaju mogućnost pristupa medicinskoj skrbi jer grcaju u siromaštvu. Zato se obraćam zdravstvenim ustanovama i vladama svih zemalja svijeta da iz ekonomskih razloga ne zapostavljaju socijalnu pravdu. Nadam se da će se združivanjem načelâ solidarnosti i supsidijarnosti surađivati oko toga da se svima osigura pristup odgovarajućim lijekovima za čuvanje i vraćanje zdravlja. Od srca zahvaljujem volonterima koji se stavljaju u službu bolesnima, nadoknađujući nerijetko strukturne nedostatke te odražavajući - svojim djelima nježne ljubavi i bliskosti - sliku Krista Dobrog Samarijanca.

Blaženoj Djevici Mariji, Zdravlju bolesnih, povjeravam sve one koji nose teret bolesti, zajedno s njihovim obiteljima, kao i sve zdravstvene djelatnike. Svima od srca jamčim svoju blizinu u molitvi i od srca upućujem apostolski blagoslov.

Iz Vatikana, 3. siječnja 2020.- Spomen Presvetoga Imena Isusova

Papa Franjo

## PORUKA PAPE FRANJE ZA KORIZMU 2020.

*"Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom!" (2 Kor 5,20)*

Draga braćo i sestre,

Gospodin nam i ove godine daje ovo milosno vrijeme pripreve da bismo obnovljena srca proslavili veliko otajstvo Isusove smrti i uskrsnuća, stožer našeg osobnog i zajedničkog kršćanskog života. Tome se otajstvu moramo neprestano vraćati duhom i srcem. Naime, ono nastavlja rasti u nama u mjeri u kojoj dopustimo da nas zahvati njegova duhovna snaga i slobodno i velikodušno prionemo uza nj.

1. *Pashalni misterij kao temelj obraćenja*

Kršćaninova radost izvire iz slušanja i prihvaćanja Radosne vijesti o Isusovoj smrti i uskrsnu-

ću. To je *kerygma* koja sažima otajstvo ljubavi koja je "tako stvarna, tako istinita, tako konkretna da nam nudi odnos pun otvorenosti i plodnog dijaloga" (*Christus vivit*, 117). Tko vjeruje u taj navještaj odbacuje laž da naš život potječe od nas samih. On se zapravo rađa iz ljubavi Boga Oca, iz njegove želje da daje život u izobilju (usp. Iv 10,10). Ako, umjesto toga, sluša zavodnički glas "oca laži" (Iv 8,44) čovjek se izlaže opasnosti da potone u ponor besmisla i doživi pakao ovdje na zemlji, kao što to nažalost svjedoče mnogi tragični događaji osobnog i kolektivnog ljudskog iskustva.

Na ovu korizmu 2020. godine želim poručiti svim kršćanima ono što sam napisao mladima u apostolskoj pobudnici *Christus vivit*: "Upri svoj pogled u raširene ruke raspetoga Krista, pusti da te uvijek iznova spašava. A kada ideš ispovjediti svoje grijeh, čvrsto vjeruj u njegovo milosrđe koje te oslobađa krivnje. Razmišljaj o njegovoj krvi prolivenoj s tolikom ljubavlju i dopusti da te ona očisti. Tako ćeš se moći rađati uvijek iznova" (br. 123). Isusova Pasha nije događaj iz prošlosti: snagom Duha Svetoga trajno je prisutna i omogućava nam da vidimo i vjerom dotičemo Kristovo tijelo u onima koji je pate.

## 2. Hitnost obraćenja

Spasonosno je dublje duhom proniknuti pashalni (vazmeni) misterij po kojem nam je darovano Božje milosrđe. Iskustvo milosrđa moguće je, naime, samo u odnosu "licem u lice" s raspetim i uskrsnim Gospodinom "koji me ljubio i predao samoga sebe za mene" (Gal 2,20), u iskrenom, prijateljskom dijalogu. Zato je molitva tako važna u korizmenom vremenu. Prije no dužnost, molitva je izraz naše potrebe da odgovorimo na Božju ljubav koja nam uvijek prethodi i podupire nas. Naime, dok moli, kršćanin je svjestan da je ljubljen iako toga nije dostojan. Molitva može poprimiti različite oblike, ali ono što je u Božjim očima doista važno jest to da ona zađe tako duboko u nas da razbije tvrdoću našega srca kako bi se sve više obratilo njemu i njegovoj volji.

Križni put na Koloseju, Veliki petak, 19. travnja 2019. Foto: Vatican Media

Dopustimo zato da nas se u ovom milosnom vremenu vodi poput Izraela u pustinji (usp. Hoš 2,16) kako bismo konačno mogli čuti glas našeg Zaručnika i dopustili mu i oraspoložili se da odjekne sve dublje u nama. Što više budemo njegovoj riječi puštali da nas zahvati to ćemo više moći iskusiti besplatno milosrđe koje nam On pruža. Ne dopustimo zato da ovo milosno vrijeme milosti protekne uzalud, u umišljenoj iluziji da smo mi gospodari vremena i putova našega obraćenja njemu.

## 3. Božja silna volja za dijalogom sa svojom djecom

Činjenicu da nam Gospodin još jednom pruža milosno vrijeme za naše obraćenje nikada ne treba uzimati zdravo za gotovo. Ova nova prilika trebala bi u nama probuditi osjećaj zahvalnosti i trgnuti nas iz naše tromosti. Unatoč, kadikad tragičnoj, prisutnosti zla u našem životu kao i

u životu Crkve i svijeta, ova prilika da učinimo zaokret izražava Božju nepokolebljivu volju da ne prekida dijalog spasenja s nama. U raspetome Isusu, kojega "Bog za nas grijehom učini" (usp. 2 Kor 5,21), u toj je svojoj spremnosti išao tako daleko da je na svoga Sina svalio svu težinu naših grijeha dotle da je okrenuo "Boga protiv samoga sebe", kao što reče papa Benedikt XVI. (enc. *Deus caritas est*, 12). Bog, naime, ljubi i svoje neprijatelje (usp. Mt 5,43-48).

Papa Franjo u bazilici Sv. Sabine na Čistu srijedu 2018. godine (Vatican News)

Dijalog koji Bog želi uspostaviti sa svakim čovjekom po pashalnom misteriju svoga Sina nije poput onoga koji se pripisuje drevnom žitelju Atene koji "ni na što drugo ne trati vrijeme nego na pripovijedanje i slušanje novosti" (Dj 17,21). Takav isprazni govor, nošen praznom i površnom znatiželjom, karakterizira svjetovnost u svim vremenima, a u našim se danima može, među inim, uvući u sredstva komunikacije kad ih se koristi na neprimjeren način.

## 4. Bogatstvo koje treba dijeliti, a ne zadržati za sebe

Staviti pashalni misterij u središte vlastitoga života znači osjetiti samilost prema ranama raspetoga Krista prisutnima u mnogim nevinim žrtvama ratova, nasrtajâ na život, od nerođenog djeteta do starijih osoba, u mnogim nevinim žrtvama raznih oblika nasilja, ekoloških katastrofa, nepravedne raspodjele zemaljskih dobara, trgovine ljudima u svim njezinim oblicima i neobuzdane želje za profitom, što je oblik idolopoklonstva.

I danas je važno apelirati na muškarce i žene dobre volje da kroz milostinju dijele vlastita dobra s onima koji su u najvećoj potrebi, kao oblik osobnog sudjelovanja u izgrađivanju boljeg svijeta. Dijeljenje s drugima u ljubavi čini čovjeka čovječnijim, dok se gomilanjem dobara izlaže opasnosti da postane izopačen i začahuri se u vlastitu sebičnost. Možemo i moramo otići i korak dalje i uzeti u obzir strukturne dimenzije našeg ekonomskog života. Zato sam u korizmi ove godine, od 26. do 28. ožujka, sazvaio u Asizu sastanak mladih ekonomista, poduzetnika i donositelja promjenâ (*change-makers*) s ciljem da pridonesu stvaranju ekonomije koja će biti više pravedna i inkluzivna. Kao što je Učiteljstvo Crkve u više navrata ponovilo politika predstavlja vrsni oblik ljubavi (usp. Pio XI., *Obraćanje članovima Talijanskog katoličkog sveučilišnog saveza [FUCI]*, 18. prosinca 1927.). Jednako vrijedi i za bavljenje

ekonomijom s tim istim evanđeoskim duhom, a to je duh blaženstava.

Molim Presvetu Mariju da nas zagovara da u predstojećoj korizmi prihvatimo poziv da se pomirimo s Bogom, da pogled svoga srca upremo u pashalni misterij i u srcu se opredijelimo za otvoreni

i iskreni dijalog s Bogom. Na taj ćemo način moći postati ono što Krist traži od svojih učenika, a to je sol zemlje i svjetlost svijeta (usp. Mt 5,13-14).

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 7. listopada 2019., - Spomen Blažene Djevice Marije od Krunice

Franjo

## PAPINA PORUKA ZA 35. SVJETSKI DAN MLADIH [5. TRAVNJA 2020.]

*"Mladeži, kažem ti, ustani!" (usp. Lk 7,14)*

Predraga mladeži,

U listopadu 2018., Biskupskom sinodom o *Mladima, vjeri i razlučivanju zvanja*, Crkva je prionula razmišljanju o vašem položaju u današnjem svijetu, vašem traganju za smislom i planom u životu kao i vašem odnosu s Bogom. U siječnju 2019. godine susreo sam se sa stotinama tisuća vaših vršnjaka iz cijeloga svijeta okupljenih u Panami u prigodi Svjetskog dana mladih. Događaji te vrste - Sinoda i Svjetski dan mladih - izraz su temeljne dimenzije Crkve a to je "zajednički hod".

Na tom putu, svaki put kad dostignemo važnu prekretnicu, Bog i život pred nas stavljaju izazov krenuti iznova. Vi mladi vrlo ste vješti u tome! Volite putovati, otkrivati nova mjesta i ljude koje nikad prije niste vidjeli, doživjeti nova iskustva. Zato sam izabrao grad Lisabon, glavni grad Portugala, kao cilj vašeg sljedećeg interkontinentalnog hodočašća, koje će se održati 2022. godine. Odande je, u petnaestom i šesnaestom stoljeću, veliki broj mladih ljudi, među kojima je bilo mnogo misionara, odlazio u nepoznate zemlje, kako bi s drugim narodima i nacijama dijelili svoje iskustvo Isusa. Tema Svjetskog dana mladih u Lisabonu bit će: "Usta Marija i pohiti" (Lk 1,39). Tijekom ove dvije godine koje prethode tome susretu želim razmišljati s vama o još dva biblijska teksta: u 2020. godini: "Mladeži, kažem ti, ustani!" (usp. Lk 7,14), a u 2021. godine: "Ustani. Postavljam te za svjedoka onoga što si vidio" (usp. Dj 26,16).

Kao što možete vidjeti glagol "ustati" javlja se u sve tri teme. Taj izraz zadobiva također značenje ponovnog ustajanja i buđenja na život. To je glagol koji se više puta javlja u pobudnici *Christus*

*vivit (Krist živi!)* koju sam vam posvetio nakon Sinode iz 2018. godine i koja vam, zajedno sa Završnim dokumentom, Crkva daje kao svjetionik koji će obasjavati puteve vašega života. Od svega se srca nadam da će put koji će nas dovesti do Lisabona biti praćen velikim naporima čitave Crkve oko provedbe ta dva dokumenta i usmjeravati poslanje animatora u pastoralu mladih.

Prijeđimo sada na ovogodišnju temu: "Mladeži, kažem ti, ustani!" (usp. Lk 7,14). Već sam citirao taj redak iz Evanđelja u *Christus vivit*: "Ako si izgubio svoju unutarnju poletnost, svoje snove, svoj zanos, nadu i velikodušnost, preda te dolazi Isus kao što je jednom stao pred mrtvim sinom udovice i sa svom snagom svoga uskrsnuća te poziva: "Mladiću, kažem ti, ustani!" (Lk 7,14)" (br. 20).

Taj odlomak iz Biblije govori nam o tome kako je Isus, ulazeći u grad Nain u Galileji, naišao na pogrebnu povorku koja je ispraćala na groblje mladića, jedinog sina udovice. Isus, pogođen ženinom boli koja razdire srce, čini čudo uskrsnuća njezina sina. No, čudo slijedi nakon niza riječi i gesti: "Kad je Gospodin ugleda, sažali mu se nad njom i reče joj: "Ne plači!" Pristupi zatim, dotače se nosila; nosioci stadoše" (Lk 7,13-14). Zadržimo se u razmišljanju nad nekim od tih Gospodinovih gestâ i riječi.

*Vidjeti bol i smrt*

Isus promatra ovu pogrebnu povorku pogledom koji je pažljiv a ne odsutan. U mnoštvu vidi lice žene koju razdire najveća bol. Njegov pogled rađa susret koji je izvor novog života. Tu ne treba mnogo riječi.



A kakav je moj pogled? Gledam li pažljivim okom ili kao kada na brzinu pregledavam tisuće fotografija na mobitelu ili na društvenim profilima!? Koliko nam se puta događa da vlastitim očima promatramo mnoge današnje događaje koje nikada nismo doživjeli u stvarnom vremenu! Ponekad je naša prva reakcija snimiti prizor mobitelom, a da se možda pritom ni ne trudimo gledati u oči osobe koje su u to uključene.

Oko sebe, ali ponekad i unutar sebe, nailazimo na stvarnost smrti: fizičku, duhovnu, emotivnu, socijalnu. Primjećujemo li je ili naprosto trpimo njezine posljedice? Možemo li učiniti nešto da povratimo život?

Tu mislim na sve one negativne situacije koje proživljavaju vaši vršnjaci. Nekima je na pameti samo sadašnji trenutak i izlažu pogibelji vlastiti život u ekstremnim iskustvima. Ima, međutim, među mladima i onih koji su "umrli" jer su izgubili nadu. Čuo sam jednu djevojku kako govori: "Među svojim prijateljima vidim osobe koje su izgubile želju da se u bilo što uključe, hrabrost da se ustanu." Nažalost, depresija se širi i među mladima, što u nekim slučajevima može čak dovesti i do iskušenja da si oduzmu život. Koliko je samo situacija u kojima vlada apatija, u kojima se ljudi gube u ponoru tjeskobe i kajanja! Koliki mladi plaču, a nitko ne čuje krik njihove duše! Oko njih su često rastreseni, ravnodušni pogledi onih koji žele uživati vlastiti *happy hour* i ne mare ni za što drugo.

Ima onih koji životare u površnosti, misle da su živi dok su u srcu zapravo mrtvi (usp. Otk 3,1). U dobi od dvadeset godina život im tone u dubinu, umjesto da se uzdiže u visinu svog istinskog dostojanstva. Sve se svodi na neko "životarenje" i traženje nekog zadovoljstva: malo zabave, mrvice pažnje i naklonosti drugih... Postoji također široko rasprostranjen digitalni narcizam koji podjednako pogađa i mlade i odrasle. Mnogo je onih koji žive tako! Neki su od njih možda živjeli u ozračju materijalizma gdje se misli samo na to kako zaraditi novac i urediti se kao da se život svodi samo na to. Prije ili kasnije to će neizbježno dovesti do tupe neraspoloženosti, ravnodušja i dosade života, koja će vremenom rađati sve većom tjeskobom.

Negativne stavove mogu izazvati također osobni neuspjesi kada nešto do čega nam je stalo, ono oko čega smo se predano trudili, više jednostavno dalje ne ide ili ne postiže željene rezultate. To se može dogoditi u školi ili sa sportskim ili umjet-

ničkim ambicijama... Kraj jednoga "sna" može dovesti do toga da se osjećamo mrtvi. Ali neuspjesi su sastavni dio života svakog čovjeka, a koji put mogu čak biti i milost! Često se nešto za što mislimo da će nam dati sreću pretvara u iluziju, idol. Idoli traže sve od nas pretvarajući nas u robove, ali ne daju ništa zauzvrat. I na kraju se raspadnu, iza njih ostanu samo prašina i dim. U tome smislu, neuspjesi, ako dovedu do toga da se idoli urušavaju, dobri su čak i ako nam zadaju bol.

Mogli bismo tako nastaviti nabrajati i druge situacije tjelesne ili duhovne smrti u kojima se mlada osoba može naći, kao što su ovisnost, kriminal, siromaštvo ili teška bolest. No, prepuštam vama da osobno razmišljate i postanete svjesni onoga što se pokazalo "smrtonosnim" za vas ili za nekoga bliskog vama, sada ili u prošlosti. Istodobno vas molim da se sjetite da se onaj mladić iz Evanđelja, koji je bio zaista mrtav, vratio u život jer ga je *vidio* Netko tko je želio da on živi. Isto se može događati i danas i svaki dan.

#### *Imati samilosti*

U Svetome se pismu često govori o duševnom stanju onoga koji dopusti da ga duboko u srcu dotakne tuđa bol. Svojom samilošću Isus postaje dionikom stvarnosti drugoga. Uzima na sebe bijedu drugoga. Bol te majke postaje njegovom boli. Smrt tog mladog sina postaje njegova smrt.

Vi mladi u mnogim prigodama pokazujete da znate kako *suosjećati* s drugom osobom. Dovoljno je vidjeti koliko vas se velikodušno žrtvuje kad to okolnosti zahtijevaju. Nema katastrofe, potresa, poplave u kojima brojni mladi volonteri ne bi bili spremni priteći u pomoć. I velika mobilizacija mladih koji žele obraniti stvoreni svijet svjedoči o vašoj sposobnosti da čujete krik zemlje.

Dragi mladi, ne dopustite da vam se oduzme tu osjetljivost! Budite uvijek spremni poslušati vapaj onih koji pate i suosjećajte s onima koji plaču i umiru u današnjem svijetu. "Neke stvarnosti u životu mogu se vidjeti samo očima očišćenim suzama" (*Christus Vivit*, 76). Ako budete znali plakati s onima koji plaču, bit ćete zaista sretni. Mnogi vaši vršnjaci su u nezavidnom položaju i trpe nasilja i progon. Neka njihove rane postanu vaše i bit ćete nositelji nade u ovome svijetu. Moći ćete reći bratu ili sestri: "Ustani, nisi sam/a" i pomoći im da iskuse da nas Bog Otac ljubi, da je Isus ruka koja se pruža prema nama da nas ponovno podigne.

### *Približiti se i "dotaći"*

Isus zaustavlja pogrebnu povorku. Približava se, očituje svoju blizinu. Ta blizina seže dalje i pretvara se u hrabar čin vraćanja života drugome. Proročka je to gesta. To je dodir Isusa, Živoga, koji prenosi život. To je dodir koji ulijeva Duha Svetoga u mrtvo tijelo tog mladića i vraća mu vitalne funkcije.

Taj dodir prodire u stvarnost žalosti i očaja. To je dodir samoga Boga koji posreduje također autentična ljudska ljubav; to je dodir koji otvara nezamislive prostore slobode i punine novog života. Učinkovitost ove Isusove geste je nesaglediva. Podsjeća nas da čak i jedan jednostavan, ali konkretan znak blizine može probuditi snage uskrsnuća.

Dá, vi mladi možete također pristupiti stvarnostima boli i smrti s kojima se susrećete, možete ih dodirnuti i poput Isusa donijeti novi život. To je moguće, zahvaljujući Duhu Svetom, samo ako je vas prve dotakla njegova ljubav, ako vam se srce raznježi zbog iskustva njegove dobrote prema vama. Dakle, ako u sebi oćutite neizmjernu Božju ljubav prema svakom živom biću, posebno prema našoj braći i sestrama koji trpe glad i žeđ, ili su bolesni, goli ili u tamnici, tada ćete im se moći približiti kao On, moći ćete ih dodirnuti kao On i prenijeti njegov život svojim prijateljima koji su u duhu mrtvi, koji pate ili su izgubili vjeru i nadu.

### *"Mladeži, kažem ti, ustani!"*

U Evanđelju se ne spominje ime mladića kojega je Isus uskrisio u Nainu. To je poziv svakom čitatelju da se poistovjeti s njim. Isus se obraća tebi, meni, svakome od nas i kaže: "Ustani!" Iteka ko smo svjesni toga da mi kršćani također padamo i moramo se uvijek iznova dizati. Samo onaj koji ne hoda ne pada, ali ne ide ni naprijed. Zato trebamo prihvatiti pomoć koju nam pruža Isus i učiniti čin vjere u Boga. Prvi korak je prihvatiti ustati se. Novi život koji će nam On dati bit će dobar i vrijedan življenja, jer ga podržava Netko tko će nas pratiti također na našem putu u budućnost i neće nas nikada ostaviti. Isus nam pomaže živjeti ovaj naš život na dostojanstven i smislen način.

To je zaista novo stvaranje, novo rađanje. To nije oblik psihološkog uvjetovanja. Možda ste u teškim trenucima mnogi od vas čuli one "čarobne" riječi koje su danas jako u modi i koje bi trebale sve riješiti: "Moraš vjerovati u samoga sebe", "Moraš pronaći snagu u sebi", "Moraš postati svjestan svoje pozitivne energije"... Ali to su

puke fraze i kod onoga tko je doista "mrtav u nutrini" naprosto ne djeluju. Isusova riječ ima dublji odjek, ona je beskrajno viša. To je božanska i stvaralačka riječ koja jedina može vratiti život tamo gdje se ovaj ugasio.

### *Živjeti novim životom "kao uskrsli"*

U Evanđelju se kaže kako mladić "progovori" (Lk 7,15). Prva reakcije osobe koju je Isus dotaknuo i vratio u život jest da govori i izražava bez kompleksâ i bez straha ono što nosi duboko u sebi, svoju osobnost, želje, potrebe i snove. Možda to nikad ranije nije učinila, bila je uvjerena da je nitko neće moći razumjeti!

Govoriti znači također stupiti u odnos s drugima. Kad je osoba "mrtva" zatvara se u sebe, odnosi se prekidaju ili postaju površni, lažni i dvolični. Kad nas Isus vraća u život, "vraća" nas drugima (usp. r. 15).

Danas smo često "na vezi", ali ne komuniciramo. Upotreba elektroničkih uređaja, ako je neuravnotežena, može nas držati stalno prikovanima za ekran. Ovom porukom želim također, zajedno s vama mladi, odgovoriti na izazov kulturne promjene utemeljene na toj Isusovoj riječi: "Ustani". U kulturi koja želi da se mladi izoliraju i povuku u virtualne svjetove, širim taj Isusov poziv: "Ustani!". To je poziv da se otvorimo stvarnosti koja umnogome nadilazi virtualnu. To ne znači da na tehnologiju treba gledati s prezirom, nego da je treba koristiti kao sredstvo, a ne kao cilj. "Ustani" znači također "sanjaj", "riskiraj", "potrudi se da promijeniš svijet", neka tvoje želje zažive novim sjajem, promatraj nebo, zvijezde i svijet oko sebe. "Ustani i postani to što jesi!". Zahvaljujući toj našoj poruci mnoga će sumorna i beživotna lica mladih oživjeti i postati mnogo ljepša od svake virtualne stvarnosti.

Jer ako ti daš život, netko će ga primiti. Jedna je djevojka rekla: "Kad vidiš nešto lijepo ustani iz naslonjača te pokušaj i ti to učiniti". Ono što je lijepo pobuđuje strast. A ako se mlada osoba oduševi za nešto ili, još bolje, za Nekoga konačno će ustati i početi činiti velike stvari. Od mrtve osobe kakva je bila može postati Kristov svjedok i dati život za njega.

Dragi mladi, koje su vaše strasti i snovi? Dajte da izađu na vidjelo i kroz njih ponudite svijetu, Crkvi i drugim mladima nešto lijepo na duhovnom, umjetničkom i društvenom polju. Ponavljam vam ono što sam jednom rekao na svom materinskom jeziku: *hagan lio!* Napravite urnebes!

Od drugog mladića sam čuo ovo: "Da je Isus bio netko tko gleda samo svoja posla, udovičin sin ne bi uskrsnuo".

Uskrsnuće tog mladića vratilo ga je njegovoj majci. U toj ženi možemo vidjeti Mariju, našu Majku, kojoj povjeravamo sve mlade na svijetu. U njoj možemo prepoznati također Crkvu koja želi s nježnom ljubavlju prihvatiti svakog mladog čovjeka, bez iznimke. Molimo se stoga Mariji za Crkvu da uvijek bude majka svoje djece koja su u

smrti, plaćući i moleći da ponovno ožive. Za svako svoje dijete koje umire, umire također Crkva, a za svako njezino dijete koje oživi i ona oživi.

Blagoslivljam vaš hod i, molim vas, ne zaboravite moliti za mene.

Rim, iz svetog Ivana Lateranskog, 11. veljače 2020. - Spomen Blažene Djevice Marije Lurdske

Papa Franjo

## PORUKA SVETOG OCA FRANJE URBI ET ORBI, USKRS 2020.

*Unutar Bazilike svetog Petra u Vatikanu, okružen samo svojim najbližim suradnicima, papa Franjo uputio je na Uskrs, 12. travnja 2020. svoju tradicionalnu poruku Urbi et Orbi, gradu Rimu i svijetu koju prenosimo u cijelosti:*

Draga braćo i sestre sretan Uskrs!

Danas u cijelome svijetu ponovno odzvanja naviještaj Crkve: "Isus Krist je uskrsnuo!" - "Doista je uskrsnuo!".

Kao novi plamen ova Radosna vijest upalila se u noći: noć jednoga svijeta već zahvaćenog velikim izazovima i k tome pritiješnjena pandemijom koja na tešku kušnju stavlja našu veliku ljudsku obitelj. U ovoj noći iznova je odjeknuo glas Crkve: "Ufanje mi uskrslo je, Krist, moj Gospod i sve moje!" (Uskrsna posljednica).

To je drugačija "epidemija", koja se prenosi od srca k srcu - jer svako ljudsko srce iščekuje ovu Radosnu vijest. To je infekcija nade: "Ufanje mi uskrslo je, Krist, moj Gospod i sve moje!" Ne radi se o nekoj magičnoj formuli, koja bi učinila da problemi iščeznu. Ne, Kristovo uskrsnuće to nije. Naprotiv, ono je pobjeda ljubavi nad korijenom zla, pobjeda koja ne "preskače" patnju i smrt, nego je nadilazi otvarajući put u bezdanu, pretvarajući zlo u dobro: a to je posebni pečat Božje moći.

Uskrsli je Raspeti, ne netko drugi. Na svome proslavljenome tijelu nosi neizbrisive rane: rane koje su postale otvori nade. Njemu upućujemo naš pogled kako bi zacijelio rane ojađenog čovječanstva.

Moja misao danas ide osobito onima koji su izravno bili pogođeni korona-virusom: bolesnicima, onima koji su umrli i obiteljima koje plaču zbog gubitka njihovih dragih, kojima katkad nisu uspjeli iskazati ni posljednji pozdrav. Neka Gos-

podin života primi k sebi u svoje kraljevstvo pokojne i daruje utjehu i nadu onima koji su još uvijek u kušnji, osobito starima i samcima. Neka ne uskrati svoje utjehe i neophodne pomoći onima koji se nalaze u uvjetima posebne ranjivosti, kao što su djelatnici u domovima za starije, ili onima koji žive u vojarnama ili zatvorima. Za mnoge, ovo je Uskrs samoće življene između žalovanja i mnogih teškoća koje pandemija uzrokuje, od fizičkih patnji do ekonomskih problema.

Ova pošast nije nam uskratila samo osjećaje, već također i mogućnost osobnog crpljenja utjehe koja izvire iz sakramenata, osobito iz sakramenta Euharistije i Pomirenja. U mnogim zemljama nije im bilo moguće pristupiti, ali Gospodin nas nije ostavio same! Ostajući ujedinjeni u molitvi, sigurni smo da je On stavio na nas ruku svoju (usp. Ps 138,5), ponavljajući snažno: ne boj se, "uskrsnuh i sada sam s tobom" (usp. *Rimski misal*)!

Isus, naša Pasha, neka dadne snagu i nadu liječnicima i medicinskim sestrama i tehničarima, koji posvuda pružaju svjedočanstvo brige i ljubavi prema bližnjemu sve do izmaka snaga i često žrtvujući vlastito zdravlje. Njima, kao također i onima koji ustrajno rade da bi jamčili temeljne usluge koje su potrebne za društveni suživot, snagama reda i vojsci koji su u mnogim zemljama doprinijeli otklanjanju poteškoća i patnje naroda: svima njima upućene su naše srdačne misli sa zahvalnošću.

Ovih tjedana, život milijuna osoba naglo je promijenjen. Za mnoge, ostati u kući bila je pri-

goda za razmišljanje, za zaustavljanje mahnitog ritma života, za biti sa svojim dragima i uživati u njihovom društvu. Međutim za mnoge je također vrijeme brige za budućnost koja je pokazuje neizvjesnom, za rizik od gubitka posla i za druge posljedice koje aktualna kriza nosi sa sobom. Ohrabrujem one koji imaju političku odgovornost da se aktivno zauzmu u korist zajedničkoga dobra građana, osiguravajući sredstva i instrumente koji su nužni da se svima omogući jedan dostojanstven život i koji će podržati, kad se stvore uvjeti, povratak uobičajenim svakodnevnim aktivnostima.

Ovo nije vrijeme ravnodušnosti, jer cijeli svijet pati i mora se iznova ujediniti u suočavanju s pandemijom. Uskrsli Isus neka daruje nadu svim siromašnim, onima koji žive na periferijama, izbjeglicama i beskućnicima. Neka ova najslabija braća i sestre, koji nastanjuju gradove i periferije svih dijelova svijeta, ne budu ostavljeni sami. Ne uskraćujmo im najnužnija dobra, koja je sada još teže pronaći kada su zatvorene mnoge aktivnosti, kao također lijekovi i, osobito, mogućnost adekvatne zdravstvene zaštite. S obzirom na okolnosti, neka se ublaže također međunarodne sankcije koje zamrzavaju mogućnost zemalja koje su im podvrgnute da pruže odgovarajuću podršku svojim građanima i da se sve zemlje dovedu u situaciju, osobito najsiromašnije, sposobnosti suočavanja s najvećim potrebama ovoga trenutka, smanjujući, ako ne čak i opraštajući dug koji opterećuju njihove proračune.

Ovo nije vrijeme egoizama jer svima nam je zajednički izazov s kojim se suočavamo i ne čini razliku među osobama. Među mnogim područjima svijeta pogođenim korona-virusom, posebnu misao upućujem Europi. Nakon Drugoga svjetskog rata, ovaj ljubljani kontinent se mogao uzdignuti zahvaljujući konkretnom duhu solidarnosti koji mu je dopustio nadići suparništva iz prošlosti. Stoga je više nego ikada hitno, osobito u sadašnjim okolnostima, da ta suparništva iznova ne ojačaju, već da se svi prepoznaju dijelom jedne jedinstvene obitelji i da se međusobno potpomažu. Danas Europska Unija pred sobom ima epohalni izazov od kojega će ovisiti ne samo njezina budućnost, nego budućnost cijeloga svijeta. Neka se ne propusti prilika pružiti krajnji dokaz solidarnosti, pribjegavajući također inovativnim rješe-

njima. Alternativa je samo egoizam partikularnih interesa i napast povratka u prošlost, s rizikom stavljanja na tešku kušnju miran suživot i razvoj idućih generacija.

Ovo nije vrijeme podjela. Krist naš mir neka prosvijetli one koji imaju odgovornost u sukobima da imaju hrabrost pristupiti pozivu za globalni i neposredni prekid sukoba u svim kutovima svijeta. Ovo nije vrijeme u kojem treba nastaviti proizvoditi oružje i prodavati oružje, trošeći znatna sredstva koja bi trebala biti korištena za liječenje osoba i spašavanje života. Neka ovo bude pak vrijeme u kojem će se napokon zaustaviti dugi rat koji je okrvavio Siriju, kao i sukobe u Jemenu i napetosti u Iraku, te u Libanonu. Neka ovo bude vrijeme u kojem će Izraelci i Palestinci ponovno započeti dijalog, kako bi našli stabilno i trajno rješenje koje će dopustiti oboma život u miru. Neka prestanu patnje naroda koji žive u istočnim dijelovima Ukrajine. Neka se zaustave teroristički napadi izvršeni protiv mnogih nevinih osoba u raznim afričkim zemljama.

Ovo nije vrijeme zaborava. Kriza s kojom se suočavamo neka nam ne smetne s uma mnoge druge krize koje nose sa sobom patnje mnogih osoba. Neka se Gospodin života pokaže bliskim narodima Azije i Afrike koji prolaze teške humanitarne krize, poput područja *Cabo Delgado* na sjeveru Mozambika. Zagrij srce mnogim izbjeglim i raseljenim osobama zbog rata, suše i gladi. Daruj zaštitu mnogim migrantima i izbjeglicama, od kojih su mnogi djeca koja žive u nepodnošljivim uvjetima, osobito u Libiji i na granici između Grčke i Turske. Dopusti da u Venezueli dođe do konkretnih i neposrednih rješenja, usmjerenih na dopuštanje međunarodne pomoći narodu koji pati zbog teške političke, socio-ekonomske i zdravstvene situacije.

Draga braćo i sestre, ravnodušnost, egoizam, podjela, zaborav doista nisu riječi koje želimo slušati u ovo vrijeme. Želimo ih protjerati iz svakog vremena! Čini se da one prevladavaju kad u nama pobjeđuje strah i smrt, to jest kad ne ostavljamo Gospodinu Isusu da pobjedi u našem srcu i u našem životu. On, koji je već pobijedio smrt otvorivši nam put vječnoga spasenja neka rasprši tamu našega siromašnoga čovječanstva i uvede nas u svoj slavni dan koji ne poznaje zalaska.

## PISMO SVETOG OCA FRANJE SVIM VJERNICIMA ZA MJESEC SVIBANJ 2020. GODINE

*Papa pozvao na svibanjsku molitvu krunice protiv pandemije*

Draga braćo i sestre,

Bliži se mjesec svibanj u kojem Božji narod osobito snažno izražava svoju ljubav i pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji. Tradicionalno se u tome mjesecu krunica moli kod kuće, u obitelji. Ograničenja nametnuta zbog pandemije "prisiljavaju" nas više cijiniti taj obiteljski vidik krunice, pa i u pogledu duhovnosti.

Želim, stoga, svima predložiti da ponovno otkriju ljepotu moljenja krunice kod kuće u mjesecu svibnju. To se može činiti zajedno, ili pak pojedinačno; vi sami odlučite već prema vlastitim prilikama, vrjednujući obje mogućnosti. U svakoj od njih stoji tajna te molitve, a to je jednostavnost. Lako je, pa i na internetu, pronaći dobre predloške koje ćete u molitvi moći slijediti.

Nudim vam, usto, dvije molitve Majci Božjoj koje možete izmoliti na kraju krunice, a koje ću i ja osobno, u duhovnome jedinstvu sa svima vama, moliti u mjesecu svibnju. Prilažem ih ovom pismu kako bi bile dostupne svima.

Draga braćo i sestre, zajedničko razmatranje Kristova lica srcem Marije, naše Majke još više će nas ujediniti u duhovnu obitelj te nam pomoći prevladati ovu kušnju. Ja ću moliti za vas, posebno za one koji najviše trpe, a vi, molim vas, molite za mene. Zahvaljujem vam i srdačno vas blagoslivljam.

U Rimu, pri Svetomu Ivanu Lateranskom, 25. travnja 2020.

blagdan svetog Marka, evanđelista

*Franjo*

## PORUKA PAPE FRANJE ZA 57. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA ZVANJA

[NEDJELJA DOBROG PASTIRA, 3. SVIBNJA 2020.]

### Riječi zvanja

Draga braćo i sestre!

Dana 4. kolovoza prošle godine, na 160. obljetnicu smrti Arškog župnika, odlučio sam uputiti Pismo svećenicima koji svakodnevno posvećuju svoj život služenju Božjem narodu kao odgovor na Gospodinov poziv.

Tom prilikom odabrao sam četiri ključne riječi - bol, zahvalnost, hrabrost i hvala - kako bih zahvalio svećenicima i podupro ih u njihovoj službi. Vjerujem da se danas, na ovaj 57. Svjetski dan molitve za zvanja, te riječi mogu ponovno dozvati u svijest i uputiti čitavom Božjem narodu na temelju evanđeoskog odlomka koji nam govori o jedinstvenom iskustvu koje su doživjeli Isus i Petar tijekom olujne noći na Tiberijadskom jezeru (usp. Mt 14, 22-33).

Nakon umnažanja kruhova, koje je zadivilo mnoštvo, Isus je naredio svojim učenicima da uđu

u lađu i prijeđu na drugu obalu, dok se on oprosti s narodom. Slika tog prelaska jezera na stanoviti način evocira naše ovozemaljsko putovanje. Lađa našega života, naime, polagano plovi, uvijek nemirna jer traži sigurno пристаниште, spremna suočiti se s opasnostima i mogućnostima na moru, ali i željna da je kormilar konačno usmjeri kamo treba ići. Kadikad joj se, međutim, može dogoditi da zaluta, da dopusti da je zaslijepe opsjene umjesto da prati sjajni svjetionik koji je navodi prema sigurnoj luci ili pak da se njome poigravaju protivni vjetrovi teškoća, sumnji i strahova.

Isto se događa u srcu učenikâ koji, pozvani slijediti Učitelja iz Nazareta, moraju se odlučiti prijeći na drugu obalu hrabro se odlučujući napustiti vlastite sigurnosti i krenuti putom nasljedovanja Gospodina. Ta pustolovina nije laka:

spušta se noć, puše protivni vjetar, lađu udaraju valovi, strah od neuspjeha i osjećaj da nisu dorasli tom pozivu prijeti da ih nadvlada.

U Evanđelju se, međutim, kaže da na tom izazovnom putovanju nismo sami. Gotovo poput svitanja zore u srcu noći, Gospodin hoda po nemirnim vodama i dolazi učenicima; poziva Petra da mu dođe ususret na valovima, spašava ga kad ga vidi da tone i na kraju ulazi u lađu i zapovijeda vjetru da se umiri.

Prva riječ zvanja je, dakle, zahvalnost. Ploviti u pravome smjeru nije zadaća povjerena isključivo našim snagama niti ovisi isključivo o rutama kojim odlučimo putovati. Ostvarenje nas samih i naših planova u životu nije matematički rezultat onoga što odlučimo u stanovitom izoliranom "ja"; naprotiv, to je prije svega odgovor na poziv koji nam dolazi odozgor. Gospodin je taj koji nam pokazuje obalu prema kojoj trebamo ići i koji nam, još prije toga, daje hrabrost da uđemo u lađu. On je taj koji, pozivajući nas, postaje također naš kormilar, On nas prati i pokazuje nam put, sprječava nas da se nasučemo na hridi neodlučnosti i čak nam omogućuje hodati po uzburkanim vodama.

Svako zvanje rođeno je iz tog pogleda punog ljubavi kojim nam je Gospodin došao u susret, možda čak u času kad su nam se o lađu razbijali olujni valovi. "Više no naš vlastiti izbor to je odgovor na Gospodinov besplatni poziv" (Pismo svećenicima, 4. kolovoza 2019.). Uspjet ćemo ga otkriti i prigrliti kad otvorimo svoje srce zahvalnosti i osjetimo Božji prolazak u našem životu.

Kad učenici vide Isusa kako im prilazi korčajući po moru prvo misle da je to utvara i ispunjeni su strahom. Ali ih Isus odmah umiruje riječima koje bi nas trebale stalno pratiti u našem životu i na našem putu zvanja: "Hrabro samo! Ja sam! Ne bojte se!" (Mt 14,27). Upravo to je druga riječ koju vam želim izručiti: hrabrost.

Ono što nas često ometa na našem putu, u našem rastu, u našem izboru puta koji Gospodin obilježava pred nama jesu određene utvare koje se klate u našem srcu. Kada smo pozvani ostaviti našu sigurnu obalu i prigrliti neko životno stanje - kao što je brak, zaređeno svećeništvo, posvećeni život - prvu reakciju često predstavlja "utvara nevjerice": nije moguće da je taj poziv za mene; je li doista riječ o pravome putu? Traži li to Gospodin upravo od mene?

Malo po malu u nama se sve više roje one misli, ona opravdanja i one računice zbog kojih gubimo zanos i odlučnost, koje nas zbunjuju i ostavljaju

nas nepomičnima na obali s koje smo krenuli. Mislimo da se možda varamo, da nismo tome dorasli ili da smo jednostavno ugledali utvaru koju treba otjerati.

Gospodin zna da temeljni životni izbor - poput braka ili posebnog posvećenja njegovoj službi - traži hrabrost. Zna pitanja, sumnje i teškoće koje ljuljaju barku našega srca i zato nas umiruje: "Ne boj se, ja sam s tobom". Vjera u njegovu prisutnost, da nam ide u susret i da nas prati, pa i kada je oluja na moru, oslobađa nas one acedije koju sam nazvao "sladunjavom žalošću" (Pismo svećenicima, 4. kolovoza 2019.), to jest one nutarnje obeshrabrenosti koja nas koči i onemogućava nam osjetiti ljepotu našeg poziva.

U Pismu svećenicima govorio sam i o boli, ali ovdje bih želio taj izraz prevesti drugačije, kao trud. Svako zvanje sa sobom nosi i odgovornost. Gospodin nas poziva zato što nas želi osposobiti, kao Petra, "hodati po vodi", to jest da svoj život uzmemo u svoje ruke i stavimo ga u službu evanđelja na konkretne i svakodnevnne načine koje nam On pokazuje, a posebno u različitim oblicima laičkog, svećeničkog i posvećenog zvanja. Ali nalik smo Apostolu: imamo želju i zanos, ali u isti mah nas muče slabosti i strahovi.

Ako dopustimo da nas sasvim zaokupi misao o odgovornostima koje nas očekuju - bilo u bračnom životu, bilo u svećeničkoj službi - ili protivštinama koje će doći, brzo ćemo odvratiti pogled od Isusa i, poput Petra, naći ćemo se u opasnosti da potonemo. Naprotiv, usprkos našim krhkostima i siromaštvu, vjera nam omogućuje ići ususret Uskrsnom Gospodinu i pobijediti također oluje. Kad nam zbog umora ili straha prijeti opasnost da potonemo, On nam pruža ruku i daje poletnost koja nam je potrebna kako bismo svoj poziv živjeli radosno i s oduševljenjem.

Kad Isus, na kraju, ulazi u lađu, vjetar prestaje i valovi se smiruju. To je prekrasna slika onoga što Gospodin izvodi u našem životu i u povijesnim previranjima. On zapovijeda protivnim vjetrovima da ušute i sile zla, straha i bezvoljnosti nemaju više moć nad nama.

U posebnom zvanju koje smo pozvani živjeti ti nas vjetrovi mogu iscrpsti. Tu mislim na one koji preuzimaju na sebe važne zadaće u građanskom društvu, na bračne parove koje rado nazivam "hrabrima" i posebno na one koji prihvaćaju posvećeni život i svećeništvo. Poznat mi je vaš trud, samoća koja katkada opterećuje srce, opasnost navike koja malo pomalo gasi žarki plamen

poziva, breme nesigurnosti i neizvjesnosti našega doba, strah od budućnosti. Hrabro samo, ne bojte se! Isus je uz nas i ako ga priznamo jedinim Gospodarom našega života, On će ispružiti ruku, primiti nas i spasiti.

Dakle, i usred valova koje diže oluja, naš je život otvoren za hvalu. To je posljednja naša riječ što se tiče zvanja i želi biti također poziv da se njeguje unutarnji stav Blažene Djevice Marije: zahvalna što je Bog spustio svoj pogled na nju, predavši mu u vjeri svoje strahove i nemire, hrabro je prihvatila svoj poziv i od svog života učinila neprolaznu pjesmu hvale Gospodinu.

Pređragi, posebno na ovaj dan, ali i u redovnom pastoralnom djelovanju naših zajednica, želim da Crkva nastavi promicati zvanja pomažući svakom pojedinom vjerniku da uzmogne u vlastitome srcu sa zahvalnošću otkriti poziv koji mu Bog upućuje, smoci hrabrosti reći "da" Bogu, nadvladati sav napor vjerom u Krista i, na kraju, svoj život učiniti pjesmom hvale za Boga, za braću i sestre i za čitav svijet. Neka nas Djevica Marija prati i zagovara.

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 8. ožujka 2020.,  
Druga nedjelja korizme.

Franjo

## PORUKA PAPE FRANJE ZA 106. SVJETSKI DAN SELILACA I IZBJEGLICA, 27. RUJNA 2020.

*Poput Isusa Krista, prisiljeni bježati. Prihvatiti, zaštititi, promicati i integrirati prognanike*

Početak ove godine u svom obraćanju članovima Diplomatskog zbora akreditiranog pri Svetoj Stolici ubrojio sam među izazove našeg suvremenog svijeta tragediju prognanika (interno raseljenih osoba): "Usljed sukoba i izvanrednih humanitarnih prilika, pogoršanih klimatskim promjenama, povećava se broj raseljenih osoba i to se odražava na osobe koje već ionako grcaju u teškoj siromaštvi. U mnogim zemljama u kojima vladaju takve prilike nedostaju odgovarajuće strukture koje omogućuju izaći ususret potreba raseljenih osoba" (9. siječnja 2020.).

Zbog tih sam razloga odlučio posvetiti ovu Poruku drami prognanikâ, često nevidljivoj tragediji koju je globalna kriza izazvana pandemijom COVID-19 samo pogoršala. Zbog svoje siline, težine i geografske raširenosti ta je kriza, naime, utjecala na mnoge druge izvanredne humanitarne situacije kojima su pogođeni milijuni ljudi te se međunarodne inicijative i pomoć neophodni za spašavanje života svelo zapravo na nacionalne političke planove. Ali "ovo nije vrijeme zaborava. Kriza s kojom smo suočeni ne smije dovesti do toga da smetnemo s uma mnoge druge izvanredne situacije koje povlače za sobom patnje mnogih ljudi" (*Poruka Urbi et Orbi*, 12. travnja 2020.).

U svjetlu tragičnih zbivanja koja su obilježila 2020. godinu, želio bih da ova Poruka, iako je po-

svećena prognanicima, dopre do svih onih koji su prolazili i još uvijek prolaze kroz iskustvo oskudice, napuštenosti, marginaliziranosti i odbačenosti kao rezultat COVID-19.

Želio bih krenuti od slike koja je nadahnula papu Pija XII. pri sastavljanju apostolske konstitucije *Exsul familia* (1. kolovoza 1952.). Prilikom bijega u Egipat mali je Isus zajedno sa svojim roditeljima iskusio tragično stanje prognanikâ i izbjeglicâ "označeno strahom, nesigurnošću, nadaćama (usp. *Mt 2*, 13-15.19-23). Nažalost i danas se milijuni obitelji mogu prepoznati u toj tužnoj stvarnosti. Televizija i radio nam gotovo svakodnevno donose vijesti o izbjeglicama koje bježe od gladi, ratova i drugih velikih opasnosti, u potrazi za sigurnošću i dostojanstvenim životom za sebe i svoje obitelji" (*Angelus*, 29. prosinca 2013.). U svakom od njih prisutan je Isus koji je prisiljen, kao u Herodovo vrijeme, bježati kako bi se spasio. Na njihovim smo licima pozvani prepoznati lice Krista gladna, žedna, gola, bolesna, stranca i utamnica koji treba našu pomoć (usp. *Mt 25*, 31-46). Ako ga prepoznamo u tim licima moći ćemo mu zahvaliti što smo ga uspjeli upoznati, ljubiti i služiti mu u njima.

Raseljeni nam nude tu mogućnost da susret-nemo Gospoda, "iako je našim očima teško prepoznati ga takva: u poderanoj odjeći, prljavih

stopala, nagrđena lica, izranjena tijela, nesposobna služiti se našim jezikom" (*Homilija*, 15. veljače 2019.). Na taj smo pastoralni izazov pozvani odgovoriti sa četiri glagola koje sam naznačio u svojoj Poruci za ovaj Dan 2018. godine: prihvatiti, zaštititi, promicati i integrirati. Njima bih sada želio dodati još šest parova glagola koji odgovaraju vrlo praktičnim radnjama međusobno povezanima jednim uzročno-posljedičnim odnosom.

Potrebno je *poznavati* da bi se *razumjelo*. Znanje je nužan korak prema razumijevanju drugih. Uči nas to sâm Isus u zgodi o učenicima iz Emausa: "I dok su tako razgovarali i raspravljali, približi im se Isus i pođe s njima. Ali prepoznati ga - bijaše uskraćeno njihovim očima" (*Lk* 24, 15- 16). Kad govorimo o migrantima i raseljenim osobama prečesto se zaustavljamo na statističkim podacima. Ali ne radi se o brojevima, nego o stvarnim ljudima! Susret s njima pomoći će nam da ih upoznamo, a kad se upoznamo s njihovim pričama moći ćemo ih razumjeti. Moći ćemo, na primjer, shvatiti da je nesigurnost koju smo tako bolno iskusili uslijed ove pandemije konstantno prisutna u životima raseljenih osoba.

Potrebno je *biti bližnji* da bi se moglo *služiti*. To se može činiti samorazumljivim, ali često tomu nije tako. "Neki Samarijanac putujući dođe do njege, vidje ga, sažali se pa mu pristupi i povije rane zalivši ih uljem i vinom. Zatim ga posadi na svoje živinče, odvede ga u gostinjac i pobrinu se za nj" (*Lk* 10, 33-34). Strahovi i predrasude - tolike predrasude - drže nas podalje od drugih i često nas priječe da im "budemo bližnji" i služimo im s ljubavlju. Približiti se bližnjemu često znači biti spremni izložiti se rizicima, kao što su nas posljednjih mjeseci lijepo poučili mnogi liječnici i medicinske sestre i tehničari. Ta spremnost da se približimo i služimo nadilazi puki osjećaj dužnosti. Najljepši primjer u tome dao nam je sâm Isus kad je oprao noge učenicima: svukao je sa sebe haljine, kleknuo i uprljao svoje ruke (usp. *Iv* 13,1-15).

Da bismo se *jedni s drugima pomirili* potrebno je *slušati*. Uči nas tome sâm Bog koji je, poslavši svoga Sina u svijet, htio čuti bolne uzdisaje čovječanstva ljudskim ušima: "Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca [...] da se svijet spasi po njemu" (*Iv* 3,16-17). Ljubav koja pomiruje i spašava započinje slušanjem. U današnjem se svijetu poruke množe, ali nestaje navike slušanja. Ali samo poniznim i pažljivim slušanjem možemo prispjeti istinskom međusobnom pomirenju. Godine 2020. na našim

je ulicama tjednima vladala tišina. Dramatična i zabrinjavajuća tišina, ali tišina koja nam je pružila priliku da poslušamo vapaj ranjivih osoba, raseljenih osoba i našeg teško bolesnog planeta. To slušanje nam daje priliku za pomiriti se sa svojim bližnjima, s mnogim odbačenima, sa samima sobom i s Bogom, koji se nikada ne umara nuditi nam svoje milosrđe.

Da bi se *raslo*, potrebno je *dijeliti*. Dijeljenje je bilo od ključne važnosti u prvoj kršćanskoj zajednici. "U mnoštva onih što prigriše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih nije svojim zvaao ništa od onoga što je imao, nego im sve bijaše zajedničko" (*Dj* 4,32). Bog nije htio da resursi našeg planeta budu na korist samo nekima. Ne, to nije bila Gospodina volja! Moramo naučiti dijeliti s drugima kako bismo rasli svi zajedno, bez iznimke. Pandemija nas je podsjetila kako smo svi u istom čamcu. Ponovno otkrivena svijest da imamo iste brige i strahove pokazala nam je još jednom da se nitko ne spašava sâm. Da bismo uistinu rasli moramo rasti zajedno, dijeleći ono što imamo, poput dječaka koji je Isusu ponudio pet ječmenovih kruhova i dvije ribe... I bilo je to dovoljno za pet tisuća ljudi (usp. *Iv* 6,1-15)!

Moramo *uključivati* da bismo *promicali*. Tako je, naime, Isus učinio sa ženom Samarijankom (usp. *Iv* 4,1-30). Gospodin joj prilazi, sluša je, govori njezinu srcu, a zatim je vodi do istine te ona postaje blagovjesnicom Radosne vijesti: "Dođite da vidite čovjeka koji mi je kazao sve što sam počinila. Da to nije Krist?" (r. 29). Kadikad nam polet za služenje drugima onemogućuje vidjeti njihova stvarna bogatstva. Ako želimo uistinu promicati osobe kojima pružamo pomoć, moramo ih uključiti i učiniti ih protagonistima vlastitog otkupljenja. Pandemija nas je podsjetila na to koliko je suodgovornost bitna i da se samo s doprinosom svijetu - pa i kategorija koje se često podcjenjuje - možemo uhvatiti u koštac s ovom krizom. Moramo pronaći "hrabrost da se otvore prostori u kojima će se svi moći osjetiti pozvanima i omogućiti nove oblike gostoljubivosti, bratstva i solidarnosti" (*Meditacija na Trgu svetog Petra*, 27. ožujka 2020.).

Da bi se *gradilo* potrebno je *surađivati*. To je ono što Apostol Pavao poručuje korintskoj zajednici: "Zaklinjem vas, braćo, imenom Gospodina našega Isusa Krista: svi budite iste misli; neka ne bude među vama razdora, nego budite savršeno istog osjećanja i istog mišljenja" (1 Kor 1,10). Izgrađivati Božje Kraljevstvo zajednička je dužnost



svih kršćana i zato trebamo naučiti surađivati i pritom ne podleći napasti ljubomore, nesloge i podjela. I u sadašnjim prilikama treba ponoviti: "Ovo nije vrijeme egoizama, jer izazov s kojim se suočavamo svima nam je zajednički i ne razlikuje jedne od drugih" (*Poruka Urbi i Orbi*, 12. travnja 2020.). Da bismo sačuvali naš zajednički dom i postigli to da bude sve više u skladu s Božjim izvornim planom moramo se zalagati oko toga da se zajamči međunarodna suradnja, globalna solidarnost i založenost lokalne zajednice, ne isključujući nikoga.

Zaključit ću molitvom nadahnutom primjermom svetog Josipa, osobito u trenutku kad je bio prisiljen pobjeći u Egipat kako bi spasio dijete Isusa.

*Oče, Ti si povjerio svetom Josipu ono što ti je bilo najdragocjenije: Dijete Isusa i njegovu majku kako bi ih zaštitio od opasnosti i prijetnji zlih ljudi.*

*Daj i nama iskusiti njegovu zaštitu i pomoć. Neka on, koji je i sam proživio patnje onih koji bježe zbog mržnje moćnih, utješi i zaštititi svu našu bra-*

*ću i sestre koje su rat, siromaštvo i nužda nagnali da napuste svoje domove i svoje zemlje te su se kao izbjeglice zaputili prema sigurnijim mjestima.*

*Pomozi im, po njegovu zagovoru, da smognu snage ići dalje, naći utjehu u tuzi i hrabrost u toj kušnji.*

*Podari svima onima koji ih primaju nešto od nježnosti tog pravednog i mudrog oca koji je ljubio Isusa kao pravog sina i podupirao Mariju na svakom koraku.*

*Neka on, koji je zarađivao kruh radom svojih ruku, uzmogne osigurati onima kojima je oduzeto sve u životu dostojanstvo rada i mir vlastitoga doma.*

*To te molimo po Isusu Kristu, tvome Sinu, kojeg je sveti Josip spasio bijegom u Egipat i pouzdajući se u zagovor Djevice Marije koju je ljubio kao vjerni zaručnik u skladu s tvojom voljom. Amen.*

Rim, pri Svetomu Ivanu Lateranskom, 13. svibnja 2020., spomen Blažene Djevice Marije Fatimske.

Franjo

## PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN MISIJA 2020. [18. LISTOPADA 2020.]

"Evo me, mene pošalji!" (Iz 6,8)

*Draga braćo i sestre!*

Želim izraziti svoju zahvalnost Bogu na predanosti kojom se u Crkvi diljem svijeta u listopadu prošle godine živio Izvanredni misijski mjesec. Uvjeren sam da je pridonio poticanju misijskog obraćenja u mnogim zajednicama na putu naznačenom temom: "Kršteni i poslani - Kristova Crkva u misiji u svijetu".

U ovoj godini obilježenom patnjom i izazovima koje je sa sobom donijela pandemija Covid-19 taj misijski hod čitave Crkve nastavlja se u svjetlu riječi koju nalazimo u izvješću o pozivu proroka Izaije: "Evo me, mene pošalji!" (6, 8). To je uvijek novi odgovor na Gospodinovo pitanje: "Koga da pošaljem?" (*ibid.*). Taj poziv dolazi iz Božjega srca, od njegova milosrđa koje, u sadašnjoj svjetskoj krizi, predstavlja izazov na koji su Crkvu i čitav ljudski rod pozvani odgovoriti. "Poput učenikâ iz Evandjelja iznenada nas je zahvatila neočekivana i

žestoka oluja. Shvatili smo da se nalazimo na istoj lađi, svi krhki i dezorijentirani, ali istodobno važni i potrebni, svi pozvani veslati zajedno, svi potrebni utjehe drugoga. Na toj lađi... svi se nalazimo. Poput tih učenika, koji jednoglasno i u tjeskobi kažu: "ginemo" (r. 38), tako smo i mi shvatili da ne možemo ići dalje svatko za sebe, već samo zajedno" (*Meditacija na Trgu sv. Petra*, 27. ožujka 2020). Doista smo prestrašeni, dezorijentirani i uplašeni. Bol i smrt daju nam iskusiti našu ljudsku krhkost, ali istodobno uočavamo da svi imamo snažnu želju za životom i oslobođenjem od zla. U tome smislu poziv na poslanje, poziv da izađemo iz sebe samih iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu pokazuje se kao prilika za solidarnost, služenje, posredovanje. Poslanje koje Bog povjerava svakome od nas pomaže nam osloboditi se straha i zaokupljenosti samima sobom i shvatiti da ponovno pronalazimo same sebe kad se darujemo drugima.

U žrtvi križa, gdje se do kraja ispunjava Isusovo poslanje (usp. Iv 19,28-30), Bog objavljuje da ljubi sve i svakog pojedinog (usp. Iv 19,26-27) i od svakoga od nas traži osobnu raspoloživost da budemo poslani, jer On je Ljubav koja nikada ne miruje nego je uvijek "u poslanju", uvijek izlazi iz sebe kako bi dala život. Iz ljubavi prema ljudima Bog Otac je poslao Sina Isusa (usp. Iv 3,16). Isus je Očev misionar: njegova osoba i njegovo djelo su potpuna poslušnost Očevoj volji (usp. Iv 4,34; 6,38; 8,12-30; Heb 10,5-10). Isus, koji je raspet i uskrsnuo za nas, uključuje nas u svoje poslanje ljubavi i svojim Duhom, koji oživljava Crkvu, čini nas svojim učenicima i šalje nas u misiju u svijet i među narode.

"Misija, "Crkva koja izlazi", nije neki program, nego naum koji se ostvaruje snagom volje. Krist je taj koji daje Crkvi izići iz sebe same. U poslanju naviještanja evanđelja ti se krećeš jer te Duh Sveti tjera i nosi" (*Bez njega ne možemo ništa. Biti danas misionari u svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2020., str. 14). Bog uvijek prvi ljubi nas i tom nas ljubavlju susreće i poziva. Naš osobni poziv plod je činjenice da smo sinovi i kćeri Božje u Crkvi, njegova obitelj, braća i sestre u onoj ljubavi koju nam je Isus posvjedočio. Svi, međutim, imaju ljudsko dostojanstvo utemeljeno na Božjem pozivu da budu djeca Božja i da u sakramentu krštenja i slobodi vjere postanu ono što su oduvijek bili u Božjem srcu.

Sama činjenica da smo besplatno primili život podrazumijeva poziv da uđemo u dinamiku sebedarja: to je sjeme koje će kod krštenika poprimiti zreli oblik kao odgovor ljubavi u braku i u djevičanstvu za Kraljevstvo Božje. Ljudski se život rađa iz Božje ljubavi, raste u ljubavi i stremljenju ljubavi. Nitko nije isključen iz Božje ljubavi, a u svetoj žrtvi Isusa Krista na križu Bog je pobijedio grijeh i smrt (usp. Rim 8,31-39). Za Boga, zlo - pa čak i grijeh - postaju izazov ljubiti i to ljubiti još većom ljubavlju (usp. Mt 5,38-48; Lk 22,33-34). Zato u pashalnom otajstvu Božje milosrđe liječi praiskonsku ranu zadanu ljudskom rodu i izliva se na cio svemir. Crkva, sveopći sakrament Božje ljubavi prema svijetu, nastavlja Isusovo poslanje u povijesti i šalje nas svukuda da bi Bog, po našem svjedočenju vjere i naviještanju evanđelja, mogao ponovno očitovati svoju ljubav i dotaknuti i preobraziti srca, umove, tijela, društva i kulture na svakome mjestu i u svakome vremenu.

Poslanje je slobodan i svjestan odgovor na Božji poziv. No, taj poziv prepoznajemo samo kad živimo osobni odnos s Isusom živim u njegovoj Crkvi. Zapitajmo se: jesmo li spremni prihvatiti prisutnost Duha Svetoga u svome životu, poslušati poziv na poslanje, bilo u životu u braku, bilo u posvećenom ili svećeničkom životu, u svojoj svakodnevnici? Jesmo li spremni biti poslani na bilo koje mjesto kako bismo svjedočili svoju vjeru u Boga milosrdnog Oca, kako bismo naviještali Evanđelje spasenja Isusa Krista, kako bismo dijelili božanski život Duha Svetoga izgrađujući Crkvu? Jesmo li poput Marije, Isusove majke, spremni bespridržajno se staviti u službu Božje volje (usp. Lk 1,18)? Ta je unutarnja raspoloživost veoma važna ako želimo reći Bogu: "Evo me, Gospodine, mene pošalji" (usp. Iz 6,8). I to ne apstraktno, nego u ovom času Crkve i povijesti.

Shvatiti što nam Bog govori u ovim vremenima pandemije predstavlja također izazov za poslanje Crkve. Bolest, patnja, strah i izolacija stavljaju pred nas određena pitanja. Siromaštvo onih koji umiru sami, koji su napušteni, koji su ostali bez posla i primanja, beskućnika i onih koji nemaju što jesti tjeraju nas na razmišljanje. Prisiljeni držati fizički razmak i ostati u kući pozvani smo ponovno otkriti važnost društvenih odnosa kao i zajednički odnos s Bogom. Te okolnosti ne samo da ne bi smjele dovesti do toga da u nama porastu nepovjerenje i ravnodušnost nego bi nas trebale navesti da posvećujemo još veću pažnju našem odnosu prema drugima. A po molitvi, kojom Bog dotiče i pokreće naša srca, postajemo otvoreni za potrebe naše braće i sestara za ljubavlju, za dostojanstvom i slobodom i ona u nama budi odgovornost za sav stvoreni svijet. Nemogućnost da se kao Crkva okupljamo na slavlju euharistije dovela nas je u situaciju da smo dijelili iskustvo brojnih kršćanskih zajednica koje ne mogu svake nedjelje slaviti misu. U takvim okolnostima pitanje koje nam Bog postavlja glasi: "Koga da pošaljem?" i od nas očekuje velikodušan i uvjeren odgovor: "Evo me, mene pošalji!". Bog nastavlja tražiti koga da pošalje svijetu i narodima da svjedoči njegovu ljubav, njegovo spasenje od grijeha i smrti, njegovo oslobođenje od zla (usp. Mt 9,35-38; Lk 10,1-12).

Proslava Svjetskog dana misija ujedno nam pruža priliku još jednom potvrditi kako su molitva, promišljanje i materijalna pomoć prigode za djelatno sudjelovanje u Isusovu poslanju u njegovoj Crkvi. Svrha je ljubavi izražene u prilozi-

ma, koji se prikupljaju na liturgijskim slavljinama na treću nedjelju u listopadu, poduprijeti misijski rad koji u moje ime obavljaju Papinska misijska djela kako bismo izišli ususret duhovnim i materijalnim potrebama narodâ i crkava u čitavome svijetu, za spas svijetu.

Neka nas Presveta Marija, Zvijezda evangelizacije i Utjeha žalosnih, misijska učenica svoga Sina Isusa, nastavi zagovarati i biti nam na pomoć.

Rim, pri Svetomu Ivanu Lateranskom, 31. svibnja 2020., svetkovina Duhova.

Franjo

## PORUKA PAPE FRANJE O 50. GODIŠNJICI PROGLAŠENJA OBREDA POSVEĆENJA DJEVICA

*Drage sestre!*

1. Prije pedeset godina Kongregacija za božostovlje, po nalogu svetog pape Pavla VI., proglasila je novi *Obred posvećenja djevica*. Sadašnja pandemija učinila je neophodnim odgoditi međunarodni kongres u organizaciji Kongregacije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života kako bi se mogla obilježiti ova važna obljetnica. Ipak, želim se ujediniti vašem zahvaljivanju za ovaj, kako ga je nazvao sveti papa Ivan Pavao II. prigodom 25. obljetnice, "dvostruki Gospodinov dar svojoj Crkvi": obnovljeni *Obred* i jedan *Red vjernika (Ordo fidelium)* "vraćen u zajednicu Crkve" (*Govor sudionicima međunarodnog kongresa o posvećenju djevica*, 2. lipnja 1995.).

Vaš način života svoj primarni izvor nalazi u *Obredu*, čiji pravni oblik nalazimo u *Zakoniku kanonskog prava* u kan. 604, i u Instrukciji *Ecclesiae Sponsae imago (Slika Crkve Zaručnice)* iz 2018. godine. Vaš poziv znak je neiscrpnog i raznovrsnog bogatstva darova Duha Uskrslog Gospodina koji "sve čini novo" (usp. Otk 21,5).

To je ujedno i znak nade: Očeva vjernost i danas budi u srcima nekih žena želju posvetiti se Gospodinu u djevičanstvu koje se živi u uobičajenom društvenom i kulturnom okruženju, ukorijenjeno u mjesnoj Crkvi, u obliku drevnog, ali istodobno, novog i modernog i uvijek novog života.

Pracene biskupima, produbile ste specifičnost vašeg načina življenja posvećenog života, iskusišite da posvećenje koje živite predstavlja poseban *red vjernika (Ordo fidelium)* u Crkvi. Nastavite tim putem suradnje s biskupima u razvoju snažnih programa razlučivanja zvanja te početne i trajne formacije. Doista, dar vašeg zvanja nalazi izraz u simfoničnom jedinstvu Crkve, koje je iz-

građeno kada u vama može prepoznati žene koje su sposobne živjeti dar sestinstva.

2. Pedeset godina nakon obnovljenog *Obreda*, želim vam reći sljedeće: nemojte ugasiti proročanstvo svog zvanja! Pozvane ste, ne zbog vlastitih zasluga, nego milošću Božjom, da svoj život učinite odrazom lica Crkve - Kristove Zaručnice - koja je djevica jer, iako je sastavljena od grešnika, čuva cjelovit poklad vjere, stvara novi život i potiče rast novog čovječanstva.

U zajedništvu s Duhom, cijelom Crkvom i svima koji čuju Riječ Božju, pozvane ste se predati Kristu i reći mu: "Dođi!" (Otk 22,17), te tako prebivati u snazi danoj njegovim odgovorom: "Da, uskoro dolazim!" (Otk 22,20). Ovaj je Zaručnikov posjet horizont i svrha vašeg crkvenog putovanja, obećanje da ćete biti nanovo prihvaćene svakog dana. Živeći tako "možete biti zvijezde koje vode put svijeta" (Benedikt XVI., *Obraćanje sudionicima kongresa Obred posvećenja djevica*, 15. svibnja 2008.).

Potičem vas da ponovo pročitate i meditirate nad tekstovima *Obreda*, u kojima odjekuje smisao vašeg zvanja: pozvane ste iskusiti, a potom i svjedočiti da nas je Bog, u svome Sinu, najprije ljubio, da je njegova ljubav za sve i da ima snagu obratiti grešnike u svetce. Doista, "Krist je ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti, očistivši je kupelji vode uz riječ" (Ef 5,25-26). Vaši će životi otkriti eshatološku napetost koja oživljava sve stvorenje, koja pokreće cijelu povijest i rađa se iz poziva Uskrslog Gospodina: "Ustani, ljepoto moja, i dođi!" (usp. Pj 2,10; Origen, *Homilije o Pjesmi nad pjesmama*, II, 12).

3. Homilija, koju predlaže *Obred posvećenja djevica* vas potiče: "Sve ljubite, posebno one u potrebi" (br. 29). Vaše vas posvećenje pridržava

Bogu ne odvajajući vas od okruženja u kojem živite i u kojem ste pozvane svjedočiti evanđeosku blizinu (usp. *Ecclesiae Sponsae imago*, 37-38). S ovom specifičnom blizinom muškarcima i ženama našeg doba, vaše djevičansko posvećenje pomaže Crkvi da ljubi siromašne, da prepozna materijalno i duhovno siromaštvo, da pomogne onima koji su krhki i bespomoćni, onima koji pate od fizičke i duševne bolesti, mlađima i starijima, i svima onima koji su u opasnosti da budu marginalizirani ili odbačeni.

Budite žene milosrđa, stručnjakinje u čovjekoljublju. Žene koje vjeruju "u revolucionarnu snagu nježnosti i naklonosti" (Apostolska pobudnica *Evangeliu gaudium*, 288). Pandemija nas uči da je došlo "vrijeme da uklonimo nejednakosti, da ispravimo nepravdu koja potkopava korijene zdravlja cijelog čovječanstva!" (Homilija, Misa Božanskog milosrđa, 19. travnja 2020.). Neka vas uznemiri sve što se događa u svijetu oko vas: ne zatvarajte oči i ne bježite pred time. Budite prisutne i osjetljive na bol i patnju; ustrajte u naviještaju evanđelja koje svima obećava puninu života.

Posvetna molitva, prizivajući na vas mnoge darove Duha, traži da možete živjeti u *causa libertas* (slobodna čistoća) (*Obred posvete dje-*

*vica*, 38). Neka ona bude vaš način povezanosti s drugima, da možete biti znak zaručnice ljubavi koja ujedinjuje Krista s Crkvom, djevicom i majkom, sestrom i prijateljicom čovječanstva. Svojom blagošću (usp. Fil 4,5) tkajte niti autentičnih odnosa koji mogu pomoći u ublažavanju samoće i anonimnosti u našim gradovima. Budite iskrene u neustrašivom govoru (*parhesia*), ali držite se dalje od napasti ispraznog govora i ogovaranja. Imajte mudrosti, snalažljivosti i autoriteta ljubavi kako bi se suprotstavile aroganciji i spriječile zlouporabu moći.

4. Na svetkovinu Pedesetnice, želim blagosloviti svaku pojedinu od vas, kao čiste žene koje se pripremaju primiti ovo posvećenje i sve one koje će u budućnosti to posvećenje primiti. "Duh Branitelj darovan je Crkvi kao neiscrpni princip radosti zaručnice proslavljenom Kristu" (sv. Pavao VI., *Gaudete in Domino*, 41). Ovim znakom Crkve Zaručnice, možete uvijek biti žene radosti, po primjeru Marije iz Nazareta, žene Veliče, majke živog Evanđelja.

Rim, pri Svetom Ivanu Lateranskom, 31. svibnja 2020., svetkovina Pedesetnice

Franjo

## PORUKA SVETOG OCA FRANJE ZA 4. SVJETSKI DAN SIROMAHA [33. NEDJELJA KROZ GODINU, 15. STUDENOGA 2020.]

"Pruži svoju ruku siromahu" (usp. *Sir* 7,32)

"Pruži svoju ruku siromahu" (usp. *Sir* 7,32). Drevna je mudrost postavila ove riječi kao sveto pravilo kojeg se valja držati u životu. Danas te riječi nisu izgubile ništa na svojoj važnosti i značenju, pomažući nam usmjeriti pogled na ono što je bitno i savladati barijere ravnodušnosti. Siromaštvo poprima uvijek različita lica koja zahtijevaju da se posveti pažnju svakoj pojedinoj situaciji. U svakoj od njih imamo priliku susresti se Gospodina Isusa koji je objavio da je prisutan u najmanjoj svojoj braći i sestrama (usp. Mt 25,40).

1. Uzmimo u ruke Knjigu *Sirahovu* iz Staroga zavjeta. U njoj nalazimo riječi učitelja mudrosti koji je živio dvjestotinjak godina prije Krista. On je

tražio mudrost koja muškarce i žene čini boljima i sposobnijima dublje sagledati životne događaje. Učinio je to u vrijeme teške kušnje za Izraelski narod, vrijeme patnje, tuge i bijede zbog dominacije stranih sila. Kao čovjek velike vjere, ukorijenjen u tradiciji svojih pređa, prva mu je misao bila obratiti se Bogu i zamoliti ga za dar mudrosti. Gospodin mu nije uskratio svoju pomoć.

Od prvih stranica knjige *Sirah* iznosi svoje savjete koji se tiču mnogih konkretnih životnih situacija, od kojih je jedna siromaštvo. On inzistira na tome da i usred nevolja moramo i dalje stavljati svoje pouzdanje u Boga: "Ne nagli kad napast dođe. Prioni uz Boga i ne odmeći se, da bi bio slav-

ljen na svoj posljednji dan. Primi sve što te stigne i budi strpljiv u nestalnosti svoje bijede. Jer kao što se u vatri kuša zlato, tako i odabranici u peći poniženja. Vjeruj u Gospoda, i on će ti pomoći, kroči pravom stazom i uzdaj se u njega. Vi što se bojite Gospoda, očekujte njegovu milost i ne skrećite s pravoga puta, da ne propadnete" (2,2-7).

2. Stranicu po stranicu otkrivamo dragocjenu zbirku savjeta o tome kako postupati u svjetlu prsnog odnosa s Bogom, tvorcem i ljubiteljem stvorenoga svijeta, pravednim i brižnim prema svojoj djeci. Međutim, to stalno upućivanje na Boga ne odvrća pogled od konkretnog čovjeka. Naprotiv, to dvoje je usko povezano.

Jasno to pokazuje ulomak iz kojeg je preuzet naslov ove Poruke (usp. 7,29-36). Molitva Bogu i solidarnost sa siromašnima i onima koji pate neraskidivo su povezani. Da bismo Gospodinu iskazali štovanje koje mu je mило moramo prepoznati kako svaka osoba, pa i najsiromašnija i najprezrenija, nosi u sebi utisnut Božji lik. Iz te svijesti proizlazi dar Božjeg blagoslova koji se stječe velikodušnošću iskazanom siromašnima. Stoga, vrijeme posvećeno molitvi nikada ne može postati izgovorom za zanemarivanje bližnjega u potrebi. Sasvim suprotno: Gospodinov se blagoslov spušta na nas, a molitva postiže svoj cilj ako su praćeni služenjem siromašnima.

3. Kako je to drevno učenje aktualno također za nas! Naime, Božja riječ nadilazi prostor i vrijeme, religije i kulture. Velikodušnost kojom podupiremo slabe, tješimo ožalošćene, ublažavamo patnju i vraćamo dostojanstvo onima kojima je ono oduzeto, uvjet je za ljudski život u punini. Odluka da posvetimo brigu siromašnima, njihovim različitim potrebama, ne može biti uvjetovana raspoloživim vremenom, privatnim interesima i jalovim pastoralnim ili socijalnim projektima. Snagu Božje milosti ne smije se gušiti narcisoidnom težnjom da sebe uvijek stavljamo na prvo mjesto.

Teško je držati svoj pogled usredotočen na siromahe, ali je to više no ikad nužno ako želimo dati pravi smjer našem osobnom i društvenom životu. Ne radi se o tome da na to trošimo mnogo riječi, nego radije o konkretnom predanom zalaganju nadahnutom Božjom ljubavlju. Svake godine, o Svjetskom danu siromaha, vraćam se na tu temeljnu stvarnost za život Crkve, jer siromašni jesu i uvijek će biti s nama (usp. Iv 12,8) da nam pomognu pronaći Kristovu prisutnost u svom svakodnevnom životu.

4. Susret sa siromašnom osobom predstavlja za nas izazov i tjera nas na razmišljanje. Kako možemo pridonijeti uklanjanju ili barem ublažavanju njihove marginaliziranosti i patnje? Kako im možemo pomoći u njihovu duhovnom siromaštvu? Kršćanska je zajednica pozvana uključiti se u to iskustvo dijeljenja i svjesna je toga da tu zadaću ne može povjeriti nekom drugom da je namjesto nje vrši. A da bismo pružili potporu siromašnima od temeljne je važnosti osobno živjeti iskustvo evanđeoskog siromaštva. Ne možemo se osjećati "dobro" sve dok je bilo koji član ljudske obitelji zapostavljen i postao sjenom. Tihi krik brojnih siromaha treba naći Božji narod spremnim i pripravnim, uvijek i posvuda, dati da se čuje njihov glas, zaštititi ih i biti solidaran s njima kad se suočavaju s tolikom prijetvornošću i tolikim neodržanim obećanjima te ih pozvati da sudjeluju u životu zajednice.

Točno je da Crkva nema sveobuhvatna rješenja za ponuditi, ali Kristovom milošću ona može ponuditi svoje svjedočenje i svoje geste suradnje. Osjeća, usto, svojom dužnošću govoriti u ime onih koji nemaju ni ono osnovno za život. Podsjećati sve na veliku vrijednost općega dobra za kršćanski narod predstavlja životni zadatak koji se izražava u nastojanju da se ne zaboravi nikoga od onih čije se temeljne ljudske potrebe ne poštuje.

5. Pružanje ruke pomaže otkriti, prije svega onome koji to čini, da u nama postoji prirodna sposobnost činiti djela koja životu daju smisao. Koliko pruženih ruku vidamo svaki dan! Nažalost, sve se češće događa da nas bjesomučni ritam života uvuče u vrtlog ravnodušnosti do te mjere da više ne znamo prepoznati ono dobro što se u tišini svakoga dana i s velikom velikodušnošću čini svuda oko nas. Događa se tako da tek kad nešto poremeti tijekom našeg života, oči nam postanu sposobne vidjeti dobrotu svetaca "iz susjedstva", "onih koji žive u našoj blizini i odraz su Božje prisutnosti" (Apost. pob. *Gaudete et exsultate*, 7), ali o kojima nitko ne govori. Novinski stupci, mrežne stranice i televizijski ekrani vrve lošim vijestima do te mjere da se čini da zlo suvereno vlada. No, tome nije tako. Zloće i nasilja, zlostavljanja i korupcije zasigurno ne nedostaje, ali život je protkan djelima poštivanja i velikodušnosti koji ne samo da kompenziraju zlo, nego nas potiču ići dalje kroz život i biti puni nade.

6. Pružena ruka je znak koji izravno upućuje na bliskost, solidarnost i ljubav. Ovih mjeseci, kada čitav svijet kao da je pokorio virus koji je

donosio bol i smrt, očaj i izgubljenost, koliko smo samo ispruženih ruku mogli vidjeti! Pružena ruka liječnika koji se brine o svakom pacijentu i pokušava pronaći pravi lijek. Pružena ruka medicinskih sestara i tehničara koji su i nakon radnog vremena ostajali brinuti se o bolesnima. Pružena ruka zaposlenih u administraciji koji su nabavljali sredstva kako bi što više života bilo spašeno. Pružena ruka ljekarnika pozvanoga odgovoriti na mnoge zahtjeve i izložena opasnosti izravnog kontakta s ljudima. Pružena ruka svećenika koji slomljena srca podjeljuje blagoslov. Pružena ruka volontera koji pomaže onima koji žive na ulici i onima koji, iako imaju krov nad glavom, nemaju što za jesti. Pružena ruka muškaraca i žena koji su radili na pružanju osnovnih usluga i sigurnosti. Mogli bismo navesti i druge pružene ruke i složiti lijepi rukovet dobrih djela. Sve te ruke su prkosile zarazi i strahu samo kako bi pružile podršku i utjehu.

7. Ova pandemija stigla je iznenada i zatekla nas nespremljene, izazvavši snažan osjećaj zbunjenosti i bespomoćnosti. No, siromašnima se nikada nije prestalo pružati ruku. Time smo pružili svjedočanstvo kako smo spremni prepoznati siromaha i pružiti mu pomoć kad mu je potrebna. Sredstva za činjenje milosrđa ne mogu se improvizirati. Potrebno se svakodnevno u tome vježbati polazeći od svijesti kako mi prvi trebamo pruženu ruku drugoga.

Ovaj trenutak kroz koji prolazimo poljuljao je mnoge naše sigurnosti. Osjećamo se siromašnjima i slabijima jer smo iskusili osjećaj vlastite ograničenosti i doživjeli da nam se ograničavaju slobode. Gubitak posla, nemogućnost susretanja dragih nam osoba, kao i izostanak uobičajenih međuljudskih odnosa iznenada su nam otvorili oči za horizonte koje smo odavno prestali primjećivati uzimajući ih zdravo za gotovo. Naša duhovna i materijalna bogatstva dovedena su u pitanje i otkrili smo kako nas je obuzeo strah. Zatvoreni u tišini svojih domova otkrili smo koliko je važna jednostavnost i držati pogled usredotočen na ono bitno. Shvatili smo koliko nam treba novo bratstvo sposobno za međusobno pomaganje i uzajamno poštivanje. Ovo je povoljno vrijeme za "iznova osjetiti da trebamo jedni druge, da imamo zajedničku odgovornost za druge i svijet [...]. Već predugo grcimo u moralnoj degradaciji izrugujući se s etikom, dobrotom, vjerom i poštenjem [...]. To rušenje samih temelja društvenog života na kraju može dovesti samo do toga da se borimo

jedni protiv drugih kako bismo obranili vlastite interese, do novih oblika nasilja i okrutnosti, i zaprekâ rastu istinske kulture brige za okoliš" (Enc. *Laudato si'*, 229). Riječju, teške ekonomske, financijske i političke krize neće prestati sve dok odgovornost koju svaki od nas mora osjećati prema bližnjemu i prema svakoj osobi bude tek mrtvo slovo na papiru.

8. "Pruži ruku siromahu" je, dakle, poziv na odgovornost i izravno predano zalaganje za svakog onoga koji osjeća da ga je zadesila ista sudbina. To je poticaj da preuzmemo na sebe breme najslabijih, kao što podsjeća sveti Pavao: "Doista vi ste, braćo, na slobodu pozvani! Samo neka ta sloboda ne bude izlikom tijelu, nego - ljubavlju služite jedni drugima. Ta sav je Zakon ispunjen u jednoj jedinjoj riječi, u ovoj: *Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga!* [...] Nosite jedni bremena drugih" (Gal 5,13-14; 6,2). Apostol uči da sloboda koja nam je darovana smrću i uskrsnućem Isusa Krista predstavlja za svakog od nas odgovornost staviti se u službu drugih, prije svega najslabijih. To nije tek neobavezni poticaj, nego uvjet za autentičnost vjere koju ispovijedamo.

Tu nam je ponovno od pomoći Knjiga Sirahova u kojoj se predlažu konkretni načini podrške najugroženijima pribjegavajući pritom nekim sugestivnim slikama. Najprije promatra slabost onih koji su ožalošćeni: "Ne uklanjaj se od onih koji plaču" (7,34). Vrijeme pandemije prisililo nas je na strogu izolaciju onemogućivši nam čak tješiti i biti blizu prijatelja i poznanika ožalošćenih zbog gubitka svojih dragih. Sveti pisac, nadalje, kaže: "Ne zaboravi posjetiti bolesnika" (7,35). Nije nam bilo moguće biti uz one koji trpe i istodobno smo postali svjesni krhkosti naše egzistencije. Ukratko, Božja nam riječ nikada ne da mira, neprestano nas potiče činiti dobro.

9. "Pruži ruku siromahu" iznosi na vidjelo oprečan stav onih koji drže ruke u džepovima i ne dopuštaju da ih gane siromaštvo, za koje su često i oni sami odgovorni. Ravnodušnost i cinizam njihova su svakodnevna hrana. Kakve li razlike u odnosu na velikodušne ruke koje smo opisali! Ima, naime, ruku koje se pružaju do računala da prebace novčana sredstva s jednoga kraja svijeta na drugi, omogućujući bogaćenje uskim skupinama oligarha i gurajući u bijedu mnoge ljudi ili dovodeći time čak do propasti čitave narode. Ima ruku koje gomilaju novac prodajom oružja koje će druge ruke, pa i dječje, koristiti da siju smrt i siromaštvo. Ima pruženih ruku koje potajice pru-

žaju smrtonosne doze kako bi se obogatili i živjeli u raskoši i prolaznoj razuzdanosti. Ima i pruženih ruku koje u lažnoj dobrohotnosti donose zakone koje oni sami ne poštuju.

U takvim okolnostima "isključeni i dalje čekaju. Da bi se podupro način života koji isključuje druge, ili da bi se održalo oduševljenje i zanos za taj egoistični ideal, razvila se globalizacija ravnodušnosti. Postajemo, a da toga nismo gotovo ni svjesni, neosjetljivi na bolni vapaj siromašnih, ne plaćemo više zbog boli i patnje koja je snašla druge i čak ne osjećamo ni potrebu da im pomognemo, kao da je netko drugi pozvan sve to činiti jer je to nešto što se nas ne dotiče. Kultura blagostanja čini nas neosjetljivima i uzбудimo se tek ako tržište ponudi nešto što nismo još uvijek kupili, dok nas sudbina onih koji žive u neimaštini zbog oskudnih mogućnosti ne može dirnuti u srce" (Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 54). Nećemo moći biti sretni dok ove ruke koje siju smrt ne budu pretvorene u oruđa pravde i mira za čitav svijet.

10. "U svim svojim djelima misli na svoj konac" (*Sir* 7, 36). Tom rečenicom Sirah zaključuje ovo svoje razmišljanje. Taj se tekst može dvojako tumačiti. Može se tumačiti u smislu da trebamo biti svjesni toga da će našem životu prije ili kasnije doći kraj. Spominjati se naše zajedničke sudbine može nam pomoći da živimo svoj život u znaku brige za one koji su siromašniji od nas ili nisu imali iste mogućnosti kao mi. Postoji i drugo tumačenje koje prije svega ističe cilj, svrhu kojoj svatko od nas teži. Cilj našeg života traži da imamo projekt koji treba provoditi u životu i

put koji ćemo neumorno slijediti. A svrha svakog našeg djelovanja ne može biti drugo doli ljubav. To je cilj koji smo pred sebe stavili i ništa nas ne smije od toga odvratiti. Ta ljubav je sudjelovanje, posvećenost i služenje, ali započinje otkrićem da smo mi prvi ljubljani i probuđeni za ljubav. Taj se cilj javlja kad dijete upozna majčin osmijeh i osjeća se ljubljenim samo zato što postoji. I osmijeh koji dijelimo sa siromahom izvor je ljubavi i omogućuje živjeti u radosti. Pružena ruka se, dakle, uvijek može obogatiti osmijehom onoga koji ne ističe u prvi plan sebe i vrijednost pružene pomoći, nego jednostavno nalazi radost u tome da može živjeti kao Kristov učenik.

Na tom putu svakodnevnog susreta sa siromašnima prati nas Majka Božja koja je, više od svih drugih majki, Majka siromaha. Djevoja Marija dobro poznaje teškoće i trpljenja onih koji su marginalizirani, jer se i sama nalazila u sličnoj situaciji kad je rodila Sina Božjega u staji. Zbog Herodovih prijetnji, ona je sa zaručnikom Josipom i malim Isusom pobjegla u drugu zemlju i Sveta je obitelj nekoliko godina dijelila sudbinu izbjeglica. Neka molitva Majci siromaha ujedini tu njezinu ljubljenu djecu sa svima oni koji im služe u Kristovo ime. Neka molitva promijeni pruženu ruku u zagrljaj dioništva i ponovno pronađenoga bratstva.

Rim, pri svetom Ivanu Lateranskom, 13. lipnja 2020., liturgijski spomen svetog Antuna Padovanskog.

*Franjo*

## PORUKA PAPE FRANJE ZA 6. SVJETSKI DAN MOLITVE ZA SKRB O STVORENOM SVIJETU

*Tu pedesetu godinu proglasite svetom! Zemljom proglasite oslobađanje svim njezinim stanovnicima. To neka vam bude jubilej, oprosna godina. Neka se svatko vaš vrati na svoju očevinu; neka se svatko vrati k svome rodu! (Lev 25,10)*

Draga braćo i sestre, svake godine od objavljivanja enciklike *Laudato si'* (24. svibnja 2015.) kršćanska obitelj prvog dana rujna obilježava Svjetski dan molitve za brigu o stvorenom, kojim započinje Vrijeme stvorenoga koje završava 4. listopada, na spomendan sv. Franje Asiškog. U tom razdoblju kršćani diljem

svijeta obnavljaju vjeru u Boga stvoritelja i ujediniju se na poseban način u molitvi i djelovanju radi zaštite zajedničkog doma.

Radostan sam što je tema koju je izabrala ekumenska obitelj za proslavu Vremena stvorenoga 2020. "Jubilej za Zemlju", upravo u godini 50.

obljetnice Dana Zemlje. U Svetom pismu, jubilej je sveto vrijeme prisjećanja, povratka, odmora, obnove i radosti.

### 1. Vrijeme prisjećanja

Prije svega, pozvani smo prisjetiti se da je krajnji cilj stvorenoga svijeta u Božjoj "vječnoj suboti". Putovanje je to koje ima svoje mjesto u vremenu, obuhvaćajući sedmodnevni tjedni ritam, ciklus od sedam godina i veliku Jubilarnu godinu koja dolazi na kraju sedam subotnjih godina.

Jubilej je, također, i vrijeme milosti za prisjetiti se izvornog poziva stvorenog svijeta da postoji i razvija se kao zajednica ljubavi. Postojimo samo u odnosima: s Bogom Stvoriteljem, s našom braćom i sestrama kao članovima zajedničke obitelji i sa svim Božjim stvorenjima unutar našeg zajedničkog doma. "Sve je u odnosu, a mi ljudi ujedinjeni smo kao braća i sestre na čudesnom hodočašću, povezani ljubavlju koju Bog ima prema svakom stvorenju i koja nas također povezuje u ljubavi s bratom Suncem, bratom Mjesecom, sestrom Riječkom i majkom Zemljom." (usp. LS, 92).

Jubilej je, dakle, vrijeme prisjećanja u kojem čuvamo uspomenu našeg među-relacijskog postojanja. Uvijek se moramo prisjećati kako je "sve međusobno povezano i da je istinska briga za vlastiti život i za naše odnose s prirodom neodvojiva od bratstva, pravednosti i vjernosti prema drugima." (LS, 70).

### 2. Vrijeme povratka

Jubilej je vrijeme povratka i kajanja. Prekinuli smo veze koje su nas ujedinjavale sa Stvoriteljem, s drugim ljudima i ostalim stvorenim svijetom. Moramo izliječiti te oštećene odnose koji su neophodni za nas i cjelokupni život.

Jubilej je vrijeme povratka Bogu, našem ljubljenom Stvoritelju. Nije moguće živjeti u skladu sa stvorenim svijetom ako nismo u miru sa Stvoriteljem, izvorom i ishodištem svih stvari. Kao što je primijetio papa Benedikt, "brutalna konzumacija stvorenoga počinje tamo gdje nema Boga, tamo gdje je materija postala samo materijal za nas, gdje smo mi sami krajnja mjera, gdje je sve jednostavno naše vlasništvo" (Susret sa svećenicima, đakonima i sjemeništarcima biskupije Bolzano-Bressanone, 6. kolovoza 2008.).

Jubilej nas poziva da još jednom razmislimo o drugim ljudima, posebno siromašnima i najranjivijima. Pozvani smo ponovno prihvatiti Božji izvorni plan ljubavi o stvaranju kao zajedničku

baštinu, gozbu koju dijelimo sa svom našom braćom i sestrama u duhu zajedničkoga življenja; ne u međusobnom nadmetanju, već u radosnom zajedništvu u kojem se međusobno podržavamo i štitimo. Jubilej je vrijeme za oslobađanje potlačenih i svih okovanih u okove različitih oblika modernog ropstva, uključujući trgovinu ljudima i dječji rad.

Nadalje, moramo početi ponovno oslušivati samu zemlju, u Svetom pismu prikazanu kao *adamah*, tlo od kojeg je stvoren čovjek, *Adam*. Danas nas glas stvaranja opominje da se vratimo na svoje ispravno mjesto u prirodno stvorenom redu - da se prisjetimo kako smo dio ove međusobno povezane mreže života, a ne njegovi gospodari. Raspad biološke raznolikosti, vrtoglavi porast klimatskih katastrofa, nejednak utjecaj trenutne pandemije na siromašne i ranjive: sve je to poziv na uzbunu pred neobuzdanom pohlepom i potrošnjom.

Osobito tijekom ovog Vremena stvorenoga, oslušujmo otkucaje stvaranja. Naime, svijet je stvoren kako bi naviještao Božju slavu, kako bi nam pomogao u svojoj ljepoti otkriti Gospodara svega stvorenoga i vratiti mu se (usp. sv. Bonaventura, *In II Sent.*, I, 2, 2, q. 1, zaključak; *Brevil.*, II, 5.11). Zemlja od koje smo sazdana mjesto je molitve i meditacije. "Probudimo estetski i kontemplativni osjećaj kojeg nam je Bog dao" (*Querida Amazonia*, 56). Sposobnost divljenja i kontempliranja nešto je što posebno možemo naučiti od naše domorodačke braće i sestara, koji žive u skladu sa zemljom i njezinim višestrukim oblicima života.

### 3. Vrijeme odmora

U svojoj mudrosti, Bog je odredio subotu kako bi se zemlja i njezini stanovnici mogli odmoriti i obnoviti. Međutim, današnji način života tjera planet izvan njegovih granica. Naša stalna potražnja za rastom i beskrajni ciklus proizvodnje i potrošnje iscrpljuju prirodni svijet. Šume se sijeku, tlo erodira, polja propadaju, pustinje rastu, mora postaju sve kiselija, a oluje jačaju. Stvorenje jeca!

Tijekom Jubileja, Božji narod pozvan je odmoriti se od svog uobičajenog rada kako bi omogućio zemlji da se izliječi i obnovi, upravo zahvaljujući padu uobičajene potrošnje. Danas moramo pronaći pravedne i održive načine života koji mogu pružiti Zemlji odmor koji joj je potreban, načine koji pružaju dovoljno sredstava za život, a ne uništavaju ekosustave koji nas održavaju.



Na neki nas je način trenutna pandemija dovela do ponovnog otkrivanja jednostavnijih i održivih načina života. Kriza nam je u neku ruku dala priliku razviti nove načine života. Već možemo vidjeti kako se zemlja može oporaviti ako joj dopustimo da se odmori: zrak postaje čišći, vode bistrije, a životinje su se vratile na mnoga mjesta s kojih su prethodno nestala. Pandemija nas je dovela do raskrižja. Moramo iskoristiti ovaj odlučujući trenutak kako bismo okončali svoje suvišne i destruktivne ciljeve i aktivnosti te njegovati vrijednosti, veze i aktivnosti koje daju život. Moramo preispitati svoje navike upotrebe energije, potrošnje, prijevoza i prehrane. Moramo ukloniti nebitne i štetne aspekte iz svojih gospodarstava i stvoriti plodonosne načine trgovanja, proizvodnje i prijevoza robe.

#### 4. Vrijeme obnove

Jubilej je vrijeme obnove izvorne harmonije stvaranja i liječenja ugroženih ljudskih odnosa.

Jubilej nas poziva da ponovno uspostavimo pravedne društvene odnose, svima vraćajući slobodu i dobra te opraštajući dugove. Ne bismo smjeli zaboraviti povijest iskorištavanja južnog dijela Zemlje koje je stvorilo ogroman ekološki dug, uglavnom zbog krađe dobara i prekomjerne upotrebe zajedničkog prostora za zbrinjavanje otpada. Vrijeme je za vraćenje pravde. U tom kontekstu ponavljam svoj poziv za oprost duga najranjivijim zemljama, prepoznajući ozbiljne učinke medicinske, socijalne i ekonomske krize s kojima se suočavaju kao rezultat Covid-19. Također, potrebno je osigurati da poticaji za oporavak, koji se razvijaju i primjenjuju na globalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, budu učinkoviti. Politika, zakonodavstvo i ulaganja moraju biti usmjereni na opće dobro i jamčiti ispunjavanje globalnih socijalnih i ekoloških ciljeva.

Također, moramo obnoviti zemlju. Budući da se nalazimo u klimatskoj opasnosti, obnova klimatske ravnoteže je od najveće važnosti. Ponestaje nam vremena, na što su nas podsjetila naša djeca i mladi. Moramo učiniti sve što je u našoj moći da ograničimo porast prosječne globalne temperature ispod praga od 1,5° C, kako je utvrđeno Pariškim klimatskim sporazumom, jer će se prekoračenje te granice pokazati katastrofalnim, posebno za siromašne zajednice širom svijeta. U ovom kritičnom trenutku moramo se zauzeti za generacijsku i međugeneracijsku solidarnost. Pripremajući se za glavni klimatski summit u

Glasgowu u Ujedinjenom Kraljevstvu (COP 26), potičem svaku zemlju da usvoji ambicioznije nacionalne ciljeve za smanjenje emisija.

Od presudne je važnosti i obnova bioraznolikosti u kontekstu nestanka vrsta i degradacije ekosustava. Moramo podržati poziv Ujedinjenih naroda da se 30% zemljine površine proglasi zaštićenim područjem do 2030. godine, kako bi se zaustavila alarmantna stopa gubitka biološke raznolikosti. Pozivam međunarodnu zajednicu na zajedničku suradnju kako bi osiguralo da Sastanak o biološkoj raznolikosti (COP 15) u Kunmingu u Kini bude prekretnica prema ponovnoj uspostavi Zemlje kao doma života u punini, kako je Stvoritelj i želio.

Pozvani smo pravedno obnavljati, osiguravajući da oni koji su generacijama naseljavali zemlju, mogu ponovno u potpunosti povratiti kontrolu nad njezinom upotrebom. Domorodačke zajednice moraju biti zaštićene od tvrtki, posebno multinacionalnih, koje, štetnim vađenjem fosilnih goriva, minerala, drva i agroindustrijskih proizvoda, čine ono što ne mogu u svojim matičnim zemljama iz kojih potječe njihov kapital." (usp. LS, 51). Ovaj korporativni prekršaj predstavlja "novi oblik kolonijalizma" (sv. Ivan Pavao II., *Obraćanje Papinskoj akademiji društvenih znanosti*, 27. travnja 2001., cit. u Querida Amazonia, 14.), koji sramotno iskorištava siromašne zajednice i zemlje koje očajnički žude za gospodarskim razvojem. Moramo ojačati nacionalno i međunarodno zakonodavstvo kako bi se regulirale aktivnosti ekstraktivnih tvrtki i oštećenima osigurao pristup pravdi.

#### 5. Vrijeme radosti

U biblijskoj tradiciji Jubilej predstavlja radostan događaj, čiji početak je označavao zvuk trublje koji je odjekivao čitavom zemljom. Znamo da je vapaj Zemlje i siromaha posljednjih godina postao još glasniji i bolniji. Istodobno, svjedoci smo i kako Duh Sveti nadahnjuje pojedince i zajednice širom svijeta da se okupe kako bi obnovili zajednički dom i obranili najranjivije u našoj sredini. Svjedoci smo postupne pojave velike mobilizacije ljudi koji odozdo i s periferije velikodušno rade na zaštiti zemlje i siromašnih. Raduje vidjeti toliki broj mladih ljudi i zajednica, posebno domorodačkih, koji su predvodnici u odgovoru na ekološku krizu. Oni pozivaju na Jubilej Zemlje i na novi početak, svjesni da se "stvari mogu mijeniti" (LS, 13).

Raduje nas i kada vidimo kako posebna godišnjica *Laudato si* nadahnjuje mnoge inicijative na lokalnoj i globalnoj razini za brigu o našem zajedničkom domu i siromašnima. Ova bi godina trebala dovesti do dugoročnih operativnih planova za bavljenje integralnom ekologijom u našim obiteljima, župama i biskupijama, redovničkim zajednicama, školama i sveučilištima, zdravstvu, poslovnim i poljoprivrednim institucijama, kao i u mnogim drugim područjima.

I mi se radujemo što se vjerske zajednice okupljaju kako bi stvorile pravedniji, mirniji i održiviji svijet. Posebno smo sretni što Vrijeme stvarenoga postaje istinska ekumenska inicijativa.

Nastavimo rasti u svijesti da svi živimo u zajedničkom domu kao članovi jedne obitelji.

Radujmo se jer u svojoj ljubavi Stvoritelj podržava naše skromne napore za Zemlju. To je također Božja kuća, gdje je njegova Riječ "postala tijelom i nastanila se među nama" (Iv 1,14), mjesto na kojem se izljev Duha Svetoga neprestano obnavlja.

"Pošalji Duha svoga, Gospodine, i obnovi lice zemlje" (usp. Ps 104,30).

Rim, Sveti Ivan Lateranski, 1. rujna 2020.

*Franjo*

**II.**  
**ZAJEDNIČKA BISKUPSKA KONFERENCIJA**

## PRIOPĆENJE S XXII. REDOVITOGA GODIŠNJEG ZAJEDNIČKOG ZASJEDANJA BK BiH I HBK

**Banja Luka, 2. ožujka 2020.** - U prostorijama Biskupskog ordinarijata u Banjoj Luci, 2. ožujka 2020. održano je XXII. redovito godišnje zajedničko zasjedanje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine i Hrvatske biskupske konferencije. Na jednodnevnom zasjedanju, kojem su predsjedali nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, predsjednik BK BiH, i nadbiskup zadarski mons. Želimir Puljić, predsjednik HBK, sudjelovali su svi članovi Biskupske konferencije BiH kao i apostolski vizitator za župu Međugorje te svi članovi Hrvatske biskupske konferencije osim nadbiskupa iz Đakova i Rijeke koji su se ispričali.

Na dijelu zasjedanja sudjelovao je i apostolski nuncij u BiH nadbiskup Luigi Pezzuto koji je pohvalio odnose zajedništva između dviju Biskupskih konferencija kao i konkretnu suradnju koja proizlazi iz zajedništva ističući da se na taj način osigurava život i rast sestrinskih Crkava, posebno kad se moraju suočiti sa zajedničkim poteškoćama da bi izgradili kraljevstvo Božje.

Biskupi su saslušali godišnje Izvješće o djelovanju Ravnateljstva dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu i pastoralnoj brizi za katolike podrijetlom s ovih prostora koji sada žive diljem svijeta. Upoznati su da, zbog nesmanjenog vala iseljavanja, potrebe dušobrižništva Hrvata u inozemstvu i dalje rastu te je stoga potreban i odgovarajući odgovor Crkve u Domovini. Dali su potrebne smjernice u vezi s pojedinim otvorenim pitanjima te saslušali financijsko izvješće Fonda solidarnosti za 2019. godinu.

Razmatrajući rad Vijeća HBK i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu, biskupi su izrazili zahvalnost dosadašnjem predsjedniku mons. Peri Sudaru, pomoćnom biskupu vrhbosanskom u miru, za mudro vođenje spomenutog Vijeća i lijepu suradnju s hrvatskim pastoralnim djelatnicima u inozemstvu. Za novog predsjednika Vijeća izabrali su nadbiskupa koadjutora vrhbosan-

skog mons. Tomu Vukšića. Također su odobrili na sljedećih pet godina Statut Vijeća te Pravilnik Ravnateljstva i Pravilnik delegatske službe. Zauzeli su Vijeće da razmotri unosenje eventualnih amandmana u pojedine od ovih dokumenata u dijelovima u kojima se pokazala potreba za jasnijim odredbama.

Pošto su saslušali izvješće predsjednika Biskupskog povjerenstva za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu, biskupi su izrazili zahvalnost Upravi Zavoda za uspješnu obnovu crkve sv. Jeronima i druge zahvate koji omogućuju bolji smještaj svećenicima iz svih biskupija u hrvatskom narodu tijekom poslijediplomskog studija. Posebno ih raduje lijepo ozračje i spremnost svećenika studenata da budu od pomoći hrvatskim hodočasnicima prigodom njihova dolaska u vječni grad. Također su zahvalni sestrama Milosrdnicama sv. Vinka Paulskog koje djeluju u ovom Zavodu. Za novog vicerektora Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu biskupi su izabrali vlč. Marka Škrabu, svećenika Vrhbosanske nadbiskupije.

Predsjednici Caritasa BiH i Hrvatskog Caritasa upoznali su sudionike zasjedanja o prikupljenim sredstvima u okviru akcije *Tjedan solidarnosti s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini* te o raspodjeli tih sredstava i projektima koji su financirani zahvaljujući toj pomoći. Izraženo je zadovoljstvo zbog dobre suradnje ova dva Caritasa te izražena zahvalnost svima koji sudjelovanjem u spomenutoj akciji pomažu katolicima i drugim ljudima u Bosni i Hercegovini. Biskupi su upoznati i da se od 2016. godine Treća korizmena nedjelja obilježava kao Nedjelja solidarnosti u partikularnoj Crkvi u Bosni i Hercegovini te da se prikupljeni darovi vjernika daju kao potpora župama s malim brojem vjernika.

Članovi BK BiH i HBK informirani su i o djelovanju Biskupske komisije HBK za liturgiju te o suradnji spomenute Komisije s Vijećem za

liturgiju BK BiH. Upoznati su s tijekom rada na hrvatskome prijevodu trećega tipskoga izdanja Rimskoga misala kao i da su u tijeku završni dogovori za tiskanje zajedničkog izdanja Kantuala s obadva dodatka (onim koji se nalazi u pjesmarici HBK i onim koji se nalazi u pjesmarici BK BiH) "Pjevajte Gospodu pjesmu novu". Zaduženi su predsjednici spomenute Komisije i Vijeća da, zajedno s generalnim tajnicima dviju BK razmotre i predlože izmjene Statuta *Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral*.

Tijekom zasjedanja izneseno je i Izvješće o aktivnostima Komisije HBK i BK BiH za Hrvatski martirologij. Izražena je zahvalnost biskupijskim povjerenicima na teritoriju obje Biskupske konferencije za skupljanje i provjeru podataka o pobijenim katolicima žrtvama totalitarističkih sustava i politika. Ponovno je istaknuta potreba što detaljnijeg prikupljanja podataka o mogućim žrtvama ubijenima iz mržnje prema vjeri (in odium fidei) za koje postoji mogućnost uzdizanja na čast oltara. S radošću je konstatirano da su posljednjih godina iz nekoliko biskupija i redovničkih zajednica Crkve u Hrvata poslani svećenici, redovnici i redovnice u Rim na tečaj za postulate kako bi mogli voditi postupke za proglašenje blaženima i svetima.

Biskupi su saslušali i Izvješće o radu Vijeća HBK za misije te upoznati s plodnom suradnjom Nacionalnog misijskog ureda iz Zagreba i Misijske središnjice iz Sarajeva pod vodstvom nacionalnih ravnatelja Papinskih misijskih djela. Pošto su upoznati s tijekom godišnjeg susreta misiona-

ra, koji je održan od 29. lipnja do 3. srpnja 2019. u Splitu, izrazili su zahvalnost svim članovima Crkve u Hrvata koji djeluju u misijama kao i onima koji u Domovini podupiru rad misionara i misijskih djelatnika.

Okupljeni na zajedničkom zasjedanju u Banjoj Luci, biskupi su dali jednodušnu potporu mjesnom biskupu mons. Franji Komarici svjesni da on, unatoč prozivanjima pojedinih moćnika, govori istinu i s pravom se zalaže za opstanak Crkve i u entitetu Republika Srpska gdje se donošenjem pojedinih zakona želi privesti kraju etničko čišćenje umjesto da se nepravde isprave i svima omoguće jednaka prava. Pozivaju sve mjerodavne da napokon na konkretan način porade na sprječavanju nepravdi i podupru sve koji su ostali na svome ili se žele vratiti na svoje ognjište.

Biskupi su na osobit način molili za mjesnu Crkvu banjolučku tijekom Euharistijskog slavlja koje su zajedno slavili u nedjelju, 1. ožujka 2020. u katedrali sv. Bonaventure u Banjoj Luci. Svetu misu predvodio je kardinal Puljić, a propovijedao nadbiskup Želimir. Svi sudionici zasjedanja slavili su Euharistiju na istom mjestu i u jutarnjim satima uoči samog zasjedanja, 2. ožujka, a Misno slavlje predvodio je nadbiskup metropolit zagrebački kardinal Josip Bozanić.

Banja Luka, 2. ožujka 2020.

*Tajništvo HBK  
Tajništvo BK BiH*



**III.**  
**BISKUPSKA KONFERENCIJA**  
**BOSNE I HERCEGOVINE**

## UPUTE I ODREDBE ZA PONAŠANJE U SITUACIJI PROGLAŠENE PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Sarajevo, 13. ožujka 2020.  
Prot. br.: 64/2020.

### SVIM ŽUPAMA NA PODRUČJU BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Predmet: *Upute i odredbe za ponašanje u situaciji proglašene pandemije koronavirusa*

#### Draga braćo župnici i upravitelji župa!

Sadašnja, službeno proglašena pandemija koronavirusa tiče se svih članova Katoličke Crkve.

Nakon savjetovanja i dogovora kao dijecezanski biskupi zajedno vam upućujemo - **za sada** - ove napomene da ih priopćite svojim župljanima i da se prema njima ravnate.

I u ovoj sadašnjoj kušnji mi kao Kristovi vjernici svoje pouzdanje stavljamo u ruke svoga Stvoritelja i Spasitelja, uzdajući se u moćni majčinski zagovor Presvete Djevice i Bogorodice Marije. Stoga pozivamo sve članove naših biskupija na pojačanu osobnu i obiteljsku molitvu:

- za oboljele od virusa,
- za sve koji se za njih brinu,
- za sve koji se brinu za zdravlje svih nas kao i za opće dobro,
- za zaustavljanje daljnjega širenja ove pošasti.

Neka se na te nakane - gdje god je to moguće - u prikladno vrijeme mole slavna otajstva Gospine krunice, Lauretanske (Gospine) litanije, Krunica Božjeg milosrđa i Molitva pape Franje, koju prilažemo.

Neka se češće, osobito u Misama s narodom, osim u nedjelje i na svetkovine (sv. Josip i Blagovijest) uzme obrazac "prigodne Mise" - "U svakoj potrebi" - A ili B - (RM str. 740 i 741) (usp. OURM 331 i 332).

Kao kršćani dužni smo surađivati sa svima, kojima je povjereno voditi naše društvo i brinuti se za zdravlje i opće dobro u našoj zemlji. Zato se trebamo pridržavati uputâ koje izdaju civilne vlasti i mjerodavna ministarstva.

Neka se, do daljnjega, u skladu s odredbama civilnih vlasti o prekidu djelovanja obrazovnih ustanova, ne održava ni župni vjeronauk.

Neka se kod održavanja Euharistijskih slavlja primjenjuju propisi o javnom okupljanju i - **do daljnjega** - ondje gdje je moguće, neka se održavaju na otvorenom prostoru.

Starijim osobama i drugima koji su, prema mišljenju struke, izloženije opasnosti virusa, preporučamo da dobro razmisle i sami odluče o dolasku na Euharistijska slavlja.

Vjernici, koji imaju običaj koristiti blagoslovljenu vodu kod ulaska u crkvu, zbog opreza mogu to ispustiti. Ako se smatra razboritim, može ispustiti poziv na pružanje ruke kod davanja znaka mira prije pričesti.

Sveta pričest neka se dijeli na uobičajeni način, ali neka svećenici pri tomu budu vrlo oprezni i poštuju volju vjernika.

Kao Kristovi vjernici, ovu najnoviju pojavu kod nas i diljem zemaljske kugle iskoristimo na osobno i zajedničko duhovno obraćenje i učvršćenje međusobne solidarnosti u duhu Evanđelja i crkvenoga nauka.

Zazivamo Božji blagoslov na sve bolesnike u svijetu, zdravstvene djelatnike, na sve vas i sve ljude i molimo zagovor Presvete Djevice i naših svetih Zaštitnika.

Sveta Bogorodice, Zdravlje bolesnih, moli za nas!

Vinko kardinal Puljić  
nadbiskup metropolit vrhbosanski  
predsjednik BK BiH



## **Molitva pape Franje Djevici Mariji, Zdravlju bolesnih, u opasnosti od korona virusa**

Marijo, ti bez prestanka sjajiš tijekom našeg putovanja kao znak spasenja i nade. Povjeravamo ti sebe, Zdravlje bolesnih, koja si kraj Križa bila blizu Isusove patnje, čuvajući čvrstom svoju vjeru. Ti, "Spasiteljice naroda Rima" znaš što nam je potrebno i vjerujemo da ćeš osigurati sve što nam treba tako da se, kao i u Kani Galilejskoj, radost i slavlje mogu iznova vratiti nakon ovog trenutka kušnje. Pomozi nam, Majko Božje Ljubavi,

da se suobličimo Očevoj volji i da činimo sve što nam Isus govori, On koji je preuzeo naše patnje na sebe, ponio naše boli, da bi nas po Križu doveo do radosti Uskrsnuća. Tražimo utočište pod tvojom zaštitom, o sveta Majko Božja. Ne preziri naše vapaje - nas koji smo stavljeni na kušnju - i izbavi nas od svake opasnosti. O slavna i blagoslovljena Djevice! Amen

## **PRIOPĆENJE SA 78. REDOVITOG ZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

Biskupi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održali su 13. i 14. srpnja 2020. u prostorijama Biskupskog ordinarijata u Banjoj Luci svoje 78. redovito zasjedanje pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog kardinala Vinka Puljića, predsjednika BK BiH. U radu zasjedanja sudjelovali su svi članovi Biskupske konferencije BiH i delegat Hrvatske biskupske konferencije mons. Milan Stipić, apostolski upravitelj Križevačke eparhije, koji je prenio najvažnije informacije iz života Crkve u Republici Hrvatskoj.

Na početku zasjedanja s biskupima se susreo i apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini mons. Luigi Pezzuto koji je odao priznanje biskupima, svećenstvu i svim članovima biskupijskih zajednica da i u teškom vremenu pandemije korona virusa nastoje živjeti svoju vjeru i ispuniti svoje poslanje.

Biskupi su odobrili Pravilnik đakonske pastoralne godine Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine koju će pohađati pripravnici za prezbiterat, nakon završena filozofsko-bogoslovnog studija, a koja se sastoji od studijskog dijela i đakonskog pastoralnog praktikuma. Voditeljem programa bit će imenovan profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu mons. Pavo Jurišić, a njegovim zamjenikom duhovnik na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu fra Miro Relota.

Budući da je, zbog ograničenja u vrijeme pandemije koronavirusa, moralo biti otkazano redo-

vito proljetno zasjedanje Biskupske konferencije BiH u Mostaru, biskupi su na ovom zasjedanju saslušali izvješća predsjednika Komisija, Vijeća i drugih tijela Biskupske konferencije BiH.

Saslušavši izvješće kardinala Puljića o radu Vijeća za ekumenizam i dijalog među religijama i kulturama BK BiH, biskupi su izrazili zadovoljstvo da je i ove godine u okviru Molitvene osmine, u dogovoru s Mitropolijom dabrobosanskom, organizirano Ekumensko bogoslužje Riječi u sarajevskoj katedrali Srca Isusova, 18. siječnja 2020. kada je mitropolit dabrobosanski gospodin Hrizostom izrekao propovijed te Molitva za jedinstvo kršćana u Sabornoj crkvi Rođenja Presvete Bogorodice u Sarajevu kada je propovijedao kardinal Puljić kao i Ekumenski koncert kršćana grada Sarajeva. Nadaju se da će ta tradicija, unatoč svemu, biti nastavljena. U svom izvješću o radu Vijeća za bogoslovna i Vijeća za mala sjemeništa BK BiH u 2019. godini kardinal Puljić poseban naglasak stavio je na redoviti godišnji edukacijsko-formativni program u okviru početne i trajne formacije koji su organizirala ova Vijeća u suradnji s Centrom za savjetovanje Vrhbosanske nadbiskupije, od 28. do 30. rujna 2019. u Sarajevu, a na kojem su sudjelovali poglavari, bogoslovi i sjemeništarci iz svih pet bogoslovnih i malih sjemeništa u BiH kao i veći broj redovnica raznih kongregacija.

Govoreći o radu Vijeća za sredstva društvenoga priopćivanja, nadbiskup koadjutor vrhbosanski i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata

mons. Tomo Vukšić, između ostalog, izvijestio je o obilježavanju Dana sredstava društvenoga pripočivanja u Bosni i Hercegovini, u nedjelju 29. rujna 2019. kada su pastoralnim djelatnicima i medijima poslani prigodni materijali, a središnja Sveta misa slavljena u župi Drvar. Spomenuo je i da je Stručno tijelo za prijenos liturgijskih slavlja BK BiH priredilo i objavilo kalendar liturgijskih i drugih slavlja za medijsko praćenje u 2020. godini. U svojstvu predsjednika Komisije za nauk vjere BK BiH nadbiskup Vukšić upoznao je biskupe s tri dokumenta koja je u posljednjih godinu dana objavila Kongregacija za nauk vjere te izrazio radost da u tom razdoblju nije postojao razlog zbog kojega bi kao Komisija trebali reagirati.

Upoznajući biskupe s radom Vijeća za liturgiju BK BiH u 2019. godini, biskup banjolučki mons. Franjo Komarica izvijestio je o susretima ovoga Vijeća s članovima Liturgijske komisije Hrvatske biskupske konferencije i tijeku prevođenja Rimskog misala i drugih liturgijskih tekstova te tiskanju novoga Kantuala za hrvatsko govorno područje i izdanju HBK i BK BiH. Biskupi su s radošću primili na znanje da je ovih dana ponovo otisnuta liturgijska crkvena pjesmarica *Pjevajte Gospodu pjesmu novu - vlastitosti BK BiH*. Biskup Komarica izvijestio je i o djelovanju Komisije *Justitia et pax* BK BiH koja je, uz *Dan ljudskih prava*, 10. prosinca 2019. analizirala aktualnu društveno-političku situaciju te javnim priopćenjem ukazala, između drugih zabrinjavajućih kršenja ljudskih prava, i na pojedine pogubne posljedice provedbe entitetskog Zakona RS o premjeru i fuzioniranju gruntovnice i katastra, s obzirom na prognane katolike (i druge).

Nakon što ih je apostolski upravitelj Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije mons. Ratko Perić u svom izvješću o radu Vijeća za katehezu i novu evangelizaciju upoznao s provedbom vjeronauka u školi, biskupi su izrazili zahvalu i potporu vjeroučiteljima u školama koji su se, u vrijeme pandemije koronavirusa, na odgovoran način uključili u izvođenje *online* nastave. Izražavaju potporu organiziranju Vjeronaučne olimpijade i Katehetske škole na razini Biskupske konferencije BiH. Također potiču sve svećenike, redovnike, redovnice i druge osobe uključene u župni pastoral da zdušno čuvaju župnu katehezu i da je ne svedu isključivo na pripravu za primanje sakramenata prve pričesti i krizme. Biskup Perić izvijestio je i o radu Vijeća za kler BK BiH s posebnim osvrtom na IV. Susret svećenika BiH

održan na Kupresu, 5. lipnja 2019. i na VII. Međudekanski susret u Travniku koji je upriličen, 5. ožujka 2020. kao i na Nedjelju solidarnosti tijekom koje je prikupljena kolekta za pomoć župama s malim brojem vjernika.

O radu Vijeća za laike i Odbora za mlade BK BiH govorio je pomoćni biskup banjolučki mons. Marko Semren koji se posebno osvrnuo na djelovanje 27 vjernih laičkih udruga u BiH papinskog i biskupijskog karaktera koje su nastale na osnovi određene karizme. Ukazao je na potrebu stvaranja mreže katoličkih laika koja bi okupljala članove svih udruga, pokreta i zajednica, ali i sve druge aktivne laike u Crkvi i društvu. Progovorio je i o aktivnostima Odbora za mlade i priprema za Susret hrvatske katoličke mladeži u Zagrebu 9. i 10. svibnja 2020. koji je, zbog ograničenja u vrijeme pandemije koronavirusa, morao biti otkazan. U svom izvješću o prošlogodišnjem radu Vijeća za obitelj posebno se osvrnuo na obilježavanje II. Obiteljskog dana BiH koji je održan na Kupresu 27. i 28. srpnja 2019. te podsjetio da je pokrenuta velika molitvena devetnica pod naslovom: *Katolička Crkva u Bosni i Hercegovini moli za život*. Biskupi pozivaju sve članove biskupijskih zajednica, a osobito one iz kupreškog, bugojanskog, tomlislavgradskog i livanjskog kraja da sudjeluju na Svetoj misi i klanjanju Presvetom Oltarskom Sakramentu na uočnicu III. Obiteljskog dana u BiH, 25. srpnja u 18 sati i na svečanom Euharistijskom slavlju u nedjelju, 26. srpnja u 11 sati u crkvi Svete Obitelji na Kupresu.

Pošto su upoznati s radom Pedagoškog vijeća Sustava katoličkih škola za Europu, biskupi su pohvalili rad Vijeća i cijelog Sustava u teškim uvjetima u vrijeme pandemije. Također su s dubokim žaljenjem primili informaciju da je Banjolučka biskupija bila prisiljena zatvoriti Srednju medicinsku školu Katoličkoga školskog centra u Bihaću jer Vlada Unsko-sanskoga kantona posljednjih godina nije pokazala spremnost uvrstiti ovu školu u svoj proračun kao što to čine drugi kantoni u BiH u kojima djeluju katoličke škole.

Biskupi su primili na znanje Izvješće o radu Tajništva BK BiH i Katoličke tiskovne agencije koja nastoji odgovoriti izazovima vremena i istinito informirati o djelovanju Biskupske konferencije BiH, ali i o životu Crkve u ovoj zemlji.

S posebnim zanimanjem biskupi su saslušali Izvješće o misijskim aktivnostima u Misijskoj godini u BiH i Izvanrednom misijskom mjesecu listopadu 2019. godine. Izrazili su zahvalnost

nacionalnom ravnatelju i svim dijecezanskim ravnateljima u BiH za brojne inicijative i akcije buđenja misijske svijesti i potpore misijama i misionarima u što su se uključili brojni djelatnici u pastoralu. Osobitu zahvalnost izražavaju svim članovima svojih biskupijskih zajednica koji na bilo koji način podupiru misije i misionare.

Saslušavši opširno izvješće o djelovanju Caritasa Bosne i Hercegovine i o provedbi brojnih projekata kao i izvješće Nadzornog vijeća Caritasa BiH, biskupi su izrazili potporu svim karitativnim djelatnicima na čelu s njihovim ravnateljima. Također pozivaju sve vjernike da budu otvoreni pomoći svima koji su u potrebi. Posebnu zahvalnost i ovom prigodom izražavaju svim dobročiniteljima iz inozemstva i iz BiH te pozivaju svoje vjernike da za njih svakodnevno mole.

Pošto su se osvrnuli na događanja u povodu Svete Mise 16. svibnja 2020. u katedrali Srca Isusova u Sarajevu za sve žrtve Drugoga svjetskoga rata i posebice za žrtve kojima je život, bez pravedna postupka i suda, oduzet nakon toga rata, biskupi podsjećaju sve, a posebno one predstavnike vlasti koji u svojim javnim istupima nisu poštovali vjersku slobodu, da je "neotuđivo pravo Katoličke Crkve, kao što je neotuđivo pravo i svake druge Crkve i vjerske zajednice, u skladu sa zakonitim unutrašnjim ustrojem, vršiti svoje bogoštovlje, molitve i obrede i odgajati vjernike u svojoj vjeri". Također i ovom prigodom odbacuju sve nepravedne sudove i insinuacije s obzirom na Svetu Misu. Izražavaju žaljenje što su, umjesto sućuti prema svim ubijenima tijekom Drugoga svjetskog rata, ali i prema desetcima tisuća likvidiranih nakon prestanka Drugoga svjetskog rata, mnogi pokušali opravdati komunističke zločine potpuno neutemeljeno poistovjećujući komunizam i antifašizam. Moleći Božje milosrđe i mir svim pokojnima, biskupi su se uvijek zalagali i za-

lažu se za izgradnju mira među živima imajući na umu da je istinski mir uvijek utemeljen na pravdi i na istini. Posebnu zahvalnost upućuju svima koji su, unatoč stvorenoj hajci, ostali čvrsti u vjeri te molili za pokojne i svima koji su bili i ostali potpora na putu traženja istine.

Biskupi su tajnim glasovanjem izabrali dosadašnjeg predsjednika Biskupske konferencije BiH kardinala Puljića i potpredsjednika nadbiskupa koadjutora Vukšića na nove petogodišnje mandate. Za člana Stalnoga vijeća izabrali su biskupa Semrena.

Biskupi su odlučili proglasiti Godinu Božje Riječi koja će započeti na spomendan crkvenoga naučitelja sv. Jeronima u povodu 1600. obljetnice njegove smrti, 30. rujna 2020. Toga dana kardinal Puljić predvodit će Misno slavlje u župi Bosansko Grahovo gdje se, prema jednoj od teorija, nalazio rodni grad sv. Jeronima Stridon.

Biskupi i ovom prigodom pozivaju mjerodavne vlasti na donošenje zakona o restituciji i na povrat oduzete imovine. Budući da je ovo zasjedanje održano u Banjoj Luci, oni pozivaju lokalne, entitetske i državne vlasti da pokažu osobito razumijevanje za bivšu trapističku opatiju Marija Zvijezda u tom gradu zbog njezina dragocjena doprinosa cijelom ovom kraju, ali i zbog budućega, konstruktivnog za opće dobro, djelovanja Crkve na ovim prostorima.

Biskupi će, 15. srpnja 2020. na svetkovinu sv. Bonaventure, nebeskog zaštitnika Banjolučke biskupije i naslovnika katedrale, sudjelovati na Euharistijskom slavlju koje će predvoditi kardinal Puljić, a prigodnu propovijed uputiti biskup Semren.

Banja Luka, 14. srpnja 2020.

*Tajništvo BK BiH*



**IV.  
MOSTARSKO-DUVANJSKA  
I  
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA**

## MSGR. PETAR PALIĆ - NOVOIMENOVANI BISKUP U MOSTARU

*Apostolska Nuncijatura u Bosni i Hercegovini izvijestila je, 11. srpnja 2020., na blagdan sv. Benedikta, da je Sveti Otac Franjo prihvatio odreknuće od pastoralnoga vodstva Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, preuzvišenoga msgr. Ratka Perića, koje je svojevremeno podnio zbog navršene dobne granice, te imenovao preuzvišenoga msgr. PETRA PALIĆA, dosadašnjega hvarskog biskupa iz Republike Hrvatske, novim mostarsko-duvanjskim biskupom i trebinjsko-mrkanskim apostolskim upraviteljem.*

- Msgr. Petar Palić rođen je u Prištini, Skopsko-prizrenska biskupija, 3. srpnja 1972., u hrvatskoj katoličkoj obitelji od oca Antona i majke Zore r. Gucić. Obitelj je tada živjela u Ajvaliji kod Prištine, a u Janjevo seli 1978. Osim prvorođenca Petra u obitelji su još četvorica mlađe braće: Nikola, Zdravko, Branko i Leopold.

- Petar osmogodišnju osnovnu školu pohađa u Janjevu: 1978.-1986.

- Sjemenišnu gimnaziju u Skoplju, 1986.-88., i u Subotici, 1988.-1990., gdje i maturira.

- Otac je Anton preminuo 26. prosinca 1994., a majka se preselila u Zagreb, u Dubravu, k dvojici sinova, 1995.

- Katolički bogoslovni fakultet pohađa u Zagrebu: 1990.-1995.

- Zaređen za prezbitera Dubrovačke biskupije u zagrebačkoj Granešini: 1. lipnja 1996.

- Svećeničko geslo: "Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer si ti sa mnogom...".

- Službovao kao srednjoškolski kateheta; od 1996. predstojnik Katehetskog ureda; od 1998. osobni tajnik tadašnjega biskupa Želimira Pulji-

ća i od 1999. ravnatelj Ustanove za uzdržavanje klera u Dubrovačkoj biskupiji - do 2005. godine.

- Biskup Želimir šalje ga na studij moralne teologije u Graz: 2005.-2009. Postiže doktorat s naslovom: *Za kulturu života. Zauzimanje Crkve u Hrvatskoj za kulturu života na temelju enciklike Evandjelje života od 1995. do 2005.* U vrijeme studija, od 2005. do 2008., biskup Egon Kapellari povjerava mu austrijsku župu Dobl u biskupiji Graz-Seckau.

- Dubrovački mu biskup omogućuje tečaj talijanskoga jezika s boravkom u Zavodu sv. Jeronima u Rimu: 2009.

- Biskupski vikar za pastoral u Dubrovačkoj biskupiji: 2009.-2011.

- Generalni vikar iste biskupije za biskupa Mate Uzinića: 2011.-2017.

- Generalni tajnik Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu: od 2017.

- Hvarsko-bračko-viški biskup: imenovan: 9. ožujka, zaređen: 30. travnja 2018. Biskupsko geslo: "Na tvoju Riječ".

**Novomu biskupu Petru u Mostaru želimo obilje blagoslova Presvetoga Trojstva!**

## POZDRAVNA DOBRODOŠLICA BISKUPU PETRU

### Dragi Petre, biskupe!

**Sretan Ti blagdan** sv. Benedikta, utemeljitelja Reda benediktinaca od 529. godine, nebeskoga zaštitnika Europe od 1964., tvorca molitveno-radne poslovice *Ora et labora - Moli i radi*, te divne poticajnice kršćanske evangelizacije i svake zdrave civilizacije!

**Pozdravlja** Te Hercegovina, osobito katolička zajednica iz Čajniča, župe nevesinjske, koja u mjesnoj crkvi slavi svetkovinu sv. Benedikta, zaštitnika Čajniča, 165 km od Mostara! Danas na sveto Benediktovo raduje se i onih nekoliko biskupa benediktinaca/cistercita Trebinjsko-mrkanske dijeceze iz "benediktinskih stoljeća", od Salvija do Krizostoma i preporučuje Bogu Tvoj nadolazni hijerarhijski nastup u Hercegovini!

**U svojoj životnoj** vožnji naučio si biti budan na putu punu nepredvidljivih zavijutaka, od Alvalije i Janjeva do Skoplja i Subotice, od Zagreba i Dubrovnika do Graza i Rima, i, evo, od Hvara do Mostara. A pokazao si da nisi samo fiksni nego i mobilni služitelj Crkve!

Nakon 10-godišnjega školovanja i pripremanja na svećeništvo, od 1986. do 1996., Ti si kroz 22 godine svećenikovao pod biblijskim geslom povjerenja u Boga: "Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer ti si sa mnom" (Ps 23,4).

Ne treba, naravno, ni spominjati da Mostar nije tražio Tebe, jer to nije njegovo pravo, niti si se Ti kandidirao za Mostar, jer to nije Tvoje pravo, nego kao što je Tvoj sveti Imenjaka na Genezaretu odgovorio Učitelju: Na tvoju Riječ! (Lk 5,5), tako si i Ti na odluku pape Franje, namjesnika Kristova na zemlji i nasljednika Petrova u Crkvi, rekao istomu Učitelju: Na tvoju Riječ! - i prije dvije godine s obzirom na Hvar i sada ponovio s obzirom na Mostar.

**Nisi potpuna nepoznanica** u Hercegovini. Zvali smo Te kao predavača na Pastoralnom danu u Bijelom Polju, 8. travnja 2015., s temom: "Pastoralni izazovi i dušobrižnička skrb za ženidbu i obitelj s posebnim osvrtom na pastoral rastavljениh i ponovo civilno vjenčanih katolika", objavljeno u *Službenom vjesniku*, 3-2015., str. 328-335.

Nakon Tvoga pregledna predavanja pozvali smo Te također da vodiš duhovne vježbe svećenicima: od 30. lipnja do 3. srpnja 2015. u istom Duhovnom domu u bjelopoljskom Emausu.

Napose si se pokazao uslužnim u prikupljanju podataka o ugodnicima Božjim iz većinski hrvatskih župa s Kosova, koje smo objavljivali u Crkvi

na kamenu: o don *Antonu Muziću* (1921.-1947.), blaženiku mučeniku iz Letničke župe (Cnak, 11/2018.); fra *Serafinu Kodiću Glasnoviću* (1893.-1947.), blaženom mučeniku iz Janjeva (2/2020.); i Sluzi Božjemu fra *Alojziju Paliću* (1879.-1913.), također mučenu svjedoku vjere, iz Janjeva (3/2019.).

**U Mostar dolaziš** s višestrukim pastoralnim iskustvom, a osobito može biti dragocjena Tvoja 15-godišnja svećenička praksa prvoga suradnika biskupa Želimira, mostarske gore lista, od đakonske 1995. do njegova odlaska za nadbiskupa u Zadar, 2010.; zatim 6-godišnja generalno-vikarska pomoć biskupu Mati, od 2011. do 2017. i onda Tvoja raspoloživost poslužitelja svim članovima Hrvatske biskupske konferencije kao njezin generalni tajnik, od 2017. do sada. Stalno Te Duh Božji pomicao na više u vjernu služnju Crkvi Kristovoj, i u Dubrovniku na Ordinarijatu i u Zagrebu u službi HBK i u Hvaru, Braču i Visu.

**Ispitni predmet.** Kao što je na Medicinskom fakultetu u prvoj godini Anatomija, *fundamentum medicinae*, najopsežniji i najzahtjevniji ispitni predmet koji studente zaustavlja ili propušta u više godine studija, slično je i u ovoj Mostarsko-duvanjskoj biskupiji neizostavan predmet *Hercegovački slučaj* na kojem već 140 godina petorica dijecezanskih biskupa, od 1881. do sada, muku muče i polažu ga kao da je klasifikacijski, tj. rade na ravnomjernoj raspodjeli župa, odnosno vjernika pod upravom dijecezanskoga svećenstva i redovničko/franjevačkoga klera, uz decizije i dekrete Apostolske Stolice. I Tebe taj slučaj dočekuje i na njemu ćeš vježbati svoje bogooblične i stožerne krjeposti.

**Dolaziš na njivu Gospodnju** gdje nisi niti sijao niti vijao, a imat ćeš prigode i sijati i saditi i brati i kupiti. S Tobom zajedno svećenici, redovnici i redovnice, i svi katolici u pravoj Vjeri rasli, u živoj Nadi cvali i u nesebičnoj Ljubavi rod donosili. I rod vaš da ostane!

Dragi don Petre, čeka Te križ, Križni put, katedralno Križevno! Pa da Ti je i dolinom suza proći, zla se ne straši! I kako si na Učiteljevu Riječ bacio mreže, tako pripazi da Ti od mnoštva riba mreže ne popucaju! (Lk 5,6)

Gospodin Ti biskupski život ispunio nebeskim blagoslovom i milošću, a Njegov štap i palica Njegova bili Ti na utjehu trajnu!

Mostar, na blagdan sv. Benedikta, 2020.

† Ratko, biskup

## GOVOR BISKUPA PALIĆA NA OBJAVI IMENOVANJA MOSTARSKO-DUVANJSKIM BISKUPOM I APOSTOLSKIM UPRAVITELJEM TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

*Nakon što je u podne, u subotu, 11. srpnja u Rimu i Hrvatskoj objavljena vijest o imenovanju hvarskog biskupa Petra Palića mostarsko-duvanjskim biskupom i apostolskim upraviteljem Trebinjsko-mrkanske biskupije, mons. Palić u Ordinarijatu u Hvaru održao je govor koji prenosimo u cijelosti.*

**"Gospodin nam svojom blagonaklonošću pokazuje stazu života." (Sv. Benedikt)**

"Zahvalan sam Onome koji mi dade snagu - Kristu Isusu, Gospodinu našem - jer me smatrao vrijednim povjerenja, kad u službu postavi mene" koji sam samo čovjek, slab i grješan, potreban Božje milosti, pomoći i utjehe. (usp. 1 Tim 1,12)

**Zahvaljujem papi Franji i poglavarima Sveće Stolice na povjerenju koje su mi iskazali povjeravajući mi službu Mostarsko-duvanjskog biskupa i apostolskog upravitelja Trebinjsko-mrkanske biskupije.**

Naš Bog je Bog iznenađenja, a papa Franjo, pa i ovim imenovanjima danas, redovito demantira novinske napise, osobito "dobrih poznavatelja" unutarcrkvenog života.

Dok sam poput Blažene Djevice Marije, zbunjnjen i smeten nakon vijesti koju mi je priopćio apostolski nuncij mons. Giorgio Lingua da mi je papa Franjo odlučio povjeriti novu službu, prebira u svom srcu što bi to trebalo značiti, pokušavao sam dokučiti zašto baš mene i zašto baš tamo?!

U Hvarskoj biskupiji sam tek dvije godine i 2 mjeseca. U vrijeme korone, u karanteni, propitkivao sam sebe što moram učiniti bolje u svojoj službi i odrediti prioritete. Sa svojim suradnicima u Biskupskom ordinarijatu hrabro smo se uhvatili u koštac s rješavanjem administracije, ekonomskih pitanja, imovinsko-pravnih i građevinskih poslova. Trasirali smo put kojim je potrebno ići u odgovornosti, transparentnosti i suradnji. Uz obveze u Zagrebu, radovao me je svaki pastoralni pohod župama i susret sa svećenicima i vjernicima na sva tri otoka Hvarske biskupije.

Kad sam prije malo više od dvije godine imenovan hvarskim biskupom, pokušavao sam u svome životu naći poveznice i naslutiti Božje planove. Pronašao sam ih u hvarskom biskupu Fulgenciju Carevu, nekada skopskom nadbiskupu i fra Antunu Maroeviću, koji je svoj život ostavio navješćujući Evanđelje i boreći se za potlačene na Kosovu.

Ukoliko je, po Božjem promislu, bilo potrebno da radi njih dvojice, po godinu dana za svako-ga od njih provedem u Hvarskoj biskupiji, onda sam očit ovdje izvršio svoje poslanje.

**Papa me sada šalje i povjerava mi pastirsku službu u Bosni i Hercegovini.**

Krajem 19. stoljeća u Janjevu je kao župnik pastoralno djelovao fra Franjo Brkić, redovnik, franjevac podrijetlom iz Rasna, kraj Širokoga Brijega, u Hercegovini. Ostavio je duboke tragove u Janjevu na području kulture, školstva i općenito na području vjerskog života. U Janjevu je i preminuo, a pokopan je u župnoj crkvi. I danas, među starijim Janjevcima i onima koji poznaju povijest Hrvata na tom području, još živi uspomena na njega. Duhovna baština iz koje sam nikao sigurno počiva na djelu i poslanju fra Franje Brkića, biskupa Careva i fra Antuna Maroevića, kao i mnogih drugih svetih i ustrajnih Božjih pastira.

Riječi zahvale upućujem mons. Slobodanu Štambuku, biskupu hvarskom u miru, svim svećenicima, redovnicima i redovnicama u Hvarskoj biskupiji, kao i svim vjernicima laicima. U ovo kratko, ali intenzivno provedeno vrijeme u ovoj biskupiji, doživio sam ljepote, ali i izazove ove biskupije, njezinih ljudi, sa svim onim što ona jest i ima. Braći svećenicima i vjernicima zahvaljujem za svaki susret i liturgijsko slavlje u župnim zajednicama. Pozivam vas da i dalje idemo naprijed s povjerenjem u Gospodina, poslušni Njegovoj Riječi i vjerno izvršavajući poslanje koje nam Krist daje. Potičem vas, također, na ustrajnu molitvu da Gospodin providi dobroga pastira ovoj dragoj mi biskupiji.

Osjećajima iskrenog i dubokog poštovanja pozdravljam i zahvaljujem biskupu Ratku Periću na svemu što je u ovih 28 godina, otkad je na čelu Hercegovačkih biskupija, učinio za širenje Kraljevstva Božjega i za očuvanje identiteta i zaštitu prava hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini. Nije bilo lako. Hvala mu na ustrajnosti, jasnoći u stavovima i hrabrom svjedočenju vjernosti Bogu, Papi i Cr-



kvi! Želim i molim da dobri Bog nagradi svako njegovo dobro djelo i želim mu dobro zdravlje i blagoslovljene umirovljeničke dane.

Misao mi ovoga trenutka ide i svim svećenicima, dijecezanskim i redovničkim, redovnicama i vjernicima laicima u mojim novim biskupijama. Kao svećenik Dubrovačke biskupije, kroz razne prigodne susrete, imao sam prigodu upoznati mnoge svećenike i redovnike, kao i vjernike laike podrijetlom iz tih biskupija. Poznat mi je povijesni hod našega naroda u Hercegovini i sve njegove kušnje. Ali, poznata mi je i stamena i čvrsta vjera, upravo poput hercegovačkoga krša, koja i dalje živi, odolijevajući svim kušnjama i izazovima.

**Draga braćo svećenici, redovnici i redovnice, dragi vjernici Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije!**

Gospodin Isus, prije nego će podnijeti muku i smrt na križu za naše spasenje, molio je Oca nebeskoga za svoje učenike i za one koji će povjerovati na njihovu riječ, da budu jedno. (usp. Iv 17, 20-21) Biti jedno ne znači uvijek isto misliti, ali znači imati pred očima jasan cilj i ostvarivati ga, u suradnji i otvorenosti, oslonjeni jedni na druge, ali prije svega na Gospodina.

Kao vaš budući pastir sve ću svoje snage i sposobnosti staviti na raspolaganje Crkvi Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj kako bi se Božja Riječ širila, izgrađivalo Kristovo kraljevstvo i učvršćivao se "put istinskog jedinstva" (papa Franjo).

Zahvaljujem na suradnji civilnim vlastima na državnoj, kao i onima na lokalnoj razini u Republici Hrvatskoj. Nadam se da će naša suradnja biti još intenzivnija, osobito u očuvanju identiteta i zaštiti prava Hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini.

**Biskupima Hrvatske biskupske konferencije, na čelu s predsjednikom mons. Želimirom Puljićem, zahvaljujem na svekolikoj podršci i su-**

radnji tijekom moje službe generalnoga tajnika, a radujem se suradnji s braćom u episkopatu u Biskupskoj konferenciji Bosne i Hercegovine.

Čestitam na imenovanju i bratu u biskupstvu mons. Draženu Kutleši. Žao mi je što nećemo imati prigodu surađivati, on kao budući metropolit, a ja kao sufragani, ali sam uvjeren da će se povezanost i suradnja nastaviti na drugi način.

Zahvaljujem suradnicima i djelatnicima u Tajništvu, kao i u uredima i ustanovama Hrvatske biskupske konferencije. Osobito im želim zahvaliti na strpljivosti koju su pokazivali na početku moje službe generalnog tajnika, u otklanjanju nedostataka i poteškoća u funkcioniranju. Ponosan sam na činjenicu da smo, zauzetošću i suradnjom mnogih, jedni druge susretali u duhu otvorenosti i iskrenosti i ostvarili želju biskupa da preseljenjem Hrvatskog katoličkog radija na Ksaver svi uredi i ustanove HBK budu pod istim krovom. Vjerujem i nadam se da će i moj nasljednik u Tajništvu, kome biskupi Hrvatske biskupske konferencije odluče povjeriti službu, nastaviti ono dobro i pozitivno što smo započeli.

Zahvaljujem ujedno svima na molitvi i izrazima podrške i ispričavam se što mnogima neću moći osobno odgovoriti. Sve uključujem u svoje molitve!

Kristu Gospodinu, vrhovnom i vječnom svećeniku i pastiru duša, po zagovoru Bl. Djevice Marije, sv. Josipa, sv. Mihovila, sv. Benedikta, sv. Stjepana i sv. Prošpera, te sv. Vlaha povjeravamo naše nove korake!

Na Tvoju riječ, Gospodine!

U Hvaru, 11. srpnja 2020.

Na blagdan sv. Benedikta, zaštitnika Europe

✠ *Petar Palić*  
*hvarski biskup*

*imenovani Mostarsko-duvanjski biskup*  
*i Apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanski*

## GOVOR MONS. TOME VUKŠIĆA NA SVEČANOSTI PROGLAŠENJA MONS. PETRA PALIĆA NA SLUŽBU NOVOGA BISKUPA U MOSTARU

Preuzvišeni gospodine biskupe!  
Mnogopoštovani oče provincijale!  
Draga braćo svećenici!

Pridružujem se srdačnim zahvalama papi Franji za današnje imenovanje novoga biskupa sa sjedištem u Mostaru. Za nas vjernike Papino imenovanje novoga biskupa uvijek je izraz njegova vršenja onoga što u vjeri i teologiji nazivamo briga za sve partikularne Crkve (*sollicitudo omnium Ecclesiarum*) koju, po Isusovoj volji i ovlaštenju, obnašaju Petar i njegovi nasljednici.

Istovremeno, u ime svih vas jednako srdačno zahvaljujem mons. Ratku Periću za dugogodišnje i vjerno služenje Crkvi, za dobrotu i hrabrost, za susretljivost i usluge, odgovornost za čistoću katoličkoga nauka i za crkveni red, za izgradnju crkvenih ustanova, za lijepe propovijedi i sadržajne knjige, za skrb za svećenička i redovnička zvanja, za ustrajnost u kušnjama i otvorenost, za molitve i duhovne obnove.

Vrlo rado i srdačno upućujem pozdrave novom biskupu mons. Petru Paliću, kojega papa Franjo s današnjim danom imenuje na čelo ovoga dijela Kristove Crkve. I dok mu izričemo dobrodošlicu, također molimo da ga dragi Bog, po zagovoru sv. Benedikta, čiji blagdan danas proslavljamo, uvijek prati svojim blagoslovom kako bi njegovo služenje uvijek bilo sretno, na dobro Kristovih vjernika i svih ljudi, na slavu Božju i porast Crkve Kristove.

Crkva u Bosni i Hercegovini posljednjih je desetljeća obogatila Crkvu Božju brojnim svećeničkim i redovničkim zvanjima, koji svoje služenje Evanđelju, u različitim crkvenim službama, ostvaruju razasuti doslovce po cijelom svijetu. Osim u BiH i Hrvatskoj ima ih u zemljama Europe i obiju Amerika, u Australiji, po Aziji i Africi. Među njima je čak 14 živućih biskupa. A od te četrnaestorice biskupa čak devetorica, uključujući mons. Perića, na izravan ili neizravan način su podrijetlom iz dijela Crkve Božje, koju je posljednjih desetljeća predvodio mons. Ratko Perić. I osim njega, svu ostalu osmoricu Crkva je poslala na službu u druge krajeve, neke blizu a neke vrlo daleko. Stoga mi se danas, kada Mostar dobiva biskupa iz dalekoga Janjeva preko nešto bližega Hvara, čini prikladnim ne samo podsjetiti na to, nego još više zahvaliti Božjoj Providnosti za ovo uzdarje.

A njega, biskupa Petra, budućega pastira, učitelja i posvetitelja ovoga dijela Naroda Božjega, koji mu Crkva povjerava, pratit ćemo svojim molitvama, otvorenošću, prijateljstvom i suradnjom.

Dragi don Petre, dobro došao i s blagoslovom bilo!

Mostar, 11. srpnja 2020.

*Don Tomo Vukšić  
sarajevski nadbiskup koadjutor i  
apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata*

Istoga dana, 11. srpnja 2020., kada je objavljeno imenovanje nasljednika biskupa Ratka u osobi hvarškoga biskupa msgr. Petra Palića, Kongregacija za biskupe, s potpisom prefekta kardinala Marca Ouelleta, izdala je dekret, prot. br. 284/2020., kojim je biskupa Ratka Perića imenovala apostolskim administratorom Mostarsko-duvanjske i apostolskim administratorom ad nutum Sanctae Sedis [na znak Svete Stolice] Trebinjsko-mrkanske biskupije do preuzimanja službe novoga biskupa. Administratoru ostaju prava, ovlasti i dužnosti pripadne dijecezanskom biskupu sede vacante do kanonske primopredaje.

O ovoj novoj stvarnosti u hercegovačkim biskupijama, biskup je Ratko, okružnicom od 15. srpnja obavijestio sve svećenike, redovnike, redovnice i sve vjernike na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije. Okružnicu prenosimo u cijelosti:

Mostar, 15. srpnja 2020.  
Prot.: 682/2020.

## BISKUP RATKO IMENOVAN APOSTOLSKIM ADMINISTRATOROM

### SVEĆENSTVU, REDOVNIŠTVU I SVIMA VJERNICIMA u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji

#### Braćo i sestre!

**Prihvaćanje odreknuća.** Nakon što sam prošle godine, 2. veljače, zahvalan Bogu na svemu Njegovu dobru, navršio kanonsku dob i uručio papi Franji odreknuće od službe u Mostaru, ove godine, 11. srpnja, Sveta je Stolica proglasila da je Papa imenovao nasljednika u Mostaru u osobi hvarškoga biskupa msgr. Petra Palića. Istoga dana izrazio sam novomu biskupu bratsku **dobrodošlicu** u Hercegovinu.

**Administrator.** Toga istoga 11. srpnja, kako me obavijestio preuzvišeni nadbiskup msgr. Luigi Pezzuto, apostolski nuncij u BiH, Kongregacija za biskupe, s potpisom prefekta kardinala Marca Ouelleta, izdala je dekret, prot. br. 284/2020., kojim me imenuje apostolskim administratorom Mostarsko-duvanjske i apostolskim administratorom *ad nutum Sanctae Sedis* [na znak Svete Stolice] Trebinjsko-mrkanske biskupije do preuzimanja službe novoga biskupa. Administratoru ostaju *prava, ovlasti i dužnosti* pripadne dijecezanskom biskupu *sede vacante* do kanonske primopredaje.

**Delegirani vikari.** Budući da s prihvaćanjem odreknuća prestaju službe Generalnoga vikara i Biskupskoga vikara, a Administrator im može potvrditi iste službe u *delegiranu* obliku, već sam prema propisu br. 244 Direktorija za pastoralnu službu biskupa, *Apostolorum successores - Nasljed-*

*nici Apostola* (objavljen 2004.), potvrdio ovlasti u pisanu obliku dosadašnjemu generalnom vikaru don Željku Majiću i dosadašnjemu biskupskom vikaru za Trebinjsko-mrkansku biskupiju don Ivi Šutalu dok novi biskup ne preuzme službu.

**Službe koje ostaju.** Prihvaćanjem odreknuća dijecezanskoga biskupa prestaje funkcionirati *Prezbiterско vijeće*, a njegovu ulogu i dalje vrši *Zbor savjetnika*. Ostaju netaknute službe Sudskoga vikara, u našem slučaju don Nikole Menala, i Biskupijskoga ekonoma, don Ante Luburića.

Prema crkvenom pravilu: ako je već zaređeni biskup premješten za dijecezanskoga biskupa u drugu biskupiju, mora - *debet*, nakon primitka službena Apostolskoga pisma, u roku od dva mjeseca preuzeti novu službu (kan. 382, § 2), ako nema neke zaprjeke.

**Preuzimanje biskupske službe u Mostaru,** dogovorno s novim biskupom Petrom, predviđeno je, s Božjim blagoslovom, na blagdan Uzvišenja sv. Križa, na obljetnicu posvete katedrale Marije Majke Crkve, 14. rujna ove godine. O svemu ćete opširnije biti obaviješteni. Sve moje prethodno preuzete pastoralne obveze, kao i one potvrđenih vikara, ostaju na snazi do primopredaje.

Srdačan pozdrav u Gospodinu

† Ratko Perić, *apost. adm.*

## BISKUP KUTLEŠA - NADBISKUP KOADJUTOR

Danas, 11. srpnja 2020., na blagdan sv. Benedikta, Apostolska Nuncijatura u Republici Hrvatskoj objavila je vijest da je papa Franjo imenovao nadbiskupom koadjutorom Splitsko-makarske nadbiskupije msgr. Dražena Kutlešu, dosadašnjega porečkoga i pulskoga biskupa.

Don Dražen je rođen 25. rujna 1968. u Tomislavgradu, BiH, iz hrvatske katoličke obitelji, od oca Kreše i majke Danice rođ. Ćurić, koji žive u Prisoju. Ima brata Grgu, koji je s obitelji nastanjen u Splitu.

**Školski put.** Dražen je pohađao osmogodišnju školu u Prisoju: 1975.-1983. Biskup Pavao Žanić primio ga je u sjemenište i poslao u humanističku gimnaziju "Ruđer Bošković" u Dubrovnik: 1983.-1987., gdje je maturirao u lipnju 1987.

Dražen je nastavio put prema svećeništvu u bogosloviji studirajući filozofiju i teologiju u Sarajevu: 1987.-1993. (posljednja godina na Bolu). Na istoj Vrhbosanskoj visokoj teološkoj školi, koja je tada bila pripojena Katoličkomu bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, diplomirao je s radnjom "Od konstitucije 'Romanos Pontifices' (1881.) do dekreta 'Romanis Pontificibus' (1975.)", u lipnju 1994.

Poslan je 1995. godine na studij crkvenoga prava u Rim na Papinsko sveučilište Urbanijanu kao stipendist Kongregacije za širenje vjere s boravkom u misijskom Papinskom Zavodu sv. Petra apostola. Postigao je magisterij iz kanonskoga prava u lipnja 1997. s tezinom: "I rapporti tra il Vescovo diocesano e i Religiosi nell'attività apostolica della Diocesi secondo il C.I.C. (cann. 678-683)." [Odnosi između dijecezanskoga biskupa i redovnika u apostolskoj djelatnosti Biskupije prema Zakoniku kanonskoga prava (kan. 678-683)].

U školskoj godini 1996.-1997. pohađao je tečaj i položio ispite "administrativne prakse" na istoi-menu *Studiju pri Kongregaciji za kler*.

Odslušao je i položio u akademskoj godini 1997.-1998. predmete potrebne za upis na doktorat iz kanonskoga prava. Disertaciju je najviše radio u Mostaru kao službenik na Ordinarijatu

od 1998. godine. Obranio je doktorsku tezu na Fakultetu kanonskoga prava Sveučilišta Urbanijane u lipnju 2001. Moderator mu je bio prof. Vito Pio Pinto, danas dekan Rimske Rote. Godine 2003. objavio je u Mostaru dio teze na talijanskom: "Il Triangolo: i Frati Francescani OFM, il Vescovo diocesano e il Clero diocesano nella Diocesi di Mostar-Duvno dal 1881 al 1975 alla luce dei cinque più importanti documenti" [Trokut: Manja braća franjevci, Dijecezanski biskup i Dijecezanski kler u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji od 1881. do 1975. u svjetlu pet najvažnijih dokumenata].

**Svećenički put.** Prošavši pripremne i odgojne faze u malom i velikom sjemeništu, primio je red đakonata po rukama biskupa Žanića u ožujku na Bolu, a red prezbiterata u Prisoju, 29. lipnja 1993. Za misničko geslo uzeo je biblijske riječi: "Hvalit ću te, Gospodine Bože moj, svim srcem svojim, slaviti ću ime tvoje do vijeka" (Ps 86,12). Mladu je Misu slavio u Prisoju u srpnju 1993. Dvogodišnju kapelansku službu obavljao je u katedralnoj župi Marije Majke Crkve u Mostaru i ujedno predavao vjeronauk u mostarskoj gimnaziji: 1993.-1995. Završivši studij u Rimu, postavljen je za vicekancelara 1998. na Biskupskom ordinarijatu i osobnoga tajnika biskupova 2000. godine. Istodobno, kao župni upravitelj rješavao je administrativna pitanja vezana za župu Grude, koju su uzurpirala trojica franjevaca otpuštena iz Reda i suspendirana od svećeničkog djelovanja. Bio je također profesor prava na Teološkom institutu u Mostaru: 2003.-2006.

Kard. Giovanni Battista Re, pročelnik Kongregacije za biskupe, od mostarskog je biskupa zatražio vlač. don Dražena u službu na istoj Kongregaciji

Svete Stolice. Biskup ga je stavio na raspolaganje Kongregaciji, gdje je primljen u travnju 2006.

Papa Benedikt XVI. Promaknuo ga je za biskupa koadjutora porečkoga i pulskoga, 17. listopada, a zaređen je u Poreču, 10. prosinca 2011. Tijekom 2012. preuzeo je upravu spomenutih biskupija.

**Pisani radovi.** Osim spomenute doktorske radnje na talijanskom, dr. Kutleša priredio je monografiju "Ogledalo Pravde - Biskupski ordinarijat Mostar o navodnim ukazanjima i porukama u Međugorju", Mostar, 2001.

Kompjutorski je priredio za tisak djelo msgr. dr. Marka Perića, kotorskoga biskupa: 1981.-1983., "Hercegovačka afera", 2002.

Napisao je biografsku studiju "Don Ante Zrno", objavljenu u monografiji don Bože Goluže, *Svjedoci vjere i rodoljublja*, Mostar, 2005., str. 529-589.

Od 2004. do 2011. u mostarskom biskupijskom mjesečniku *Crkvi na kamenu* sustavno uređivao rubriku "Pravni odgovori i savjeti", gdje je objavio 86 stručnih i preglednih članaka iz područja crkvenoga prava.

Novomu nadbiskupu koadjutoru u Splitu želimo obilje blagoslova Presvetoga Trojstva.

## IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja msgr. Ratka Perića, izvršena su sljedeća razrješenja i imenovanja:

- **Don Mladen Šutalo**, imenovan župnikom župe Sv. Ivana, apostola i evanđeliste, u Mostaru, br. 16/2020., od 15. siječnja 2020.

- **Don Ivan Kordić**, razriješen dekanske službe u Čapljinskom dekanatu, br. 43/2020., od 17. siječnja 2020.

- **Don Dragan Filipović**, imenovan dekanom Čapljinskog dekanata, br. 44/2020., od 17. siječnja 2020.

- **Don Ante Kutleša**, stavljen u status umirovljenja, br. 549/2020., od 17. lipnja 2020.

- **Don Mato Puljić**, razriješen službe župnika sv. Vlaha, Janjina i upravitelja župe sv. Martina, Žuljana, te imenovan župnikom župe sv. Marije Magdalene, Putniković, br. 427/2020., od 15. srpnja 2020. (Odlukom biskupa Mate Uzinića)

- **Don Marin Krešić**, razriješen službe privremenog upravitelja župe sv. Stošije u Biogradu na Moru br. 676/2020., od 13. srpnja 2020.

- **Don Pavao Filipović**, razriješen službe župnika u župi Presvetoga Trojstva u Buhovu i umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 561/2020., od 18. lipnja 2020.

- **Don Željko Majić**, imenovan privremenim župnim upraviteljem župe Presvetoga Trojstva u Buhovu, br. 561a/2020., od 18. lipnja 2020.

- **Fra Robert Kavelj**, razriješen dužnosti župnoga vikara u župi Sv. Petra i Pavla u Mostaru, br. 806/2020., od 3. kolovoza 2020.

- **Fra Dragan Bolčić**, razriješen dužnosti župnoga vikara u župi Sv. Mihovila Arkandela u Duvnu - Tomislavgradu, br. 807/2020., od 3. kolovoza 2020.

- **Fra Ivan Landeka**, mlađi, imenovan župnim vikarom u župi Sv. Petra i Pavla u Mostaru, br. 808/2020., od 3. kolovoza 2020.

- **Fra Zlatko Ćorić**, mladomisnik, imenovan župnim vikarom u župi Uznesenja Blažene Dje-

vice Marije u Širokom Brijegu, br. 809/2020., od 3. kolovoza 2020.

- **Fra Stipe Rotim**, mladomisnik, imenovan župnim vikarom u župi Sv. Mihovila Arkandela u Duvnu - Tomislavgradu, br. 810/2020., od 3. kolovoza 2020.

- **Fra Luka Ćorić**, đakon, određen za đakonskog pomoćnika u župi Sv. Mihovila Arkandela u Duvnu - Tomislavgradu, br. 811/2020., od 3. kolovoza 2020.

- **Don Mijo Klarić**, razriješen službe župnika u župi Sv. Franje Asiškoga u Rašeljama i umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 845/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Marko Kutleša**, razriješen službe župnika u župi Presvetoga Trojstva u Gabela Polju, i umirovljen s boravkom u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 848/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Ilija Drmić**, razriješen službe župnika u župi Vir i imenovan župnikom u župi Rašeljke, br. 847/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Marin Krešić**, imenovan župnim upraviteljem, sa svim župničkim pravima i obavezama, u župi sv. Jure u Viru, br. 853/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Željko Majić**, razriješen službe privremenog župnika župe Presvetoga Trojstva u Buhovu, br. 854/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Damir Pažin**, razriješen službe župnoga vikara u župi sv. Ivana, apostola i evanđelista, i imenovan župnim upraviteljem, sa svim pravima i obavezama župnika, u župi Presvetoga Trojstva u Buhovu, br. 855/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Bernard Marijanović**, razriješen službe župnika u župi Ravno i službe župnog upravitelja u župi Trebinja te imenovan župnikom u župi Presvetoga Trojstva Gabela Polje, br. 851/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Ivan Bijakšić**, razriješen službe župnoga vikara u župi sv. Mateja, apostola i evanđelista, u Mostaru i imenovan župnikom župe Rođenja

Blažene Djevice Marije u Ravnome i ujedno župnim upraviteljem, sa svim pravima i obvezama župnika u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije na Trebinji, br. 852/2020., od 7. kolovoza 2020.

- **Don Ilija Petković ml.**, razriješen službe osobnoga Biskupova tajnika i imenovan župnim vikarom u župi sv. Ivana, apostola i evanđelista u Mostaru, br. 910/2020., od 21. kolovoza 2020.

- **Don Mate Pehar**, mladomisnik, imenovan župnim vikarom u župi sv. Mateja, apostola i evanđelista, u Mostaru, br. 909/2020., od 20. kolovoza 2020.

- **Don Antonio Krešić**, mladomisnik, imenovan župnim vikarom u župi sv. Marka/Cim i sv. Luke/Iliću u Mostaru, br. 908./2020., od 8. kolovoza 2020.

- **Don Ante Jukić**, mladomisnik, imenovan župnim vikarom u župi Gospe od Zdravlja u Neumu, br. 907./2020., od 20. kolovoza 2020.

- **Don Domagoj Markić**, razriješen službe župnoga vikara u župi Gospe od Zdravlja u Neumu, br. 906/2020., od 20. kolovoza 2020.

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja msgr. Ratka Perića, podijeljene su kanonske misije:

- **Ruži Hrkać**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi u Kočerinu, br. 7/2020., od 7. siječnja 2020.

- **Katarini Mandić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. Osnovnoj školi u Kočerinu, br. 61/2020., od 21. siječnja 2020.

- **Anamariji Pažin**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Srednjoj školi u Čapljini, br. 62/2020., od 21. siječnja 2020.

- **Kristini Biokšić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Srednjoj građevinskoj školi i Srednjoj strojarskoj školi u Mostaru, br. 236/2020., od 24. ožujka 2020.

- **Kristini Soldo**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi u Bijakovićima, br. 778/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Kristini Vučić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi fra Didaka Buntića u Čitluku, br. 777/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Andrei Malić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi Lipanjske zore u Višićima, br. 776/2020., od 28. srpnja 2020.

- **s. Slavici Šimović**, za poučavanje vjeronauka u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga pra-

va i člankom 16.§3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, u Osnovnoj školi u Čerinu, br. 759/2020., od 28. srpnja 2020.

- **s. Mariji Martinović**, za poučavanje vjeronauka u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16.§3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, u Prvoj osnovnoj školi na Širokom Brijegu, br.760/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Marini Ivanković**, za poučavanje vjeronauka u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, u Srednjoj medicinskoj školi sestara milosrdnica u Mostaru, br.761/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Moniki Miličević**, za poučavanje vjeronauka u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, u Osnovnoj školi Bartola Kašića u Rodoču, br. 762/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Snježani Tole**, za poučavanje vjeronauka u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, u Osnovnoj školi Ilije Jakovljevića u Mostaru, br. 763/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Kristini Miličević**, za poučavanje vjeronauka u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temelnog ugovora između Svete Stolice i BiH, u Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini i Osnovnoj školi I.B. Mažuranić Gračine (Ljubuški), br. 764/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Ini Prskalo**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020., u Osnovnoj školi Ilići i Osnovnoj školi Marina Držića na Buni, br. 765/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Matei Glibić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Trećoj osnovnoj školi u Mostaru, br. 766/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Ani Zovko**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Prvoj osnovnoj školi i Drugoj osnovnoj školi na Širokom Brijegu, br. 767/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Aniti Naletilić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi u Biograticima, br. 768/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Katarini Mandić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi u Kočerinu, br. 769/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Danijeli Bašić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi

Brune Bušića u Rakitnu i Osnovnoj školi Vranić, br. 770/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Katarini Lauc**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi Marka Marulića u Ljubuškom, br. 771/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Mariji Batarilo**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića i Srednjoj strukovnoj školi u Tomislavgradu, br. 772/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Matei Glavaš**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi Rudera Boškovića u Grudama i Osnovnoj školi fra Stipana Vrljića u Sovićima, br. 773/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Ivani Bošković**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi Vladimira Pavlovića u Čapljini, br. 774/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Anamariji Pažin**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi Vladimira Pavlovića u Čapljini, br. 775/2020., od 28. srpnja 2020.

- **Ivani Bebek**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Osnovnoj školi I. B. Mažuranić Gračine (Ljubuški) i Osnovnoj školi Tina Ujevića u Vitini, br. 801/2020., od 30. srpnja 2020.

- **Kristini Milićević**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Srednjoj strukovnoj školi u Ljubuškom, br. 800/2020., od 30. srpnja 2020.

- **Matei Glibić**, za poučavanje vjeronauka u školskoj godini 2019./2020. u Srednjoj građevinskoj školi i Srednjoj strojarskoj školi u Mostaru, br. 883/2020., od 13. kolovoza 2020.



## OKRUŽNICE

### DAN MOLITVE ZA ČOVJEČANSTVO

Mostar, 12. svibnja 2020.  
Prot.: 435/2020.

Dopis Papinskoga vijeća za međuvjerski dijalog, nadahnut pozivom pape Franje od nedjelje, 3. svibnja ove godine, a koji su potpisali predsjednik Miguel Angel kard. Ayuso Guixot i tajnik istoga Vijeća msgr. Indunil Janakratne Kodithuwakku Kanganamalake, datiran je 6. svibnja i poslan na vjerske vođe u svijetu s pozivom svima "vjerujućima" da se povežu u jednome Danu molitve, posta i djela milosrđa, moleći Boga da pomogne čovječanstvu u prevladavanju pandemije prouzročene coronavirusom.

Vatikansko pismo prosljedio je preuzvišeni apostolski nuncij u Sarajevu nadbiskup Luigi Pezzuto vrhbosanskomu nadbiskupu kard. Vinku Puljiću, 8. svibnja.

Tajnik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine msgr. Ivo Tomašević poslao je obavijest biskupima, članovima Konferencije, 9. svibnja.

Vatikanskim se dopisom pozivaju ljudi da se duhovno povežu u Danu molitve, posta i djela milosrđa. U pismu stoji: "Ovoga dana, koji je određen za 14. svibnja, ne predviđa se nikakva zajednička javna manifestacija, kako je razumljivo da bi se predusrele opasnosti od zaraze, nego će se proživljavati u vlastitoj intimnosti, stavljajući sebe pred Boga i vlastitu savjest."

Pozivamo kler hercegovačkih biskupija da se s vjernicima moli Isusu Kristu, Bogočovjeku, Liječniku svake ljudske bolesti i slabosti, za oslobođenje od virusa ne samo 14. svibnja nego u svakoj molitvenoj prigodi dok ne prestane ova zaraza.

S poštovanjem vas pozdravljam

† *Ratko Perić, biskup*

## CRKVA U HERCEGOVINI ZA VRIJEME PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Prva poruka za pandemije koronavirusa

### CRKVE OTVORENE - EUHARISTIJA SE SLAVI

Mostar, 19. ožujka 2020.

**Kleru i puku Crkve u Hercegovini  
Braćo svećenici, redovnici, redovnice, bogoljubni vjernici!**

Obraćam vam se ovim pismom danas, na svetkovinu sv. Josipa, zaručnika Blažene Djevice Marije i zaštitnika velikoga dijela naše mjesne Crkve: Mostarsko-duvanjske biskupije. Sv. Josipa Crkva časti kao najsnažnijega zaštitnika slabih i potrebnih pomoći. Stoga ćemo se u ovim vremenima kušnje na poseban način utjecati zagovoru ovoga Božjeg ugodnika kojemu, nakon Gospe, naše Majke po milosti, pripada najveća čast i dika u Crkvi.

**Crkva i crkva.** Koronin virus, koji napada cio svijet, sve više postaje glavni glas našega svagdanjega osobnoga, obiteljskoga, društvenoga i profesionalnoga života i djelovanja. Stoga nam valja i naše crkveno djelovanje, koliko je to moguće, pazeci da se ne ogriješimo o Crkvu u onomu što ona u sebi jest, prilagoditi novonastaloj situaciji. Sv. Pavao, pišući učeniku Timoteju, daje upute kako se ljudi trebaju ponašati u Božjoj kući, u Crkvi Boga živoga, koja je "stup i uporište istine" (1 Tim 3,14-15). Stoga, dok se u civilnom rječniku i zakonodavstvu i crkva kao građevina promatra kao "javni objekt", mi nikada ne smijemo smetnuti s uma da je ona u prvom redu Crkva, kuća Boga živoga.

**Privremeno i promjenljivo.** Teško je i na dnevnoj razini pratiti sve promjene oko razvoja i opasnosti ovoga virusa, kamo li izdavati dugoročne odluke. Stoga ni ovim dopisom ne donosimo neke takve odluke kao na primjer kako se ponašati u Velikom tjednu, o Uskrsu, odgađati prvopričesnička i krizmena slavlja, vjenčanja, hodočašća, zaručničke tečajeve i tomu slično. Vidjet ćemo kako će se situacija odvijati i prema tomu i naše će se crkveno i vjersko djelovanje usklađivati.

**Vjera i razum.** Ono što moramo poduzeti - a na to nas poziva i vjera i razum (fides et ratio) - jest naša suradnja s ovim Božjim darovima. Bog nam je udijelio dar vjere i dar razuma. I traži od

nas da se služimo tim darovima. Stalno dokazujemo da fides i ratio nisu kontradiktorni nego komplementarni. Pokažimo i jedno i drugo u ovom trenutku ozbiljne kušnje.

U konkretnosti vjerskoga, crkvenoga i sakramentnoga života to bi značilo:

Razum nam govori da je crkva građevina satkana od propadljive materije koja može biti i prijenosnik zaraze. Stoga ćemo nastojati da doticaj s materijom svedemo na najmanju moguću mjeru i u onomu u čemu se ne može zaobići biti pažljivi; da crkvene prostore čistimo, provjetravamo i po potrebi dezinficiramo; kada se radi o okupljanju vjernika, da se poštuje mjerodavno propisan razmak među osobama.

**Crkve otvorene.** Braćo svećenici, poštovani vjernici! Kao ljudi imamo puno razloga za zabrinutost. Kao vjernici imamo dužnost snagom vjere proći kroz ovo pustinju kušnje, dakako uvijek poštujući one koji su osposobljeni i ovlašteni da se brinu i o našem tjelesnom zdravlju i koji su pozvani voditi društvenu zajednicu i štititi je od bilo koje opasnosti. Stoga i određujemo da sve crkve na području Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije, kao i do sada, dok civilne vlasti ne donesu drugačiju odluku, budu otvorene za osobnu molitvu, pobožnosti te liturgijska i sakramentna slavlja. Dakako, uvijek pazeci da se obdržavaju uredbe i propisi mjerodavnih civilnih vlasti. Gdje je to moguće, ako dolazi više vjernika na sv. Misu, neka se postave vanjski razglasi ili da se sv. Misa slavi na otvorenom u nadolaznim proljetnim danima.

**Euharistija.** Kada se radi o sakramentima, dovoljno je prisjetiti se definicije sakramenata: vidljivi znaci nevidljive Božje milosti, tj. da je u Presvetoj Euharistiji - pod vidljivim prilikama kruha i

vina - prisutan pravi i živi uskrsli Krist. Stoga dok smo i te kako svjesni da materija Euharistije - kruh može biti i prijenosnik virusa, isto tako iz istine da vjernik blaguje Tijelo Isusovo - živoga Isusa trajno među nama nazočna, ovaj se sakrament nikomu tko ga želi primiti ne smije uskratiti bilo to u dnevnom životu ili u nedjeljnim liturgijskim slavljinama. Djelitelj će pripremiti i izabrati način u kojemu će se mogućnost prenošenja zaraze doticajem isključiti ili svesti na najmanju moguću razinu.

**Ispovijed.** Među uputama drugih crkvenih predstavnika može se pročitati da bi se privremeno moglo prestati dijeliti sakrament pomirenja ili pak, gdje je moguće da se u ovako izvanrednim okolnostima pribjegne općem odrješenju (Pokora, 1975., str. 49-51). Ostavljajući otvorenom i ovu mogućnost, iako ona gubi smisao ako se radi o zabrani okupljanja više osoba na jednome mjestu, radije preporučujemo da sada, kada su obustavljene gotovo sve župne aktivnosti posebno s djecom i mladima (župni vjeronauk, vjeronaučni susreti s mladima, probe pjevanja...), da svaki svećenik odredi svagdanje i po više sati da bude na raspolaganju za svetu ispovijed u prostoru u kojemu će se moći poštovati potrebna distanca koju su odredile civilne vlasti. Na razmišljanje da se pojedini vjernici iz raznih osobnih razloga žele ispovjediti kod nekoga drugoga svećenika, a ne vlastita župnika, smatramo da bi se to moglo riješiti tako da se u određene dane i sate, vjericima oglašene, napravi razmjena između svećenika iste ispovjedne skupine (dekanata).

**Bolesničko pomazanje.** Isto tako kod sakramenta bolesničkoga pomazanja: "Boluje li tko među vama" (ne govori se o kojoj je bolesti riječ), "neka dozove starješine Crkve! Oni neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje", či-

tamo u poslanici sv. Jakova. Dakako da će se i u ovim slučajevima primijeniti maksimalna zaštita i djelitelja i primatelja sakramenta.

**Pomoć bližnjima.** Na poseban način potičemo sve da u ovom izazovnu vremenu pojačamo djela ljubavi prema onima najranjivijima koji su najneotporniji na ovaj virus, a to su bolesnici i starije osobe koje su pozvane ostati u svojim kućama. Ne dopustimo da u svojim domovima ostanu osamljene, da se osjete zaboravljene i odbacene. Pozivamo posebno mlade, volontere i članove Župnih caritasa, da im donose ono što im je potrebno za svagdanji život, a svećenike da im u odgovornosti svoje i njihove zaštite života ne uskrate sakrament pomirenja i Euharistije.

**Čuvar Otkupiteljev.** Sv. Bernardin Sijenski, svećenik, u svojoj propovijedi o sv. Josipu - današnje drugo čitanje (Časoslov II., str. 1215) iznosi opće pravilo: "Kad god Božja milost odabere nekoga za kakvu posebnu službu ili za kakav uzvišeni poziv, daje mu sve darove koji su tako izabranoj osobi potrebni u njezinoj službi i obilato je krase" te primjenjuje: "Ako usporedimo Josipa s cijelom Kristovom Crkvom, zar ne razabiremo da je on onaj posebno odabrani čovjek koji je uredno i časno uveo Krista u svijet." Nije li danas na nama - Kristovoj Crkvi - da i u ovom zahtjevnu vremenu, poput sv. Josipa, uvedemo Isusa u svijet, a ne da ga u crkve zatvorimo te mu se ni mi svećenici ni vi vjernici ne klanjamo, niti sakramentno primamo?

Stojimo na raspolaganju za bilo kakvo daljnje tumačenje.

Po zagovoru sv. Josipa, od svakoga zla oslobodio vas i čuvao vam tijelo i dušu svemogućí Bog Otac, Sin i Duh Sveti.

+ Ratko Perić, biskup

## Molitva pape Franje Djevici Mariji, Zdravlju bolesnih, u opasnosti od koronina virusa

*Marijo, ti bez prestanka sjajiš tijekom našeg putovanja kao znak spasenja i nade. Povjeravamo ti sebe, Zdravlje bolesnih, koja si kraj Križa bila blizu Isusove patnje, čuvajući čvrstom svoju vjeru. Ti, "Spasiteljice naroda Rima" znaš što nam je potrebno i vjerujemo da ćeš osigurati sve što nam treba tako da se, kao i u Kani Galilejskoj, radost i slavlje mogu iznova vratiti nakon ovog trenutka kušnje.*

*Pomozi nam, Majko Božje Ljubavi, da se suobličimo Očevoj volji i da činimo sve što nam Isus govori, On koji je preuzeo naše patnje na sebe, ponio naše boli, da bi nas po Križu doveo do radosti Uskrsnuća. Tražimo utočište pod tvojom zaštitom, o sveta Majko Božja. Ne preziri naše vapaje - nas koji smo stavljeni na kušnju - i izbavi nas od svake opasnosti. O slavna i blagoslovljena Djevice! Amen.*

## Druga poruka

### HRABRI BUDIMO

*Povijest Crkve pamti i teže dane, jednako radilo se o ratovima ili kugama. Crkva je uvijek bila otvorena i dostupna - sama od sebe nije se zatvarala i u sebe povlačila! Uvijek je imala odgovor vjere i razuma na razne životne kušnje. To je i danas naš zadatak. Stoga vas i pozivamo da u ovom vremenu budemo utjeha i okrijepa, u prvom redu duhovna i sakramentna, a onda i karitativno-humanitarna, istaknuo je biskup Ratko u ponovnu obraćanju svećenicima u situaciji razvoja i opasnosti koronavirusa. Dopis prenosimo u cijelosti:*

Mostar, 21. ožujka, 2020.

### Poštovani župnici, braćo svećenici!

U uputama, br. 223/2020., naznačeno je kako je teško i na dnevnoj ravni pratiti sve promjene oko razvoja i opasnosti koroninog virusa, kamo li donositi dugoročne odluke. Nije prošlo ni 48 sati, a evo novih odredaba s razine raznih kriznih stožera.

Valja nam sve budno pratiti i ono što se odnosi na naš crkveni život i djelovanje beziznimno poštovati. Čitajući nove odredbe, vidimo da za sada postoje dvije koje moramo uvažiti onakvima kakve jesu, bez ikakvih osobnih tumačenja. A stigle su iz Federalnoga stožera civilne zaštite i Kriznoga stožera HNŽ-a, a vjerujemo da će i drugi županijski stožeri takve odredbe izdati pa ono što vrijedi za jedan dio biskupije vrijedi i za sve.

**Odredba Federalnoga stožera civilne zaštite:** "Naređuje se zabrana kretanja osobama mlađim od 18 godina i starijim od 65 godina na području Federacije BiH." Ova, naime, zapovijed, koja već određuje i u nekom drugom smislu usmjeruje i naše crkveno-pastoralno djelovanje, izravno se odnosi i na nas svećenike koji smo u pastoralu; velik broj svećenika, dijecezanskih i redovničkih, prešlo je naznačenu granicu od 65 godina. Dakle, i na njih se odnosi ova zabrana o kretanju. Stoga, ostati im je u svojevrsnoj izolaciji i pojačati osobne molitve i slaviti sv. Mise na nakane vjernika bez nazočnosti naroda. Zato i pozivamo sve svećenike koji su ispod ove dobi da imaju razumijevanja i još više se posvete sakramentnim, pastoralnim i karitativnim potrebama ne samo povjerenih im vjernika nego i vjernika susjednih župa u kojima je župniku iznad 65 godina. Bez obzira na životne okolnosti, mora se odvijati naše poslanje po kojem Crkva uvijek, posebno u kriznim vremenima, treba biti prepoznata. Ako se svi društveni sustavi brinu za zdravlje tijela i

toliki su na "prvoj liniji bojišnice", odakle pravo nama da ne budemo na toj istoj liniji i dostupni za duhovne i sakramentne potrebe vjernika, dakako, poštujući mjere opreza s kojima nas upoznavaju i na koje nas pozivaju odgovorni stožeri.

**Naredba Kriznoga stožera HNŽ-a:** "Protuepidemijska mjera socijalnoga distanciranja nalaže izbjegavanje bliskoga osobnoga kontakta u razmaku od najmanje 2 metra u zatvorenom prostoru i 1 metra u otvorenom prostoru. Zapovijeda se do daljnjega: odgode održavanja svih javnih događanja i svih oblika okupljanja više od 10 (deset) osoba na jednom mjestu." Ova odredba ne poništava našu odluku da crkve budu otvorene za osobnu molitvu, pobožnost te liturgijska i sakramentna slavlja. Ali i ona se mora poštovati onakvom kakva jest. Stoga, iako će vjernici s ovim biti upoznati raznim medijima, valja ih i preko crkvenih oglasa (župnih web stranica i na druge prikladne načine) upozoriti na ovu odredbu kako ne bi sutra, kao i dosadašnjih nedjelja na sv. Misu dolazili u većem broju, odnosno na mogućnost da ostanu vani ako ih neki (najviše njih 10) preteknu ulaskom u crkvu. Svima koji sudjeluju u sv. Misama (bilo u crkvi bilo izvan crkve) i zatraže sakramentnu okrijepu - sv. Pričest - dužni smo im to podijeliti, dakako vodeći računa o svim mjerama moguće zaštite koja nam se iz dana u dan postrožuje.

S obzirom na sama slavlja sv. Mise, neka ona budu bez pjevanja i koncelebracije, s kratkim nagovorom tako da se svede na što manju mogućnost prijenosa virusne zaraze.

Gdje je u župi više svećenika (župnik i više župnih vikara) neka se slavi više sv. Misa tako da Misi (poštujući određen broj) može prebivati više

vjernika. Ne mogu se ni u kojem slučaju slaviti četiri sv. Mise u istom danu.

Neka se ne skuplja milostinja i neka ne bude ministranata (ionako vrijedi zabrana izlaska osobama mlađim od 18 godina).

Pojedinačna ispovijed u prostoru, gdje se može osigurati potrebno odstojanje između ispovjednika i penitenta, prema svim uputama ne bi trebala biti riskantna.

**Hrabri budimo.** U najstrašnijem i u najvažnijem trenutku Kristove Muke i Smrti svi se apostoli razbježali, osim apostola Ivana! I tek ih je Uskrsli uspio smiriti i utješiti. Ne povlačimo se s bojnoga polja! Povijest Crkve pamti i teže dane, jednako radilo se o ratovima ili kugama. Crkva je uvijek bila otvorena i dostupna - sama od sebe nije se zatvarala i u sebe povlačila! Uvijek je imala odgovor vjere i razuma na razne životne kušnje. To je i danas naš zadatak. Stoga vas i pozivamo da u ovom vremenu budemo utjeha i okrijepa, u prvom redu duhovna i sakramentna, a onda i karitativno-humanitarna.

**Djelotvorna ljubav.** Odluka o zabrani izlaska osobama iznad 65 godina povećava potrebu za djelotvornom ljubavlju. Stoga pokažimo primjerom evanđeoske otvorenosti i odgovornosti i onima na koje se zabrana kretanja odnosi kako nam je u ovom vremenu posvjedočiti Evanđelje pristupajući onima koji su osamljeni i u kojima se Isus na poseban način želi prepoznati.

Naš Biskupijski caritas u ponedjeljak - 23. ožujka - počinje, za sada u Mostaru, s projektom "Jelo na kotačima" u okviru već uspostavljene Kućne skrbi za stare i nemoćne. Trebat će i hrane i volontera. Nadamo se suradnji sa župnim zajednicama.

Neka ova nenadana kušnja bude milosno vrijeme naše veće vjernosti Bogu i našega čišćenja da se oslobodimo ne samo koronina virusa nego i virusa zla koje donosi i "tijela satrvenje i duše izgubljenje".

Na sve vas, po zagovoru Blažene Djevice Marije i sv. Josipa, zazivam blagoslov Presvetoga Trojstva.

+ Ratko Perić, biskup

### Treća poruka

## TRI PRAVILA

Mostar, 26. ožujka 2020.

### Braćo svećenici!

Ovu poruku šaljem samo vama, svećenicima, osobno i zajednički, onako spontano, na razmišljanje.

Živimo u prekaru momentu i svijetu. Podsjetimo se da prekaran dolazi od *preces*/molitve: isprošen, privremen, prolazan, nesiguran. Apostol Pavao to najbolje definira: "nevolje odasvud: izvana borbe, iznutra strepnje" (2 Kor 7,5). Virusi, panike, epidemije, pandemija. Pa i u njegovo je doba bilo ovih *belaja* više nego danas. Kao što svako ljudsko natjecanje ima svoja pravila, a njihovo kršenje povlači penale ili crvene kartone, tako i svaka ljudska nevolja, borba, strjepnja ima svoja pravila, a njihovo kršenje nosi posljedice. Mi se svećenici u ovoj krizi moramo ravnati s pomoću triju pravila: *Regula fidei*, *Regula rationis* i *Regula tactus*.

**Regula fidei.** Gospodin je Isus u svome javnom životu izliječio tisuće i tisuće, mnoštva i mnoštva. I stalo mu je da čovjek bude zdrav i da se očituje slava Božja - da je Bog Gospodar i duše i tijela. I Crkvi je stalo do toga. Danas u Zbornoj molimo: "da zdravi prispijemo k vazmenim blagdanima". Čitali smo ovih dana u Ivanovu Evanđelju dva primjera bolesti i izlječenja: Prvi, učenici pitaju Učitelja za onoga slijepca od rođenja: Sagriješi li on ili njegovi roditelji, pa se slijep rodio? Isus veli: ni on ni oni! Tu nema uzroka, to je radi posljedica, radi slave Božje, da progleda i da bude Isusov svjedok pred drugima. I bio je! A onda smo čitali drugi primjer, onoga koji je bolovao 38 godina u Siloamu. Isus ga izliječi, nađe ga u Hramu i reče mu: "Eto ozdravio si. Više ne griješi da te što gore ne snađe". Tu proizlazi da je čovjek griješio i da je

to njegovo stanje posljedica grijeha. Psihička trauma paralizirala čovjekovo tijelo! Tu je uzročno. Mi ljudi ne znamo protumačiti ta Božja davanja. I suzdržimo se od suda! Sud je u ruci Božjoj i Bog ima puno pravo i čovjeka i čovječanstvo odgajati i bolešću, i ukorom, i pokorom, i križem, i robijom, sve je to *poenitentia*, ako se čovjeka nikako drukčije ne može razglaviti i urazumiti. I Čistilištem na drugome svijetu da dođemo u Nebo! Nama svećenicima mora biti prioritet duša, a ne ruka, oko, tijelo. Ili ovako: S obzirom na dušu - ovo činiti, a s obzirom na tijelo - ne propustiti. U ovoj sveopćoj bolešćurini može se izići i kupiti što je najnužnije za život, uzeti kruha iz ruke, a ne može se doći u crkvu i uzeti Kruha nebeskoga za život vječni? Ono što je bolno u ovoj bolnoj situaciji: zar nismo mi, barem poneki ponegdje, u Crkvi prvi potekli pozatvarati crkve i odustati od sv. Mise s narodom? Kako smo se lavovski borili protiv bezbožaca i sve poduzimali i za sv. Mise i za vjeronauk i za sakramente? I bili heroji! Sada, imamo ograničenu mogućnost djelovanja, i ni to ne iskorištavamo. Pravednost traži da ukučani koji su naručili misnu nakanu prebivaju toj sv. Misi. Četvero - četvero. A mi i to dokidamo. Valjalo bi razmisliti i ispitati savjest držimo li se *Regule fidei*?

**Regula rationis.** Razum, kao Božji dar, kaže nam da se njime služimo koliko god možemo više u svim situacijama života. Ako je situacija takva da su Stožeri odlučili da nema okupljanja, ni vjerskoga okupljanja, više od pet osoba ili deset, nerazumno radi onaj koji bi ih okupio pedeset. Ali je li razumno to da ne iskoristi ni onih pet, tri, jedan? Pogotovo deset u ovoj H.N. županiji, deset pred crkvom, deset u crkvi. Nerazumno je reći: Ako ne ću zaraditi peticu, ne izlazim na ispit. A završio si dvicom i imenovan na župi! Dvica je prolazna. Zašto ne bih imao Misu s ono dvoje vjernika?! Radimo li *secundum Regulam intellectus*? Neznabošci se rugaju nama vjernicima i uzdaju se u "svoju" znanost. Kao da znanost nije u Božjoj ruci kao i svemirska prostranstva i ovaj nevidljivi virus. Ovdje je ljudska znanost zakazala. Nije uopće na vidiku lijek protiv ovoga virusa. I ne zna se dokle tako. Znanosti, gdje je tvoj žalac? Ovdje smo svi jednaki: i najznanstveniji i najneukiji. Genijalni Pascal znao je reći: Šuti, glupi Razume! Sv. Toma, valjda najdarovitiji teolog: Daj da Vjera moja uvijek življa sja...

**Regula tactus.** Kuga ili kužna bolest jest zaraza. Mi znamo da je i grijeh strahovita zaraza. I onaj iskonski i ovaj naš osobni. I po pravilu vjere i po pravilu razuma moram sve poduzeti da s drugoga ne prenesem na sebe ni bolesti ni grijeha. Jednako tako moram sve poduzeti da s mene, zaražena, ne prelazi ni bolest ni grijeh na drugoga. Ne budimo dionici ni tuđih bolesti ni tuđih grijeha. Stožeri, koji sada imaju svu vlast u svojoj domeni, najviše se drže ovoga trećega pravila: Ne dodiruj, ne sastaj se, ne približavaj se, ne izlazi! Zato su reducirali broj osoba na pet, da mogu stići svakoga ako dođe do provjere. I pomoći ljudima da idu u izolaciju ako pokazuju simptome. Neki dan jedna žena, zaražena, ušla u jednu bolnicu u jednom gradu i trandala hodnikom... Svi koji su tuda prošli, moraju u karantenu! Budimo maksimalno oprezni, budni, pametni, držimo se regule tactus. Ali mi, svećenici, dok se te regule skrupulozno držimo, možemo li se laksno, opušteno, odnositi prema onoj prvoj, *Reguli fidei*, i ovoj drugoj, *Reguli rationis*? Bog je iznad Stožera!

Braćo, ne vršim pritisak na vaše savjesti izvan ovih regula, ali upitajmo se: ako zapustimo *Regulam fidei*, ako ispustimo korizmno-preduskrasne ispovijedi kako je već protumačeno u Poruci od 21. ovoga mjeseca, ako ne odemo k bolesniku koji traži poputninu, ako nemamo sv. Mise s ono četvero vjernika, imamo li Duha Božjega (1 Kor 7,40)? Nitko ne zna koliko će potrajati ovo virusno zaražavanje i liječenje. Ako potraje godinu dana, hoćemo li mi biti bez Mise s narodom cijelu godinu? I na Uskrs bez Mise pa ni s ono četvero? Braća u jednom samostanu prošle nedjelje rasporedila se i u crkvi i u kapelici i po deset vjernika pred crkvom, deset u crkvi, deset u kapelici. Njih deset, svaki ima pravo celebrirati tri sv. Mise. Pa ti računaj!

Kada su počeli progoni u Kartagi, kršćani pobjegli u neko drugo mjesto. Kaže im Tertulijan: Zašto ste pobjegli? Kršćani će: Isus je rekao - ako vas progone u jednome gradu, bježite u drugi. Tertulijan: Jeste li samo to zapamtili iz Evanđelja? Što smo mi svećenici zapamtili iz Evanđelja? Ovu treću regulu?

Želim od srca svima da "zdravi prispijemo k vazmenim blagdanima", da se držimo ovih Regula koliko možemo više i da nas sve prate Božji blagoslovi.

Srdačno vas pozdravljam

+ Ratko, biskup

Četvrta poruka

**O SLAVLJU SAKRAMENATA I "BLAGOSLOVU POLJÂ"  
DOK TRAJE KRIZA KORONAVIRUSA**

Mostar, 18. travnja 2020.

**Dušobrižničkom kleru Hercegovačkih biskupija**

**Poštovani župnici, braćo svećenici!**

**Pozdrav.** Sve vas iskreno pozdravljam riječima Uskrsloga Otkupitelja: **MIR VAMA!**

**Odgovor na upite.** Na Ordinarijat je pristiglo više upita s terena u vezi sa slavljem sakramenata Prve sv. Pričesti, sv. krizme te o proljetnom "blagoslovu poljâ".

Bogu smo zahvalni da smo kroz sve ovo vrijeme virusne krize imali priliku redovito slaviti sv. Misu s narodom, iako s ograničenim brojem vjernika - kao Isusova Misna Žrtva na Kalvariji - i da smo onima koji su zaželjeli mogli podijeliti tražene sakramente; u prvom redu sakramente pomirenja i bolesničkoga pomazanja.

Budući da sakramenti Prve sv. Pričesti i sv. krizme, kao i blagoslov polja, osim liturgijskoga obreda imaju i društvenu dimenziju (okupljaju se prijatelji i rodbina na slavlje zajedništva i u groblja i u obiteljske domove) u ovakvoj situaciji, kada su na snazi zabrane napuštanja mjesta prebivališta i mjera društvena razmaka, određujem da se podjeljivanje ovih dvaju sakramenata i "blagoslovi polja" odgode za vrijeme kada to stožerske odredbe budu dopustile. Imajmo na umu da svaka sv. Misa završava s blagoslovom u koji se može uključiti i blagoslov rada ruku čovječjih i blagoslov poljâ, njiva i vinograda naših.

**Prigoda je** da pozovemo i one, rijetke, dušobrižnike koji su radije slušali savjete nekih drugih, a ne upute i preporuke ovog Ordinarijata, neka, uza sve poštovanje mjera županijskih stožera, otvore crkve za slavlje sv. Mise s narodom, tj. s onim dopuštenim brojem duša. Ispred crkve broj nije strogo ograničen. Jedino se mora poštovati - i

na tome treba inzistirati - razmak između osoba oko 2 m. Uvijek treba poštovati unutarnje raspoređenje onih koji smatraju da bi im bilo ugroženo zdravlje ako bi napuštali "samoizolaciju" pa onda išli i na sv. Misu, a isto tako poštovati odredbe stožera da osobe ispod 18 i iznad 65 godina moraju ostati doma. S otvorenom crkvom i dobrim razglasom vjernik će, ne samo imati osjećaj da je osobno sudjelovao u sv. Misi, nego će se, prikladno raspoređen, i euharistijski pričestiti, što mu nijedan društveni medij ne može dati. I nitko nema pravo udaljavati vjernike ispred crkve ako se drže propisana odstojanja, kao što se ne udaljavaju ni drugi građani ispred raznih drugih uslužnih objekata - trgovina, prodavaonica, apoteka i sličnih institucija. Po kojem bi se to zakonu ili zapovijedi moglo činiti s vjericima ispred katoličke crkve? Jasno, da bi se broj okupljenih vjernika što više smanjio, što je preporuka zdravstvenih službi i stožera, podsjećam na Okružnicu od 19. ožujka, da svaki zakoniti pastoralni svećenik, ako je potrebno, može nedjeljom trinitirati, a radnim danom binirati. Ponavljam: "kvadrinacija" je nedopustiva!

**Moleći** Boga da nas, po svojoj sv. Volji, što prije oslobodi od ovoga virusa i očuva od svakoga zla koje "može i dušu i tijelo pogubiti u paklu" (Mt 10,28), po zagovoru Gospe i sv. Josipa kod Milosrdnog Oca, zazivam svaki nebeski blagoslov na vas i na povjerene vam duše.

**SRETAN MALI USKRS I NEDJELJA BOŽANSKOGA MILOSRĐA!**

† Ratko Perić, biskup

Peta poruka, generalnoga vikara

**MEDIJSKO ČUDO: BISKUP PERIĆ OTVORIO CRKVE!**

Mostar, 20. travnja 2020.

Rijetko je neka okružnica mjesnoga nad/biskupa pobudila toliko medijske pozornosti kao okružnica biskupa Ratka Perića "o slavlju sakramenata i 'blagoslovu polja' dok traje kriza korona virusa", od 18. travnja 2020. Istini za volju, mnogi koji su se na nju osvrnuli nisu prenijeli izvoran tekst nego tekst nekoga anonimna autora koji ju je nastojao tendenciozno prikazati i u naslovu i u rečeničnim konstrukcijama i u zaključcima. Tako u naslovu: "Biskup Ratko Perić naložio održavanje misa s vjernicima u svim crkvama u Hercegovini". A nije tako. On je samo iskoristio prigodu i **pozvao** i "one, rijetke, dušobrižnike koji su radije slušali savjete nekih drugih, a ne upute i preporuke ovog Ordinarijata, neka, uza sve poštovanje mjera županijskih stožera, otvore crkve za slavlje sv. Mise s narodom, tj. s onim dopuštenim brojem duša."

Nakon ovako tendenciozna naslova nimalo se ne treba čuditi da se poduzima tekstualna i rečenična vratolomija kako bi se duh okružnice što više izvrnuo. A sve u cilju da potakne komentare odbacivanja, prijezira, nerazumnosti i salve uvrjedljivih izraza kako na biskupa osobno tako i na biskupiju i opću Crkvu. Stoga i nakon ovako predstavljena crkvenoga dokumenta i napisa i komentara, narodna poslovice o snijegu koji ne pada za to da prekrije brijeg..., čini se primjerenom.

Istodobno raduje nas da su okružnicu onakvu kakva jest primili i razumjeli oni kojima je namijenjena. A to su vjernici i svećenici hercegovačkih biskupija. Sadržaj okružnice, osim da se odgađaju sakramenti Prve sv. Pričesti i krizme, i blagoslov polja, koji osim liturgijskoga slavlja imaju i društvenu dimenziju (slavlje zajedništva u obiteljima gdje je teško poštovati mjere društvena razmaka), nije neka posebna novost. Vjernici u Hercegovini, a i izvan njezinih granica, od početka znaju da su sve crkve u Hercegovini otvorene (bolje rečeno nikada se nisu ni zatvarale) za vjerničku osobnu i zajedničku pobožnost te za liturgijska i sakramentna slavlja; da se u crkvama redovito slave sv. Mise i da na sv. Misama može biti onoliko vjernika koliko je stožerskim odredbama propisano; da oni koji ostanu vani moraju

poštovati tzv. socijalnu distancu. I poštuju je. Isto tako znaju da je duh ove okružnice jednak onomu duhu iz zajedničke okružnice svih dijecezanskih ordinarija BiH od 13. ožujka kao i okružnica njihova biskupa ordinarija od 19. i 21. ožujka 2020.

Za one koji se prave da ne znaju ili stvarno ne znaju: okružnica je dokument, u ovom slučaju crkveni, koji za jedno jurisdiksijsko područje određuje stvari koje se tiču vjere, morala, crkvenog ustrojstva ili ujednačena ponašanja u pojedinim vremenima pa onda i u kriznim vremenima kao što je upravo ovo vrijeme COVID-a koje svi zajedno proživljavamo. Mjerodavna crkvena vlast ima ne samo pravo nego i dužnost u pojedinim slučajevima i vremenima donositi okružnice. One mogu biti zajedničke (na razini Biskupskih konferencija koje samim potpisom pojedinih biskupa postaju vrjededeće na području biskupije čiji je biskup na nju dao potpis ili suglasnost) ili pojedinačno, svaki nad/biskup za svoje jurisdiksijsko područje. Kada je posrijedi krizno vrijeme COVID-a u Crkvi u Hrvata, bila su dva pristupa. U BiH su najprije svi biskupi ove crkvene pokrajine izdali zajedničku okružnicu (13. ožujka) a onda su počeli s pojedinačnima. Najprije se oglasio, 18. ožujka, vrhbosanski nadbiskup kard. Vinko Puljić, zatim banjolučki Franjo Komarica, a tek onda mostarski biskup, 19. ožujka u popodnevnim satima. U Hrvatskoj se počelo s pojedinačnim objavama pa onda na metropolijskoj razini i na kraju na razini HBK, 19. ožujka, s odredbama koje su stupile na snagu 20. ožujka. I svatko je imao pravo postupiti kako je mislio da je u tom trenutku za povjerenu mu zajednicu najbolje. I sve ovo vrijeme biskupi nisu komentirali, koliko nam je poznato, sadržaje okružnice drugoga biskupa. A kako je tko postupio i koje je odredbe donio, vjerujemo da je svima koji su željeli znati, dobro poznato.

Ono što je biskupa Ratka u pisanju okružnice vodilo i na što je sve razmišljanje i pisanje oslanjao jesu vjera i razum (fides et ratio). Odnos vjere i razuma u konkretnoj situaciji protumačio je u prvoj zasebnoj okružnici, od 19. ožujka, kada je rekao: "Ono što moramo poduzeti - a na to nas poziva i



vjera i razum (fides et ratio) - jest naša suradnja s ovim Božjim darovima. Bog nam je udijelio dar vjere i dar razuma. I traži od nas da se služimo tim darovima. Stalno dokazujemo da fides i ratio nisu kontradiktorni nego komplementarni. Pokažimo i jedno i drugo u ovom trenutku ozbiljne kušnje" te dodao da to u konkretnosti vjerskoga, crkvenoga i sakramentnoga života, znači: "Razum nam govori da je crkva građevina satkana od propadljive materije koja može biti i prijenosnik zaraze. Stoga ćemo nastojati da doticaj s materijom svedemo na najmanju moguću mjeru i u onomu u čemu se ne može zaobići biti pažljivi", te nastavio: "Stoga, dok smo i te kako svjesni da materija Euharistije - kruh može biti i prijenosnik virusa, isto tako iz istine da vjernik blaguje Tijelo Isusovo - živoga Isusa trajno među nama nazočna, ovaj se sakrament nikomu tko ga želi primiti ne smije uskratiti bilo to u dnevnom životu ili u nedjeljnim liturgijskim slavljinama. Djelitelj će pripaziti i izabrati način u kojemu će se mogućnost prenošenja zaraze doticajem isključiti ili svesti na najmanju moguću razinu." Tako se isto snaga vjere i razuma očitovala u uputama dijeljenja sakramenata pomirenja i bolesničkog pomazanja.

Na prigovore da se nije obzirao na propise kriznih stožera i civilnih vlasti, mislimo da je svakomu koji želi "sine ira et studio" pristupiti biskupovim okružnicama biti sve jasno iz podatka da je barem 15 puta napisao kako treba striktno poštovati odredbe kriznih stožera i obdržavati odredbe i propisi mjerodavnih civilnih vlasti. Iako je, oslanjajući se na poslanicu sv. Pavla Timoteju (1 Tim 3,14-15), istaknuo da je Crkva u prvom redu kuća Boga Živoga, prihvatio je pristup civilnih vlasti da se radi o "javnom objektu". I uvijek, bilo u okružnicama bilo u e-mail - porukama svećenicima, nakon novih odredaba kriznih stožera (radilo se o federalnoj ili županijskoj razini), tražio da treba poštovati propisan broj, razmak i dob. Stoga ni u jednom trenutku nije ulazio ni u kakvu raspravu s civilnim vlastima i službama nego je preko

članova Ordinarijata uvijek bio u korektnoj komunikaciji s nositeljima civilne vlasti s područja Hercegovačko-neretvanske i Zapadno-hercegovačke županije. Biskup je, kako i u ovoj posljednjoj - najrazvikanijoj - okružnici, jasno ostao na stajalištu da se mora poštovati minimum prava vjernika da se okupljaju i na liturgijska slavlja barem u broju u kojem je to omogućeno građanima da sebi priskrbe potrebno za ovozemaljski život. I kada poruči da: "nitko nema pravo udaljavati vjernike ispred crkve ako se drže propisana odstojanja, kao što se ne udaljavaju ni drugi građani ispred raznih drugih uslužnih objekata - trgovina, prodavaonica, apoteka i sličnih institucija. Po kojem bi se to zakonu ili zapovijedi moglo činiti s vjernicima ispred katoličke crkve?", nije rekao ništa što nije u skladu sa zakonom i poštovanjem civilnih odredaba. Ako je rekao krivo i povrijedio neki od pozitivnih civilnih propisa i zakona, ne bi li se trebale oglasiti civilne vlasti, a ne da mediji takvo stajalište ismijavaju ili politiziraju u stilu: biskup ne poštuje civilnu vlast i zakonodavstvo!

Da zaključimo. Prije nekoliko dana (18. travnja) Sveti Otac, papa Franjo, u propovijedi u Sv. Marti reče: "Prije Uskrsa, kad je objavljena vijest da sam slavio Uskrs u praznoj bazilici Sv. Petra, pisao mi je jedan biskup - dobar biskup: dobar - i ukorio me. 'Ma kako to, Sv. Petar je tako velik, zašto ne stavite barem 30 osoba, da ljudi sudjeluju? Neće biti nikakva opasnost...' Pomislio sam: 'Ma što mi je želio reći?' U tom trenutku nisam razumio. No kako je to dobar biskup, jako blizak narodu, nešto mi želi reći. Kad ga vidim, pitat ću ga. Onda sam shvatio. On mi je govorio: 'Pazite da ne virtualizirate Crkvu, da ne virtualizirate sakramente, da ne virtualizirate Božji narod. Crkva, sakramenti, Božji narod su konkretni.' Istina je kako u ovom trenutku moramo ovu prisnost s Gospodinom vršiti na ovaj način, ali moramo izaći iz tunela, a ne ostate u njemu."

*Don Željko Majić  
generalni vikar*

Šesta poruka

DE SACRAMENTIS ET SACRAMENTALIBUS

Mostar, 18. svibnja 2020.

**Poštovani župnici, braćo svećenici!**

Dopisom o slavlju sakramenata i "blagoslovu polja" (18.IV.2020.) u virusnoj krizi, određeno je da se "u ovakvoj situaciji, kada su na snazi zabrane napuštanja mjesta prebivališta i mjera društvena razmaka, podjeljivanje ovih dvaju sakramenata [Prve sv. Pričesti i sv. krizme] i 'blagoslovi polja' odgode za vrijeme kada to stožerske odredbe budu dopustile."

Svjedoci smo, Bogu hvala, da se mnoge mjere ublažuju ili dokidaju. Razne države, ako to već nisu učinile, spremaju se proglasiti svršetak epidemije. BiH također ublažuje neke mjere. Između ostaloga dopušten je rad vrtićima, a ukinuta je i zabrana vanjskoga ophođenja osobama mlađima od 18 i starijima od 65 godina. Epidemiolozi i infektolozi u raznim zemljama Europe govore o završetku ovoga "prvoga vala" epidemije. Hoće li biti drugoga na jesen, o tome su različita mišljenja i prognoze.

Na nama je da ovo zatišje, ili Božjom voljom dugotrajniji predah od opasnosti zaraze coronavirusom, iskoristimo na najbolji način. Mnogo toga od pastoralnoga plana zbog ove izvanredne situacije nismo uspjeli ostvariti. Bogu hvala da smo sve ovo vrijeme vjernicima mogli pružiti sakramentnu okrjepu u slavlju sv. Mise, sv. ispovijedi i bolesničkog pomazanja. Mnogi predviđeni termini za Prvu sv. Pričest, sv. krizmu ili za sakrament kršćanske ženidbe, već su prošli. Unatoč tomu što ima glasova - kada je ove godine situacija takva kakva jest - da bi bilo najbolje sakramente Prve sv. Pričesti i sv. krizme odgoditi za iduću godinu, smatramo da to nije najbolje rješenje. Tko jamči da se i dogodine ne će pojaviti neki virus i opet sve zaustaviti? Stoga smatramo ljudski razboritim i vjerski nužnim da u ovom vremenu učinimo sve što je u našoj moći, dakako, koliko nam prilike dopuštaju. Zato određujemo:

**Sv. ispovijed i Prva sv. Pričest.** - Neka svaki župnik i župni vikar - ili vjeroučitelj - pouči pravnike na sakrament sv. ispovijedi i sv. Pričesti u onom što je najnužnije znati (npr. što je to grijeh, kako se valjano ispovjediti, čin kajanja, uvjeti

potrebni za primanje sv. Euharistije ...) i upriliči slavlje Prve sv. Pričesti. Gdje je veća skupina, može se organizirati u više slavlja. U ovoj se godini daje iznimna ovlast - ako župniku treba - da se slavlje Prve sv. Pričesti upriliči u filijalnoj crkvi. Sve iz razloga da se poštuju odredbe stožera o javnim okupljanjima, tj. o među-osobnu razmaku u zatvorenu ili na otvorenu prostoru. Prvopričesnika u jednom slavlju ne bi smjelo biti više od 20. I ovdje, naravno, može biti razlike (+/-) u broju s obzirom na veličinu crkve ili sakralnoga prostora gdje se slavlje odvija.

**Sv. krizma.** Raspored dijeljenja sv. krizme, sastavljen prije Božića, jasno, nije više na snazi. Župnici koji žele da se u ovoj godini - govorimo o građanskoj a ne o školskoj - u njihovoj župi podijeli sakrament sv. krizme, dužni su ponovo svoju želju napismeno prijaviti na Ordinarijat i usuglasiti termin. A kako se radi o sakramentu kršćanske zrelosti i o potrebi puno više znanja od prvopričesničkoga, sveta će se krizma početi dijeliti tek za mjesec dana, tj. nakon 14. lipnja. Ako bismo inzistirali da se u ovakvim prilikama, kada kandidati mjesecima nemaju vjeronauka, podijeli sakrament odmah - bez ikakve pripreme - onda bismo ga sveli na puki običaj, što je nedopustivo. Sakrament sv. krizme prima se jednom u životu i ostavlja neizbrisiv biljeg. Svesti ga samo na materijalan čin, bez potrebna znanja krizmanika što primaju, bio bi grijeh protiv Duha Svetoga.

I za podjelu ovoga sakramenta - dok su na snazi epidemiološke mjere kakve već jesu - krizmanička skupina ne bi trebala biti veća od 20 kandidata. Ali i ovaj je broj podložan promjeni (+/-), ovisno o veličini crkve ili prostora. Stoga nam se čini da bi bilo najbolje kada bi se za lipanj prijavile župe s manjim brojem krizmanika, a za rujana, kada započne nova školska godina, bude li volja Božja i sve bude u redu, mogla bi se priređivati krizmanička slavlja brojnijih župa u crkvama. Podjela će sakramenta biti moguća u bilo koji dan a ne samo, kao do sada, subotom, nedjeljom ili nekim blagdanom.

**Kršćanska ženidba.** Slavlje vjenčanja, gledano crkveno, nikada nije upitno, jer je za valjanost

potrebno da uz mladence, koji nemaju ženidbene zapreke ili zabrane, budu svjedoci i od Crkve ovlašten službenik. Stoga u ovim uvjetima dopuštamo da se vrijeme od prijave na sakrament do obreda vjenčanja - ako je to nužno - smanji s propisanih 6 mjeseci na najmanje mjesec dana. Ispod mjesec dana ne smije se nikoga primati na obred crkvenoga vjenčanja.

**Sveti red.** Ako Bog da, na svetkovinu apostola Petra i Pavla, 29. lipnja 2020., u mostarskoj katedrali u 10.00 sati planira se ređenje dijecezanskih đakona za prezbiterat, a đakoni Hercegovačke franjevačke provincije, prema najavi, bili bi ređeni u Slanom.

**Sv. Misa posvete ulja.** Zbog pandemije i strogih stožerskih mjera nismo mogli prirediti slavlje sv. Mise posvete ulja na Veliki četvrtak kako je uobičajeno. Stoga zakazujemo ovu sv. Misu za obje Biskupije na Tijelovo, u četvrtak, 11. lipnja u 10.00 u mostarskoj katedrali. Mnogo će toga ovisiti o situaciji i propisima za slavlja i okupljanja u zatvorenu prostor. Stoga se na ovu sv. Misu očekuju barem Dekani. A ostala braća svećenici sukladno vanjskim mjerama, o čemu ćemo nastojati na vrijeme poslati obavijest.

**Blagoslov poljâ.** Svima je javljeno da je odluka o odgađanju Misnoga slavlja na grobljima i blagoslova poljâ dokinuta. Svakomu je svećeniku celebrantu dužnost upozoriti vjernike na održavanje razmaka i za vrijeme sv. Mise i u zajedničenju prije i poslije Mise.

**Milodar na oltar.** Milostinja izraz kojim vjernici djelotvornom ljubavlju sudjeluju u prikazanju darova namijenjenih za Crkvu i siromašnu

braću i sestre. Kršćanin nije oslobođen u savjesti od djelotvorne ljubavi koja je zakon kršćanstva. Već smo u Okružnici od 19. ožujka rekli da se do daljnjega ispušta uobičajena praksa prikupljanja milostinje, ali je uvijek bilo moguće da vjernici na prikladno mjesto ostave svoj milodar. Popuštanjem mjera i ova se odredba dokida te se dopušta da se ubuduće, uz održavanje epidemioloških mjera, prikuplja milostinja. Svakako se to ne bi smjelo činiti tako da košarica ide od ruke do ruku. Dugogodišnja praksa (vrećica na štapu) najviše bi odgovarala epidemiološkim mjerama.

**Poštovani župnici, braćo svećenici!**

Kroz ova 2 mjeseca u crkvenom djelovanju ravnali smo se trima pravilima: *regulā fidei*, *regulā rationis* i *regulā tactus*. I danas vidimo - unatoč nekim besmislenim komentarima po medijima - da je to bio ispravan način da vjeru i razum što više uskladimo, da crkveno poslanje što bolje ostvarimo i da pritom i druge i sebe što manje ugrozimo. Na svemu smo Bogu svesrdno zahvalni, a i na vašoj odgovornoj suradnji.

Možda je ovo vrijeme, kada je *regula tactus* došla više do izražaja i kada se traži razmak između osoba, ujedno blagoslovljen trenutak da župnoj zajednici, posebno kandidatima za sakramente, istaknemo duhovnu snagu otajstava koja je, unatoč našim nastojanjima, već godinama bila stavljana u drugi plan i uzimala pred vanjskim slavljinama.

Stojimo na raspolaganju za bilo kakvo daljnje tumačenje i - svima srdačan pozdrav.

† Ratko Perić, biskup

## BISKUPOVE PROPOVIJEDI, NAGOVORI I PREDAVANJA

### SPOMENDAN DRINSKIH MUČENICA

**Sarajevo, 15. prosinca 2019.** - Ove godine spomendan Drinskih mučenica 15. prosinca pao je u 3. nedjelju Došašća koja ima prednost pred svim svetkovinama, blagdanima i spomendanima. Tako je uzet obrazac sv. Mise Treće nedjelje Došašća, a propovijed i molitva vjernika mogla se izgovoriti i o Blaženim mučenicama.

Na poziv s. Ljilje Martić, predstojnice samostana Kćeri Božje ljubavi u Sarajevu, biskup Ratko slavio je svetu Misu u crkvi Kraljice sv. krunice na Banjskom Brijegu u 17.00 sati. Koncelebriralo je dvadesetak sarajevskih svećenika, među kojima generalni vikar msgr. Slađan Ćosić, direktor Caritasa BK BiH msgr. Tomo Knežević, msgr. Mato Zovkić, msgr. Franjo Topić, rektori bogoslovije bivši: preč. Knežević, sadašnji: preč. Spajić... Slavlju je pribivao zapažen broj sestara, bogoslova i ostalih vjernika. Katedralnim zborom ravnao je don Marko Stanušić. Prije početka skup je pozdravio rektor spomenute crkve don Ljubo Zelenika, a prije završna blagoslova biskup je sa svećenicima došao pred pokrajnji oltar Blaženih djevica i mučenica i izmolio molitvu za njihovu kanonizaciju. Sestre su pozvale sve mi-

sare na večernji domjenak u prostorije Katoličkoga školskog centra, nekada glavne sestarske kuće u Sarajevu, odgojno-obrazovnog Zavoda sv. Josipa.

Biskup je započeo homiliju na temu Evanđelja po Mateju ističući "krizu vjere" Ivana Krstitelja. Ivan je u zatvoru zbog obrane Božjega morala protiv kralja Heroda i njegove prilježnice Herodijade. Dok on u zatvoru gnjije, nema Isusa u posjet zatvo- renicima. Ivanu čudno. I šalje svoje učenike da pita- ju Isusa je li on Mesija. Pitao je on to i radi učenika ali i radi sebe sama, jer zatvorski mrak izaziva ra- zna pitanja u čovjeku. Isus izaslanicima odgovara Izaijinim riječima o čudesima koja se događaju po Isusovim rukama. "I blago onom tko se ne sablazni o mene" (Mt 11,6). Ivane, ne sablažnjavaj se nad Isusom. Čekaju te još žešće krize i križevi!

Slično su i Drinske mučenice dopale u najve- ću krizu vjere svoga života u onom petosatnom zatvoru u vojarni kralja Petra Karađorđevića u Goraždu 15. prosinca 1941. Trebalo je odlučiti što učiniti, ne sablažnjavati se nad Isusom nego ga zazivati u pomoć da ih spasi za vječnost!. Evo biskupove propovijedi:

### ČUDESNOŠT DRINSKIH MUČENICA

#### I. Kćeri Božje ljubavi u Bosni

U **dogovoru** vrhbosanskoga nadbiskupa Josipa Stadlera i s. Franciske Lechner, utemeljiteljice Kćeri Božje ljubavi iz Beča, sestre su nazočne i djelatne u Bosni od 1882. Provincija Božje Pro- vidnosti sa sjedištem u Sarajevu od 1919. Stoljet- nica postojanja! A od 1949. u Zagrebu do danas - sretna im 70. obljetnica!

#### II. Kratki životopisi Mučenica

**S. M. Berchmana Johanna Leidenix, Austri- janka.** Rođena 28. studenoga 1865. u Enzersdor- fu. Krštena do dva dana na ime Karoline Anna. Stupila u novicijat 1882., obukla redovničko odi- jelo i prozvana s. M. Berchmana Johanna. Prvi zavjeti 1883. Doživotni 1892. u Beču. Došla u Bo- snu 1883. i ovdje djelovala kao učiteljica, učitelji- ca novakinja, vjeroučiteljica i kućna predstojnica.

God. 1933. slavila Zlatni jubilej zavjeta. Izjavila: "Za dvoje sam Bogu beskrajno zahvalna: da sam rođena i odgojena u katoličkoj vjeri i da sam postala redovnica". Redovničke postaje: Beč, Tuzla, Breške, Sarajevo - Zavod sv. Josipa, Višegrad, Pale, Sjetlina, Praćanska šuma.

- Imala je rođenu sestru Mathildu (1868.-1951.), u ovoj Družbi pod imenom s. M. Bernarda, 1888.-1951., koja je više od 30 godina provela u Bosni, odakle je otišla 1922. Objе ustrajale u zvanju.

**S. M. Krizina Bojanc, Slovenka.** Rođena 14. svibnja 1885. u župi Šmarjeta u Sloveniji. Krštena istoga dana na ime Jozefa. U Družbu stupila u 36. godini života, 1921. U novicijat 1922. i uzela ime s. M. Krizina. Prve zavjete položila 1923. Doživotne 1925. Sestarske postaje: Tuzla, Sarajevo, Breške, Josipovac, Betanija, Pale, Goražde.

- Imala je rođenu sestru Angelu (1886.-1981.), u ovoj Družbi s redovničkim imenom s. M. Alfonza, 1924.-1981. Da je imala pravo zvanje, kao i sestra joj Krizina, i da se nije s njime poigravala, znak je po tome što je ostala vjerna zavjetima do smrti.

**S. Jula Ivanišević, Hrvatica.** Rođena 25. studenoga 1893. u Godinjaku u Starom Selu u Slavoniji. Krštena sutradan na ime Kata. Ona se 1914. uputila u samostan u Sarajevo. Ušla u novicijat 1915. uzevši redovničko ime s. M. Jula. Prve zavjete položila 1916. u Beču, a doživotne 1923. u Sarajevu. Samostanske postaje: Sarajevo, Beč, Breške, Antunovac na Ilidži, Sarajevo, Josipovac kod Tuzle, Josipovac u Zagrebu, Betanija, Pale, Goražde. Zapisan je njezin odlučan skok s prozora vojarne s usklikom: *Isuse, spasi nas!*

- Za njom je 1918. pošla u samostan i rođena joj sestra Mara, koja je uzela redovničko ime s. M. Agneza, 1921.-1930. Sve tri ove sestre mučenice imale su dakle i svoje mlađe sestre u samostanu. Kao u Apostolskom zboru: Andrija i Petar - sinovi Jonini; Jakov i Ivan - sinovi Zebedejevi; Matej i Jakov mlađi - sinovi Alfejevi. Čudesni su putovi Božji.

**S. M. Antonija Fabjan, Slovenka.** Rođena 23. siječnja 1907. u Malom Lipju u Sloveniji. Krštena sutradan s imenom Jožefa u župnoj crkvi u Hinji. U Sarajevu ušla u samostan 1929., u novicijat 1930. i uzela ime s. M. Antonija. Prve zavjete položila 1932., doživotne 1937. Postaje: Sarajevo, Pale, Goražde.

**S. Bernadeta Banja, Mađarica iz Hrvatske.** Rođena 17. lipnja 1912. u Velikom Grđevcu kod Bjelovara. Obitelj doselila iz Mađarske. U Sarajevu ušla u novicijat 1930. Prve zavjete dala

1932., doživotne 1938. Postaje: Sarajevo, Pale, Goražde.

### III. Zajedništvo na palama, Mučeništvo u Goraždu

Marijin dom na Palama koji su sestre vodile od 1911. primao je oko 30 osoba s punim smještajem namjernika, izletnika, rekonvalescenata, ljudi željenih odmora. Kapelica Majke Divne. Katolička škola od 1913. do 1918.

#### 1. - Koliko su vremena sestre mučenice provele na Palama?

- S. Jula, od 27 godina u samostanu provodi 9 god. na Palama, i to sve vrijeme kao predstojnica, od 1932. do 1941.

- Sestra Bernadeta, najmlađa drinska mučenica, isto tako 9 godina od 11 samostanskih, od svojih prvih zavjeta 1932. do 1941. uvijek kao kuharica.

- S. Berchmana, od 58 godina u Bosni, provela je 5 godina na Palama kao vjeroučiteljica, 1927.-31., i kao umirovljenica, 1939.- 1941.

- S. Antonija, od 11 godina redovništva, 5 ih živi na Palama, od 1936. do 1941.

- S. Krizina, od 20 godina u Družbi, 4 je provela na Palama: i to prvi put od 1925. do 1927., i drugi put, na vlastitu molbu, od 1939. do 1941.

Svih pet drinskih mučenica bilo je **zajedno** u Marijinu domu na Palama svega dvije godine, od 1939. do 1941.

**Sestre povedene s Pala** 11. prosinca 1941. Četiri sestre stigle u Goražde u ponedjeljak, 15. prosinca 1941. oko 17.00 sati. Oko 11.00 prije ponoći, četnici su provalili u prostoriju gdje su sestre molile. Vidjevši što pijani ljudi žele, da očuvaju svoju zavjetovanu čistoću, poskakaše s prozora jedna za drugom u smrt. Sve se izlomile, neke na mjestu mrtve, domalo doklane i bačene u Drinu. Peta, s. Berchmana, ostala je u Sjetlini do 23. istoga mjeseca, povedena u šumu i ustrijeljena. Ne zna im se za tjelesa: šuma i rijeka.

#### 2. - Iako su sestre proglašene blaženima, ljudi se mogu pitati: Jesu li one razborito postupile što su ostale na Palama unatoč pozivu iz Sarajeva?

- Provincijalka s. Lujza Reif već ljeti 1941. pozivala je sestre da se povuku u Sarajevo. Nije to bilo pod strogu poslušnost, nego savjet.

- Sestre to u svojoj savjesti nisu shvatile da se moraju povući, a jest svih pet njih u savjesti osjećalo da mogu slobodno ostati na Palama i pomagati sirotinji.

- Mogle su se pitati: komu pustiti dječicu, ne-moćne? Tko će njih paziti?

- Pa da se kaže kako su pobjegle, a ostavile nejačad na nemilost ratnih strahota.

- Sve su jednodušno rekly da ostaju.

- Pozivala ih je savjest, redovnički osjećaj prema bijednima i svijest da se nemaju čega bojati jer nisu nikomu učinile nikakva zla, a jesu obilje dobra, i žele nastaviti činiti dobro svima.

- S njihove strane savjesna odluka, junačko djelo i razborita gesta.

**3. - Može li se mučeništvo četiriju sestara smatrati samoubojstvom što su pred nasilnicima s kata vojarne Kralja Petra Karađorđevića u Goraždu poskakale s prozora u izravnu smrt, 15. prosinca 1941.?** - Ne može! Zašto?

- Ako je svetost provedba volje Božje u životnoj zadaći na kojoj smo zaduženi,

- provedba u određenu mjestu gdje se nalazimo i djelujemo,

- djelujemo s pomoću sredstava koja imamo na raspolaganju,

- a s ciljem iskazivanja slave Božje i

- postizanja spasenja duša, onda su spomene četiri kćeri Božje ljubavi, u našim ljudskim očima, ispunile volju Božju, na najuzvišeniji svjedočki i mučenički način u obrani Bogu obećana zavjeta u redovničkom zvanju. U tom su posvećenu pozivu sestre svoj doživotan zavjet čistoće pretpostavile fizičkom životu. Važnije je obećanje zavjetovano Bogu nego čuvanje tjelesnoga života. A ovdje ne bi bilo čuvanje života, nego bezumno besramno silovanje.

**4. - Crkva je definirana kao "stup i uporište istine" (1 Tim 3,15). Je li u slučaju mučeništva Drinskih djevoja i mučenica izišla istina na vidjelo?**

- Jest. Postupak biskupijski (1999.-2002.) i svetostolički (2002.-2008.), pogotovo sam čin beatifikacije u Olimpijskoj dvorani Zetri, 24. rujna 2011. najbolje su pokazali istinu Crkve i njezinih izabranih članica, istinu koja u ljubavi oslobađa, a ne stvara nova mučenja. U tom se procesu nužno razlučila istina od laži, mržnja od ljubavi, nasilnici od mučenica, siledžije od žrtava. Nasilnici su pokazali ne samo *odium fidei*, mržnju prema katoličkoj vjeri nego i *odium* prema osobama posebno Bogu posvećenima na katolički način.

**5. - Koliko je bilo djevojjaka mučenica u vrijeme Otomanskoga carstva i u drugim razdobljima, o njima nema nikakva procesa, jedva i spomena. Sreća pogodila samo ove redovnice. Je li to pravo?**

- Nisu svi proglašeni svetima koji su živjeli krjeposnim životom niti mučenicima koji su za-

vršili mučeničkim lovor-vijencem. Štoviše, samo su rijetki od rijetkih beatificirani ili kanonizirani.

Drinske mučenice jesu kap u moru mučeništva, simbolično priznanje onim brojnim mučenicama čistoće, osobito djevojjkama - *Divi Grabovčevoj, Jeli iz Kruševa, Janji Rajičevoj* iz Dračevica kod Neuma itd. - ili majkama, koje su nasilnici oskrvnjivali i ubijali kroz povijest na ovim prostorima. A nikoga ne bijaše da se pozabavi njihovim životopisom i mučeništvom i da svjedočanstvo podnese mjerodavnoj Kongregaciji Svete Stolice na uvid i izradbu Pozicije i Papina priznanja. Je li to pravedno? Ove su sestre mučenice imale Družbine članice koje su se time bavile i davale prvoklasna svjedočanstva o njima.

**6. - Za ovo drinsko mučeništvo postoje svjedoci. A ne znamo kako se s. Berchmana ponijela u posljednjim trenucima života kada su je 23. prosinca odveli na saonicama u Pračansku šumu.**

- Sve ovo što je rečeno o poduzimanju ubojstva iz mržnje prema vjeri četiriju katoličkih redovnica u Goraždu i o njihovu prihvaćanju mučeništva, vrijedi i o petoj, sestri Berchmani, koja je nakon osmodnevnog izglednjivanja i studeni, odvedena u šumu, u općini Pale, i 23. prosinca nije vraćena iz šume. Ako je sestra 58 godina svakodnevno prebivala zrnca krunice, a to znači da je izmolila 21.000 krunica ili prebrala 1.100.000 zrna, sigurno joj je Kraljica svete krunice, kojoj je sagrađena ova neobarokna crkva 1909.-1911., dala milost da i u posljednjem času, pred puščanim zrnom, ne izda, nego da se pokaže kao prava kći Božje ljubavi.

**7. - Što je sada potrebno da beatificirane mučenice budu kanonizirane?**

- Potrebno je moliti se blaženim mučenicama na duhovne i tjelesne nakane.

**Blažena sestro Jule**, dugogodišnja predstojnice i mučenice, izmoli od Oca nebeskoga svim predstojnicama, poglavarima i poglavaricama u Crkvi u Hrvata, milost razborita i hrabra vodstva zajednicom po Duhu Svetomu!

**Blažena sestro Berchmana**, vjeroučiteljice i mučenice, zagovaraj kod Boga svoju Austriju i Crkvu u njoj da kler i puk ostanu vjerni Kristu Isusu i njegovoj zapovijedi ljubavi!

**Blažena sestro Krizina**, mučenice, isprosi od Boga brojna duhovna zvanja u svome slovenskom narodu: i svećenička, i redovnička - muška i ženska!

**Blažena sestro Antonijo**, mučenice, Bogu preporučite sve redovništvo i u svojoj Sloveniji i u

ovoj Bosni i Hercegovini da svi ostanu vjerni svojim zavjetima!

**Blažena sestro Bernadeta**, mučenice, posreduj svojim molitvama kod Presvetoga Trojstva da i tvoj mađarski narod iz kojega si potekla i hrvatski narod u kojem si živjela osjete ljubav Oca nebeskoga u svome životu!

Potrebna su čudesa, fizička ozdravljenja, koja Sveta Stolica proučava i priznaje.

**8. - Koliko čudesa? Jedno ili pet? Ako se netko moli samo bl. Juli i doživi čudo po njezinu govoru, vrijedi li to čudo i za ostale četiri Blaženice?**

- Vrijedi, kako ne?! One su beatificirane pod naslovom: "S. Julia i četiri susestre". "U paketu" beatificirane, "u paketu" će, ako Bog da, biti i kanonizirane. Vidiš li da su i na slici "u paketu"! Kao

pet dragulja u kruni Kraljičinoj. Jedno čudo vrijedi za 5 sestara i 5 čudesa vrijedi za svaku pojedinu. Bile su na Palama zajedno pune dvije godine, zajedno odvedene prema Goraždu, s. Berchmana izdvojena zbog iznemoglosti a druge četiri dovedene u Goražde. (U "Drinske mučenice" ubraja se i s. Berchmana iako nije ni vidjela Drine.) One su svoju žrtvu za zavjetovanu čistoću uključile u 5 rana Isusovih.

S. Bernadeta bila je u 29. godini, s. Antonija u 34., s. Julia u 48., s. Krizina u 56. i s. Berchmana u 76. godini života. Godine nisu važne! Nema veze **koliko** su godina živjele, nego **kako** su živjele. A živjele su tako da ih je Bog našao dostojnima mučeništva! Neka Bog po njihovoj žrtvi pogleda na sve naše životne potrebe!

## KARITASOVCI U REKOLEKCIJI

I. Ravnatelj Biskupijskoga caritasa, don Željko Majić, generalni vikar, upriličio je Božićnu duhovnu obnovu za djelatnike Caritasa u prostorijama Emausa - duhovno-obrazovnog centra u Bijelom Polju kod Mostara u subotu, 21. prosinca 2019. Nakon što je u 15.00 sati pozdravio više od šezdeset sudionika i sudionica u velikoj dvorani i predvodio Deveti čas iz Časoslova, pozvao je biskupa Ratka Perića, predsjednika Caritasa, da održi duhovno razmatranje.

II. Biskup je govorio o Caritasu kao organiziranoj djelatnosti, koja se ravna svojim Statutom i Pravilnikom. Tako se i sva naša ljudska djelatnost, intelektualna i moralna, ravna statutom Deset Božjih zapovijedi. Iako su one unesene u ljudska srca od trenutka stvaranja prvih ljudi, Bog je zaželio i u povijesti, 1250 godina prije Krista, te zapovijedi na Sinaju osobno uručiti Mojsiju koji je vodio Izraelce iz Egipta u Obećanu zemlju. Izraelci su postali pravi narod samo onda kada su povijesno primili zakon po kojem će se ravnati i prema Bogu i prema drugima na zemlji. Zapovijedi su razdijeljene u dvije ploče. Prva ploča s Prvom zapovijedi dotiče naš mozak/razum kojim priznajemo opstojnost Vrhovnoga bića kao jedinoga Boga Stvoritelja, Uzdržavatelja i Sudca. Druga se odnosi na naš jezik/govor kojim Boga trebamo slaviti a ni na koji način vrijeđati, a Treća pogađa naše srce/vjeru kojom Boga štujemo, osobito u jednom danu u tjednu. Na drugoj je ploči Sedam zapovijedi, i to: Četvrta traži poštovanje

roditelja, Peta čuvanje života svakoga bića, Šesta poštovanje prema živodajnoj snazi koja je isključivo u službi čovjekova života te Sedma zaštita imovine i Osmo zaštita istine. Ove dvije posljednje zapovijedi pojačane su time što se grijehom smatra i ono što - Deveta: čovjek poželi ukrasti i Deseta: što poželi slagati. I toga se treba klonuti.

III. - Gospodin je Isus u Novom Zavjetu ovih Deset zapovijedi sveo na Dvije: "Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj slična: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga. O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci." (Mt 22,37-40).

Ljubi Boga iznad svega, a bližnjega svoga kao sebe samoga. Bog nije ni s kim usporediv na ovome svijetu. Na prvom je mjestu ljubav prema Bogu, ali totalna, a onda na drugom ljubav prema čovjeku. A ljubav prema čovjeku ima svoj izvor i primjer u ljubavi prema Bogu, jer je čovjek slika i prilika Božja.

- **Ljubiti sebe** nije toliko zapovijed koliko naravan instinkt: poriv ili nagon za hranom, za pićem, za zaštitom života i za reproduktivnim održavanjem života na zemlji. Ali jest i zapovijed. Nemaš prava sebe ubiti niti išta poduzimati da se život uništi.

2. - **Ljubiti bližnjega**. Međutim, odmah uz tu zapovijed prema sebi prislonjen je i drugi njezin dio: ljubi "bližnjega svoga kao sebe samoga". Kao što sebi želiš dobru hranu, tako podaj dobru hra-

nu i dobro piće svomu bližnjemu. Tako svih sedam tjelesnih djela milosrđa: 1. gladna nahraniti, 2. žedna napojiti, 3. siromaha odjenuti, 4. putnika primiti, 5. bolesna pohoditi, 6. zarobljenika pomoći, 7. mrtva pokopati.

Kao što želiš sam biti poučen i odgojen, tako pomoz drugomu u učenju i odgoju. I tako opslužuj svih sedam duhovnih djela milosrđa:

1. Dvourni savjetovati. 2. Neuka poučiti. 3. Grješnika pokarati.

4. Žalosna i nevoljna utješiti. 5. Uvrjedu oprostiti.

6. Nepravdu strpljivo podnositi. 7. Za žive i mrtve Boga moliti.

Možda bi se ovo moglo reći za roditelje da vole svoju djecu kao sebe same. Ali ta je volidba pojačana instinktom. Ne zapovijeda ti Bog da više voliš drugoga nego sebe, nego traži da voliš bližnjega kao sebe samoga. Samo toliko. Načelo je logično, dolično i moguće

**3. - Ljubi Boga** iznad svega: on je Stvoritelj, Roditelj, Odgojitelj, Vlasnik, Sudac. On nam je

dao sve sposobnosti tjelesne i duševne i dao nam moć i mogućnost da razvijamo te sposobnosti. On je sve to dao. S njim ne mogu pričati osim kroza zid vjere, u zrcalu i zagonetki. Ja vidim Boga u Knjizi Biblije koja me uči vjeri, ufanju i ljubavi, i u Knjizi Prirode: makrokozmosa i mikrokozmosa, koja me uči znanosti.

**IV.** Poslije nagovora bilo je jednosatno klanjanje u kapelici Uzašašća Gospodnjega u Emausu. U isto vrijeme bila je mogućnost sv. ispovijedi u trima prostorijama.

U 17.00 sati slavljena je sv. Misa koju je predvodio biskup i govorio o sadržaju kršćanske molitve Zdravo Marije tumačeći u njoj riječi Arkanđelove i Elizabetine.

U 18.00 ravnatelj je osigurao večeru, a i djelatnici i djelatnice koji su željeli mogli su donijeti svoje darove na zajednički stol. Svi su jedni drugima zaželjeli sretne Božićne blagdane i sugerirali sličnu rekolekciju i za svetkovinu Uskrsa Gospodnjega.

## BOŽIĆNA ČESTITKA POSREDSTVOM RADIJA I TISKA

*U ponedjeljak, 23. prosinca, u 14.00 sati u dvorani Biskupskog ordinarijata biskup je Ratko pred skupinom novinara raznih društvenih medija izgovorio čestitku za Božić i Novu godinu u prvom redu vjernicima koji slave Božić te svim slušateljima i gledateljima zaželio sretnu i blagoslovljenu Novu 2020. godinu.*

### Biskupova čestitka

#### **Poštovani slušatelji, dragi vjernici!**

Djeвица Marija u Nazaretu pred arkanđelom Gabrielom očitovala je Bogu svoja obećanja, koja je već izrekla nadahnutu Duhom Svetim, i tako se uključila u plan Utjelovljenja Sina Božjega. I Josip, njezin zaručnik, prihvatio je sve što mu je Bog "naredio".

**Čistoća.** "Kako će to biti kad ja muža ne poznajem?" (Lk 1,34), čudi se Marija Gabrielovu navještenju Sina Božjega. Iz tih riječi slijedi da se Djeвица, već zaručena za mladića Josipa u Nazaretu, "milosti puna" i nadahnutu služenjem Božjemu planu, bila zarekla Bogu na bezbračan način života. Jest se ona zaručila s Josipom, veli Evanđelje, jer bi bila velika sramota da se zdrava i normalna djevojka ne zaruči, ne uda i ne rađa djecu ako ih Bog dadne, kao i to da se zdrav i nor-

malan mladić ne zaruči i ne oženi. To je po sebi ne samo zov naravi, nego je to izričita Božja volja i zapovijed s obzirom na čovječanstvo. Nakon što Bog stvori muško i žensko, osobno ih "vjenča", tj. blagoslovi i reče: "Plodite se, i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite!" (Post 1,28). To je zadaća ljudskoga roda. Ali, evo, sada velike novosti u povijesti spasenja: netko može biti bezbračan, neoženjen i neudana iz religioznih razloga i u skladu s plodonosnom ljubavlju Božjom. Oba evanđelista, neovisno jedan o drugomu, govore da je bitna uloga Duha Svetoga, Životvorca, u toj odluci Marije i Josipa. Sv. Luka prenosi razgovor Gabriela i Marije. Na Marijin upit: "Kako će to biti...?", Anđeo joj odgovori: "Duh Sveti sići će na te, i sila će te Svevišnjega osjeniti" (Lk 1,35). Anđeo zna i njezinu privatnu odluku i Božje rje-



šenje pitanja Utjelovljenja Sina Božjega. Sv. Matej čak dva puta ističe ulogu Duha Božjega govoreći: Isusova "majka Marija, zaručena s Josipom, prije nego će se oni sastati, nađe se trudna po Duhu Svetom" (Mt 1,18). I u navještenju Josipu, koji ne bi upoznat sa začecem Marijinim, anđeo mu protumači: "Što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga" (1,20). Mi katolici ovom otajstvu pristupamo sa svim strahopoštovanjem vjere i zahvalnošću Bogu za taj divan dar utjelovljenja i dar spasenja svih ljudi.

**Potpuna poslušnost.** "Evo službenice Gospodnje" (Lk 1,38). Marija se stavlja na raspolaganje Bogu. Njezina je definicija: služavka koja služi, sluškinja koja sluša - zavjet poslušnosti: Hoću, s Božjom pomoću! Na isti način i Josip očituje poslušnost anđelu koji mu u snu naredi: "Josipe, sine Davidov, ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju" (Mt 1,20). Ne da žive kao muž i žena, nego da ona, po nadahnuću Duha Svetoga, u poslušnu volju Svevišnjega, bude u službi Utjelovljenja i Rođenja Sina Božjega, a on u životnoj zaštiti i nje i Djeteta njezina.

Marija odmah pred anđelom u duši osjeti i prihvati dekret poslušnosti i uslužnosti da konkretno pokaže što znači vršiti volju Božju. Žurno se uputi, tj. pohiti u Judejsko gorje, u Ain Karim, posjetiti svoju rođakinju Elizabetu za koju joj je anđeo bio rekao da je u 6. mjesecu trudnoće. Nije dakle časa časila, nego poletje pomoći Elizabeti

u danima njezine visoke trudnoće, kao i njezinu ostarjelu mužu Zahariji. Oboje bijahu u poodmaklim godinama, kao u pravom "staračkom domu", a Marija u dobi kada može najbolje slušati i služiti.

**Plodonosno siromaštvo:** "Neka mi bude po tvojoj riječi" (Lk 1,38) - zavjet prihvaćanja, iz anđelova glasa i iz Božjih usta, svega onoga što je Bog naumio i smislio. Prihvaća svaku neimaštinu i svaku nevolju u svim stvarnim uvjetima, u svim vremenskim okolnostima i u svim prostornim tjesnacima, glasi Marijin pristanak na Božju odluku.

Na isti način i Josip, zaručnik njezin, ima objavu od anđela, neovisno o Mariji, spreman u Betlehem, bez igdje ičega, osim zavežljaja u ruke i na neizvjestan put. Bog će providjeti.

**U povijesti** su nastajale tisuće zajednica s milijunima osoba sa zavjetima čistoće, posluha i siromaštva pod zaštitom i u službi Glavara Svete Obitelji, Isusa Krista, i Božjega plana otkupljenja i spasenja roda ljudskoga. Danas u Crkvi doživljavamo određenu krizu i slaba pristupa u redovničko zvanje i napuštanja redovništva. Neka Djevica Marija i sv. Josip, koji su bili u službi rođenja i odgoja Isusova na zemlji, svojim zagovorom kod Boga pomognu mladima da se svjesno odluče i milosno ustraju u redovništvu, da se Isus rodi u srcima tolikih ljudi. Pomogao u tome Božić - Sveto Porođenje Isusovo!

Svim slušateljima bila sretna i blagoslovljena Nova 2020. godina!

## BOŽIĆNA POLNOČKA, 2019.

**Mostar, 25. 12. 2020.** - *U katedrali Marije Majke Crkve slavljena je svečana Božićna Misa Polnočka koju je predvodio dijecezanski biskup Ratko Perić, a s njim su koncelebrirali župnik msgr. Luka Pavlović, njegov vikar don Davor i msgr. Ivan Kovač, službenik Kongregacije za biskupe u Vatikanu. Božićne pjesme pjevao je Katedralni mješoviti zbor Marija, uza zvuke Katedralnog orkestra, pod ravnanjem don Nike Luburića. Čitanja službe riječi iz proroka Izaije i poslanice sv. Pavla učeniku mu Titu čitali su mostarski bogoslovi Zvonimir i Ivan, a Evanđelje po sv. Luki navijestio je don Ante Jukić, đakon praktikant u katedralnoj župi. Na svršetku sv. Mise župnik je pozdravio mostarskoga pravoslavnoga paroha oca Radivoja Krulja, starješinu Saborne crkve i arhijerejskoga namjesnika episkopa Dimitrija, i oca Duška Kojića, paroha u Mostaru, zaželjevši im dobru pripremu za slavlje Božića po julijanskom kalendaru.*

### Biskupova homilija

#### MARIJINA I JOSIPOVA POSLUŠNOST BOGU

**Braćo i sestre!** - Da imamo samo *Matejevo Evanđelje*, ne bismo ni znali zašto se Isus rodio u

Betlehemu; zašto je Josip išao sa svojom zaručnicom Marijom iz Nazareta u Jeruzalem 120 km i

onda još 10 km južno do Betlehema. Matej jednostavno kaže: "Kada se Isus rodio u Betlehemu Judejskome u dane Heroda kralja,..." (Mt 2,1), ne opisujući ni povijesne okolnosti ni biblijske razloge.

A *Evandjelje Lukino*, koje se ove godine čita na Polnoćki, potanko prikazuje vanjski civilni carski razlog zašto se Josip našao u Betlehemu i s njime Marija u visokoj trudnoći: "U one dane izađe naredba cara Augusta da se provede popis svega svijeta... Tako i Josip, budući da je bio iz doma i loze Davidove, uziđe iz Galileje, iz grada Nazareta, u Judeju - u grad Davidov, koji se zove Betlehem, - da se podvrgne popisu zajedno sa svojom zaručnicom Marijom koja bijaše trudna" (Lk 2,1.4-5).

Kako su prevalili taj put od 130 km? - Pješke. Magare preda se, razne potrepštine na samar, i put pod noge. Koliko su dana putovali? - Putovali su najmanje 5-6 dana, oko 20 km dnevno. Ako su svaki dan putovali 5-6 sati, dobro su se nosili. Međutim, ne smiješ nikako pretpostaviti da je i Gospa u takvu blagoslovljenu stanju mogla tako kilometre pješice prelaziti; a jahati na magaretu, moglo je biti još neugodnije negoli ići pješke. Ovo govorimo samo da se uživimo u vanjske poteškoće koje su morali podnijeti i Josip i Marija na toliku putu. Putovali su u skupini. Tko ti je smio sam ili dvoje njih kroza Samariju, neprijateljsku zemlju Judejinu? Sjeti se samo kako Samarijanci ono jednom nisu dali ni apostolima da prenoće u njihovu mjestu (Lk 9,53). Ti misliš da su svi Samarijanci bili kao onaj u Isusovoj prisposobi (Lk 10,29-37). Trebalo je izbjeći takve opasnosti ili prelazeći preko rijeke Jordana pa pokrajinom Perejom ili uza Sredozemlje dočepati se Judeje.

**Josip** je morao na put u Betlehem, jer je bio i sam rodom iz Betlehema, rodnoga Davidova grada, pa se svatko morao prijaviti za popis u mjestu svoga rođenja radi vojske. On je morao prijaviti i komad očevine da na nju plaća porez, bez obzira je li to obrađivao ili nije. Ne znamo je li on prodao tu parcelu zemlje koju je imao kada je odselio u Nazaret. Eto, dakle, ta dva razloga: prvo, vojska, da car zna koliko ljudi može uvojačiti ako zatreba (Židovi nisu morali ići u carsku vojsku, jer su im Rimljani priznali subotu! ali su se trebali popisati), i, drugo, zemlja, da car zna koliko može skupiti novca od poreza na zemlju.

**Marija** nije morala ići ni iz jednoga razloga. Ali je, slušajući ili čitajući proroke, mogla upamtiti rečenicu: "A ti, Betleheme, zemljo Judina!... iz tebe će izaći vladalac koji će pâsti narod moj - Izraela" (Mt 2,6). Taj spomenuti Juda, patrijarh, jest četvrti sin patrijarha Jakova ili Izraela, sina

Abrahamova. Iz Judina je plemena David, a njih oboje, i Marija i Josip, bijahu iz loze Davidove. Sve se nagodilo i dogodilo kako Biblija navješćuje.

Na cijelome tom putovanju od nekoliko dana evanđelisti nisu zabilježili doslovno nijedne ni Josipove ni Marijine riječi ni rečenice. Ne samo na putovanju prema Jeruzalemu, nego ni za boravka u Betlehemu, ni na prikazanju Novorođenoga u Jeruzalemu, ni u bijegu u Egipat, ni na povratku iz Egipta u Nazaret. I jedno i drugo stajahu pred Bogom sa svim čuđenjem ljudskim nad velikim Otajstvom Božjim, Otajstvom Isusova čudesna začeca, i rođenja. Kada su oni stajali tako zadivljeni pred Otajstvom Spasiteljevim, oni koji su živi sudionici i pratitelji svega toga, kako tek mi moramo biti šutljivi, začuđeni, zadivljeni, zahvalni, jer se Sin Božji utjelovio upravo radi nas ljudi i radi našega spasenja.

**Porodenje.** "I dok su bili ondje, navršilo joj se vrijeme da rodi. I porodi sina svoga, prvorođenca, povi ga i položi u jasle, jer za njih ne bijaše mjesta u svratištu" (Lk 2,6-7). Kako jednostavan prikaz najvećega Otajstva na svijetu. Vrijeme poroda, lakoća poroda koja se vidi najbolje po tome što Rodilja sama osobno Dijete povi i u jasle ga položi. Ono što evanđelist dodaje: "prvorođenca", ne znači da je imala drugih rođenaca, nego jer zaista bijaše prvo dijete, jedinac. A to što se na drugom mjestu spominju "Isusova braća", Crkva je uvijek smatrala da je to daljnja rodbinska veza.

Čujemo više puta priču kako se neki kralj znao prebući u seljačko odijelo i pješke poći od sela do sela da vidi kako žive žitelji u njegovu kraljevstvu. Kako može upravljati narodom, ako ne zna kako narod živi. Ni našem Mladomu Kralju Kristu Isusu nitko ne može prigovoriti da ne zna kako živimo kada je prošao naš križni put od rođenja do smrti. On daje i vrijednost i dostojanstvo našem životu i obećanje budućemu.

**Pastiri - Anđeli.** U tome su kraju bili pastiri koji su čuvali janjce jeruzalemskih velikih i malih svećenika. Njima se ukaže anđeo i javi im "veliku radost" da se rodio "Spasitelj - Krist, Gospodin". A tomu se anđelu odmah pridruži silna vojska nebeska koja otpjeva divan slavospjev, koji se u Crkvi pjeva već 2000 godina: "Slava Bogu na visini, a mir ljudima koji vrše volju Božju na zemlji" (Lk 2,15-20). Potom pastiri sa svojim siromašnim darovima dođoše u betlehemsku špilju pozdraviti pastiricu Mariju i njezino Novorođenče, koje će jednoga dana postati Veliki i Dobri Pastir svih nas, kao i Josipa drvodjelju Nazarećanina. Sve ovo bijaše dano poniznima, a umaknulo očima

velikaša ovoga svijeta, koji kada doznaju o Djetetu, sve će poduzeti da ga nestane! Ali ne će im poći za zlom rukom u njegovu djetinjstvu.

**Emigranti.** Zbog Herodove pohlepe i borbe oko nasljedstva, Mali je Isus s Majkom i Josipom morao u Egipat jer mu ne bijaše mjesta na području Herodova kraljevanja. Mudraci s Istoka proniješe glase da se rodio mladi Kralj u Izraelu i da su s pomoću njegove zvijezde došli pokloniti mu se. Herod je, poput sličnih diktatora ovoga svijeta, naredio pokolj svih mališana ispod dvije godine u Betlehemu, očekujući da će sablja njegovih dželata pogoditi i maloga Isusa među onih 30-40 dječčića. Josip se pobrinuo, poučen anđe-

lovom naredbom u snu, da spasi dječaka Isusa i Majku njegovu sklanjajući se u Egipat. Bio je to privremen emigrantski obiteljski život iz kojega se, čim je stari zloglasni Herod umro, Sveta Obitelj vratila u svoj nazaretski zavičaj. Današnje migracije imaju drukčije socijalne oznake, masovne pripreme, političke pozive, religijske namjere, mijenjanje struktura u državama i društvu. Mi moramo evanđeoski pomoći svakoga potrebnika: putnika primiti, stranca ugostiti, bolesnika liječiti, kao što nam nalažu tjelesna djela milosrđa, a svoju kršćansku vjeru njegovati i domovinsku zemlju čuvati.

## HVALA BOGU ZA 2019. GODINU

**Mostar, 31. prosinca 2020.** - U utorak, 31. prosinca 2019., posljednjega dana građanske godine, na spomendan sv. Silvestra, pape (314.-335.), 20 kandidata na svećeništvo iz hercegovačkih biskupija (jedan je nedostajao), sastalo se u velikoj dvorani na katu u Biskupskom ordinarijatu u Mostaru. U prvom činu bilo je biblijsko razmišljanje s perom i papirom, a u drugom sv. Misa u kapelici Duha Svetoga na istom katu. Kandidati se sastaju već 20 godina u isto doba od 1999. kada se obavljaju liturgijski obredi pripuštanja u kandidaturu za đakoniat i prezbiterat, i postavljaju u službe lektora i akolita oni bogoslovi koji su godinama i studijem prispjeli na red.

**Razmatranje u dvorani.** Biskup Ratko pozdravio je u 10.00 sati šestoricu sjemeništara - Samuela drugaša i Daniela trećaša te četvoricu maturanata: Marka, Stipu, Stjepana i Tomislava, koji pohađaju sjemenišne gimnazije u Travniku i Zadru, kao i četrnaesticu bogoslova koji su na petogodišnjem filozofsko-teološkom studiju u Sarajevu, Zagrebu, Eichstättu i Rimu. Pripremio im je biblijsku domaću zadaću koju su mogli raditi pun školski sat, 45 minuta. Ove je godine tema bila: *Kako nas Biblija poučava da se borimo protiv "požude tijela, požude očiju i oholosti života"?* (1 Iv 2,16)<sup>1</sup> Kandidati su se marljivo dali na izradbu zadaće.

**Euharistija u kapelici.** U 11.00 sati svi su kandidati prešli u kapelicu na sv. Misu. Božićne su pjesme više izvirale iz srca nego iz grla. Evanđelje je pročitao generalni vikar don Željko Majić i potom prozivao pripravnike koji su bili za pojedine službe, a oni se pojedinačno javljali da su nazočni i spremni.

- *Nagovor.* Biskup je potom održao nagovor na istu temu koju su prethodno radili sami kandidati. Požuda tijela i očiju te oholost života vide se u Sedam glavnih grijeha. "Oholost života" obuhvaća grijeh oholosti i zavisti; "požuda očiju" jest pohlepa kojoj je pratnja grijeh škrtosti, a "požuda tijela" odnosi se na ostale grijeh: bludnosti, neumjerenosti u jelu i pilu, srditosti i lijenosti. Urođena požuda u čovjeku po sebi je neutralna, ni zla ni dobra. Ako je u službi života i održavanja života, ima pozitivnu ulogu i snagu, a ako je u službi grijeha, ima razaralačku moć i same osobe i svega života. Čim je Bog stvorio prve ljude na svoju sliku i priliku, tj. udijelio ih svjetlo razuma i dar slobodne volje, prepustio ih je njihovoj pameti i slobodi, postavljajući im jasne zapovijedi i označujući zabrane s trajnim posljedicama. Odmah se pojavio oholi i zavidni đavao, pali anđeo, koji je pokušao zavesti Adama i Evu za sobom. I početno uspio da "zagrizu" zamamno a zabranjeno voće. Čim su okusili, skočilo im je na nos! Sa-

<sup>1</sup> Cio tekst Ivana apostola glasi: "Ne ljubite svijeta ni što je u svijetu. Ako tko ljubi svijet, nema u njemu ljubavi Očeve. Jer što je god svjetovno - požuda tijela, i požuda očiju, i oholost života - nije od Oca, nego od svijeta. Svijet prolazi i požuda njegova, a tko čini volju Božju, ostaje dovijeka" (1 Iv 2,15-17).

vjest im je, kao Božji kompas, poremećena, upala u grijeh, vatreno se upalila, osjetili se razgolićeni jer ih je napustila dotadašnja milost Stvoriteljeva; svojim neposluhom deklarirali se neprijateljima Božjim i uputili se prema tjelesnoj smrti. Taj isti đavao našao se i na početku Isusova života u pustinji ili Kvarantaciji slijedeći iste obrasce napaštanja. Navodio Isusa da ne gladuje nego neka uzme kruha čudom pretvorena iz prašine i kamena; neka se pokaže u ispraznoj slavi skačući s vrha tornja da mu ljudi plješću i ponudio mu sva kraljevstva svijeta samo da mu se Krist pokloni. A ni pedalj zemlje nije vražji nego Božji! Gospodin je odlučno odbio sotonu najoštrijim riječima i pokazao svima nama kako se i mi moramo oduprijeti đavolskom zavodništvu. Mi ljudi vrijedimo onoliko koliko smo prokušani, u kušnji pobijedili sotonsku zamamljivost i ostali uz Boga i uz njegove zapovijedi. Istina, svi u sebi nosimo te dvije životne požude, tijela i napose očiju, i urođenu oholost, protiv kojih nam se sustavno svega vijeka boriti moleći Božju pomoć. Jer, ako sv. Pavao, apostol kojega je Isus izravno obratio i odabrao, piše da kroti svoje tijelo i zarobljava ga da sâm ne bude "isključen" nakon što je "drugima propovijedao" (1 Kor 9,27), koliko li ćemo više mi ostali, krhki i jadni ljudi, činiti tjelesnu pokoru i moliti Boga da nas očuva od zlih misli, tjelesnih žudnji i oholih putova koji sve vode u tjelesnu smrt, a one nepokajive i nepopravljive i u "drugom smrti".

- *Lektori.* Završivši nagovor, biskup je najprije podijelio liturgijsku službu lektorata dvojici bogoslova četvrte godine studija: **Nikši Pavloviću** iz župe Gradac, i **Svenu Skenderu** iz katedralne župe u Mostaru. Oni su napisali vlastoručne molbe koje su im poglavari popratili svojim mišljenjem a biskup donosi konačnu odluku. Tom liturgijskom službom djelatelj ih je ovlastio da čitaju riječi Božje na kršćanskim skupovima; da u sv. Misi i ostalim svetim činima čitaju propisane odlomke Svetoga Pisma, osim Evanđelja; da recitiraju ili pjevaju psalam između čitanja; da mole nakane sveopće molitve; da poučavaju vjernike za dostojno primanje sakramenata.

- *Akoliti.* Potom su pristupila četvorica bogoslova petoga tečaja studija: **Ivan Aničić** iz katedralne župe i **Branimir Bevanda** iz župe sv. Mateja u Mostaru, **Vinko Nenadić** iz Hercegovačkih Vinjana i **Tomislav Rajič** iz Jablanice, koji su također napisali molbe, uz mišljenja svojih pogla-

vara. Podijeljena im je služba akolitata koja uključuje pomaganje đakonu i prezbiteru oko oltara; omogućuje im da budu izvanredni djelatelji sv. Pričesti, posebno kada nedostaje redovitih djelatelja Euharistije ili kada je velik broj pričesnika; ne mogu sami, bez župnika, dijeliti sv. Pričest bolesnicima po župi; i mogu u izvanrednim prilikama, kada nema redovitih službenika, izložiti presvetu Euharistiju i pohraniti je, ali bez dijeljenja blagoslova. Ne mogu obavljati blagoslov ni osoba, ni kuća, ni predmeta.

- *Kandidati.* U trećem liturgijskom činu pod sv. Misom bila su pripuštena među kandidate za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije dvojica bogoslova trećega tečaja studija: **David Bebek** iz župe Šipovača-Vojnici i **Mato Puljić** iz katedralne župe u Mostaru, uz prethodne potpisane molbe i mišljenje svojih poglavara. Za takve kandidate Kodeks jasno propisuje: "Neka se pripravnik za đakonat ili prezbiterat ne redi dok ga vlast, o kojoj se govori u kann. 1016 i 1019, po bogoslužnom obredu primanja ne primi među kandidate pošto je prije vlastoručno napisao i potpisao svoju molbu i pošto je molbu ta vlast napismeno prihvatila" (kan. 1034, § 1). Na molbe sve osmorice kandidata, lektora i akolita biskup im je također napismeno odgovorio.

**Razgovor u blagovaonici.** Poslije sv. Mise svi su bogoslovi i sjemeništarci ostali na objedu u biskupskom dvoru. U bratskom razgovoru sedmorica su njih informirala svoje kolege o životu i učenju u svojim odgojnim i obrazovnim institucijama: Zvonimir je pričao o Germanicumu i Gregorijani, David o Willibaldinum u Eichstättu, Luka o bogosloviji na Kaptolu a Sven o Kolegiju na Jordanovcu u Zagrebu, Branimir o bogosloviji i teologiji u Sarajevu; Stjepan o travničkom sjemeništu i gimnaziji, a Stipe o zadarskoj klasičnoj gimnaziji i sjemeništu. Na odlasku svima je podijeljena ovogodišnja knjiga koju je priredio don Željko Majić, *Ljubav koja ne prestaje, Stepinčeve večeri*, desetak domovinskih prezentacija prošlogodišnje monografije o blaženom Alojzije Stepincu, pastiru i mučeniku, *Nada koja ne postiđuje*. Biskup je svima zaželio da ih u mladenačkom odgoju i studiju prati Gospodinov blagoslov kroza sve dane Nove godine, koja počinje svetkovinom Marijina bogomajčinstva.

**Sretna i blagoslovljena Nova 2020. Godina!**

## BOGORODICA - THEOTOKOS

**Mostar, 1. siječnja 2020.** - Na **Novu godinu** 2020. u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve slavio je večernju sv. Misu mjesni biskup Ratko Perić. Koncelebrirao je župni vikar don Davor, a asistirao đakon don Ante. Bila je velika studen pa se osjetilo i na umanjenu broju vjernika. Biskup je podsjetio na biblijske temelje i učiteljske istine o Marijinu bogomaterinstvu.

**Svetkovina Bogorodice.** Prvoga dana prvoga mjeseca nove građanske godine Katolička Crkva slavi svetkovinu Marije Majke Božje ili Bogorodice. Naslov Bogorodice seže u V. stoljeće, kada su koncilski oci u Efezu, 11. listopada 431. godine definirali dogmu Marijina bogomaterinstva. Papa Pio XI. na Božić, 25. prosinca 1931., u povodu 1500. obljetnice Efeškoga koncila, objavio je encikliku *Lux Veritatis - Svjetlo istine*, kojom prenosi vjerski nauk i naslov o Bogorodici i određuje da se njezin blagdan proširi na cijelu Crkvu Katoličku U nekim je zemljama ta svetkovina, na primjer u Italiji, zapovijedana, a u drugima, kao u nas, nije. Papa Pavao VI., sveti, na Bezgrješno začće Blažene Djevice Marije 1967. odredio je da se od Nove godine 1968., na svetkovinu Marije Bogorodice, obilježava i Svjetski dan mira.

**Kako je došlo do definicije?** - Novozavjetni spisi nigdje izričito ne upotrebljavaju izraz da je Marija "Majka Božja". Ali svakomu kršćanskom vjerniku koji čita evanđeoska izvješća očito je ovakvo zaključivanje: Budući da je Marija "Majka Isusova" (Mt 1,16), a Isus je "Sin Božji" (Lk 1,35), odnosno pravi "Bog" (Iv 1,18), onda je Marija "Majka Božja" ili kako Elizabeta veli: "Majka moga Gospodina" (Lk 1,42).

U crkvenoj Predaji prvi se put spominje riječ Marijino bogomaterinstvo u aleksandrijskom bogoslovnom krugu. Sv. Aleksandar Aleksandrijski, nadbiskup (+328), piše: "Naš Gospodin Isus

Krist imao je pravo, a ne prividno tijelo iz Marije Bogorodice (*Theotokos*)". U sličnu stilu, ali s naglaskom na Presvetom Trojstvu, piše sv. Atanazije Veliki, također Aleksandrinac: "Ali makar je Riječ uzela tijelo iz Marije, Trojstvo uvijek ostaje Trojstvo i nema ni prirasta ni smanjenja". Na kršćanskom Zapadu prvi se služi izrazom "Majka Božja", sv. Ambrozije, milanski biskup (339-397).

Međutim, u prošlosti bilo je i protivnika toga naziva. Nestorije (380.-451.), antiohijski svećenik pa carigradski nadbiskup i patrijarh (428.-431.), šireći heretičnu i čudovišnu nauku da su u Kristu dvije osobe i dvije naravi, došao je do zaključka da je Marija rodila samo Krista [*Christotokos* - Kristorodica] kao isključivo čovjeka i po osobi i po naravi, te da je besmisleno reći da se Bog rodio od Djevice. Držeći se nepopustljivo svoga izopačena stajališta, u Efezu je bio izopćen i izdvojen iz Crkve. A koncilski su oci donijeli *dogmatsku definiciju* o Marijinu bogorođištvu.

**Kako glasi dogma?** Prva Marijina dogma, matrica ostalih dogma, proglašena na Efeškom koncilu, 431. godine glasi: "Ispovijedamo stoga da je Gospodin naš Isus Krist, Sin Božji Jedinorođeni, savršeni Bog i savršeni čovjek po razumnoj duši i tijelu, prije vjekova rođen od Oca po božanstvu, a u posljednjim danima radi nas i radi našega spasenja [rođen] od Djevice Marije po čovječstvu, istobitan s Ocem po božanstvu, a istobitan s nama po čovječstvu. Jer, dogodilo se jedinstvo dviju naravi; stoga ispovijedamo jednoga Krista, jednoga Sina, jednoga Gospodina. Po ovom svojstvenom jedinstvu priznajemo da je sveta Djevica Roditeljka Božja (*Theotokos* - Bogorodica), jer Bog Riječ [*Logos*] utjelovio se i učovjечio, te iz samoga začća sebi ujedinio hram koji je od nje uzet".

**Mi se stoljećima molimo Gospi oslovljavajući je: Sveta Marijo Majko Božja!**

## RAST U DUHOVNOM ZVANJU I DJELOVANJU

**Mostar, 11. siječnja 2020.** - U subotu, 11. siječnja 2020. u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru, koncelebriranom sv. Misom, koju je predvodio biskup Ratko, svećenici i vjernici sjetili su se životnoga puta i djela blagopokojnoga biskupa Pavla Žanića, koji je preminuo točno prije

20 godina i molili za pokoj njegove duše. Biskup je Ratko podsjetio na 23-djelovanje, najprije kao koadjutora a zatim kao ordinarija, biskupa Pavla. Poslije sv. Mise biskup sa svećenicima: don Lukom Pavlovićem župnikom, don Antom Brajkom, don Radoslavom Zovkom, don Nikom Luburićem i đ-

konom don Antom Jukićem, zajedno sa skupinom vjernika sišli su u kriptu sv. Josipa gdje su otpjevali psalam Iz dubine i izgovorili molitve za pokojne preporučujući Bogu dušu biskupa Pavla kao i duše

biskupa Petra Čule i Marka Perića koji su pokopani u svojim grobnicama iza oltara.

Prenosimo biskupov nagovor:

## O 20. obljetnici smrti biskupa Žanića

Ove 2020. godine dolaze tri obljetnička spomena iz života biskupa Pavla Žanića:

**20 godina** kako nas je, providnošću Božjom, napustio i otišao na bolji svijet na današnji dan, 11. siječnja 2000. u Splitu. Ovdje ga se večeras zahvalno i molitveno sjećamo u ovoj svetoj Misi;

**40 godina** kako je, nakon uspješna 9-godišnjega suradničkog koadjutorstva s biskupom Petrom Čulom, osobno preuzeo biskupsku službu u Hercegovini, 14. rujna 1980. u Mostaru, na blagdan Uzvišenja sv. Križa i na dan posvete ove katedrale;

**50 godina** od Žanićeva imenovanja za biskupa koadjutora mostarsko-duvanjskoga, 9. prosinca 1970.

O biskupu Žaniću izišla su dva zbornika u izdanju Crkve na kamenu, koju je on utemeljio čim je preuzeo vodstvo biskupijâ, 1980. Prvi je zbornik 1992., priređen u povodu 50. obljetnice njegova svećeničkog ređenja (1941.-1991.), i 20. obljetnice biskupskog ređenja (1971.-1991.). U tom je zborniku objavljen životopis ispričan njegovim riječima na više od 20 str., i skupljeno je na jedno mjesto sve ono što je svećenik i biskup Žanić objelodanio u raznim hrvatskim časopisima, počevši od 1940., odnosno sustavno od 1962. do 1991.<sup>1</sup>

Pretprošle 2018. godine objavljen je drugi zbornik biskupa Žanića, koji je naslovljen njegovim životnim geslom, i mladomisničkim 1941. i mladobiskupskim 1971. - *U vjeri, nadi i ljubavi*.<sup>2</sup> To je zbornik u povodu 100. obljetnice biskupova rođenja, 20. svibnja 1918. u Kaštel Novom, gdje je posebno vrjednovano biskupovo cjelokupno djelo: pastirsko, upraviteljsko, graditeljsko,

karitativno, teološko-katehetsko, njegovo crkveno, razborito, moralno i pravedno zalaganje za rješenje hercegovačkog pitanja o župama kako je odlučila Sveta Stolica, i međugorske pojave, uvijek u skladu i prema smjernicama Apostolske Stolice. Osobito nam je drago da se od te 2018. godine njegovi posmrtni ostatci nalaze u biskupskoj grobnici pokraj kripe sv. Josipa, ovdje među nama, zajedno s posmrtnim ostacima biskupa Petra Čule, preminuloga prije 35 godina, i katorskoga biskupa Marka Perića, preminuloga prije 37 godina, koji su - sva trojica - u neka doba, ne samo zajedno gradili ovu katedralu (1975.-1980.) u čast Blažene Djevice Marije Majke Isusove i Majke Crkve, nego su bili, svatko prema svomu stupnju i dužnosti, odgovorna uprava naših biskupija (1971.-1980.).

Mi smo, prije toga, biskupu Petru, u povodu 5. obljetnice njegove smrti, priredili i simpozij 1990. i objavili zbornik 1991.<sup>3</sup> i vrjednovali njegovo biskupsko djelo od 1942. godine; kao što smo i don Marku upriličili simpozij 1996. - u povodu 70. obljetnice njegova rođenja - i zbornik objavili 1997., iako je biskupsku službu obnašao u Kotoru samo dvije godine (1981.-83.).<sup>4</sup> A objavili smo i njihove značajne radove: *Krist - život duše*, knjiga blaženoga Columbe Marmiona, koju je s francuskoga preveo biskup Čule u zatvoru u Zenici (1948.-1955.), objavljena u Đakovu, 1957., te drugo prerađeno izdanje, 50 godina poslije, u Splitu, 2008.<sup>5</sup> Tiskali smo i don Markovu doktorsku radnju o radništvu<sup>6</sup> i klasično dokumentirano djelo Hercegovački slučaj.<sup>7</sup> Dostojno je i

<sup>1</sup> Prvi je zbornik priredio don Tomo Vukšić, *Istina oslobađa*, Mostar, 1992., u povodu 50. obljetnice biskupova misništva (1941.-1991.), a bila je ujedno 20. obljetnica biskupskog ređenja (1971.-1991.). Razgovor s biskupom Žanićem: str. 7-31, a njegova bibliografija i tekstovi: str. 85-414.

<sup>2</sup> *U vjeri, nadi i ljubavi*, prir. don Željko Majić, Mostar, 2018.

<sup>3</sup> *Dođi kraljevstvo Tvoje*, zbornik biskupa Čule, Mostar, 1991.

<sup>4</sup> *Veličina evanđeoske malenosti*, prir. don Ante Komadina. Mostar, 1997.

<sup>5</sup> C. Marmion, *Krist - život duše*, Split, 2008.

<sup>6</sup> Marko Perić, *Radničko pitanje u kršćanskoj sociologiji*, Mostar, 1997.

<sup>7</sup> Marko Perić, *Hercegovačka afera. Pregled događaja i važniji dokumenti*, Mostar, 2002.

pravedno da ih se i u ovoj sv. Misi zajedno sjetimo, Bogu preporučimo i iskreno zahvalimo na njihovu crkvenom djelu koje su ostavili nama i budućim generacijama.

- Komemorirajući prijelaz biskupa Žanića u vječni život, željeli bismo istaknuti doktrinarnu i moralnu pravoliniju njegova ovozemna životnoga zvanja: sjemeništara, bogoslova, svećenika, biskupa. Rođen u hrvatskoj katoličkoj obitelji od šestero djece u Kaštel Novom, odgajan je u duhu evanđeoske vjere i ćudoređa od malih nogu u kući svojih roditelja i u župnoj crkvi koja mu je bila preko puta, a sam je s ljubavlju i poslušom sve to prihvaćao već prema svomu odrastanju. U crkvi je primio sakramente djetinjstva i dječastva: krštenje, prvu sv. ispovijed, prvu sv. Pričest i krizmu, a već zarana počeo je i ministrirati. Završivši pet razreda u Kaštel Novom, javio se 1929. godine biskupu u splitsko sjemenište, gdje je pohađao osmogodišnju gimnaziju s maturom, oslobođen polaganja usmenoga maturnoga ispita. Godine 1937. nije se razbijao hoće li na teološki ili neki drugi fakultet: opredijelio se u splitsku bogosloviju koju je jednako mudro i s ljubavlju svladavao, i u odgajanju i u obrazovanju, kao i sve školske razrede do tada. U bogosloviji se odlikovao osjećajem zajedništva, osobito pjesmom i glazbom, uvijek vođa bogoslovske zborove. Potkraj bogoslovnoga studija, u travnju 1941., kada je proglašena Nezavisna Država Hrvatska, Split se našao pod talijanskom okupacijom. Bogoslovija je zatvorena. Splitsko-makarski biskup Kvirin Bonafčić ipak je odlučio rediti za svećenike Pavla Žanića i njegove školske sudrugove, ostavljajući im mogućnost dovršetka ispita za bolje vrijeme. Poslije ređenja 1. lipnja i Mlade Mise 8. lipnja u Splitu, i položenih ispita, određen je na staru godinu 1941. za župnika u Srednjem Selu na otoku Šolti. Šolta je bila potpala pod Italiju, a susjedni otok Brač pod Hrvatsku. "Život je bio opasan,

nesiguran, tmuran i napet. Po danu su otokom vladali talijanski karabinjeri, po noći pak hrvatski partizani. A glad je vladala i noću i danju",<sup>8</sup> piše don Živan Bezić (1921.-2007.), malo mlađi Žanićev kolega, i sam Šoltanin. Don Pave ostaje na Šolti do 1952. i u kolovozu preuzima Rogotin, gdje župnikuje do 1959. kada iz ruke biskupa Frane Franića prima dekret za župnika u katedrali sv. Duje u Splitu. Odatle je 1969. prešao za rektora u malo sjemenište, i tu ga stiže papinsko imenovanje za biskupa koadjutora u Mostaru, 1970. Vanjskim dekretima odgovarao je unutar-nji rast u duhovnom životu i ljubavi prema Kristu i njegovoj Crkvi. Stalno se razvijao i u spoznaji i u moralnom životu i u radnim rezultatima, rastao i prerastao okvire svoga svećeničkog djelovanja i zato mu se stalno otvaralo šire polje rada. Tako je uzrastao za biskupa koadjutora s pravom nasljedstva u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. I tu je kao biskup koadjutor rastao devet godina i prerastao u biskupa ordinarija djelujući daljnjih 13 godina.

- Njegovo je djelovanje stalno pratila i patnja, ne neke fizičke bolesti, nego trpljenje nepravde, jezičine kleveta i laži. Kako je bio stabilan i ustrajan u radu, tako je bio postojan u podnošenju raznih nevolja i zlogovora. Svoje je biskupsko zvanje i djelovanje posebno shvatio u ključu veće hrabrosti da brani Crkvu pred navalama ovoga svijeta, pred komunističkim sustavom koji se izjasnio protivnikom vjere. Biskup je Žanić u tom smislu bio istinski svjedok vjere, branitelj crkvenih prava i sloboda, a ne profesionalni izdajnik i doušnik, ili partijski suradnik i podložnik komunističke ideologije. Dokazali smo to više puta i na više načina. Mi smo zdravo ponosni na njegovo 23-godišnje biskupsko djelovanje u Mostaru i iskreno zahvalni za sve što je učinio na slavu Božju, na ugled Crkve i na spasenje duša.

**Pokoj vječni daruj mu, Gospodine!**

<sup>8</sup> Ž. Bezić, "Život i svećeničko djelovanje mons. Pavla Žanića", u: *Istina oslobađa*, Mostar, 1992., str. 43.

## SPOMEN STADLEROVA ROĐENJA I KRŠTENJA

**Slavonski Brod, 26. siječnja 2020. - Postupak za proglašenje blaženim.** Godine 2002. otvoren je u Sarajevu biskupijski proces za beatifikaciju Josipa Stadlera (1843.-1918.), prvoga vrhbosanskoga nadbiskupa (1881.-1918.). Vicepostulatorom imenovan je dr. Pavo Jurišić, profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu. Ujedno je počeo izlaziti časopis pod naslovom *Stadler*. Završivši dijecezanski proces, kardinal Vinko Puljić, vrhbosanski nadbiskup, predao je sve spise Kongregaciji za proglašenje svetaca u Vatikan, 2008. godine.

**Župa sv. Stjepana kralja.** U Stadlerovo vrijeme bila je Župa sv. Stjepana kralja u Brodu. Brod se spominje 1244. i tako se zove sve do 1871. kada se preimenuje u Brod na Savi, a od 1934. Slavonski Brod. U Brodu je najprije samo jedna župa, osnovana 1790., ona sv. Stjepana kralja s istoimenom crkvom iz 1754. Razvojem grada Slavonskoga Broda danas je deset župa s naslovom Slavonski Brod od 1 do 10, svaka sa svojim patronom.

**Župa Gospe brze pomoći.** Godine 1957. u župu dolaze sestre uršulinke i, potpomognute župnikom Vidom Mihaljekom, šire pobožnost prema *Gospi brze pomoći*. Svetište Gospe pod tim naslovom naziva se od 1971. a cijela župa sv. Stjepana, na molbu đakovačkoga biskupa Ćirila Kosa i župnika Mihaljeka, dopuštanjem Svete Stolice iz veljače 1977. radi duhovnoga dobra vjernika nosi novi naslov Gospe brze pomoći. Ne samo župi nego i župnoj crkvi zamijenjen je dotadašnji naslov sv. Stjepana novim naslovom Gospe brze pomoći. Sv. Stjepan drugotni je naslovnik crkve i drugotni je zaštitnik župe. U crkvenom dvorištu podignut je Pastoralni centar koji prima puno više župljana i hodočasnika nego župna crkva.

**Bezgrješno Začeta.** Još jedna dragocjena pojedinost iz pera župnika Josipa Lenića: "Prije je, uz titulara sv. Stjepana kralja, suzaštitnica župe bila Bezgrješno začete BDM. Zato je u crkvi pokrajnji oltar bio sa slikom Bezgrješne koju su slikali umjetnici koji su oslikavali đakovačku katedralu. A inicijativu za tu sliku dao je vrhbosanski nadbiskup Josip Stadler kao dar za svoju župnu crkvu krštenja i djetinjstva". Župnik je prije 15 godina tu sliku na-

šao na tavanu, dao je urediti i stavio je iznad oltara u Pastoralnom centru. Dodajmo i to da je sluga Božji Stadler umro na svetkovinu Bezgrješne 1918.

**Sestre Služavke Maloga Isusa,** duhovne kćeri koje je 1890. kao Družbu utemeljio nadbiskup Stadler, danas su se razgranale u tri hrvatske provincije sa sjedištima u Sarajevu, Splitu i Zagrebu, gdje je također i vrhovna uprava redovničke zajednice, dale su se na prikupljanje građe i širenje poznavanja Stadlerova imena i djela. Sarajevskoj provinciji osobita je briga bila da se što više približe rodnoj kući svoga utemeljitelja i župnoj crkvi u kojoj je Stadler kršten, primio prvu sv. ispovijed, prvu sv. Pričest i sv. potvrdu.

Tako su sestre još devedesetih godina pribavile jednu kuću, a 2018. blagoslovljen je novi Dom Sluge Božjega Josipa Stadlera u Brodskom Vinogorju u blizini Slavonskoga Broda.

Usporedo s otvaranjem biskupijskoga procesa 2002. počeo se i na vanjski način obilježavati spomen rođenja i krštenja Josipa Stadlera u crkvi i župi sv. Stjepana kralja, danas i crkvi i župi Gospe brze pomoći u Slavonskom Brodu.

**177. spomen Stadlerova rođenja i krštenja** (24.I.1843.). Tako je ove 2020. godine župnik i dekan Josip Lenić, u dogovoru s đakovačko-osječkim nadbiskupom Đurom Hranićem i sa sestrama Služavkama Maloga Isusa, pozvao biskupa Ratka Perića iz Mostara da u Nedjelju Božje Riječi, 26. siječnja, predvodi sv. Misu u Pastoralnom centru Gospe brze pomoći. Koncelebrirao je župnik i dvojica susjednih svećenika, uza sudjelovanje župljana i hodočasnika, među kojima je bilo više od 30 sestara s vrhovnom poglavaricom s. Marijom Banić iz Zagreba. Među vjernicima bilo je posebno zapaženo osamdesetak ovogodišnjih kandidata koji će u svibnju primiti Prvu sv. Pričest. Nakon Misnoga blagoslova biskup je sa svećenicima, sestrama i drugim vjernicima pošao u crkvu izmoliti molitvu za beatifikaciju Sluge Božjega Stadlera. Na objedu biskup se susreo s nadbiskupom Hranićem i pomoćnim biskupom Ivanom Ćurićem. Također je posjetio sestre u Brodskom Vinogorju.



Biskupova propovijed

STADLER PUTOVIMA PROVIDNOSTI

**Nedjelja Božje Riječi.** Po odredbi pape Franje (30.IX.2019.) danas Katolička Crkva slavi Nedjelju Božje Riječi. Što to znači. Evo jednoga primjera: U nekoj javnoj razmjeni mišljenja jedan je katolik iznio ovaj svoj problem: *Idem već 30 godina u crkvu. U tom sam razdoblju slušao oko 3000 propovijedi [uključujući svibanjske i listopadske nagovore]. Ali u svome se životu ne mogu sjetiti ni jedne jedine propovijedi. Zato, meni se čini da ja gubim vrijeme idući u crkvu, kao što i propovjednici i svećenici apsolutno gube vrijeme propovijedajući. Žali-Bože-vremena!*

Na to je jedan drugi katolik iznio svoj primjer: *Ja sam u braku već 30 godina. Kroz ovo vrijeme moja je supruga pripremila oko 32.000 obroka. Ali, u svemu tom vremenu, ne mogu se sjetiti ni jednoga jedinoga cjelovita jelovnika tih obroka. Ipak znam ovo: svi su me ti obroci hranili i davali mi snagu potrebnu za obavljanje posla. Da mi supruga nije pripremila ove obroke, danas bih bio fizički mrtav. Isto tako, da nisam htio ići u crkvu i slušati propovijedi, ja bih danas bio duhovno mrtav! Kada sam klonuo, nisam ni za što, a Bog me podiže i kaže mi da nešto vrijedim. Vjera vidi nevidljivo, vjeruje u nevjerovatno i prima nemoguće! Hvala Bogu na fizičkoj i duhovnoj hrani!* (Cnak,1/2020.). To znači da su tolike riječi iz tolikih nedjeljnih propovijedi bile duhovna hrana tomu zahvalnu katoliku. Te su svećenikove propovijedi prenosile i tumačile Božju Riječ, Evanđelje, navještaj Kraljevstva Božjega.

Papa Franjo želi istaknuti upravo tu nužnost Božje Riječi za naš duhovni i vječni život, pa je odredio jedan dan, Treću nedjelju kroz godinu, da nas i liturgijski podsjeća na tu prevažnu činjenicu.

Sv. Pavao u današnjem čitanju veli da ga Isus nije poslao krstiti - to će drugi činiti - nego navješćivati Evanđelje, i to ne mudrošću ljudskom, nego mudrošću Božjom. Uostalom i sam piše da je krstio Krispa i Gaja i Stefanin dom (1 Kor 1,14-17). I u današnjem odlomku sv. Mateja za Isusa se veli da je obilazio Galilejom "propovijedajući Evanđelje o Kraljevstvu" Božjem (Mt 4,23). A apostoli su Isusovom odlukom ovlaštene i krštavati i navješćivati Božju Riječ: "Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji. Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca

i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio" (Mt 28,18-20).

**Rođenje - krštenje.** Godine 1843., u utorak 24. siječnja, u hrvatskoj katoličkoj obitelji Đure Stadlera i Marije rođ. Balošić ovdje u Slavenskom Brodu došlo je na svijet šesto dijete - od njih devetero - kojemu je istoga dana na krštenju u ovoj crkvi sv. Stjepana kralja dano ime Josip. Ovo je spomen na taj dan. Krstio ga je brodski kapelan Petar Brašnić, a kumovao Antonije Böhm. Koliko je važno naravno rođenje za ljudski život na ovoj svijetu, još je neprocjenjivo važnije milosno preporođenje za vječno stanje naše duše nakon smrti i priključenje našega tijela duši nakon Sudnjega dana. Kao vjernici vjerujemo da se krsnim činom uklanja iskonski grijeh s duše svakoga djeteta, ujedno se daruje milost posvetna i nerazoriv pečat. Po toj smo milosti posvećena djeca Božja dok ne počnemo požudom tijela, požudom očiju i ohološću života onečišćavati tu izvornu milost. Što mi po rođenju nosimo u sebi, u svojoj glavi i u svome srcu? - Nosimo umnu sposobnost shvaćanja, pamćenja i razmišljanja. Nosimo slobodnu volju. Kako tjelesno rastemo, tako se i pamet u nama postupno razvija. U prvom razredu naučimo imena djece u klupama; većemo slova i riječi. U drugom razredu razlikujemo riječi od rečenice. Ne pišemo više samo velikim pismenima, nego i pisanim slovima, malim i velikim. I tako redom. Slično se razvija i ona milost koju smo primili u krštenju, gdje je svećenik pitao roditelje: Što tražite od Crkve Božje za dijete?

Oni su odgovorili: *Krštenje.*

Opet svećenik: Što krštenje daje?

Roditelji: *Krštenje daje vjeru.*

Krstitelj: Što vjera daje?

Roditelji: *Vjera daje život vječni.*

Što znači vjerovati? Eto to da ima života i nakon smrti i da je to čak vječni život, a ne smrtni. I tijelo je određeno za život vječni, ali po uskrsnuću. Isus je podnio gorku muku, križ i smrt, ali je treći dan uskrsnuo od mrtvih. To njegovo uranjanje u smrt i izranjanje u uskrsnuće predstavljeno je u sakramentu krštenja. Kao kada majka uroni nečisto dijete u vodu i ono izroni iz vode očišćeno, nasmijano. Život se vječni stječe ako živimo po vjeri, po Božjim zapovijedima:

ako ne idemo psovkom protiv Imena Božjega; neposluhom roditeljima protiv poštovanja roditelja;

besramnim riječima i djelima protiv čistoće jezika i srca;

mržnjom i ubojstvom protiv života kao dara Božjega;

lažima protiv istine;

krađom protiv tuđe imovine, pa i u mislima i željama.

U krštenju primamo ne samo vjeru, nego i ufanje i ljubav, ali u klici, u zametku. Sve tri krjeposti razvijaju se usporedo, kao prsti na ruci, kao ruke, lijeva i desna. Te krjeposti dolaze od Boga i potiču nas da budemo mudri, dobri i radišni.

Te su krjeposti tijekom odrastanja oblikovale u Josipu Stadleru pravoga kandidata za oltar kao sjemeništarca i bogoslova puna vjere; kao đakona i svećenika puna ljubavi prema Bogu i drugima; kao nadbiskupa i metropolitu u Bosni puna nade u život Katoličke Crkve. U njemu krsna milost vjere nije ostala zaludna, prazna.

**Ispovijed - Pričest.** Iako nabrajamo 7 svetih sakramenata tako da kažemo 1. Krštenje, 2. Potvrda: 3. Ispovijed, 4. Pričest. tj. krizma na drugom mjestu, ipak u našem praktičnom životu ispovijed je na drugom mjestu, Pričest na trećem pa tek na četvrtom krizma ili potvrda. Jer na sv. krizmu treba ići skrušena i čista srca; ako se nisi ispovjedio i pokajao, kako će ti srce biti čisto. I kako ćeš na sv. Pričest ako nisi čist? Pravo govoriti, ne znamo kada je u Stadlerovu životu bila ispovijed i sv. Pričest. Pretpostavljamo: u njegovoj sedmoj ili osmoj godini života, dok su mu roditelji bili još živi. Pričest se daje kada dijete može razlikovati običan kruh od sv. Pričesti. U kruhu primamo hranu za tijelo, a u sv. Pričesti primamo Tijelo Isusovo kao hranu za život vječni.

Pitam jednoga maloga u Duvnu: Znaš li ti, Srećko, razliku između obična kruha i sv. Pričesti? - Znam, kako ne znam.

De, reci! - Kruh je kruh, a Pričest je Pričest!

Tako je. Ni ja ne znam više od tebe. Od dana Prve Pričesti Josip se družio s Isusom: u crkvi, u kući, u igri s djecom. Uvijek se pitao: da je s nama dječak Isus, kako bi se on ponašao? - Rastao bi u mudrosti i milosti kod Boga i ljudi. Rasti i ti, Josipe, u mudrosti i milosti pred Bogom i pred ljudima! Roditelji su Josipa usmjeravali pravim putem. Nije ni sramota ni grijehota biti siromašan. Sramota je svađati se s djecom, krasti voće u susjeda, lagati učitelju i roditelju. Grijehota je tući mlađega bracu i seku, ne učiti iz knjige koja

ti je nabavljena; ne slušati tatu i mamu koji ti žele samo dobro u životu.

**Krizma.** U ovoj istoj crkvi sv. Stjepana, danas svetištu "Gospe od brze pomoći", godine 1851. bosansko-đakovački i srijemski biskup Josip Juraj Strossmayer podijelio je dječaku Josipu Stadleru sakrament sv. krizme. Opet je Bog na djelu, Duh Sveti, koji

daje *mudrost* da obuhvatimo život od početka do svršetka, da se ne stidimo u starosti što smo radili u mladosti;

daje nam dar *razboritosti* da razabiremo što je za nas po vjeri najbolje u životu;

daje nam *znanje* božanskih stvari, potrebno za spasenje;

daje nam *savjet* kako postupiti mudro i značajki u pojedinim neizgodama života;

daje nam *jakost* da izdržimo pod teretom nevolje i križa;

daje dar *pobožnosti* da sve usklađujemo po Božjoj volji i zapovijedi;

dar *strahopoštovanja* prema Bogu. A strah Gospodnji početak je mudrosti.

Evo dječaka Josipa opremljena naravnim sposobnostima najboljega učenika i nadnaravnim darovima najboljega krizmanika da s Duhom Božjim surađuje.

**Životne kušnje i pobjede.** Njemu, dječaku od 11 godina, u lipnju 1853. umire majka Marija, u kolovozu najmlađi 4-godišnji brat Mijo, u rujnu najstarija 20-godišnja sestra Rozalija i u veljači 1854. otac Đuro. Pravi pomor. U 8 mjeseci četvero kućne čeljadi, među njima i roditelji koji su najpotrebniji djeci. Osta petero siročića kao pet ptića u gnijezdu, a majke ni za lijeka da donese hrane. Providnost je Božja na djelu taknuvši srca Brođana i Brođanki. Raspoređivanje je djece po obiteljima: 28. veljače 1854. Gradonačelnik Maksimilijan Wegheimer pobrinuo se da žensku djecu dadne imućnijim obiteljima, a mušku rasporedi na zanate. Ali nema Josipa. Nitko ne zna kamo je nestao. Ljudima svašta pada na pamet, kao ono davno Mariji i Josipu kada izgubiše 12-godišnjega dječaka Isusa u Hramu. Tako se i brodski Josip bio "zagubio" u ovoj crkvi, klečeći pred oltarom, gdje je u krštenju primio vjeru; u ispovijedi oprostjenje osobnih grijeha; u sv. Pričesti živoga Isusa; u krizmi 7 darova Duha Svetoga. Evo ga sada u ovoj istoj crkvi, na pravoj adresi, moli Maloga Isusa da primi njegove umrle roditelje i pokojnu braću i sestre u raj, a one žive da rasporedi po svetoj volji Oca svojega.

Obitelj Julije i Matije Oršić, krojača, posvaja Josipa koji je pokazao dara za školu. Tako gradski

načelnik Maksimilijan i gradski krojač Matija odluče poslati darovita dječaka Josipa, ne na zanat, nego u požeški orfanotrofij s gimnazijom koju su vodili oci franjevci, a uzdržavala je Zagrebačka nadbiskupija. Od toga trenutka Josip postaje zahvalan stipendist koji je svojim talentom i karakterom obećavao da se svaka investicija nadbiskupa Jurja Haulika (1837.-1869.), u njega uložena, može 100-struko vratiti, tj. da bude postavljen nad 100 gradova!

Kao što je njegov duhovno-sakramentno-milosni život započeo u ovoj župnoj crkvi, tako ga je Božji zov ponio iz ovoga grada, preko sirotišta u Požegi (1855.-1859.) i onoga u Zagrebu (1859.-1862.) i bogoslovnoga odgoja u Germanicum u studija na Gregorijani u Rimu (1862.-1869.). I kao što su mu se simetrično fizički, u igri i radu, razvijale ruke i noge i pokazao se sav njegov intelektualni, moralni i afektivni sklad mozga, jezika i srca, tako mu se razvijalo zrnje vjere, ufanja i ljubavi otvarajući mu stalno nove životne vrhunce. Da si ti upitao dječaka Josipa: Čiji si ti, mali? - on bi sigurno odgovorio: - Božji! Pa i jest tako!

Božji po ocu Đuri i majci Mariji!

Božji po sakramentno-krsnim milostima i darovima!

Božji po bogoobličnim krjepostima vjere, ufanja i ljubavi!

Božji po krizmenih sedam darova Duha Sve-toga od mudrosti do strahopoštovanja!

Božji po daru posvojenja snagom ljubavi Julije i Matije Oršić!

Božji po pomoći gradonačelnika u Brodu i franjevaca i isusovaca u Požegi!

Bistrina Josipova uma uočavala se od prvoga razreda. I ocjene su to pokazivale. Ako nije bio prvi, nije bio ni treći. Ocjene u učenju u svim razredima vazda pri vrhu. Ocjene vladanja nikad ispod vrha. Ocjene u marljivosti i pobožnosti uvijek pri samom vrh-vrhcu, s pohvalom. Pa kakvo ti je onda čudo da ga je u Providnosti Božjoj čekala i jedna biskupija koja se nazvala vrh-bosanskom! Nitko nije mogao tako lako uočiti sirotinju oko sebe kao svećenik Josip koji je poniknuo iz sirotinjske obitelji, prošao sirotišta odgoja i škole u Požegi i Zagrebu, doživljavao siromaštvo do kraja i do vrha. I onda Bog preda nj 1881. stavi kao vrhunsku kušnju jednu cijelu zemlju, od Neretve do Save, od Vrbasa do Drine, koja je grcala u siromaštvu i bijedi. Josipe, izvedi narod moj iz ropstva zlopatna! Izvedi ga s braćom u Bosni u slobodu katoličke vjere i Crkve, u prostranstva bratske i ljudske ljubavi! Samo jedan tako opremljen i osposobljen Nadbiskup mogao je obuhvatiti umom i srcem "zemlju Bosnu" koju je kao svećenik u knjigama proučavao, kao nadbiskup uzduž i poprijeko križao, na konju i pješke, u pogibli od rijeka, u pogibli od razbojnika, u pogibli od lažne braće; u trudu i naporu, često u nespavanju, u gladu i žeđi, često u postovima, u studeni i golotinji! Osim toga, uz drugo, salijetanje svakodnevno, briga za sve župe, sjemenište i bogosloviju, kaptol i katedralu (vidi sv. Pavla: 2 Kor 11,26-28).

Nije prošlo ni deset godina pobrinuo se da osnuje sestarsku Družbu kojoj će povjeriti sirotinju srcu mu priraslu da nastavi mudro i s ljubavlju providnosno djelo u karitativno-pastoralnoj skrbi njegove Nadbiskupije.

## DAN BOGU POSVEĆENIH OSOBA

*Sveti Ivan Pavao II., papa (1978.-2005.), proglasio je blagdan Svijećnice ili Gospodinova Prikazanja u Hramu Danom Bogu posvećenih osoba (1997.). U mostarskoj katedrali, posvećenoj Mariji Majci Crkve, ovaj se blagdan proslavlja na posebno svečan način već 23. godinu. U poslijepodnev-nim satima okupi se veći broj redovnika i osobito redovnica, pastoralnih djelatnika i djelatnica na području hercegovačkih biskupija, da mole za sva sadašnja duhovna zvanja koja nam je Bog dao kao i za nova koja se kao istinska potreba osjećaju i u Hercegovini, koja je nekoć bila plodna majka duhovnih poziva i pojačavala tolike redovničke i bi-*

*skupijske zajednice ne samo u Crkvi u hrvatskom narodu nego i na drugim stranama.*

*Tako je bilo i ove, 2020. godine, 2. veljače, na blagdan Prikazanja Gospodinova u Hramu, kada se sabralo više od stotinu Bogu posvećenih osoba (velika većina bile su redovnice) na duhovnu obnovu i Euharistijsko slavlje. Na početku susreta u 15.00 sati sve je nazočne pozdravio generalni vikar don Željko Majić koji je i na kraju Misnoga slavlja svima zahvalio, a na poseban način u ime svih nazočnih i mjesnomu biskupu Ratku koji je predvodio sv. Misu i uputio prigodnu homiliju.*

Pokorničko bogoslužje predvodio je fra Iko Skoko, vikar Hercegovačke franjevačke provincije, a pjevne dijelove sestre franjevke iz Mostara. Nakon pokorničkoga bogoslužja bila je prigoda za svetu ispovijed. Za vrijeme ispovijedanja predstavnici raznih redovničkih zajednica i kongregacija predmolili su Gospinu krunicu. Isto tako, misna čitanja i molitvene zazive vjernika pročitali su članovi redovničkih zajednica te postulanti i novaci

Hercegovačke franjevačke provincije. Evanđelje je navijestio fra Danko Perutina, gvardijan franjevačkoga samostana sv. Petra i Pavla u Mostaru. Nakon homilije redovnici i redovnice obnovili su svoja redovnička obećanja.

Nakon sv. Mise priređeno je bratsko sestarsko razgovorno zajedništvo u velikoj katedralnoj dvorani, uz okrjepu.

Prenosimo homiliju biskupa Ratka.

## SUSRET DO SUSRETA

### Braćo i sestre!

Crkva danas slavi Dan Bogu posvećenih osoba i uopće Dan života, dan naše zahvale na milosnu daru života, koji po roditeljima primismo od Oca nebeskoga.

U današnjem evanđeoskom odlomku blagdana Gospodinova Prikazanja ili Svijećnice (Lk 2,22-40) spominje se poimence pet osoba u raznim susretima u jeruzalemskom Hramu: jedno Dijete, dvije mlade osobe i dvije u poodmakloj dobi. A sve petero "u punini vremenâ".

**1. ISUS.** Sin Božji, Druga Božanska Osoba Presvetoga Trojstva, sišao s nebesa radi nas ljudi i radi našega spasenja. Zato sveopći Otkupitelj Mukom, Smrcu i Uskrснуćem svojim; Otkupitelj, jer nam nudi otkupljenje od grijeha naših, i Spasitelj, jer nam nudi konačno spasenje u nebu, uz našu suradnju da sa strahom i trepetom radimo oko svoga spasenja na ovoj zemlji.

**2. Marija - Gospa.** Po planu Očevu, Sin je Božji utjelovljen po Duhu Svetome u povijesnom vremenu i prostoru, uzevši tijelo od Djevice Marije sjedinjujući pod svoju Božansku Osobu - pod svoj Božanski JA - sva svojstva Božje naravi i sva svojstva ljudske naravi, osim grijeha. Zato je Bog Mariju predodredio, pripremio, učinio bezgrješnom od prvoga trenutka njezina začeca i bezgrješnom od svakoga osobnoga grijeha. Ona je Djevica i Majka i samo je nju od svih ljudskih bića Bog uznio dušom i tijelom u nebesku slavu.

**3. Sv. Josip.** On je onaj pravednik koga je Otac nebeski dao za zaručnika Bogorodici Djevici; on je onaj vjerni i mudri sluga koga je isti Otac nebeski postavio nad svojom obitelji da umjesto zemaljskoga oca čuva Očeva Jedinorođenca, začeta po Duhu Svetom, Isusa Krista, Gospodina našega. Josipu je dakle povjerena očinska skrb da Isusa i Mariju prati, hrani, brani, štiti i pomaže. Josip je savršeno obavljao svoje zadaće do Isusove 12. go-

dine, kada je dječak u židovskom narodu podlije-gao određenim hramskim zakonima: hodočašća, hramskoga poreza itd. Ove se tri osobe nazivaju Sveta Obitelj. Već nakon povratka iz Jeruzalema u Nazaret, kada je Isusu bilo 12 godina, ne spominje se više sv. Josip među živima, iako ne znamo točno kada je preminuo. Isusu, Svjetlu od Svjetla, pravomu Bogu od pravoga Boga, pripada naše klanjanje, Gospi naše nadštovanje, sv. Josipu prvoštovanje, a svim ostalim svecima i sveticama, apostolima, mučenicima pripada naše štovanje ili čašćenje.

Evo Svete Obitelji u Hramu, 40. dan nakon rođenja Maloga Isusa, da ga majka Marija i Josip prikažu Gospodinu kao prvorođeno muško čedo. Budući da su bili sirotinja, uvaženo im je da umjesto janjeta kao žrtvu prinesu dvije grlice ili dva golubića (Lk 2,24), što su zahvalno i radosno i učinili.

U međuvremenu, pojavi se još jedna nepredviđena osoba u Hramu:

**4. Šimun.** Sv. Luka izričito piše da je Šimun živio u Jeruzalemu, a ne u Hramu. Bio je "pravedan i bogobojazan" (2,25). Duh mu je Sveti objavio da ne će umrijeti dok ne vidi Pomazanika - Mesiju - Krista. I ponukan tim istim Duhom, dođe u Hram. A upravo tada i tuda prolaze Marija i Josip s djetetom Isusom. Zamoli ih Šimun i primi Dijete u naručje, blagoslovi Boga i reče onaj svoj himan koji mi svećenici, redovnici, redovnice u svakom Povečerju molimo i ističemo četiri velika dobra Božja: Mir, Spasenje, Svjetlost i Slavu. Po onim riječima: *Sad otpuštaš slugu svoga, Gospodaru, zaključujemo da je Šimun bio u jesenskoj dobi života. Ne znamo je li se i ženio, ovdje je nastupio sam, i čini se prilično star. Ne spominje mu se ni žena ni djeca. Mi smo ga navikli nazivati Šimun starac, iako to Biblija ne bilježi. Nije on rekao samo za Isusa da je on Spasenje, Svjetlost i Slava, nego se obratio i Gospi i njoj preorekao oz-*

biljne riječi: "Ovaj je, evo, postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan - a i tebi će samoj mač probosti dušu - da se razotkriju namisli mnogih srdaca" (2,34).

*Mnogima na propast:* jer će odbiti Isusa kao jedini Put, jedinu Istinu i Život. Odbiti njegov Križni put.

A izvan križa nema Krista! U križu je moć, u Križu je sreća, u Križu je spas.

*Mnogima na uzdignuće:* jer će mnogi prihvatiti Isusov Križni put, Istinu koja oslobađa i Život vječni. Po križu Svjetlu Kristovu!

*Znak osporavan:* tj. jedni će ga štovati, drugi će ga psovati. Neki će ga nijekati, drugi će se za njega žrtvovati; jedni će ga veličati, a drugi će ratovati protiv njega i njegove Crkve do Sudnjega dana. Jedni će ga smatrati legendom i maštom, a drugi će govoriti: Izvan Krista nema ništa! I za njega živote davati.

*I tebi će samoj mač probosti dušu:* i pomorom djece u Betlehemu, i bijegom u Egipat, i nestankom Maloga u Hramu do 12 godina, i osudom na Gabati, i raspećem na Golgoti, i pokopom na Kalvariji...

**5. Baka Ana.** Evo i pete osobe, "proročice Ane" (Lk 2,36). Za nju znamo da je bila udana. Živjela s mužem sedam godina, a onda sama do svoje 84. godine.

Je li proslavila koji jubilej? - Jest, zlatni jubilej udovištva.

Gdje je stanovala? - Nije napuštala Hrama.

Čime se hranila? - "postovima i molitvama".

Je li se susrela sa Svetom Obitelji? - Jest. Upravo u taj čas nađoše.

Je li išta rekla Isusu, Mariji i Josipu? - Jest. Hvalila Boga i pripovijedala snove o ovom Djetetu.

Po čemu je "proročica"? - Svakomu je govorila što mu je činiti danas. Jer od našega današnjega rada i dana ovisi nam vječnost.

**Malo posljednje crkvene statistike** iz 2016. godine pa ćemo zaključiti:

1 - Pučanstvo na zemlji: 7 milijardi i 300 milijuna ljudi; od toga katolika: 1.299.000.000 ili 17%.

2 - Svećenici: 415.000 (od kojih oko 132.000 redovnici), svake godine oko 1000 manje svećenika; redovnice: 659.000, svake godine oko 10.000 sestara manje; braća: 52.000.

**Zašto je duhovnih zvanja sve manje?**

*Nedostaje prave vjere.* Imaju oni vjere, ali u vlastite fantazije, u požude tijela, u ponude svi-

jeta, u praznorječiva obećanja, samo nema prave vjere u pravoga Boga koji nam ovaj život daje za kušnju, a vječnost za zaslužen život.

*Nema prave molitve Bogu* da pošalje žeteoce i žetelice u žetvu svoju. Imamo mi možda časoslovna psalmiranja, s Bogom na usnama, a daleko nam od srca, kako veli prorok Izaija. Ako svaki dan ne padnemo na koljena, ako svaku večer ne molimo Gospodara žetve, ne možemo očekivati da će nas Bog obasuti novim zvanjima, nego će Božja žetva postajati sve izobilnija, a ljudska "žetelačka snaga" sve oskudnija!

*Nemaju smisla za žrtvu.* Imaju oni žrtve na koju se ljute i koju možda proklinju. Nemaju ljubavi prema žrtvi koju Bog šalje. A nema pravoga života bez prave žrtve. Za svaki uspjeh hoće se žrtva. Za velike uspjehe, velike žrtve. Žrtve ljude odgajaju, i ohola im srca lome.

*Nema potpune predanosti Kristu.* Da budeš dostojan ili dostojna Krista, trebaš se odreći oca, majke, muža ili žene, djece, njive, vile, barke, banke. Ako je tako, onda onaj mladić kojega Isus "zavolje" (Mk 10,21), njegovu ljubav prezre i žalostan ode jer imaše velik imetak. Isus mu nudi plemenitiji i savršeniji put, a on bira ovaj sebični, tvarni i kvarni! Ispričava li se možda iz sličnih motiva i onih 30% pozvanih kandidata za biskupe (kako nas nedavno upozna kard. Ouellet)?

*Nemaju ni kiše milosti, ni sunca radosti, ni otpora trnju i žilju* da darovano zrno proklije i uzraste. A ono četvrto zrno pade na plodno tlo pa da vidiš....

**Gdje je izvor zvanja?** Pa ipak mali Isus na dan svoga Prikazanja Ocu nije se okružio vijencem mladih pitomaca Jeruzalemske bogoslovije, nego s dvoje pozvane i počašćene stare čeljadi, Šimunom i Anom, kojima bijaše zajedničko:

da su Božji Hram silnom ljubavlju voljeli (2,27; 2,37);

da su iščekivali utjehu Izraela (2,25) i otkupljenje Jeruzalema (2,38);

da se "ponukani Duhom" nađoše "u taj čas" s malim Isusom (2,28; 2,38);

da je i jedno i drugo hvalilo Boga do neba (2,29-32; 2,38).

I dok bude ovako revnih i vjernih Šimuna i Ana, bit će i mladih Šimuna novaka i Ana juniorki, koji će postovima i molitvama danju i noću služiti Bogu!

**Dao svemogućí Gospodin!**

## EVO KAKO PRAVEDNIK UMIRE

Na poziv vlč. Ivana Vučka, župnika u Krašiću, biskup Ratko predvodio je Misno slavlje 10. veljače 2020. u 10.30 u povodu 60. obljetnice smrti blaženoga **Alojzija Stepinca**, pastira i mučenika. U koncelebraciji u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva uz biskupa su sudjelovali biskup msgr. Juraj Jezerinac, vojni ordinarij RH u miru, i msgr. Juraj Batelja, postulator za kanonizaciju blaženoga Alojzija, te više od 50 svećenika. Župnik je u početku Euharistijsko-

ga slavljia pozdravio vjernike, koji su ispunili crkvu kao i ono mnoštvo naroda, koje je pred crkvom pobožno pratilo svete Misne obrede. Župnik je napose uključio u pozdrav predsjednika i dopredsjednika Hrvatskoga sabora kao i premijera Vlade RH s više hrvatskih ministara. Na kraju sv. Mise predstavnici župe Krašić uručili su biskupu predvoditelju novozrađenu bistu blaženoga Mučenika.

Donosimo biskupovu propovijed.

### SIC MORITUR IUSTUS - TAKO UMIRE PRAVEDNIK

#### **Braćo i sestre!**

Danas obilježavamo spomen prijelaza blaženoga Alojzija Stepinca s ovoga svijeta u vječni život. Prenesimo se u duhu 60 godina unatrag u taj događaj i proživimo ona četiri dana, od 10. do 13. veljače 1960., tj. od Stepinčeva posljednjeg izdisaaja u župnoj kući u Krašiću do sprovodne Mise u katedrali u Zagrebu.<sup>1</sup> Sve se odvijalo prema scenariju svevišnjega Boga, koji nikada ne čini "pogrješaka u koracima". Dok je Stepinac u svemu svom životu i u trenutku smrti svjedočio da nas je Bog iz ljubavi stvorio, da nas očinski uzdržava na zemlji uz našu suradnju i da će nas suditi po djelima našim, bezbožni su se komunisti sami zapetljavali u šibljju svoje nevjere nijećući Boga stvoritelja, uzdržavatelja i sudca.

**Krašić - Zagreb:** Posljednji dan Krašićkoga zatočenika, **10. veljače**. Nakon što je osjetio da mu se bliži dan odlaska s ovoga svijeta, na kojem je dobar boj bio, trku završio i vjeru očuvao, obavio je sve po crkvenom redu: najprije opću životnu ispovijed pred župnikom Vranekovićem, zatim je zamolio apostolski blagoslov i sakrament bolesničkoga pomazanja. U nazočnosti svoje rođene sestre Josipe, dvojice svećenika Josipâ - Vranekovića i Šimeckoga - te pet sestara Služavki Maloga Isusa, pobožno se posljednji put pričestio. Iako je nakon primanja sakramenata umirućih bio vidno radostan, oko 12.00 sati opet ga je pogodila neka klonulost kao što bijaše i toga jutro. Primio je injekciju za jačanje srca i pet puta, u razmacima,

izgovorio *Deo gratias* - Zahvalan sin Oca nebeskoga! U 14.00 sati zamolio je svijeću, blagoslovljenu na Svijećnicu, i držao je u ruci, a pogledao u Gospinu sliku na zidu. U 14.15 čuše se riječi: *Fiat voluntas tua* - [Budi volja tvoja]. I predade duh Bogu od kojega ga je i primio 62 godine prije toga. Tako pravednici umiru u miru, nepostidene nade ulazeći u Ljubav koja ne prestaje!

**Katedralna zvona.** Po odredbi nadbiskupa koadjutora Franje Šepera u 16.00 sati zazvoniše - rekao bi AG Matoš - "monotona naša zvona bona"<sup>2</sup> najprije svih osam s katedrale, pa sa svih zagrebačkih crkava te sa svih župnih crkava širom Nadbiskupije, navješćujući svojim zvukom blaženi odlazak Pastira mučenika.

**Beograd.** Sada ćeš ti možda pomisliti da se Tito iz Beograda požurio da izrazi duboku sućut... Nije, nego duboku zabrinutost: kako se sada snaći kada je Bog uzeo sve konce u svoje ruke. Ali uvjereni da je i mrtvo tijelo Stepinčevo pod njihovom jednominom vlašću, komunisti istoga dana poslaše svoga agenta iz Zagreba koadjutoru Šeperu. Nadbiskup mu u razgovoru razloži odluku i praksu da tijelo Pokojnika treba biti pokopano u katedralnoj kripti njegovih predšasnika. - Ni govora, uzvрати Udbin delegat Boris Ilej<sup>3</sup> diktirajući: Pokojnikovo tijelo još je uvijek pod vrhovnom osudom, može biti pokopano bilo gdje na području krašićke župe, ali u Zagrebu nikako! Osim toga, na sprovod "smiju doći samo petorica biskupa, članovi prvostolnoga kaptola, i 35 bogoslova radi asistencije i pjevanja"<sup>4</sup>;

<sup>1</sup> Slijedimo prvoga životopisca A. Benigara, *Alojzije Stepinac, hrvatski kardinal*, Rim, 1974., str. 839-857.

<sup>2</sup> A. G. Matoš, *Kod kuće*, 1905.

<sup>3</sup> M. Akmadža, *Franjo Šeper - Mudročću protiv jednoumlja*, Zagreb, 2009., str. 89.

dostaviti imena vlastima. Svećenici nisu predviđeni: pustiš jednoga, ući će ih pet stotina. Bilo je Koadjutoru priopćeno da se može izdati okružnica i osmrtnica, ali se mora dostaviti vlastima.<sup>5</sup> Tako odrezaše Udbini sinovi koji svakoga zastrašivahu a sami se savijahu u stalnu strahu misleći da Stepinca osuđena na 16 godina robije - a 14 ih je već skoro odbrojeno - ni smrt ne može izvlastiti a da ga oni čekićem ne tuku i srpom ne paraju Zapravo predsjednik vlade Vladimir Bakarić želio je da Stepinac bude "pokopan na nepoznatu mjestu, nepristupačnu vjernicima"; ministar unutrašnjih poslova Ivan S. Krajačić bio je "za Krašić".<sup>6</sup> Ubrzo će se vidjeti kako svevidi Bog uzvisuje Prijatelja svoga, a ponizuje oholice umišljene, neprijatelje svog Imena i nepravedne mučitelje vjernoga sluga svoga Alojzija Viktora!

**Radio objava.** Domaći radio tek uvečer oglasi najkraću moguću vijest od 9 riječi: "U Krašiću kraj Zagreba umro je dr Alojzije Stepinac".<sup>7</sup> Točka. Nije trebalo više ni jednoga slova ni naslova, jer je sav kulturni svijet znao da su zaslugom tiranske osude iz 1946. i komunističkoga progona u dvojriječju "Alojzije Stepinac" uključeni i zagrebački nadbiskup osuđenik, zatvorenik i zatočenik, i hrvatski metropolita, i kardinal Svete Rimske Crkve - ukras kardinalskoga zbora iako bez grimiza; i neustrašiv branitelj ljudskih i crkvenih prava a svezanih ruku, i odlučan promicatelj narodnih sloboda a sam bez vanjske slobode; i svjedok jedinstva Crkve u hrvatskom narodu sa Svetom Stolicom, i mučenik bez prolijevanja krvi, ne računajući pretakanje onih 35 litara! Sve u jedan glas: Blaženik!

**Šeper u Krašiću** oko 18.00 sati priopćuje da će tijelo Kardinalovo biti pokopano u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva, pred oltarom gdje je junački zatočenik za života provodio podosta vremena u molitvi. Radnici će ubrzo početi dizati betonski pod i obziđivati grob.

Ako je istinita ona: gdje tko griješi, tu će i ispaštati, još je istinitija ona druga: gdje se tko Bogu moli, tu će biti i uslišan. Sjetimo se da je Krašićki sužanj od 5. prosinca 1951. do 10. veljače 1960., dakle u 2989 dana proveo brojne sate u ovoj crkvi pred oltarom klečeći i moleći usrdnim zazivima:

- za milost svoje vjernosti Bogu i Crkvi njegovoj do smrti;

- za procvat vjere i dobrih djela u njegovoj Zagrebačkoj nadbiskupiji kojoj kao ordinarij stoji na čelu makar fizički spriječen;

- za jedinstvo vjere i ljubavi domovinske Crkve s Petrovom Stolicom u Rimu;

- za duhovna zvanja u hrvatskom narodu i Crkvi Božjoj - da pozvani ustraju, a da Bog pozove mlade nesebičnih srdaca u žetvu svoju;

- za pobjedu Božjega zakona nad bezakonjem sinova ovoga svijeta;

- za obraćenje komunističkih progonitelja istine i pravde;

- za Kristov mir u Crkvi i svijetu: trajan, građen na Božjoj istini i pravdi;

- za sve preminule ljude, kojih je vjera samo Bogu znana, da im Gospodin udijeli život u svojem sveopćem Kraljevstvu, Kraljevstvu pravde, ljubavi i mira!

**Toga veljačkoga** popodneva, kada je Kardinalova duša uzišla pred sudište Kristovo da čuje pravorijek milosrdnoga i pravednoga Sudca: Dođi, blagoslovljeni, Oca mojega... Uzdao si se u Gospodina uzdanjem silnim, a ta nada ne vara nikada! - Krašić je već bio opkoljen neprebrojnim i neprobojnim stražarima u civilu i vojničkoj odori. Ni ulaza u Krašić, ni izlaza iz Krašića. Kao da ga se više boje mrtva negoli živa! šapuću vjernici.

**Šalata.** Dok je nadbiskup Šeper izražavao sućut ukućanima i molio nad mrtvim tijelom za živu dušu Stepinčevu, stiže bolnički auto da, po diktatu Sekretarijata unutrašnjih poslova, preveze Pokojnikovo tijelo na obdukciju i na "balzamiranje" na Institut za sudsku medicinu na Šalati u Zagrebu. Sve je imalo biti gotovo do 4.00 sata ujutro. Tijelo je balzamirano, ali je stvarno na operacijskom stolu raznim tekućinama natopljeno da se zametnu tragovi trovanja. I kosti zagaravile, ali ih nisu posve uništili. Još jedan njihov krivi korak, a pravi dokaz, kako će se vidjeti tek 33 godine poslije, 1993. Prigodom te iste autopsije, po diskretnoj želji koadjutora Šepera, spašeno je Stepinčevo srce, koje je dva tjedna u Frankopanskoj čuvano, potom vraćeno i u Šarengradskoj u "Domu zdravlja" u vreloj peći sprženo.

- E, ne ćeš, Udbo, koja na svakom koraku griješiš, ne ćeš spaliti one neumanjive ljubavi koja je plameno sukljala iz toga srca Crkvom Božjom, one svjedočke ljubavi prema onima koji su zatvo-

<sup>4</sup> A. Benigar, *nav. dj.*, str. 849.

<sup>5</sup> Isto.

<sup>6</sup> *Positio*, Roma, 1996., III, 2, str. 1434.

<sup>7</sup> A. Benigar, *nav. dj.*, str. 850.

renika u Lepoglavi možda dozirano trovali, a on njih blagoslivljao!

**Vatikan.** Oko 20.00 sati stiže Koadjutoru telegram od Svetog Oca Pape s probrane 62 riječi (valjda po jedna za svaku godinu života!): "Vijest, koju si nam poslao, da je kardinal Alojzije Stepinac preminuo, bolju nam srce ispuni. Prerevnu i bogoljubnu duhovnu pastiru, velezaslužnu za sveopću Crkvu, uzornu ukrasu kardinalskog zbora, kojemu se veoma divismo dok bijasmo ondje u prolazu, molimo pristajanje u mirnu luku vječnoga života nakon trpljenja i rada. A tebi, kleru i vjernicima predrage nam Nadbiskupije kao očinsku utjehu posebnom dobrohotnošću podjeljujemo apostolski blagoslov - Ivan XXIII. Papa".<sup>8</sup>

Ističu se Papine riječi o Pokojniku: prerevan i bogoljuban duhovni Pastir; mukotrpnim radom, velezaslužan i za sveopću Crkvu; osobno Papino poznanstvo i divljenje još iz Tridesetih godina kada je apostolski delegat Angelo Giuseppe Roncalli u Bugarskoj (1931.-1934.) u prolazu kroza Zagreb posjetio nadbiskupa A. Bauera u Brezovici, u dva maha, 8. studenoga 1932. i 14. studenoga 1933. i sjeća se lika "skromnog, čednog, mladog svećenika isposničkog izgleda", a to bijaše vlč. Alojzije Stepinac.<sup>9</sup>

**Zagreb - Krašić:** četvrtak, 11. veljače. Rano ujutro tijelo Pokojnikovo dovezeno je s obdukcije iz Zagreba u Krašić i izloženo u crkvi. Vjernici su cio dan dolazili i molili se za Kardinala i preporučivali Kardinalu mučeniku. Neki pogledaju mrtvo tijelo, neki na već iskopan grob koji se oblaže ciglom koju donose dječaci u crkvu. Upravo ovdje pred oltarom blaženi je Stepinac osam godina, dva mjeseca i pet dana svako jutro, osim jučer ujutro, pohađao ovu crkvu, u njoj slavio Euharistijsku žrtvu, molio i klečao.

Toga popodneva dođe novi predsjednik Komisije za vjerska pitanja S. Iveković razgovarati s Koadjutorom o njegovoj zamjerci što su vlasti odlučile da Pokojnikov pokop bude u Krašiću.

**Zagreb,** petak, 12. veljače, nadbiskup Šeper u 10.00 sati održava konzistorijalnu sjednicu na kojoj

upoznaje članove da je Sveta Stolica još 24. ožujka 1958. providjela da u trenutku prazne katedre, Koadjutor kao apostolski upravitelj preuzme upravu Zagrebačke nadbiskupije.<sup>10</sup> U 12.30 opet na vrata jučerašnji Iveković čestitati Nadbiskupu imenovanje donoseći neslućenu vijest: vlasti u Zagrebu, tj. u Beogradu, predomisliše se - Stepinčevo se tijelo može pokopati u Zagrebu i prepušta se organizacija sprovoda Nadbiskupu. Dok Šeper začuđeno gleda predsjednika komisije pred sobom, u sebi govori: *Lojzek, ovo je tvoje prvo čudo!*<sup>11</sup> U Zagrebu se poduzelo da se umjetnički snimi posmrtna maska Stepinčeva lica, svečana i veličanstvena, što je učinila kiparica Mila Wood u Krašiću. Tijelo je Stepinčevo podvečer prevezeno u zagrebačku katedralu, koja je bila otvorena cijelu noć za molitve vjernika.

**Beč.** Toga dana popodne još jedna radosna: javiše iz Beča da na sprovod dolazi kard. Franz König (1905.-2004.), školski kolega Stepinčev iz Rima. Prenočit će u Grazu i u subotu poraniti u Zagreb.

**Zagreb.** U subotu, 13. veljače sprovod u katedrali: 16 biskupa, oko 500 svećenika, 180 bogoslova, 430 sjemeništara i naroda koliko je moglo stati u katedralu, i pred katedralom po kiši. U 9.30 zatvoren je Pokojnikov lijes.

**Novi Marof.** U 10.00 sati bolna vijest: prometna nesreća kod N. Marofa, bečki kardinal i njegov tajnik teško ranjeni, prevezeni u varaždinsku bolnicu, a vozač na mjestu mrtav.

**Obrede** predvodi Koadjutor. U svome nekrologu život svoga školskoga kolege, predšasnika na zagrebačkoj katedri, administrator Šeper prikazuje u tri faze: pripremna na svećeništvo do 1930., druga je ona djelatna, ponajviše dobrotvorna i mirotvorna, do 1946., a treća je faza puna dozrijevanja u patnji i predanju Bogu do smrti.

**Zaključak.** Zahvalni smo Bogu koji je krjepostima vjere, nade i ljubavi oblikovao Miljenika po srcu svome, koji se uvijek čiste savjesti zauzimao za proslavu Imena Isusova, za dobro Crkve i svoga naroda. Zato nam i može pomoći da izađemo iz tolikih lutanja i krivih koraka na pravi put Božji.

<sup>8</sup> "La morte del Cardinale Stepinac Arcivescovo di Zagabria", u: *L'Osservatore Romano*, 12. II. 1960., str. 1; *Positio super martyrio*, vol. III., 2, str. 1432; "La notizia che ci hai trasmesso, che cioè il Cardinale Stepinac è morto, ci ha riempito l'animo di dolore. Per il zelantissimo e devotissimo pastore, benemerito di tutta la Chiesa, per il membro esemplare del Collegio cardinalizio, che abbiamo ammirato molto quando eravamo là di passaggio, preghiamo per l'approdo al porto della vita eterna, dopo la sofferenza e il lavoro. A te e al clero e ai fedeli della carissima Arcidiocesi come paterna consolazione impartiamo con particolare benevolenza la benedizione apostolica. - Giovanni XXIII Papa."

<sup>9</sup> C. Tomić, "Ivan XXIII. Dobri i Alojzije Stepinac, Mučenik", u: *Blaženi Alojzije Stepinac*, 2/2000., str. 51: <http://stepinac.zg-nadbiskupija.hr/UserDocsImages/Glasnik%20bl%20A.%20Stepinca/1994-2000/2000-broj%202.pdf>

<sup>10</sup> Đ. Puček i V. Stanković, prir., *ŠEPER. Građa za životopis*, I., Zagreb, 1982., str. 130.

<sup>11</sup> Usp. A. Benigar, *nav. dj.*, str. 850.



## BLAŽENI STEPINAC - PRIMJER I POMOĆ

Varaždinska je biskupija odvojena od Zagrebačke nadbiskupije 1997. godine. Danas, prema Papinskom godišnjaku 2019., ima 370.000 stanovnika, od toga 344.000 katolika u 105 župa sa 128 biskupijskih svećenika, 27 svećenika redovnika, 95 redovnica. Prošle godine, na svetkovinu Krista Kralja, bila je smjena biskupâ. U skladu s kanonskom dobi umirovljen je msgr. Josip Mrzljak, a na njegovo je mjesto papa Franjo postavio msgr. Božu Radoša, rektora Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima, iz Đakovačko-osječke nadbiskupije. Katedrala u Varaždinu posvećena je Velikoj Gospi. Zaštitnik je Varaždinske biskupije sv. Marko Križevčanin, a suzaštitnik blaženi Alojzije Ste-

pinac, pastir i mučenik. Za ovogodišnje Stepinčevo biskup je Radoš pozvao biskupa Ratka iz Mostara da 10. veljače u 18.00 sati predvodi svečano Misno slavlje u slavu Presvetoga Trojstva, u čast blaženoga Suzaštitnika. Uz biskupa domaćina, koji je u početku pozdravio sve nazočne i svima zaželio moćan zagovor blaženoga Alojzija, u koncelebraciji je sudjelovalo više od 70 svećenika. Sutradan, u utorak, našla su se zajedno sva trojica biskupa: Radoš, Mrzljak i Perić u Svećeničkom domu za doručkom. Biskup je Ratko zahvalio biskupu Boži na njegovu pozivu i zaželio mu uspješno biskupsko služenje u Varaždinskoj biskupiji pod zaštitom blaženoga mučenika Alojzija.

### Donosimo propovijed biskupa Perića:

#### Braćo i sestre!

Prvu javnu obranu Stepinčeve osobe i djela pred živim javnim tužiteljima i komunističkim ofenzivama iznosio je nadbiskup Franjo Kuharić na Kardinalovu grobu na obljetnicu njegove smrti, počevši od 1971. Bila su to ne samo hrabra nego i prvoklasna svjedočanstva crkvenoga uglednika koji je Stepinca osobno poznao; bila je to prva javna Positio super virtutibus et super martyrio - Predstavka o krjepostima i mučeništvu. Mi ćemo se ovdje podsjetiti na neke Nadbiskupove iskaze iz onih vremena.

**1. - Ozbiljnost.** Vrlo ozbiljnim Stepinca su doživljavali njegovi sjemeništari i bogoslovi, na pr. sam Franjo Kuharić kojega je on 1945. za svećenika zaređio i koji mu je 1970. postao drugi nasljednik na zagrebačkoj nadbiskupskoj katedri. "Doživljavali bismo ga veoma ozbiljnog! Često veoma zamišljenog! Ta njegova ozbiljnost i zamišljenost odražavale su njegov unutarnji život i njegovu unutarnju brigu i tjeskobu koja je u izuzetnim časovima povijesti na poseban način ispunjavala njegovu dušu i njegovo srce, njegovu savjest". - Ozbiljan je osnovni pojam koji ne treba druge bliže riječi kojom bi se bolje protumačilo značenje. Čak ni izričaji: siguran, pouzdan, vrijedan ne obuhvaćaju sve ono što nosi izraz ozbiljan. Ozbiljan možda bolje razumiješ kada se kaže neozbiljan: na pr. taj je kandidat neozbiljan za svećenika, za biskupa, za predsjednika! Stepinac je ozbiljan

i odgovoran i u radnji i u patnji, i kao koadjutor i kao ordinarij, i kao zatvorenik i kao zatočenik!

**2. - Sin majke Barbare, majke Crkve, majke Božje.** Blaženik je bio čovjek Crkve. Nije u župnom uredu pisao ekleziološke članke, nego je u župnoj crkvi klečao pred svetohraništem i doživljavao Crkvu u svemu njezinu rasponu od Isusova rođenja do silaska Duha Svetoga, od prve Pedesetnice do krajeva svijeta. Nadbiskup Kuharić 1976. ovako sažima njegov sinovski odnos: "Crkva mu se objavila već po ljubavi i pobožnosti majke Barbare koja ga je odgajala dubokom vjedom kakvu su imale tolike hrvatske majke kroz cijelu našu kršćansku povijest. Po svojoj vjerničkoj obitelji bio je utkan u život svoje župe i kroz župu povezan s cijelom Crkvom. I kao što je od djetinjstva naučio ljubiti svoju rođenu majku, tako je od djetinjstva naučio ljubiti i Majku Crkvu", i otkrivati "prisutnost Majke Božje u njezinu djevičansko-materinskom misteriju". Stepinac je rekao: "Što više živim i gledam sudbinu Crkve, to mi je draža! O, velika si Crkvo Božja!" Oni koji proučavaju Stepinca, i za života i nakon njegove smrti, mogli bi slično reći: Što više živimo i gledamo blaženoga mučenika Stepinca, to nam je sve jasniji, bliži draži. O, velik si, mučenice Božji!

- Doživljavao je Crkvu u ljubavi i dobrim djelima njezinih vjernika, u patnji i progonstvu njezinih mučenika, u grijehenju i kajanju njezinih sinova i kćeriju. Doživljavao ju je kao sredstvo i

oruđe jedinstva s Bogom i jedinstva ljudi među sobno. Krist je, uzašavši na nebo, Crkvu ostavio kao vjesnicu Božje riječi i djeliteljicu Božjih otajstva potrebnih za spasenje.

**3. - Stepinac nije zlikovac!** Nadbiskup Kuharić o 15. obljetnici Stepinčeve smrti - 1975. godine - potresao je zagrebačku katedralu svojom savješću: "Ovom prigodom smatram obvezom svoje savjesti javno izjaviti i izraziti svoje duboko žaljenje što se još uvijek, trideset godina nakon rata, nadbiskupa Stepinca u javnosti oslovljuje 'zloglasnim nadbiskupom' i 'zločincem'. Bilo je to na televiziji prošle godine 3. kolovoza u 9 i četvrt navečer na drugom programu. Komentator je išao čak tako daleko da ga je proglasio odgovornim za ratna puštošenja u našoj zemlji. Događa se to još uvijek u tisku, u školama. Događa se čak i ovdje u katedrali na njegovu grobu. Očevici su mi to saopćili da se neki vodič turistâ tako zaboravio, pa i na kardinalovu grobu govori uvrede. - Mi takve postupke smatramo teškom uvredom istine i osobe. To nanosi štetu ljudskim odnosima. Svaki se vjernik naše Crkve osjeća time ranjen u duši i duboko uznemiren. Neka prava ne umiru ni s mrtvima".

I kao što lažnom kampanjom Stepinac bi osuđen i ubrojen u zločince poput svoga Učitelja, Otkupitelja i Spasitelja čovječanstva, tako se klevete ponavljahu od prigode do prigode, iz godine u godinu. Sve što nije zaslužio, oni su mu prišili:

- Zalagao se za oslobađanje i spašavanje na tisuće Židova - stoga ne prestaj, varava propagando, dokazivati lažnim emisijama, snimanjem krivih filmotvorina da je zlikovac, ostat će barem koja od tisuće lažotinja!

- Zauzimao se za spašavanje tisuća kozaračke i druge srpske djece za vrijeme rata - stoga skandirajte: "zloglasni nadbiskup"!

- Podigao je svaki put glas protiv javne nepravde i zla u društvu i državi u 4 ratne godine, u svemu 354 puta - stoga ponavljajte "zločinac", jer bolje se ta prihvaća u ovom opaku i grješnu naraštaju!

- Borio se da dušmanske duše ne odcijepe Crkvu u hrvatskom narodu od njezine vidljive Glave, Stolice sv. Petra u Rimu - eto još jednom zločinca!

- U svaka doba, i 1935. i 1945. i 1955. isticao je izvorno pravo hrvatskoga naroda da ima svoj vlastiti državni krov nad glavom - to je tek zločin na zločinima!

**4. - Na tom čovjeku nema krivice.** Nadbiskup Kuharić u katedrali 1971. za Stepinca ustvrđi: "U razgovoru s njim doživljavali smo kako sveto ime Bog zvoni u njegovim ustima tako živo, stvarno,

uvjerljivo, osobno. Kao da svaki put pjeva sa psalmistom: 'Velik je Gospodin i svake slave dostojan, nedokučiva je veličina njegova' (Ps 145/144/-3).' [...] Zato mu je prolazio dušom užas kad je čuo da je Bog uvrijeđen, ponižen, zanižan; zato mu je duša strepila za vjeru u Boga; za vjeru malenih, za vjeru mladih, za vjeru u hrvatskom narodu. [...] Prožet Bogom osjećao se slobodnim pred svakim čovjekom koji je imao moć u ruci, ali u službi svakog čovjeka kojemu je trebala zaštita, pomoć, obrana. [...] Kada bude povijest mirno proučila sve dokumente i sva djela, morat će priznati da na tom čovjeku ne nalazi krivice (Lk 23,14)". Stepinčeva se povijest proučila kao malo koje osobe u modernim vremenima: i s komunističke, i sa srpsko-pravoslavne, i s hrvatske, i sa svjetske razine, a osobito sa svetostoličke. A Blaženik sam ima barem 35 životopisa na raznim jezicima svijeta, na tisuće ozbiljnih dokumentiranih članaka, i službenu Poziciju Svete Stolice od 5.919 stranica. Od Beatifikacije do danas svake godine, u prosjeku, Postulatura izdaje po jednu knjigu o njemu, i Glasnik. - Posjećeni su svi referentni arhivi, pregledane sve relevantne biblioteke, konzultirani sve biografije u vezi sa životom i djelovanjem nadbiskupa Stepinca. Dobro, nisu se mogli proučiti svi zdravstveni kartoni i bilježnice iz Lepoglave i sva izvješća o obdukciji s Instituta za sudsku medicinu na Šalati i razni Udbini elaborati, jer su na vrijeme nestali, možda u Domu zdravlja u Šarengradskoj? A i zašto bi komunisti ostavljali svoje falsificirane dokumente da im se s površine otkrivaju trovanja i podmetanja? Kao da im je nevino osuđeni stalno i govorom i tvorom poručivao: Vi o meni sve same i svakovrsne klevete i laži, a ja ću o vama samo istinu. i svu istinu!

**5. - Sud povijesti i sud vječnosti.** Postoje samo dva suda: ljudski i Božji. Ljudski je često prevarljiv, a Božji je uvijek neprevarljiv. Ali i ljudski može biti pouzdan kada se zasniva na istini i pravdi. Kard. Kuharić svjedoči i poručuje: "Stoga s pravom očekujemo od svih koji studiraju povijest i donose povijesne sudove da se osoba kardinala Stepinca i njegov život tretiraju znanstveno, tj. mirno i pošteno. [...] To je zahtjev univerzalnog načela istine i pravednosti i taj se zahtjev temelji na objektivnom dostojanstvu svakog čovjeka. Mora nas zanimati samo istina, i mi se te istine ne bojimo niti je se možemo odreći. - Međutim, rekli smo jučer i ponavljamo danas, Bog je konačni sudac svake savjesti, svih ljudskih sudova i

cijele povijesti. [...] i za nas vjernike to je posljednje prizivno sudište na kojem će svaki život biti ocijenjen savršenom pravednošću".

- Riječi izgovorene 1972. na Stepinčevo, prije 48 godina, kao da su izrečene jutros. Mi se istine o Stepincu ne bojimo, niti je se možemo odreći! Nema sjajnijega sudišta ni u odnosu na narodni i na međunarodni sud od sjaja povijesne istine jasne ko podnevno sunce! Splendor veritatis! Pa čak, ako nas ljudska povijest demantira, prizivamo Boga. A Bog je već izrekao svoj sud na usta sv. Ivana Pavla II. dana 3. listopada 1998. u Mariji Bistrici u dvije riječi: Blaženik Mučenik! I jedna je od te dvije riječi dostatna da istina punim sjajem sijevne. I zar ima veličanstvenijega suda od toga Papina binoma za beatifikaciju? I ima li većega dokaza od dogođena čuda za koje su svi članovi i Liječničke konzulte i Teološkoga povjerenstva jednodušno glasovali prije sedam godina u vidu kanonizacije? A toliki su ljudski sudovi nasumce izrečeni, bez studija povijesti, i prije beatifikacije i oni nakon beatifikacije, podložni Božjemu sudu.

Ispunjen program. Završit ćemo nagovorom kardinala Kuharića koji navodi Stepinčevu najavu svoga biskupskoga programa, od 3. lipnja

1934.: "Moja je nakana i cilj čist! Slijediti nauku križa, te bez ikakva straha braniti katoličku istinu! Pravednost prema onoj - dilexi iustitiam et odi iniquitatem - to je moje načelo. Ogavnost prema svakoj nepravdi, bila je duboko uvijek usadjena u mojoj duši, kao što i ljubav prema pravdi. Pa kao što sam za dobro svoga naroda spreman dati sve, tako sam spreman na sve i za Crkvu Katoličku, koja me od najranije mladosti učila dati svakome što je njegovo i ljubiti ljude istinskom ljubavlju" (Kat. List, br. 23/1934., str. 286)".

- Program istine u nepristranosti u pravdi i u odvratnosti prema nepravdi. U znaku Kristova križa. Bez ikakva straha. Spreman dati sve za dobro svoga hrvatskog naroda. Spreman dati sve za Katoličku Crkvu. Pravda u svemu, ljubav iznad svega. Tako je nastupno i nadahnuto izgovorio prije 85 godina, zato je mogao sklopiti oči u milosti Božjoj: Consummatum est. Sve je svršeno, izvršeno! A Bog ne dopušta da ovakav njegov pouzdanik bude postuđen ni u ovom svjetskom naraštaju ni u vjekovječne vjekove.

Blaženi Alojzije, Tvoj nam je život primjer, Tvoj nam je zagovor pomoć, a Tvoja zaslužena nagrada proslava je Božje milosti. Amen.

## STEPINAC U SUSTAVIMA TRIJU TOTALITARIZAMA

**Varaždin, 10. veljače 2020.** - Čovjeka i njegovo djelo životne okolnosti iznesu na vidjelo. Ljudi utječu na okolnosti, a i okolnosti djeluju na čovjekovo psiho-fizičko odrastanje. Da se Alojzije Stepinac opredijelio za cistercitsko zvanje u Stični i poživio kao monah 26 godina, vjerojatno nitko ne bi za njega ni čuo. A ovako kao nadbiskup, zagrebački, postavljen od Svete Stolice u vrtlog triju neljudskih režima koji su od svoje nacije stvarali apoteozu na povijesnoj pozornici samodostatnih veličina:

*prvo*, predratnoga jugoslavenskog *srbizma* dinastije Karađorđevića 7 godina (1934.-1941.),

*drugo*, ratnoga hrvatskoga Pavelićeva *ustaštva* na krilima talijanskoga Mussolinijeva fašizma 2 godine (1941.-1943.) i istodobno njemačkoga Hitlerova nacizma 4 godine (1941.-1945.) i

*treće*, Brozova komunističkoga partizanskog *jugoslavizma* 15 godina (1945.-1960).

Zajedničke karakteristike tih bezbožnih pa stoga i protuljudskih sustava, koji su se na povijesnom podiju osobnog apsolutizma uzoholili i

nazvali vlastitim imenima: fašizam od 1922. do 1943., nacizam od 1933. do 1945., komunizam od 1945. do 1980./90. bile su u tome da je svu zakonodavnu, upravnu i sudsku vlast neograničeno ili odriješene ruku - *absolutus* - vršio samo jedan Kralj, Duce, Führer, Poglavnik, Maršal ili jedan državni organ - Partija, bez opozicije i učinkovita parlamenta.

Francuski kralj Louis XIII. (r. 1601., kralj: 1610.-1643.) smislio je tročlani pojam apsolutizma: *une loi - una lex/jedan zakon; un roi - unus rex/jedan vladar; une foi - una fides/jedna vjera*. Taj se apsolutizam tijekom vremena mijenjao u demokraciju bilo evolucijom bilo revolucijom. Ali ni danas nije svuda promijenjeno.

**Blaženi Alojzije Stepinac**, probijajući se kroz apokaliptičko vrijeme predrača, rata i poraća sučelio se sa svim tim apsolutizmima. Promijenio je tri svjedočke katedre: 12 godina u Zagrebu (1934.-1946.), malo manje od 5 godina zatvora u Lepoglavi (1946.-1951.) i malo više od 8 godina zatočeništva u Krašiću (1951.-1960.). Svima tota-

litarnim režimima cilj je bio totalno podvrgnuti Katoličku Crkvu svojoj despociji i aroganciji. Ali je onaj s komunizmom možda bio najdramatičniji, počelo s lukavstvom, završilo s divljaštvom! Imao je Blaženik pred sobom i držao se kanonskih načela u postupanju prema državnim glavarima, ali svaki put takav je postupak zahtijevao *hic et nunc* primjer ljudske i vjerničke razboritosti, potrebnu mjeru pravednosti i čin jakosti. Na mucu se gledaju junaci!

## 1. STEPINAC I KRALJ ALEKSANDAR

**Beograd, srpanj 1934.** Nakon što je vlč. Stepinac imenovan zagrebačkim nadbiskupom koadjutorom 28. svibnja, zaređen za biskupa 24. lipnja, već početkom srpnja 1934. po zakonskom propisu iz konkordata Austro-ugarske monarhije za zemlje bivše austro-ugarske vlasti, a taj je konkordat naslijedio kralj, Stepinac je pošao u Beograd položiti prisegu kralju Aleksandru, koji ga je primio u audijenciju 20-ak minuta:

*Koadjutor:* "Rekao sam Kralju, da ja nisam političar niti ću dopustiti svome svećenstvu baviti se strančarskom politikom, ali s druge strane tražiti ću potpuno poštivanje katoličkih prava". Ne samo katoličkih, nego i ljudskih prava i hrvatskih sloboda: "Upozorio sam Kralja, da se ne izaziva Hrvate na kojekakve nedolične načine pače i zabranom samoga imena hrvatskoga, što sam ja sam osobno doživio", navodeći još poneki drastičan primjer. "Kralj je bio očito zbunjen" [...]. "Ja ne mogu zatajiti ono što me je majka rodila, t.j. da sam Hrvat!" Bio je to snažan glas pravednika iz Zagreba, glas razborita i odlučna nadbiskupa pred apsolutističkim vladarom koji već 15 godina samo mijenja "dlake stare, ali čudi nikadare" svoga apsolutizma.

*Kralj:* "Pa to se samo po sebi razumije, niti je to moja intencija". Nije to bila njegova nakana ni u vrijeme 15-prosinačkih žrtava 1918. u Zagrebu, ni *Vidovanskog ustava* 1921., ni u peterostruku atentatu u beogradskoj skupštini 1928., ni u proglasu 6.-siječanjske diktature 1929., kada se sve samim zločinima željelo što prije i što učinkoviti-je riješiti hrvatsko pitanje te hrvatsko pleme i slovensko pleme "prisajediniti" srpskomu plemenu/narodu, ali nikako ih se nije uspjelo integrirati.

*Koadjutor* se potužio Kralju i zbog "Hrvatske Straže", koju državne vlasti stalno plijene, kao i zbog nasilja kod "radničkih izbora". "Ako se bude nastavilo ovako, možemo očekivati komunističku agitaciju i razmah. Jedino Katolička Crkva dospela je komunizmu", s čime se Kralj složio i rekao:

*Kralj:* "Meni je veoma drago, da ste ovako otvoreni i iskreni, izvolite se uvijek obratiti na mene kadgod budete što god trebali".<sup>1</sup>

Kralju kao da je imponirao mladi i hrabri Nadbiskup, koji se nije nimalo promijenio od travnja te 1934. godine kada je kralj bio postavio veto na Stepinčev izbor za koadjutora. Nije bilo više njihova susreta. Na kralja je u listopadu izvršen atentat u Marseilleu u Francuskoj. Tijelo mu je vraćeno u Beograd da bude pokopano na Oplencu, 76 km južno od Beograda. U sprovednim je obredima sudjelovao i sam Nadbiskup. Evo kakva se atmosfera osjećala:

**Beograd, 17. X. 1934.** kada su u Beograd doputovali crkveni predstavnici Stepinac iz Zagreba, Rožman iz Ljubljane, Njaradi iz Križevaca i Akšamović iz Đakova, Nadbiskup bilježi: "Nuncij mi je već prije javio, da ćemo moći prisustvovati pomenu u pravoslavnoj crkvi po dozvoli Svete Stolice, ali s druge strane opet nećemo moći jer je crkva vrlo malena, a imade mnogo članova vladarskih kuća iz inozemstva. Meni je bilo i draže da ne idem u pravoslavnu crkvu, jer bi naši vjernici to zlo uzeli, pogotovo kad su me sa više strana upozorili neka ne idem u Beograd jer će me ubiti".<sup>2</sup> Trebalo je i tu odabrati razumnu odluku između vatikanske dozvole, srpske ogorčenosti i narodnih upozorenja da bi i sam mogao izgubiti glavu. Nije ga nitko ubio, a jest on pokazao hrabru ekumensku gestu i pastoralnu razboritost.

## Stepinac i patrijarh Varnava

**Beograd, 19. X. 1934.** Tom prigodom Nadbiskup je koadjutor prihvatio poziv posjetiti patrijarha Varnavu Rosića u njegovoj rezidenciji. Obratio mu se s tri točke:

*Koadjutor:* "1. možemo li mi katolici, ako vlada pokuša ukinuti vjeronauk i kratiti se imenovati katehete, računati na potporu pravoslavne crkve, jer su posrijedi zajednički interesi? Mi se, dodao sam odmah, katolici, borbe ne bojimo, ali zašto ne bismo zajednički oduprli se zlu."

<sup>1</sup> *Dnevnik nadbiskupa Stepinca*, svezak I., početkom srpnja 1934., audijencija kod kralja Aleksandra Karađorđevića u Beogradu. Arhiv Postulature.

<sup>2</sup> *Dnevnik nadbiskupa Stepinca*, svezak I., pod nadnevkom 17. X. 1934. Arhiv Postulature.

*Patrijarh*: "Svakako, možete računati na našu suradnju".

*Koadjutor*: "2. Možemo li računati na vašu suradnju u pitanju dotacije klera, jer naše svećenstvo mnogo radi za državu a slabo ili ništa dobiva za to?"

*Patrijarh*: "Svakako". I tu Nadbiskup dodaje: "Tu mi se potužio da njegovi sveštenici već 4 mjeseca ne primaju plate."

U daljnjem razgovoru bilo je riječi o boljševizmu i masoneriji i zajedničkim naporima protiv tih sustava, neprijatelja kršćanstva.

*Koadjutor*: "Vaša Svetosti", rekoh mu napokon, "za mene nije mala žrtva, da sam ja danas došao ovamo, jer, ako moji vjernici u Zagrebu doznadu, svi će me osuđivati što sam išao do vas koji ste izdali onu poslanicu protiv katoličke crkve (koja je silno ogorčila katolike Hrvate). Ali meni nije drugo pred očima nego veliki ideali kršćanstva i malo mi je stalo što će o meni govoriti, samo Vas molim da ne biste ubuduće slično što poduzeli. Ja ću naložiti katoličkoj štampi da se čuva ispada protiv pravoslavne crkve, ali molim da se i s Vaše strane isto učini, pa se čuvamo polemike, a drugo što imamo rješavajmo sporazumno usmenim putem".

*Patrijarh* je Varnava, za bolje razumijevanje, u toj spomenutoj Poslanici 1932. god. bio napisao: "Rimokatolička crkva i vera su parazitstvo koje je bilo i ostaje najvećom nesrećom u istoriji hrišćanstva".<sup>3</sup> Dakle ne hereze i shizme istočne i zapadne, nego "parazitska" Rimokatolička Crkva.

*Koadjutor* komentira: "Patrijarhu sigurno nije bilo ugodno što sam mu spomenuo glede 'Poslanice', ali sam morao to učiniti. Uostalom dobio sam dojam da on nije tu Poslanicu napisao sâm, nego ruski mitropolit Antonije<sup>4</sup> koji je, po pričanju biskupa Njaradija, 'diabolus rotae' [osporavatelj na sudu] i podstrekava mržnju na katolike".<sup>5</sup>

*Patrijarh Varnava* nije, na žalost, uvažio Stepinčevu kršćansku molbu triput ponovljenu, nego je 1937., u vrijeme konkordatske krize, još žešćim rječnikom udario na Katoličku Crkvu. O Novoj 1937. godini, 13. siječnja, Patrijarh u svojoj Poslanici piše: "Iz sasvim nepoznatih razloga i ni-

kom nedokučivih uzroka oni su [srpski političari] napravili ugovor sa crnim poglavarom crne internacionale. Tim ugovorom oni hoće da dovedu do trijumfa toga poglavara na Balkanu, za kojim on teži hiljadu godina. Protiv toga crnog poglavara i njegove jezuitske vojske borili su se najpre vizantijski patrijarsi i carevi. Kad je njihovo oružje malaksalo, borbu su prihvatili naši slavni Nemanjići na čelu sa Sv. Savom. Kad je srpsko carstvo palo i na Kosovu i sami Turci su se borili protiv latinske najezde na Balkan. I blagodareći Turcima, ta najezda je ustuknuta. [...] Neka je čast [tadašnjim] Turcima, i neka je sram [sadašnjim] takvim pravoslavicima i takvim Srbima!"<sup>6</sup>

Nikada se prije nije čuo tako nedostojan rječnik veličanja Turaka i osude srpskih pravoslavaca zbog Papina zalaganja za prava Katoličke Crkve na ovim južnoslavenskim prostorima.

## 2. NADBISKUP I POGLAVNIK

Preskočimo Banovinu Hrvatsku, od kolovoza 1939. do ožujka 1941. koja je trebala biti beogradski odgovor na hrvatske zahtjeve za samostalnošću i slobodom. Bila je to sloboda na kapaljke. Jer kada jedan povijesni narod nema svoga državnoga krova nad glavom, onda je on apolid, beskućnik ili okupiran. A onaj tko ti ne dopušta imati državu, to je pravi okupator.

Od Stepinčevih 11 posjeta i 21 dopisa, na koje Pavelić nije nijednom uzvratilo, navodimo samo dva među značajnijima:

**Ukinuti zakonodavstvo: 16. VI. 1941.** nadbiskup Stepinac dopisom moli dr. Milovana Žanića, predsjednika Zakonodavnog povjerenstva pri Poglavniku, da državna vlast u donošenju zakona poštuje katoličku tradiciju i dopusti "možebitne primjedbe i sugestije" Crkve o vjeri i ćudoređu, ili na primjer "Zakon o vjerskim prijelazima", prije negoli te odredbe budu objavljene.<sup>7</sup> Čak Stepinac ne traži da se primjedbe Duhovnoga stola uvaži, nego neka se samo pročitaju i znaju!

- Stepincu ne samo da nije odgovoreno, nego je Pavelić ukinuo Zakonodavno povjerenstvo go-

<sup>3</sup> N. ŽUTIĆ, *Kraljevina Jugoslavija i Vatikan: Odnos jugoslovenske države i rimske Crkve 1918-1935*, Beograd, 1994., str. 391-392. Izvorno: *Glasnik SPC*, broj 9, od 14. maja 1932.

<sup>4</sup> Antonije Hrapovicki (1863.-1936.), ruski mitropolit u emigraciji, u Kraljevini SHS od 1921. Preminuo u Srijemskim Karlovcima. Godine 1929., kada je u državi bilo oko 3.000 pravoslavnih svećenika, bilo ih je samo ruskih 214.

<sup>5</sup> *Dnevnik nadbiskupa Stepinca*, svezak I., 19. listopada 1934.

<sup>6</sup> <https://www.espreso.rs/vesti/drustvo/215465/ovaj-patrijarh-je-srbe-upozo...> (pristupljeno: 4. II. 2019.).

<sup>7</sup> *ISTI*, str. 149-151.

voreći dr. Žaniću: "Pa kako ću ja vladati ako ćeš mi ti vezati ruke zakonima".<sup>8</sup> Zakon i znači ne imati odriješene bezakoničke i tiranske ruke! To se zove totalitarizam.

**Pad države: početak svibnja 1945.** Stepinac se 1956. sjeća posljednjega susreta s Pavelićem pred njegov bijeg iz zemlje: "Ali kad je sve išlo kraju 1945. g., pozove me Pavelić. Vidio sam na njemu zabrinutost i on će *in medias res*:

*Pavelić:* 'Znadete, da je tradicija, da su zagrebački biskupi vršili bansku čast u časovima, kad je izbila kakva neprilika. ... I sada mi se kanimo na vrijeme povući, pa smatram, da biste Vi preuzeli i civilnu vlast u Hrvatskoj u svoje ruke...'

*Stepinac:* 'Poglavniče - velim mu - to je velika stvar i ja moram o tome dobro promisliti.' No, u duši imao sam gotov odgovor: Ne! Pristati na to značilo bi za nekoliko dana izgubiti život. I to bi bilo razumljivo. Naslijedio si Pavelića, znači: i prije si bio s njim - odgovoran si za sve... i vješala! Nije moj odgovor 'ne' bio zato, da bih se bojao smrti. Daleko od toga. Ali radi ovakve stvari - kada je već sve jasno bezizgledno, ići u smrt, a ostaviti dijecezu, kler, narod - činilo mi se nerazborito. I onda komu će predati vlast?''<sup>9</sup>

- Time je Nadbiskup protumačio da nije njegova ni građanska ni crkvena dužnost preuzeti vlast, a Pavelić je pokazao kako mu je vlastiti apsolutizam bio prava životna omča oko vrata.

Stepinac je dostojanstveno očuvao sve ljudske norme, a pogotovo kršćanske vrline u ophođenju s Poglavnikom pokazujući mu kako bi i on trebao biti kulturan prema drugima. Stepinac je pokazao kako je velikodušan prema malenima, a dostojanstven prema silnicima ovoga svijeta. Pavelić, međutim, kao da iz 4-godišnjega komuniciranja s Nadbiskupom nije ništa naučio, pogotovo nije ništa držao do ustaljena crkvenog stila i postupka. Nije se ni potrudio iz stadija neukroćene osvete (17. srpnja 1929. osuđen je u odsutnosti na smrt) prijeći u pošteno čovjekoljublje. Kako se osvetom i mržnjom jednu državu može stvarati i njome ravnati?

Kao što je Pavelić po mraku ušao u Hrvatsku 1941., tako je po mraku iz nje i pobjegao 1945. *Sic transit gloria mundi*.

### 3. STEPINAC I BROZ

**Poslanica Odbora HBK: 24. III. 1945.** Osvoživši vlast u Hrvatskoj 8. svibnja 1945., komunisti nisu zaboravili Poslanicu od 24. ožujka 1945., koju je sastavio i potpisao peteročlani Odbor ratne HBK. I tražili su trenutak da udare na Stepinca. Stepinac to prikazuje ovim riječima: "Izdali smo deklaraciju, što je bilo sasvim na mjestu, da i mi izrazimo volju i pravo hrvatskog naroda. Potpisnici svi izmakli, a ostao sam sâm, da i za to odgovaram. Šarić je pošao vani. Garić isto tako - i brzo umro. Akšamović je zauzeo svoj stav. Šimraka zatvorili i slomili, a ti nadbiskupe plati za sve! Hvala Bogu!"<sup>10</sup>

Upravo u ovakvim dramatičnim okolnostima vide se karakteri ljudi: Ivan Šarić, vrhbosanski nadbiskup (1922.-1960.), iz Sarajeva preko Zagreba "povukao" se u Austriju pa u Švicarsku i konačno u Španjolsku, gdje je umro iste godine kada i Stepinac. Jozo Garić, banjolučki biskup (1913.-1946.) godine 1945. liječio se u Zagrebu i u vrijeme prevrata "povukao" se u Austriju, gdje je umro 1946. Antun Akšamović, đakovački i srijemski biskup (1920.-1942., apost. adm. do 1951., umirovljenik do 1959., kada je i preminuo), prevrtljivac u političkim stajalištima i puno krivnje prebacivao na Stepinca: "biskupu Akšamaoviću orden - Kardinalu Stepincu - "produženje kazne".<sup>11</sup> Janko Šimrak, križevački vladika (1942.-1948.), u zatvoru ga komunisti slomili i fizički i psihički, preminuo 1948.

**Susret Broz - Stepinac: 4. VI. 1945.** Da je Stepinac osjećao i malo grižnje savjesti, drukčije bi se ponio prigodom sunovrata NDH i uspostave SFRJ. On je smatrao da se crkveno ponašao i prije rata, za vrijeme rata i da će se crkveno ponašati i nakon rata.

Stepinac je bio uhićen 17. svibnja, u 18 dana ispitivan šest puta i 2. lipnja pušten na slobodu.<sup>12</sup> U prikazu OZNA-e o ispitivanjima u pritvoru či-

<sup>8</sup> V. CECELJA, "Moja sjećanja na uzoritoga kardinala Stepinca zagrebačkoga nadbiskupa", u: *Hrvatska revija*, München - Barcelona, 4/1990., str. 690-737, citat str. 728.

<sup>9</sup> J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik*, pod nadnevkom 19. veljače 1956., str. 463. Vidi također str. 297.

<sup>10</sup> J. VRANEKOVIĆ, *Dnevnik*, 19. veljače 1956., str. 464.

<sup>11</sup> M. SRAKIĆ, "Odnos Biskupije đakovačke i srijemske i Zagrebačkog nadbiskupa Alojzija kardinala Stepinca, blaženoga", u: Ž. MAJIĆ, prir., *Ljubav koja ne prestaje*, Mostar, 2019., str. 134-169; citat: 158.

<sup>12</sup> O izvadcima iz ispitivanja pred istražiteljem vidi J. BATELJA, *Blaženi Alojzije Stepinac - svjedok Evanđelja ljubavi*, Zagreb, 2010., I., str. 330-346; izlazak iz pritvora, *Isto*, str. 347 i 350.

tamo: "Istraga protiv Stepinca nije urodila onim rezultatima koji bi ga mogli kompromitirati u ovoj mjeri da bi ga se moglo eliminirati kao izrazitog ustaškog saradnika".<sup>13</sup> Značajno priznanje. Stoga je 4. lipnja omogućen susret između Stepinca i Broza u Zagrebu:

*Nadbiskup* izlaže provjerena načela usmjerena protiv "nacionalne Crkve", o kojima je Tito dan prije razgovarao s predstavnicima katoličkoga klera u Zagrebu. Preporučuje: da bi državu uređili, mudri državnici poštuju religiozne osjećaje državljana i slobodu savjesti. Za katolike je mjerodavna Sveta Stolica.

*Maršal* ističe da Sveta Stolica nije sklona Slavenima.

*Nadbiskup* dokazno opovrgava primjerima svetostoličkoga stajališta prema Dalmaciji, Istri, Međimurju.<sup>14</sup> Ništa nije priznala što je bilo okupirano.

*Maršal* ne bi htio proces nad čovjekom nad kojim ne nalazi nikakve krivice, zato poduzima akciju da ga ukloni iz života ili barem iz svoje države.

**Poslanica: 22. rujna 1945.** Prigodom zasjedanja BK u Zagrebu, biskupi su 22. rujna uputili Titu predstavku, u kojoj na prvome mjestu spominju tragičnu činjenicu, da su kroz četiri godine u toku "narodnooslobodilačkog pokreta" poubijana 243 katolička svećenika, 169 svećenika nalazi se još uvijek po logorima i zatvorima, a nestalo ih je 89. [501] Jedan katolički biskup je još uvijek lišen slobode, a za sudbinu biskupa dr. Josipa Carevića se ne zna.<sup>15</sup> Biskupi navode i brojna druga bezakonja. To je bila prava optužnica protiv partizana.

**Neka ide van: 26. I. 1946.** svećenicima S. Ritigu i B. Milanoviću Tito kaže "da je preko Moscatella uputio zahtjev Svetoj Stolici da makne Stepinca, ali je od njega dobio odgovor da je Sveta Stolica izjavila kako to ne može napraviti bez kanonskoga postupka". I Tito dodaje: "Ako bi se sam Nadbiskup zahvalio, čitav ovaj sudbeni postupak bi bio obustavljen, pa Nadbiskup neka ide kuda hoće, pa i u Rim".<sup>16</sup>

Stepinac se drži Isusova stajališta: Ako sam kriv, dokaži; ako li prav, zašto ću van? Očito je Tito Stepincu bio velika kušnja, ali je i Stepinac bio Titu trn u političkoj savjesti.

**Stepinac - Bakarić: ožujak 1947.** Pet mjeseci nakon osude, Nadbiskupu u Lepoglavu dolazi u službeni posjet Vladimir Bakarić, predsjednik Vlade FNR Hrvatske, koji mu, ne bez pristanka Maršalova, nudi ispisan formular da Tita zamoli za pomilovanje i bit će odmah pušten, može napustiti Hrvatsku.

*Nadbiskup* odlučno odbija i pomilovanje i putovanje u inozemstvo: Ne će amnestiju, hoće reviziju procesa pred nezavisnim sudom!<sup>17</sup> Na to se Komunisti dali na postupno trovanje.

**Stepinac ostaje u domovini: 6. IV. 1951.** Bila su barem četiri susreta Titova s predstavnicima zapadnih medija godine 1950.-1951. Jedan od tih novinara, *Associated Press*-a, A. Singleton, 6. IV. 1951., pita Nadbiskupa u Lepoglavi: "Imate li štogod reći na izvještaje, po kojima je Jugoslavija voljna da Vas pusti na slobodu, ako bi[ste] Vi u zamjenu pristali da napustite zemlju ili uđete u samostan?"

*Nadbiskup*: "Ja ne želim napustiti zemlju, jer se ne osjećam krivim".<sup>18</sup> Razumno i hrabro stajalište, koje je poštovala Sveta Stolica.

Ipak su te iste godine, komunisti popustili i promovirali Stepinca s lepoglavske katedre zatvorenika na krašićku katedru zatočenika. Mislili su da će ga time poniziti i izolirati. Sada mu je Sveta Stolica pokazala svu pozornost i počasti:

**Najava kardinalata: 29. XI. 1952.** dolazi otpravnik poslova msgr. Silvio Oddi u Krašić predajući Stepincu biljet nagovještaja kardinalstva za **12. I. 1953.**

**Prekid odnosa: 17. XII.** Tito prekida diplomatske odnose sa Svetom Stolicom i **22. XII. 1952.** izgoni otpravnika poslova iz države.

**Grimiznik bez grimiza, 12. siječnja 1953.**

Naš blaženi Stepinac jest u vječnom miru, ali nije u mirovini. On radi honorarno, honorirao ga sam Bog svojom nagradom blaženstva i mučeništva. Njegovo zauzimanje kod tolikih moćnika ovoga svijeta nije polučilo toliko željena uspjeha, ali njegov zagovor kod svemogućega Boga već je polučio obilje znamenja, milosti i blagoslova.

Blaženi Alojzije, mučenice, blaženij i vjekuj u Bogu i moli za nas na zemlji!

<sup>13</sup> *ISTI*, str. 345.

<sup>14</sup> J. BATELJA, Nadbiskup Stepinac, III., str. 143-146; *Komunistički progon*, str. 28.

<sup>15</sup> Nadbiskupova predstavka maršalu Titu, br. 107/BK, od 22. rujna 1945.

<sup>16</sup> A. LUKINOVIĆ, "Privatni zapisci mons. Svetozara Ritiga o blaženom Alojziju Stepincu", u: *Kardinal Alojzije Stepinac - svjedok vremena i vizionar za treće tisućljeće*, Zagreb, 2009., str. 159.

<sup>17</sup> TH. DRAGON, *Le dossier du Cardinal Stepinac*, Pariz, 1958., str. 51-52; A. BENIGAR, *nav. dj.*, str. 641.

<sup>18</sup> Objavljeno na hrvatskom: *Glas sv. Antuna*, Buenos Aires, lipanj 1951.; V. NIKOLIĆ, *nav. dj.*, str. 387.

## PEPELNICA, 2020.

**Mostar, 26. veljače 2020.** - Glavne misli iz biskupova nagovora na Čistu srijedu

### Popis pučanstva ukrivo

Biskup se Ratko u svome razmišljanju nad Božjom riječju osvrnuo na postupak kralja Davida prema narodu i na njegov odnos prema Bogu koji ga je pozvao od ovaca za kralja, i koji je bio "po srcu Gospodnjem". U Bibliji se spominju tri javna Davidova grijeha (spominje ih se i više, ali ova su tri onako najistaknutija):

- preljub s Bat-Šebom, suprugom Davidova generala Urije Hetita, obraćenika, protiv Šeste Božje zapovijedi;

- ubojstvo istoga generala po Joabovu maču, protiv Pete Božje zapovijedi i, treći,

- zločinački pothvat Popisa pučanstva koji je poduzeo kralj David, protiv Božje volje, da se može oholiti i hvaliti koliko on ima naroda i vojnika, protiv Prve Božje zapovijedi.

Mi ćemo ovdje samo o ovom trećem grijehu, Popisu pučanstva. David je tim činom želio pokazati koliko on ima naroda i, osobito, koliko može sposobnih ljudi pozvati u rat, od 20. do 60. godine. On ne pokazuje povjerenja u Boga, koji mu dao sve ratne pobjede, nego želi znati s koliko vojnika vičnih ratu i maču raspolaže, te sebi pripisati uspješne bitke i ratove. Taj Popis prikazan je dva puta u Bibliji, s nekim razlikama. Prvi je prikaz u *Drugoj Samuelovoj* 24, a drugi je opis u *Prvoj Ljetopisa* 21. Mi ćemo po ovom drugom prikazu, ne ulazeći u same razlike ili neka prividna proturječja.

**1 Ljet 21,1: Satanov poticaj.** Jednom Davidu nešto pade na pamet da prebroji narod da vidi s koliko može računati vojske pod oružjem u slučaju obrane ili napada. "Tada Satan ustade na Izraela i potače Davida da izbroji Izraelce". Evo Satana, koji se spominje i u Jobovoj knjizi, Satana ili Sotone ili Šejtana, koji čovjeka napastuje na zlo, na grijeh protiv Boga, još iz edenskih vremena, samo tada se predstavio kao "Zmija". Umjesto da odbije Satanovo napastovanje, David pristaje na njegovu sugestiju da zna koliko je njegova naroda "na broju". Iako ga je sestrić Joab, načelnik Glavnoga stožera Oružanih snaga, savjetovao da se to Bogu ne sviđa i da se toga okani, ipak "kraljeva riječ bijaše jača od Joabove".

**1 Ljet 21,4: Nepotpun popis.** I tako Joab, obišavši sav Izrael, "dade Davidu popis naroda:

Izraelaca bijaše milijun i sto tisuća ljudi vičnih maču, a Judejaca četiri stotine i sedamdeset tisuća vičnih maču", bez Levijevaca i Benjaminovaca. A nije to narod Davidov. To je Božji narod, Bog je u njegovoj obrani, Bog daje pobjede narodu, i njegovim knezovima, i njegovu kralju. Ali David se uzoholio, ne samo izjednačio s Bogom nego se izdigao malo iznad Boga, on se vlada kao da je to sve njegov narod, njegovi ratovi, njegove pobjede i kraljevstvo. Zaboravio da je nekoć bio čobanin! On hoće da se vidi kako je on moćan i jak i kako je sve izvojevao svojom mišicom i svojom vještinom. Oholost je na djelu. Joab ova dva posljednja plemena - Levijevce i Benjaminovce - nije htio brojiti jer mu je to bilo mrsko. Bilo je to mrsko i Bogu, što se odmah osjetilo i na narodu.

**1 Ljet 21,8: Grijeh je velika ludost:** Kada je uvidio što je učinio, David je zavapio iz svega srca: *Veoma sam sagriješio što sam to učinio. Ali oprostite krivicu svome sluzi, jer sam vrlo ludo radio.* Iz ovoga slijedi da je svaki grijeh - prvoklasna ludorija! Izvracena pamet! Evo i David to priznaje. Ali David ne ostaje samo na pukoj konstataciji. On je upleten u grijeh iz kojega treba izaći. Izvojevao je sve ratne pobjede, hoće li izvojevati i ovu nad samim sobom, nad grijehom svoje oholosti.

**1 Ljet 21,10-12: Trostruka pokora:** Bog želi pomoći Davidu i šalje mu proroka Gada, iz plemena Gadova, da opomene Davida, koji je pozvan da izabere kaznu/pokoru između tri velike nevolje koje su nad njegovim kraljevstvom: "Biraj sebi ili glad za tri godine, ili da tri mjeseca bježiš pred neprijateljima, i mač tvojih neprijatelja da te stiže, ili da tri dana Jahvin mač i kuga bude na zemlji". Doista teške kazne i pokore, ali neka se kralj iz ove "terne" odluči za jednu.

**1 Ljet 21,13: U Božje ruke.** David je stao razmišljati: *U velikoj sam nevolji!* Ipak odlučuje: radije pasti u ruke Božje, jer je veliko njegovo milosrđe. Bog djeluje preko prirode, preko kiše i suše, i preko raznih epidemija i bolesti, i sve to pripisujemo, u konačnici, volji Božjoj, koliko god nekada i sami ljudi izazvali takve nevolje. Radije tako, u Božje ruke, nego izabrati neprijatelje ljudske da ga progone i stižu, i da mu vojsku desetkuju. Više, dakle, David ima povjerenja u Božju pravdu, koja je prožeta velikim milosrđem, negoli u sve ljudske sudove i amnestije. Izabrao je "tri dana kuge", koja je pomorila sedamdeset tisuća



Izraelaca. Bilo je to strahovito poniženje za Davida, koji se bio uzoholio zbog broja stanovnika i vojnika koje je smatrao svojim vlasništvom. Ali je izabrao pravu stranu i pravu pokoru i oproštenje grijeha. Ali Davidu sve malo čudno:

**1 Ljet 21,17: Davidov grijeh epidemija naroda.** David reče Bogu: "Nisam li ja zapovjedio da se izbroji narod? Ja sam, dakle, onaj koji sam sagriješio i grdno zlo načinio, a što učiniše te ovce". I David moli Boga da samo na njega i na njegovu obitelj dođe kazna, ali kraljev virus već je zahvatio sav Izraelov tor. Ako dobro ima svoj zakon djelovanja na mase, ima isto tako i "grdno zlo". Ne znamo kako to zlo djeluje, ali vidimo da djeluje i da mu se treba oduprijeti.

**Utjecaj grijeha i pokore.** Gospodin nam je Isus rekao da se čuvamo zla, da Boga molimo da daleko drži napasnika od nas, da Satana odlučno odagnamo od vrata svoje duše, da s njime ne ulazimo ni u kakav "dijalog" i pokušaj da ga "obratimo" i "opametimo"! Mi se samo s Božjom pomoću možemo boriti protiv satanskih sila. Jednako i svaki pojedinac, i sav narod i svi svećenici. Kao što je kralj imao onakav utjecaj na narod, i u hvali i u oholi, pa onda i u kazni i u pokori, tako i svaki svećenik i biskup može imati utjecaja na dio povjereni naroda i u kazni i u pokori. Korizma je pred nama i pokažimo u praksi da smo vjernici istinske pokore, zahvalni Božjemu milosrđu.

## GODINA "BOŽJE RIJEČI"

*Predavanje namijenjeno svećenicima Požeške biskupije, 16. ožujka 2020., ali kriza koronavirusa spriječila je biskupov odlazak u Požegu. Biskup msgr. Antun Škvorčević, koji je proglasio Godinu "Božje riječi", prenio je poruke iz predavanja.*

**Na blagdan sv. Jeronima, prošle 2019. godine,** papa Franjo izdao je apostolsko pismo u formi motu proprija - na vlastitu pobudu - *Aperuit illis mentem ut intellegent Scripturas* - "Tada im otvori pamet da razumiju Pisma" (Lk 24,45). Pismom Papa određuje da se Treća nedjelja kroz svaku godinu, redovito u siječnju, slavi kao Nedjelja Božje Riječi te da se Božja riječ proučava, produbljuje i što više proširuje u Božjemu narodu.

Ti možeš reći: zar Božja riječ nije svake nedjelje, svakoga dana? Zašto posebna nedjelja? - Jest. Tako je. Svaka je nedjelja - nedjelja, ali je svake nedjelje i Presveta Euharistija, i svaki dan, pa ipak imamo jedan svečan dan u godini, svetkovinu Tijela i Krvi Kristove, Korosande, Brašančevo u četvrtak po Presvetom Trojstvu. Tu svetkovinu slavimo od 1264. godine (756 g.): klanjanjem, ispovijeđu i Pričešću, procesijom s Presvetim, euharistijskim pjesmama, čitanjem euharistijskih odlomaka četvorice evanđelista i blagoslivljanjem na sve četiri strane svijeta, euharistijskim propovijedima itd.

**Otvaranje pameti.** Dva su se puta učenicima otvorile oči i pameti u susretu s uskrsnim Gospodinom toga uskrsnoga dana. Prvi put onoj dvojici Emausljana za večerom (Lk 24,31), Kleofi i, vjerojatno, Matiji, a drugi put uvečer na Uskrs kada je Isus ušao u "gornju sobu" u Jeruzalemu gdje je bila Posljednja večera i pozdravio Jedanaesticu "Mir vama". Tada im je otvorio pamet da razumiju Pi-

sma (Lk 24,45). Četiri su velike biblijske spoznaje ili božanske istine koje su apostoli tada mogli *intus legere*, unutra ili iznutra čitati, shvatiti:

- *Crucifixio* - Isusovo raspeće koje je izazvalo najstrašniju sablazan među učenicima, a Isus im tumači da im je stalno o tome govorio i da je to plan Očev, a ne slučaj Pilatov ili Tiberijev. I svatko ima svoj križ i vlastito raspeće. U križu je ljubav - smisao života, u ljubavi je križ - smisao života ako ga uspiješ iznutra pročitati - *intus legere*.

- *Resurrectio*. Raspeti i umrli nije ostao u grobu, nego je svojom snagom ili Očevom zapovijeđu, svejedno - treći dan uskrsnuo. To je stvarnost, ravna fizičkoj: dodirnite me, dajte mi što god za jelo, a uistinu metafizička: prolazi kroz vrata, čas u Emausu, čas u Jeruzalemu, nevidljiv kada dolazi, nevidljiv kada odlazi. Tu počinje nova stvarnost, novi čovjek, era Otkupiteljevih otkupljenika. Tomu nema ravna u povijesti čovječanstva: ni Buda, ni Konfucije, ni Zeus s tisućama grčkih mitoloških bića, ni rimski Jupiter, s tri tisuće mitoloških bića u Panteonu, niti ikoja druga religija svijeta. Ja vjerujem samo u ovoga Boga i njegova uskrsloga Sina i u njihova Duha Svetoga. Vjerujem da će me samo Isus Krist dočekati na sudu Božjemu i nitko drugi.

- *Descensio Spiritus Sancti*. Rekao im je da ostanu u gradu (još 50 dana) da će primiti Očevo Obećanje. I bit će svjedoci do kraja svijeta.

- *Evangelizatio* - zadaću im zadao da navješćuju što su od njega slušali i pamtili. I da naučavanjem dopru do krajeva svijeta i do svih naroda.

I ova se Treća nedjelja može pretvoriti u taj svečan dan, svetkovinu, gdje će se Božjoj riječi posvetiti posebna pozornost pobožnost:

**Razlikovati Božju Riječ** - Logos, Mudrost, Drugu Božansku Osobu, od **Božje riječi** kojom se izražava Božja istina, poruka, misao. Ni ova govorna riječ nije prazan dah - *abrakadabra!* - nego živ duh - *obnova, opamećenje, obraćenje, oprostjenje, ozdravljenje, oslobođenje, oživljenje...* Pričešćujemo se Božjom Riječju, Logosom, životom Drugom Božanskom Osobom, a slušamo tu istu Božju Riječ izraženu kroz onih 750.000 riječi u cijeloj Bibliji (u hrvatskom NZ oko 130.000; ST oko 510 bez naslova i podnaslova).

**Razlikovati objavu od nadahnuća:** revelaciju od inspiracije. Objava se događa po činima i riječima, *gestis et verbis*. Događaji tumače riječi, a riječi tumače događaje. A inspiracija jest Božje nadahnuće da sv. pisac napiše nešto uobičajeno, svakodnevno, poznato, gdje nema nikakve objave, ali ima neke pouke, koristi, opomene, jer sve

je Sveto Pismo "bogoduho" i "korisno za poučavanje, popravljanje, uvjeravanje" (2 Tim 3,16). Hajdemo na primjere:

Objava je: Sedam riječi Isusovih na križu, dok je bio raspet:

- Oče, oprosti im jer ne znaju što čine;
- Oče, zašto si me napustio?
- Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj;
- Evo ti sina; evo ti majke;
- Još večeras bit ćeš sa mnom u raj.
- Žedan sam;
- Svršeno je, dovršeno je.

**Petar u Cezareji Filipovoj** objavljuje da je Isus Mesija, Krist, Sin Boga živoga.

Isus mu veli: Nisu ti tijelo i krv to otkrili, nego Otac moj na nebesima.

Isus njemu također kazuje objavu od Oca: Ti si Petar stijena...

Domalo ga Petar odvrća od križa. A Isus njemu: *Apage, satanas*, govoriš što je đavolsko, a ne Božje. Na ista usta Petrova i objava i đavolija.

Objava su Osam blaženstava.

Prispodobe su objava, metaforična, ali objava Oca nebeskoga.

## OTVORITI PAMET ZA BIBLIJU

Što znači "otvori im pamet", najbolje je pokazao sv. Augustin na svom primjeru. Prvi primjer:

**Ciceron i Biblija.** Sv. Augustin piše kako je bio zanesen Ciceronovim filozofskim spisom Hortensius-om, pa ne zna je li bio oduševljeniji njegovim misaonim sadržajem ili latinskim stilom. A njemu se Biblija činila "nedostojna da je usporedi(m) s Ciceronovim dostojanstvom". A onda ispovjedno nastavlja o Bibliji: "Ali je ona ipak bila takva da je rasla s malenima, no meni je bilo ispod časti da budem malen. Nadut od oholosti, sâm sam se sebi činio velik". Biblija je knjiga, zapravo 73 knjige, pisana u rasponu od 2.000 godina. Obuhvaća sve ljudsko radosno i žalosno iskustvo i Božju objavu potrebnu za naše spasenje. Mi možemo ljubomorno i grozničavo skupljati zelene listiće po drveću ljudske prašume misli, znanosti i povijesti. *Ali* nema tu objektivne objave i jamstva spasenja. Sveto je Pismo, riječi su

Augustinove, zdanje "s niskim ulazom, no unutra je visoko i ovijeno tajnama. A ja nisam bio takav da sam mogao ući u nj i sagnuti šiju da se prilagodim takvu hodu".<sup>1</sup> Drugi primjer:

**Ambrozije i Biblija.** Kada je intelektualac iz Tagaste i retor iz Kartage došao u Milano i čuo za biskupa Ambrozija kao vrsna govornika, otišao je poslušati ga u crkvi. "Marljivo sam ga slušao kad je govorio narodu, ne doduše s nakanom s kojom sam trebao, nego da ispitam njegovu rječitost - *eloquentiam*: da li odgovara glasu što ga uživa ili možda izlazi veća ili manja [ta rječitost] nego se govorilo. Napeto sam pratio njegove riječi, a za sadržaj sam bio potpuno ravnodušan i prezirno ga slušao. Uživao sam u ljepoti govora, koji mu je doduše bio učeniji, ali manje zabavan i zavodljiv od Faustova".<sup>2</sup> Imao je Augustin registre za rječitost, elokvenciju, govorništvo, ali je bio totalno nemuzikalan s obzirom na sadržaj, istinu, religi-

<sup>1</sup> Sv. AUGUSTIN, Ispovijesti, III.,5,9. Svi citati u istoj glavi.

<sup>2</sup> Isp. V., 13).

ju, spasenje. Malo pomalo, kada je ušao u zdanje s niskim vratima, otvarali su mu se i svodovi Biblije. Bog otvara naše pameti da razumijemo njegove tajne, čine i riječi spasenja. U ovoj Godini Božje riječi, mogle bi se učiniti neke temeljne odluke.

**Biblijske večeri.** Svetkovina Riječi Božje treba omogućiti subotnju biblijsku večer na kojoj ćeš razmijeniti i razumjeti nedjeljnu poruku. Na primjer, ako želiš prikazati dar na oltar pa se sjetiš da neka osoba ima nešto protiv tebe... Jesi li uočio što je Isus rekao? Ne da ti imaš nešto protiv nekoga pa da ideš pružiti mu ruku i pomiriti se s njime, nego da druga osoba, bogoslov, profesor, poglavar ima nešto protiv tebe. Ostavi dar, i otiđi i pitaj ga: Zašto ti, prijatelju, meni ne odazivaš faljenicu, zašto ne razgovaraš već mjesecima sa mnom, unatoč mojim pokušajima? Zašto si za-

uzeo stajalište koje ne mogu nikako protumačiti? Ja se moram potruditi tumačiti zašto smo ova-ko udaljeni, da nije u meni razlog, krivnja, ili je sve u tebi? A obojica prikazujemo dar na oltaru i uzimamo s istoga oltara? Isus onomu lijevomu razbojniku ništa ne odgovara na njegove uvrjede. Govori desnomo: Još večeras sa mnom si u raju, zato što je desni zamolio da ga se sjeti kada dođe u raj. Može li i lijevi izreći slične riječi? I on bi čuo isti odgovor. Ima on što razmišljati, ali vidi li da Isus nema prema njemu ništa, čeka da ponovi riječi desnoga.

Ili primjer: mi svaki dan molimo Očenaš: uvidamo li da ima nešto na nebu i tako treba biti na zemlji, a to je Volja Božja kako na nebu tako i na zemlji, a naše uzajamno oproštenje kako među nama, tako će i Bog nama?

## TJEDAN I NEDJELJA SOLIDARNOSTI

**Drinovci, 15. ožujka 2020.** - Treća korizmena nedjelja u kalendarima Caritasu u BiH posljednjih 14 godina rezervirana je za svečano obilježavanje akcije Tjedan solidarnosti s Crkvom i ljudima u BiH koju provodi Hrvatski Caritas. Taj dan slavi se sveta Misa u nekoj od bosansko-hercegovačkih župa kao završetak i vrhunac humanitarne akcije. Akcija Tjedan solidarnosti, koja se po odluci biskupa iz Hrvatske organizira od 2007. godine i provodi u vremenu između Drugoga i Trećega korizmenog tjedna po župama u Hrvatskoj, a odlukom biskupa iz BiH od 2015. provodi se na Treću nedjelju korizme. Tijekom ovogodišnje akcije, od 9. do 15. ožujka, pod geslom "Da ne ohladi ljubav mnogih", vjernici su u Hrvatskoj pozvani da se tih dana molitvom i euharistijskim slavljem tješnje duhovno povežu s bosansko-hercegovačkim vjernicima i Crkvom, te da svojim milodarima pomognu, preko Caritasovih ustanova i projekata, najpotrebnije.

Ove godine, Biskupijski caritas Mostar i župa Drinovci bili su organizatori i domaćini završnoga slavlja. Već je prije dogovoreno da se svečana sveta Misa, kao zahvala Bogu i svima koji su otvorili svoje srce i pružili svoju ruku, proslavi u župi sv. Mihovila u Drinovcima, koja dogodine obilježava 150. obljetnicu svoga utemeljenja. Domaćini su se pripremili i potrudili da na najbolji način predstavljaju svoju župu. Okupljeni u različite udruge (Misericordia - župni Caritas, Frama, mješoviti župni zbor, kulturno umjetničko društvo) vjernici su ak-

tivno pomogli u organizaciji sudjelujući u ovom događaju.

Svetu Misu ove je nedjelje, 15. ožujka 2020., predvodio msgr. Ratko Perić, mjesni biskup. Zbog novonastale situacije s koronavirusom i odredaba vezanih uz prijelaz granica, nisu mogli nazočiti najavljeni novozaređeni varaždinski biskup msgr. Bože Radoš, koji je ujedno i predsjednik Hrvatskoga Caritasu, kao ni ravnatelj te krovne karitativne ustanove u Hrvatskoj, msgr. Fabijan Svalina.

Uz biskupa Ratka u koncelebraciji su bili: msgr. Tomo Knežević, ravnatelj Caritasu BiH, kao i dijecezanski ravnatelji iz Banje Luke i Mostara, msgr. Miljenko Aničić i msgr. Željko Majić; zatim župnik fra Josip Mioč i vikar fra Velimir Bagavac, grudski dekan fra Branimir Musa i mještanim don Krešimir Pandžić. Ceremonijama je ravnao biskupov tajnik don Ilija Petković.

Misna čitanja pročitali su članovi župne liturgijske sekcije, a molitvene zazive vjernika djelatnici Caritasu. Pjevao je veliki mješoviti zbor župe "Sv. Mihovil Arkandeo" kojega uvježbava prof. Antone-la Rebić a kod oltara posluživali župni ministranti.

Ovom Misnom slavlju nazočili su i konzul Republike Hrvatske u Mostaru dr. Marko Babić, te načelnik općine Grude gosp. Ljubo Grizelj koji je za ovu prigodu predao Caritasu ček u iznosu od 1.000,- KM

Na kraju svete Mise riječ zahvale svima koji su sudjelovali u sv. Misi, kao i onima koji zbog oprav-

danih razloga nisu mogli doći, uputio je don Željko, ravnatelj Caritasa u Mostaru, kao i mjesni župnik fra Josip Mioč.

Zahvaljujući signalu Televizije HB a koji je u Hrvatskoj prenosila Laudato TV, sveta je Misa ušla

u domove mnogih koji su na taj način bili duhovno povezani s okupljenima u Drinovcima.

Prenosimo biskupovu homiliju na temu nedjeljnog Evandjelja (Iv 4)

## ISUS SJEDI NA STUDENCU

Mnogima bi bilo drago naći u Evandelju opširnije opise u vezi s Isusovim ponašanjem u svakdanjem životu. Recimo: kakvim je tonom govorio? Kakvim je pogledom gledao? Kako se u raznim životnim zgodama ponašao: u kući, za stolom, na ulici, u gradu, na selu, u hramu, u čudesima, u propovijedima, s protivnicima, s grješnicima, sa ženama? Nešto nam je od toga i zapisano za naše razmišljanje. Evo jedne zgode, koju smo upravo pročitali.

**Isusova Kultura.** Možda je čitavu noć putovao sa svojim učenicima. Prešao judejsku granicu i našao se u Samariji. Osvanuo divan dan, ali Isus umoran. Dopro je do grada Sihara, uz koji se vežu stare uspomene slavnih pradjedova.

Sjedi Isus žedan na Jakovljevu zdencu, a poslao učenike u grad da kupe malo kruha i sira. On se zaustavio na bunaru očekujući ne bi li se namjerila koja vodarica da mu zahvati malo vode. Ne zna se je li Isus žedniji ili gladniji. Uto primijeti jednu ženu, s kantom u ruci, ide ravno na bunar.

Misli se Isus: Bože mili, bi li bilo uputno u ove zaiskati i vode? - Kako ne, ta zato je na svijet došao - radi te i takvih i njihova spasenja. Ali ako mu ne dadne vode? Pa naviknuo je on na svakakve ljudske odgovore, neodgovore, prigovore i zlogovore.

Sjedi Isus na bunarskom zidu: niti gleda preda se, niti bulji u ženu, niti joj je okrenuo leđa. Isus je zauzeo takav položaj da ga je žena mogla mirno pozdraviti, ali ga je mogla i još mirnije mimoći bez ijedne riječi. Isus se redovito tako postavlja prema ljudima: tko hoće, može mu prići, a tko ne želi, može ga proći. Tko ga želi slušati, ima što čuti; tko ga ne želi slušati, Isus mu dovoljno - šuti.

Isus je otvoren, ali nenametljiv. Ljudska sloboda, javi se!

Došla ona - ni očima mîga, ni rukama znâka. Prepoznala Isusa kao Židova. I okrenula glavu od njega. Nije htjela izustiti ni obična pozdrava: Putniče, šalom! Židovi i Samarijanci ne pozdravljaju se već četiri puna stoljeća! Razlog? Samarijanci

se ženili pogankama, a Židovi nisu. Očuvali čistokrvnost. Čak kada su počeli graditi razrušeni hram, oko 450. prije Krista, došli im Samaritanci pomoći, donijeli vreće zlata. Židovi im rekoše: Vi ste izdali židovsku krv, vi niste dostojni dati svoj prilog za hram, ne prihvaćamo vašu ruku, gubite nam se s očiju. Od tada traje ta svađa i mržnja.

Kad najednom Isus otvori usta. Ljubazno zamoli Samarijanku da mu dadne malo vode. Očito je bio žedan, ali ne samo tjelesnom žeđu, nego mnogo više željan dati ženi vječne vode. Isus pronalazi zgodu da zapodjene razgovor: stavlja ženu u priliku da usluži nepoznata i umorna putnika i da mu pokaže svoju spremnost da učini "nešto lijepo za drugoga". Žena nije razumjela Isusovu ponudu, nego mu je, držeći uže u ruci i prezirno ga gledajući, izvukla stare rane i odbrusila: Kako ti, Židov - Čifut, tražiš vode od mene Samarijanke? Ta znaš li ti da mi ne zborimo s vama Židovima?

Isus želi prekinuti višestoljetnu zategnutost, a žena želi produžiti mržnju.

Isus kani otvoriti novu epohu razgovora, susreta, a žena uronila u vjekovnu tradiciju šovinizma i prijezira prema svemu što je židovsko.

Isus se ne obzire na ljudske običaje podržavanja nerazgovora. On je došao da ljude pomiri i rane zamiri, a ne da mržnju raspiri!

**Jesmo li mi daleko od Isusova držanja?** Ne znamo prekinuti neke napetosti za koje nismo čak ni krivi. Dosta bi bilo pristupiti s kakvim neusiljenim pitanjem, zamoliti koju uslugu. Ne učimo ništa od Gospodina Isusa. Učiteljicom smatramo Samarijanku s njezinim raspucalim bunarevima koji ne mogu držati vode, a po strani ostavljamo Učiteljeve zdence i kladence vječne i nepresušne vode.

**Maštovitost Isusova.** Krist ne reagira na ponižavajući izraz Čifut, nego izdiže razgovor na razinu poštovanja: poučava ženu kako valja sugovornika poštovati. Nakon što je žena izgovorila ono što joj je na srcu i na jeziku ležalo, Isus se nije ni malo osjetio uvrijeđenim - barem nije pokazao -

nego je mirno nastavio govoriti o Božjem "daru", o onome tko bi mogao dati bolju, živu vodu:

Kada bi ti znala dar i onoga tko s tobom razgovara, ti bi u njega iskala vode.

Kada bi ti znala dar, poziv na život, zov na vjeru, ti bi u njega iskala toga dara. I ako ti hoćeš, on će tebi dati te žive vode.

Samarijanka ne zna što bi, pa opet pitanje: Gospodine, odakle ti voda? Nemaš ni kante ni užeta, a nisi ni veći od praoca Jakova? Ali ipak nakon Isusova odgovora Samarijanka je popustila u svojoj nacionalnoj zahuktalosti i odbijanju. Obraća mu se naslovom: "Gospodine..." Bar je nešto naučila, da bude malo pristojnija! Primijetila je iz Isusova govora da je to kulturan čovjek, pravi pravcati gospodin, prema kojem se ne može postupati neljudski, i odgovarati ono što ti prvo naleti na jezik.

**Znamo što je Isus mislio pod "živom vodom",** koja čisti od iskonskoga i svakoga drugoga grijeha i život daje u krštenju.

**Samarijanka nesvjesno ponavlja Isusovo pitanje.** Evanđelje je ozbiljna knjiga. I odgojna. U njemu nema viceva, legendi, mitova. Donosi činjenicu i istinu. Isus je istina. I s njime nema šale. Isus se ne osvrće na moguće ženine aluzije... On ide svojim putem razgovora. Još je više zainteresirao ženu: Tko pije ove vode, ne će ožednjeti nikada, štoviše, postat će mu izvorom vode koja struji u život vječni ... Žena misli da se Isus šali i prihvaća veselo: "Gospodine, daj mi te vode..." I smješka se kako će joj Isus odgovoriti. Nije ni svjesna da se situacija posve izmijenila. Kako žena još ne zna u kakvu je božansku mrežu upala, još uvijek misli u zemaljskom smislu. Ima na pameti vodu: H<sub>2</sub>O, a ne božansku vodu kojom se napajaju ljudska srca!

**Isus misli sasvim ozbiljno.** Kada je žena rekla Isusu da joj dade vode da ona ne mora više dolaziti na zdenac, Isus joj reče neka ode po muža, pa će zajedno po vodu. Najprije žena pomišlja u sebi: "Nisam zar tako stara da misli da imam muža?" Da izbjegne razne neprilike, žena upada u laž! Odgovara Isusu da je "slobodna", da "nema muža". Doista, da je Krist samo čovjek, teško bi mogao odgovoriti nešto pobjedonosno. Možda bi tu razgovor i prestao. Ali jer je on ujedno Prorok, Mesija, Sin Božji, Bog - božanski se snalazi:

u jednom hipu s jednom rečenicom razotkriva svu ženinu dušu i stavlja je pred njezine oči: Samarijanko, progledaj se u ovih pet-šest razbijenih ogleдалa!

**Isus je fin i kada nas kori.** Tko će znati što je žena mislila kako će Isus reagirati kada je ona rekla da nema muža? Svakako nije očekivala da će on onako odgovoriti. On je pohvali: "Dobro si rekla." Onda joj gorku istinu pokaza: pet si ih imala, a ni ovaj šesti nije ti onaj pravi! I opet je pohvali: "To si po istini rekla." Reče Isus istinu i žena osta živa. Kako se samo uozbiljila. Sve preljubničke naslade učiniše joj se kao gorka suza pred ovom ranom savjesti.

Žena je prešla sa zemaljskih pitanja na vjerske probleme: Naši su se očevi klanjali na ovom brdu... gdje se treba, zapravo, klanjati?

**Isus traži vjeru.** Isus se dao na tumačenje: komu, gdje i kada se treba klanjati. Iskoristio je priliku da progovori koju o svome Ocu. Vjeruj mi, ženo, došao je čas, evo ga! Isus je uspostavio kontakt preko vode, preko vjere.

**Kroz cio ovaj razgovor** Krist nije osjećao potrebu da se predstavi. Iz razgovora je Samarijanka jasno razabrala da je on učitelj, auktoritet, čovjek bez premca. Kada mu je žena priznala da je on Prorok, prihvatio je naslov. A kada mu je izrazila nadu da će doći Mesija - Pomazanik, on je smatrao da je došao čas da joj se predstavi: On je Krist! A žena, sva izvan sebe, ostavi krčag i ode u grad. Samarijanci povjerovali su na ženinu riječ, ali mnogo više na Spasiteljevu riječ kada su ga vidjeli i čuli!

Isus se jednako zadržava i propovijeda tisućama i tisućama. Jednom bijaše samo pet tisuća muškaraca. Ali propovijeda i jednoj osobi na zdencu. Pa rezultat propovijedi tisućama bijaše da su ga željeli "zakraljiti", ukrivo, a rezultat razgovora s jednom osobom da se žena obratila i da joj se Isus predstavio kao Mesija.

"Kraljevstvo je Božje kao kada Isus razgovara sa ženom na bunaru... Pa je pita, kuša, pa joj traži malo vode, nudi joj svoju božansku vodu, pa joj se predstavlja: Ja sam, ja koji s tobom govorim! Vjeruj mi, dušo, ništa se ne boj! Samo priznaj, pokaj se, sve ti se prašta. Prašta ti se ne samo pet nego pedeset pet puta pet grijeha. Sve! Bog je samo milosrđe! Treba preda nj stupiti i pokloniti mu se! I obratiti se. On je Spasitelj!

## CVJETNA NEDJELJA MUKE GOSPODNE

**Mostar, 5. travnja 2020.** - Misno slavlje Nedjelje Muke Gospodnje, 5. travnja 2020. u 11.00 sati u katedrali Marije Majke Crkve predvodio je mjesni biskup Ratko Perić, asistirao mu don Ante Jukić, đakon i praktikant, uza sudjelovanje nekoliko vjernika u katedrali i ispred nje, prema odredbama Stožera HNŽ. Prijenos omogućila RTVHB. Biskup je na početku rekao da prikazuje sv. Misu za Božji

puk dviju biskupija da bude oslobođen ne samo od zla virusa i svake bakterije, nego osobito od svake napasti i grijeha. I neka primi naše iskreno kajanje. Potom je blagoslovio maslinove grančice, simbol mira, Božje providnosti i brige za ljude. Đakon je čitao Muku Gospodnju po sv. Mateju (27,11-54), a Isusove je riječi izgovarao biskup.

Prenosimo biskupovu propovijed:

### KAKO BISMO ŽELJELI DA NAS BOG ZATEČE?

Danas, na Cvjetnicu, slavimo kraljevski Isusov ulazak u Jeruzalem kada mu je mnoštvo klicalo: *Blagoslovljen koji dolazi u Ime Gospodnje! Slava na visinama!* To će isto mnoštvo do pet dana, na Veliki petak, vikati: Raspni ga! Raspni!

Ne kažemo nikakvu novost ako ustvrdimo da smo svi, uglavnom svi, ostali zatečeni, tj. nepripravljani s obzirom na pandemijski pohod corona-virusa u veljači i ožujku ove godine, s početkom u Kini prošle godine.

A Gospodin Isus u svojim božanskim porukama, osobito u onima koje se odnose na "posljednja vremena", ne prestaje pozivati na budnost, uporno moli-kumi da budemo spremni, "opasanih bokova" s "upaljenim svjetilkama" (Lk 12,35), stalno napominjući: "Bdijte dakle jer ne znate dana ni časa!" (Mt 25,13). Samo je on znao svoj dan i svoj čas, kako reče u današnjoj Muci (r. 45).

Ta je opomena ustrajan Isusov zov nama, slugama vječnoga Gospodara: "Bdijte, dakle, jer ne znate kad će se domaćin vratiti - da li uvečer ili o ponoći, da li za prvih pijetlova ili ujutro - da vas ne bi našao pozaspale ako iznenada dođe" (Mk 13,35).

To je Isusovo ozbiljno upozorenje našlo mjestu u svakoga evanđelista i pisca Novoga Zavjeta, u raznim oblicima, a možda nam je najpoznatije ono iz Isusove molitve u Getsemaniju: "Bdijte i molite da ne padnete u napast! Duh je, istina, voljan, no tijelo je slabo" (Mt 26,41; Mk 14,38).

Vjerojatno je najdramatičnija ona Isusova o bogatašu-budalašu kojemu je sva godina mimo svake mjere ponijela, rodilo i prerodilo, pa sam sebe uljuljava u zemaljskim slastima: "dušo, evo imaš u zalih mnogo dobara za godine mnoge. Počivaj, jedi, pij, uživaj!" Ali Bog mu reče: 'Bezumnice! Već noćas duša će se tvoja zaiskati od

tebe! A što si pripremio, čije će biti?" (Lk 12,19-20). "Stoga - zaključuje Isus - budni budite i u svako doba molite da uzmognete umaći svemu tomu što se ima zbiti i stati pred Sina Čovječjega" (Lk 21,36).

Nijedan, dakle, čovjek na ovome svijetu ne zna ni dana ni časa kada će vječni Sudac, pravedan i milosrdan, sići po svakoga pojedinoga od nas i kada će stići Božja naplata za naše ljudske misli, riječi, djela i propuste dobra. Isus uzima sliku "kradljivca" koji se iznenada prišulja i ljude zatekne nespemne. Matej to napominje (24,43), Luka ponavlja (12,39), Pavao potvrđuje dva puta navodeći "Dan Gospodnji" (1 Sol 5,2.4). Gospodin, razumije se, nije nikakav kradljivac, nego Božja je metoda njegov nenadan dolazak da sami odlučimo hoćemo li biti spremni ili nespemni. I nitko od nas ne može reći da na to nije stotinu puta opomenut, potaknut, pozvan i upozoren.

Volimo li uopće razmišljati kako bismo željeli da nas Gospodar nađe u tom posljednjem trenutku?

Prvo: **s izvršenom zadaćom.** - Željeli bismo da nas Bog nađe s dovršenim djelom, ispunjenim zadatkom. Da smo svaki dan učinili što smo bili dužni učiniti u danim okolnostima.

Voljeli bismo da na kraju svoga života, već prema osobi i službi, možemo izreći ovakvu ili sličnu rečenicu:

Bijasmo očevi ili majke i izvršismo roditeljsku dužnost. Savjesno i odgovorno. Uzdamo se u Boga. Spremni poći u svaka doba na sudište Božje.

Bijasmo svećenici, redovnici, biskupi i ispunismo svaki crkveni zadatak. Vjerni i u malome, ozbiljno i odlučno, uvijek svjesni Gospodinove riječi: "Kome je god mnogo dano, od njega će se mnogo iskati. Kome je mnogo povjereno, više će

se od njega iskati" (Lk 12,48). S vjerom se predajemo u ruke Očeve.

Bijasmo članovi Kriznoga stožera i sve poduzemo da pomognemo, zdravstveno i gospodarstveno, za dobrobit svih ljudi za koje smo zaduženi.

Blago takvim slugama i službenicima, koji tako nešto mogu reći i u svojoj 35. ili u svojoj 75. godini života. A teško onomu zlom služi kada gospodar dođe "u dan u koji mu se ne nada i u čas u koji i ne sluti" (Lk 12,46).

Drugo: **u miru sa svima.** - Željeli bismo da nas Bog zatekne pomirene sa svima oko nas, s našom braćom i sestrama, s našim bližnjima, suradnicima, neprijateljima; "ako je moguće, koliko je do vas, u miru budite sa svim ljudima", poručuje sv. Pavao Rimljanima (12,18) i svima nama.

Neka sunce ne zađe nad vašom srdžbom, poručuje isti Apostol Efežanima (4,26). A pogotovo sunce života. I nikada ne znamo koje će nam to

biti posljednje sunce, i posljednji zalazak. Zato pomirenje sa svima još za vida!

Treće: **u miru s Bogom.** - Željeli bismo da nas posljednji dan zatekne pomirene s Ocem, Sinom i Duhom Svetim. Bitna je razlika osjećamo li se kao da idemo nekomu nepoznatu strancu ili čak neprijatelju, ili idemo u naručaj Oca nebeskoga kojega smo uvijek voljeli i bogobožno poštovali. Željeli bismo da nas Bog nađe pomirene sa Sobom, u stanju našega iskrena kajanja i skrušena očekivanja Očeva milosrđa. U takvu uvjerenju ne treba se bojati smrti!

Mi vjerujemo da Bog stalno drži u svojoj ruci i svemirska prostranstva i srca ljudi, on ravna i ovim nevidljivim virusom i iznenadnim potrebom, a pogotovo svakom vlasu na čovjekovoj glavi! Jedna je stvar potpuno sigurna: smrt! I jedna je stvar potpuno nesigurna: trenutak smrti! Zato - spremni!

## VELIKI ČETVRTAK - MISA VEČERE GOSPODNE

**Mostar, 9. travnja 2020.** - *Misu Večere Gospodnje u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve, na Veliki četvrtak 9. travnja ove godine u 17.00 sati, predvodio je mjesni biskup Ratko Perić. Uz biskupa za oltarom bio je đakon don Ante Jukić, koji je pročitao Evanđelje po Ivanu. U početku je biskup rekao da je na današnji dan Spasitelj Isus Krist ustanovio sakramente Presvete Euharistije i Svetoga reda. Upravo nam to posvješćuje i pona-*

*zočuje ovo Misno slavlje. Ni na otajstvenoj Večeri ni na kalvarijskoj krvnoj Žrtvi nije bilo "naroda", tek četvero-petero čeljadi, kao ovdje u katedrali. Krist nas nije napustio nego je preko apostola i njihovih nasljednika biskupa i njihovih suradnika svećenikâ ostao trajno prisutan u svijetu, u Presvetom Oltarskom Sakramentu. Mi mu zahvaljujemo na tom dvostrukom daru. TV Herceg-Bosna prenosila je sv. Misu.*

### Biskupova propovijed

*Da nisam ja, Gospodine?*

Evanđelisti Matej, Marko i Ivan donose nam doista ozbiljan, neugodan i poučljiv doživljaj s Posljednje večere na kojoj Gospodin gospodari ne samo svojim govorom o Euharistiji, svojom ljudskom sudbinom, nego i savjestima svojih učenika. U jednome trenutku Isus veli svima: "Zaista, kažem vam, jedan će me od vas izdati" (Mt 26,21; Iv 13,21), Marko dodaje: "koji sa mnom blaguje" (14,19). Nitko nije bio siguran tko je taj među Dvanaesticom, a najmanje je itko bio uvjeren u sama sebe, osim pravoga izdajnika koji je s glavarama svećeničkim već bio uglavio da ga za 30 srebrenjaka proda i tražio zgodu da im ga preda.

I zato "silno ožalošćeni stanu mu jedan za drugim govoriti: Da nisam ja, Gospodine?" (Mt 26,22; Mk 14,19). Evo kako na tu Isusovu proročku riječ učenici sebe ispituju (vidi gornju sliku):

**Petar**, prvi: *Da nisam ja, Gospodine?* A opet kako ću ja, kada sam spreman s Tobom i "u tamnicu i u smrt"? (Lk 22,33). I da Te svi zataje, ja Te ne ću zatajiti (Mk 14,31). Čak dade znak Ivanu da upita Gospodina koji je to izdajnik (Iv 13,24) da se i mačem, ako ustreba, obračuna s njime.

- Gospodin ga pogleda i upozori da će, prije nego pijevac dvaput zapjeva, triput ga zatajiti. Prvak se tek u zoru osvijesti kada zapjevaše dru-

gi pijevci. Nije to još prava izdaja, ali jest pravo osobno zatajenje.

**Andrija**, brat Petrov: *Da nisam ja, Gospodine?* Savjest mi, doduše, to ne predbacuje, ali ipak pred ovakvim otvorenim izazovom nisam više uvjeren ni u sama sebe. Je li moguće da nismo samo obični grješnici nego i Tvoji izdajnici?

- Gospodin šuti, uzima zalogaje, umače ih u zdjelu i dijeli učenicima svojim.

**Jakov**, stariji: *Da nisam ja, Gospodine?* I nastavlja: Mi očekivamo da ćemo ovdje večeras čuti komu je Otac nebeski odredio ona časna mjesta (Mt 20,23), Tebi zdesna i slijeva, a, evo, nas na optuženičkoj stolici da će jedan između nas biti najveći izdajnik na svijetu.

- Isus mu ne daje znaka ni riječima ni obrvama. Pa čitav prizor još mučniji.

**Ivan**, brat Jakovljević: *Da nisam ja, Gospodine?* Kada smo bili u Cezareji Filipovoj, tada si nam postavio pitanje da odgovorimo: tko si Ti? (Mt 16,15). A danas si nas doveo u priliku da se pitamo: tko smo mi? Svaki za sebe. Nismo znali ni jedno ni drugo, ni onda ni sada, osim što je onda Petar pogodio, ali po Božjoj objavi, a ne po svojoj krvi i puti (Mt 16,17). Samo znam da smo šaka jada.

- Gospodin gleda svoga voljenog učenika, kojemu će sutra predati svoju Majku za majku.

**Filip** iz Betsaide, silno ožalošćen: *Da nisam ja, Gospodine?* Jesi nas iznenadio. Mi se prepiremo tko je između nas "najveći" (Lk 22,24), a, evo, svaki se po redu preponizno prepoznaje i pita da nije on osobni Tvoj izdajnik! Jesmo tuga nad tugama! Družina kukavica i nezalica! Ako smo takvi, svi ćemo Te izdati! Jedan večeras, drugi sutra navečer i tako jedan za drugim.

- Gospodin niti mu proriče niti mu poriče.

**Bartolomej** ili **Natanael** iz Kane Galilejske: *Da nisam ja, Gospodine?* Sjećam se kako si me vidio kroz brdo i što radim pod onom "smokvom" (Iv 1,48), kamo li ne ćeš pročitati kakav sam kada sam s Tobom licem u lice. Ponavljam: *Da nisam ja?*

- Isus šuti i pušta da se u ispitu izreda "jedan za drugim", kako i veli sv. Matej.

**Toma**: *Da nisam ja, Gospodine?* Kada sam pitao o Tvome Putu (Iv 14,5), svi su mi se smijali, a evo sada ne zna nitko živ između nas ni svoga puta ni pola kilometra odavde, ni pola sata unaprijed do ove ponoći. Sve jedan žalosniji od drugoga. Sve nas žive vrtiš ko pastir janjce na ražnju. Gospodine moj i Bože moj!

- Gospodin ga mirno motri i ne odgovori mu ni crne ni bijele.

**Matej** ili **Levi Alfejev**: *Da nisam ja, Gospodine?* Trinaest sam godina bio carinik i izdajnik.

Mislio sam da sam se u ove dvije i pol godine popravio i obratio, a, evo, vidim da više nisam siguran ni kako mi je ime.

- Gospodin ga vedro gleda.

**Juda Tadej**: *Da nisam ja, Gospodine?* Ako su prva odabrana Četvorica izgovorila to pitanje, moramo ga pogotovo i nas posljednja Četvorica ponoviti. I više ništa ne znam ni o sebi ni o ovoj Družbi ni o Tebi.

- Isus šuti i sluša glasne ispovijesti i ispite savjesti svojih učenika, one Ekipe koju je namijenio za osvajanje svijeta.

**Jakov Alfejev**, mlađi (možda brat Matejev): *Da nisam ja, Gospodine?* Je li moguće, Isuse, da će Te netko između nas izdati i da ćemo mi, koji smo s Tobom skoro tri godine, noćas Tebe predati Velikom u vijeću i pobjeći iz Jeruzalema? Ne mogu k sebi doći.

- Gospodin samo šuti i obuhvaća pogledom svoju vrlu Družinu.

**Šimun Revnitelj**: *Da nisam ja, Gospodine?* ponavljam zajedno s drugima. A očekivao sam da ćemo noćas zajedno s Tobom poći u boj za uspostavu kraljevstva kako si nam govorio. Kada nije siguran ime njak mi Šimun kojega si postavio za Prvaka, kako ću biti siguran ja koji sam vazda na preposljednjem mjestu? Ali daj nam ga prokaži da ga isključimo iz ove svoje sredine, pa makar to i ja osobno bio!

- Gospodin samo šuti i prodire svojim božanskim pogledom u Šimunovu dušu.

**Juda Išariotski** (u sebi: ne misli li valjda na mene, a onda će naglas): *Da nisam ja, Učitelju?*

- *Ti kaza!* (Mt 26,25), šapne mu Učitelj i do metne glasno: *Što činiš, čini brzo* (Iv 13,28). Ali nitko tada ne razumje da se radi o Judi. Samo Juda izdajnik sve shvati, jer ga najprije bijaše izdao srcem, pa riječju pa ga onda unovčio.

Tako se ta proročka najava učenicima o izdaji Učitelja i njihovi odgovori s Posljednje večere ponavljaju već dvije tisuće godina u ispitu savjesti svakoga Gospodinova učenika. A upravo je znakovito to da Isus ispituje savjesti svojih apostola za vrijeme ustanovljenja i gozbe Otajstva Presvete Euharistije. Netko će između njih njega, smrtna čovjeka, izdati, drugi domalo zaniijekati, a svi pobjeći. Danas je pravo pitanje: kako je s nama? Hoćemo li ga mi besmrtna Euharistijskoga izdati, pristupajući mu, bez ispita savjesti, bez kajanja? Ili pripuštajući druge Sv. Pričesti: neispovjedene ili neispovjedive dok se ne poprave? Jesam li ja dionik tuđih grijeha? Kažem li kao svećenik pokorniku da nešto nije grijeh, a jest grijeh.

*A Ti, Gospodine, smiluj se svima nama!*



## ISUSOV VELIKI PETAK

**Mostar, 10. travnja 2020.** - *Obrede Velikoga petka Muke Gospodnje, 10. travnja 2020. u 17.00 sati, u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve predvodio je mjesni biskup Ratko Perić. Uz biskupa za oltarom bio je đakon don Ante Jukić. U crkvi je bilo nekoliko vjernika, u skladu s civilnim zakonima. Biskup je na početku rekao kako se na današnji dan u Crkvi ne slavi sv. Misa nego obredi Velikoga petka, sjećanje na Isusovu muku i smrt na Kalvariji. Obredi se sastoje od tri dijela:*

1. *Služba riječi u kojoj je glavni dio Izvješće Muke Gospodnje po sv. Ivanu (18,1-19,42) koje je čitao đakon, a Isusove je riječi izgovarao biskup.*

2. *Klanjanje sv. Križu*

3. *Sveta Pričest vjernicima u katedrali ispred katedrale.*

*TV Herceg-Bosna prenosila je Obrede Velikoga petka.*

Prenosimo biskupovu prigodnu propovijed:

## ISUSOVE DUŠEVNE I TJELESNE MUKE

Kada bi se poredali svi podatci iz četiriju Evanđelja o Muci Isusovoj i kada bi se pridodali rezultati medicinskih proučavanja Isusove Muke, ne bi se nikada moglo savršeno posložiti onih dvadesetak sati - od 8.00 uvečer na Veliki četvrtak do 15.00 sati na Veliki petak - koje je Isus proživio i kakve je patnje te noći i toga dana podnio. Bilo je i hrvatskih liječnika koji su se posebno bavili tom tematikom.<sup>1</sup> Danas, kada svatko od nas proživljava svoju posebnu muku, duševnu i tjelesnu, osobnu i obiteljsku, zdravstvenu i školsku, gospodarstvenu i poslovnu, dobro se podsjetiti na Muku Isusovu i usporediti svoje današnje nevolje s patnjom Kristovom. Nemamo mogućnosti danas s tisućama obaviti Križni put na našim brežuljcima i u crkvenim dvorištima, hajdemo u ovih nekoliko minuta pratiti Isusa na njegovu mukotrpnu putu od 3-4 km i izvući duhovnu poruku za sebe u ovom tjeskobnu vremenu.

**Usrdna molitva u Maslinskom vrtu.** Završivši Posljednju večeru, na kojoj je Gospodin ustanovio Euharistiju i sv. Red, a s koje je Juda otpadnik otišao obaviti svoj izdajnički posao, Isus se sa svojim učenicima uputio u vrt ispod Maslinske gore da se pomoli Ocu nebeskomu od kojega dolazi svaka pomoć i utjeha. Najprije reče učenicima svojim: "Molite da ne padnete u napast". Da napast ne upropasti sve što ste učili, čuli, činili kroz ove tri godine drugovanja i javna djelovanja. Da vas napast svojim zavodništvom ne nadvlada u vašem daljnjem životu!

- Gospodin i nama upućuje istu poruku danas: Molite da ne padnete u napast! Ne budete li se molili, past ćete iz ove nevolje u goru.

Evangelisti Matej i Marko spominju Isusov strah i tjeskobu: "Duša mi je na smrt žalosna" (Mt 26,37-38; Mk 14,34). Kao da je pred sobom vidio ne toliko ono što će slijediti kroz daljnjih 20-ak sati svoje Muke, koliko svu onu tragediju koja dijeli ljude, od prvoga do posljednjega Adama, tako da se jedni opredjeljuju za dobro i pravdu Božju, a drugi za zlo i nepravdu napasničku, a Gospodin prikazuje svoju Muku za spasenje svega svijeta.

- Na čijoj sam strani ja, ti on, ona, mi, vi, oni, one?

Evangelisti su nam prenijeli i riječi Isusove molitve: "Oče! Ako hoćeš, otkloni ovu čašu od mene. Ali ne moja volja, nego tvoja neka bude" (Lk 22,42). Nju je više puta ponovio. Sv. Luka, i sam liječnik, spominje duboku duševnu borbu Isusovu: "Kad je bio u smrtnoj mucu, usrdnije se molio" (22,43). On u sinovskoj molitvi Ocu, ne samo da ne popušta, nego pojačava, još žarče moli pokazujući nam primjerom kako nam se pred Bogom držati i što od njega očekivati: ne da on svoj plan prekraja, tj. svoju volju promijeni, nego da je savršeno na nas primijeni jer to je za nas najbolje i u vremenu i u vječnosti. To je Isus tako duboko proživljavao da mu je Bog Otac poslao anđela s neba koji ga "ohrabri".

- I mi u iskrenoj i sinovskoj molitvi možemo doživjeti samo utjehu i osnaženje! Isusovoj Muci u molitvi pridružio se još jedan fenomen: "I bija-

<sup>1</sup> Anton Švajger, *Spisi medicinske etike*, Zagreb, 2004., str. 201-206.

še znoj njegov kao kaplje krvi koje su padale na zemlju" (Lk 22,44). Može se opravdano pretpostaviti da je u Isusa posrijedi bila rijetka pojava u medicini, tj. primjese krvi u znoju. Takvo je nešto bilo već poznato i dovodilo se u vezu s jakim duševnim potresima. Riječ je o obilnu znojenju popraćenu proširenjem i pucanjem krvnih kapilara u koži. Da bi se shvatila sva težina Kristove Muke od uhićenja do smrti na križu, valja imati na umu da je već u Maslinskome vrtu, osim duševne iscrpljenosti, doživio upravo velik gubitak tekućine znojenjem i znatan gubitak krvi znojenjem i krvarenjem u kožu te da su posljedice toga bile opća tjelesna slabost i povećana ranjivost kože.

**Od Getsemanija do Gabate.** Isusa nisu uhitili rimski vojnici nego židovska "svjetina s mačevima i toljagama, poslana od glavara svećeničkih, pismoznanaca i starješina" (Mk 14,43). Ivan točno navodi: "Juda uze četnu i slugu od svećeničkih glavara i farizeja" (Iv 18,3). Oni "pristupe, podignu ruke na Isusa i uhvate ga" (Mt 26,50).

Put koji je već izmučeni Isus vezanih ruku morao prewalkiti te noći i sljedećega dana do križnoga puta obuhvaća barem 6 mjesta: uhićenje u Maslinskom vrtu - ispitivanje i šamaranje pred bivšim velesvećenikom Anom, zatim židovsko suđenje pred velikim svećenikom Kajfom, zetom Ananim, službeno suđenje pred Poncijem Pilatom, ismijavanje pred Herodom koji se tih dana našao u tvrđavi "Antoniji" u Jeruzalemu i završno suđenje opet pred Pilatom na Litostrotosu. Taj je put dug oko 3 kilometra. Osim toga, noć je bila hladna - "bijaše studeno" (Iv 18,18) - a Isus bez sna, pića i hrane uz tjelesno i duševno mučenje: izrugivanje, pljuvanje, zaušnice, bičevanje, udaranje trskom po glavi spletenoj od granja s dugim trnjem; potezanje, krunjenje trnovim vijencem, odijevanje u luđačku haljinu. Pilatovo nepravedno suđenje: Na križ! I bučno skandiranje svjetine podgovorene glavarima svećeničkim: *Raspni ga! Raspni! Krv njegova na nas i na djecu našu!* Osim jake boli, sve je to moralo prouzročiti i daljnja krvarenja zbog rana bičem i uboda trnja u prokrvljenu kožu glave.

**Od Gabate do Golgote.** Muka se pojačavala u tegobnu uspinjanju s poprječnom gredom križa na leđima. Penjanje od Gabate ili Pilatova sudišta do Golgote ili Kalvarije dugo je oko 300 metara, a zbivalo se pred podne, vjerojatno po velikoj vrućini. Putem je Isus posrtao, padao, ranjavao se i krvario. Premalo je što su prisilili Šimuna Cirenca, a još manje što su profesionalne narikače za

njim kukale i naricale. Prije razapinjanja ponuđeno mu je vino pomiješano sa smirnom, ali ga Isus odbi popiti (Mt 27,34; Mk 15,23).

Tjelesno stanje, u kojem je Isus bio neposredno prije pribijanja na križ, može se označiti kao krajnja iscrpljenost od mučenja, znojenja, potkožnoga i vanjskoga krvarenja, brojnih površinskih rana, bolna hodanja, s teškim teretom - drvenom gredom od oko 40 kg, od neispavanosti: kroz 30 sati nije oka stisnuo, od gladi i žeđi: 20-ak sati ništa nije pio! Zbog velika gubitka tekućine znojenjem i krvarenjem smanjila mu se količina krvi te je morao nastupiti ubrzan rad srca i ubrzano disanje. Taj je križni put, iz minute u minutu bio sve teži i teži.

**Umiranje na Golgoti.** Isusa onako izmučena pribili na križ. Potom se pojavila najprije jaka bol zbog zabijanja čavala i opterećenja rana na rukama i nogama. Nastupile i poteškoće izazvane poremećajem disanja. U raspetu položaju s uzdignutim i raširenim rukama dolazi do stezanja mišića ruke, ramena i prsnoga koša. Raspeti može sebi samo povremeno olakšati stanje odupirući se na pribijena stopala. Ali jaka bol u stopalima i sve veća iscrpljenost zbog poremećaja disanja postupno privode Muku kraju.

Ovaj prijelaz Križnoga puta i trosatno umiranje na križu odaje svu težinu smrtne borbe raspeta Krista.

**Zaključak.** I da sve to prođe beskorisno, i da ne zazovemo Isusa da po svojoj svetoj Muci primi i blagoslovi ovu našu muku i oprost nam sve naše grijeha?

Svatko od nas ima svoju savjest, glas nebeski, s kojim Gospodin ima svoju osobnu vezu. Anđeli čuvari toliko nas puta zovnu i, ako otvorimo savjest, upozoravaju nas što se Bogu u našem životu sviđa a što ne sviđa. A sigurno nam Muka Isusova najrječitije kazuje što Bog od nas očekuje.

Trojica na Kalvariji: Spasitelj, spašenik i pobunjenik.

Spasitelju Muka nije bila potrebna za spasenje, nego nama grješnicima. On je to prihvatio iz poslušnosti prema Ocu i iz ljubavi prema našem spasenju u Bogu.

Desni je razbojnik uživo čuo Isusovu riječ: "Oče, oprost mi jer ne znaju što čine". I otkrio se među tima. Čim je to razumio, obratio se Spasitelju da ga se sjeti u raju. Znamo Isusov odgovor.

Lijevi razbojnik čuo je iste riječi, i samo je pojačao svoju pobunu. Znamo Isusovu šutnju.

Što bi ti volio: da ti Isus progovori ili da odšuti? Da mi progovori. Pa i ti njemu progovori!

## USKRSNA ČESTITKA

### **Braćo svećenici, redovnici i redovnice, poštovani vjernici!**

Svima vama upućujem iskrenu čestitku za Uskrs u ovom vrtlogu pandemije kada nam pred očima lebdi nevidljiv i nečujan, a opasan virus, koji napada sav naseljeni svijet na zemlji. Za sada lijeka ni na vidiku, osim karantene i sličnih stožernih uputa. Zato su i pravila ponašanja promjenljiva, uglavnom se pooštravaju.

**Nešto slično**, prema internetu, samo s kudikamo tragičnijim posljedicama, doživjeli su naši pradjedovi prije stotinu godina u vrijeme zarazne "španjolice", koja je trajala od ožujka 1918. do lipnja 1920. - 27 mjeseci, i bacila u grob najmanje 50 milijuna ljudi na zemlji od svega 600 milijuna koliko ih je u vrh glave moglo biti u tadašnjem svijetu.

**Isti internet** - prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji - kazuje da je godišnje do 50 milijuna pobačaja, tj. začelih ljudskih bića kojima se u prvim mjesecima u majčinoj utrobi hotimično (nekad i nehوتيčno) prekida razvojni put u punu egzistenciju, iako im Bog daje puno pravo na život. Tomu "užasnu zločinu", kako ga naziva Drugi vatikanski koncil (*Gaudium et spes*, 51), u službi su tolike osobe i ustanove koje odlučuju o životu tek začeta čeda, a koje majci daju "pravo" da ubija plod utrobe svoje!

A nad svima nama zapovijed Božja sa Sinaja grmi: **Ne ubij!** Ni začeto ni rođeno! Kao da ljudski život, razvijen od 60 godina, i onaj još nerazvijen od 60 dana, nije jednake časti i prava pred Bogom, jer se radi o začetu tijelu, ulivenoj duši, dakle ljudskoj osobi! Nad svakim se novim brojem umrlih tisuća od koronina virusa stresemo, a nad tolikim milijunima u godini pobačajem ubijenih - uopće se ne zaprepašćujemo. Nije uputno ni spominjati.

**Gospodin Isus**, Druga Božanska Osoba Presvetoga Trojstva, utjelovio se prije dvije tisuće godina da nas pouči da po Božjem planu, osim **prve faze**, tj. u majčinoj utrobi začeta života božanski određena da se razvija 9 mjeseci do rođenja, i **druge faze**, tj. života rođena djeteta u obitelji božanski određena da se fizički razvija do 23. ili 24. godine, a duševno svega vijeka svoga, odnosno

da je "zbroj naše dobi 70 godina, ako smo snažni i 80" (Ps 90,10), postoji i **treća faza**, ona najvažnija, prekogrobna, nebeska. U nju, nakon diobe duše od tijela, bolne smrti, odlaze besmrtnu dušu, a tijela će se, uskrsnula iz praha zemaljskoga, nakon Sudnjega dana sjediniti s dušama tako da će svi izići iz grobova: "koji su dobro činili - na uskrsnuće će života, a koji su radili zlo - na uskrsnuće osude" (Iv 5,29). Pa, kada vidimo kakvih sve zlotvora ali kudikamo više dobrotvora ima na zemlji, ovu nam Isusovu istinu o zagrobnu postojanju i razlučivanju naučava ne samo zdrava vjera, nego nas uvjerava i zdrav razum!

**I Gospodin Isus** prođe sve tri ljudske faze: Majka ga je Marija s najvećom ljubavlju nosila i pod srcem čuvala. A kada dođe na svijet, digoše se Betlehemčani i otjeraše ga da se rodi "u jaslama" (Lk 1,12). Herodovci pobiše sve muškiće u Betlehemu i po svojoj okolini (Mt 2,14) samo da im On ne utekne. A uteče, zahvaljujući sv. Josipu i njegovu Anđelu čuvaru. Nazarećani ga odlučiše strmoglaviti (Lk 4,29), ali On prođe između njih i ode! Samarijanci mu ne dadoše konačišta (Lk 9,53), On s apostolima ode u drugo selo! Jeruzalemljani - svećenički kajfinovci i politički pilatovci - konačno ga dogovorno pribiše na križ (Iv 19,16).

**A učenci?** - Juda poljupcem izdaje (Lk 22,48). Petar niječe li, niječe (Lk 22,61). Toma napušta družinu i vraća se u Galileju. Jedva ga našli do tjedan dana. Ostali apostoli "svi ga ostaviše i pobjegoše" (Mk 14,50). Opće rasulo, kao izgubljeni i izbežumljeni. Nema ih, osim Ivana, do nedjeljnoga jutra.

A On, **Bogočovjek**, božanski i ljudski nevin, prikazavši Ocu nebeskomu neizmjernu Žrtvu za sve nas grješnike, svojom smrću pobijedi našu smrt i grijeh, a svojim uskrsnućem obnovi nam život!

Molimo Njegovu Majku, koju je s Križa i nama dao za majku i koja je s Njime dušom i tijelom u nebeskoj slavi, da nam ojača vjeru u jedinoga Otkupitelja, umnoži krjeposti i učvrsti nadu.

**Sretan Uskrs** svima u zemaljskoj prolaznoj borbi za nebeski neprolazan život vječni!

† Ratko Perić, biskup

## MIMO STRAŽE I PEČATA - USKRSNUO!

**Mostar, 12. travnja 2020.** - Misno slavlje *Uskrsnuća Gospodnjega*, 12. travnja 2020. u 11.00 sati, u mostarskoj katedralni predvodio je biskup Ratko. Uza nj za oltarom bio je đakon don Ante Jukić. U crkvi je bilo nekoliko vjernika, u skladu s civilnim zakonima, ostali vani pred katedralom na propisanu osobnu razmaku. Biskup je na početku sv. Mise čestitao Uskrs nazočnima kao i onima koji su sv. Misu pratili preko televizije ili radija Hercego-Bosne.

Prije propovijedi biskup je istaknuo dva njezina dijela:

- na Veliku subotu: *Židovi su poduzeli akciju protiv Isusa u grobu;*

Na Uskrs: dvojica učenika - prema Evanđelju sv. Luke (24,13-35 - *pokazala svoju razočaranost i beznađe nakon Isusova raspeća i smrti, a s druge strane vidi se sav Isusov poticaj na vjeru i nadu koju učenici moraju imati u Njega.*

Prenosimo biskupovu propovijed

### PROTUUSKRSNE MJERE

**Matej apostol i evanđelist:** *"Sutradan, to jest dan nakon Priprave, sabraše se glavari svećenički i farizeji kod Pilata te mu rekoše: 'Gospodaru, sjetimo se da onaj varalica još za života kaza: 'Nakon tri dana uskrsnut ću.' Zapovjedi, dakle, da se grob osigura sve do trećeg dana, da ne bi možda došli njegovi učenici, ukrali ga pa rekli narodu: 'Uskrsnuo je od mrtvih!' I bit će posljednja prijevarena od prve." Reče im Pilat: 'Imate stražu! Idite i osigurajte kako znate!' Nato oni odu i osiguraju grob: zapečate kamen i postave stražu" (27,62-66).*

Osvrnimo se na ovaj židovsko-rimski sastanak i dogovor:

- Priprava za židovsku Pashu bila je u petak, a dan nakon Priprave bila je subota, i to one godine Pashalna ili Velika subota. Nije bilo veće Subote u svetoj židovskoj godini.

- Unatoč tomu što je bila subota, kada se ne smije učiniti ni dvadeset koraka zbog zakona zabrane hodanja subotom uopće, a pogotovo na svetu Veliku subotu, osim otići po kruh u pekarnicu, glavari svećenički i farizeji prevalili 400 metara od Kajfinih dvora do Pilatova dvora da se dogovore o nužnim mjerama protiv Isusa - u grobu. Prvi teški prekršaj subotnji.

- Židovima je bilo strogo zabranjeno stupati u pogansko dvorište ili kuću, jer je to bio epidemijski poganski prostor, ne bi mogli blagovati Pashe prije nego se dobro ne pročiste. A oni ušli u Pilatov dvor upravo na sam blagdan svečane Pashalne subote! Eto i drugoga prekršaja židovske svetinje.

- Osim toga, subotom, pogotovo na svečanu Veliku subotu, nije smjelo biti nikakvih poslovnih

ugovora. A ovdje je dogovor ili molba i odgovor da se postavi straža na Isusov grob. Eto i trećega teškoga prekršaja zakona o suboti.

- Svećenici i farizeji traže da Pilat zapovjedi da se grob osigura pečatom i stražom do trećega dana. Zašto? Zato što je Gospodin Isus - a oni ga uvrjednivo zovu "onaj varalica" - govorio dok je bio živ da će treći dan nakon smrti uskrsnuti.

- Vjerojatno im je Pilat uzvratilo: Kako ćete zaštititi da uskrsne? Ako je moćan uskrsnuti, on će to učiniti i mimo straže i mimo pečata.

- Farizeji će: Nemoguće je da uskrsne! Mi znamo da ne može nitko sam od sebe uskrsnuti. Samo ti ovo naredi da se učini, za svaki slučaj. Apostoli ga mogu ukrasti pa reći da je uskrsnuo... pa gle prijevare!

- Sve da ga apostoli i ukradu, bilo bi farizejima vrlo lako doznati kako su ga ukrali i gdje su ga sakrili i dokazati ne samo pretpostavljenu apostolsku prevaranciju, nego i "prijevaru" "onoga varalice", kako ga oni zovu. A nisu znali da su apostoli nakon Getsemanija ne samo pobjegli u izolaciju nego se i zaključali.

- Pilat im reče: "Imate stražu! Idite i osigurajte kako znate!", tj. uzmite svoju stražu, osigurajte grob, čuvajte Krista da vam ne uskrsne ako možete.

- Farizeji odu, zapečate kamen i postave stražu, četvrti prekršaj rada subotom.

- Iz ovoga svega vidiš koliko su vrhovne židovske religiozne vlasti bile zaražene virusom mržnje na Isusa i očajnički spremne ne samo Gospodina Isusa ubiti nego ne dopustiti ni da on slučajno uskrsne, ni da ga apostoli "ukradu", nego su se

brižljivo pobrinuli da gromadinu kamena zapečate i stražu svoju postave i plate.

Da vidimo što će Gospodin uz ovakve protuuskrnsne mjere!

#### **Vjera u uskrsnuće Isusovo - nada u naše**

**Sveti Luka evanđelist.** Odgovore mu [Kleofa i drugi]: *Pa ono s Isusom Nazarećeninom, koji bijaše prorok - silan na djelu i na riječi pred Bogom i svim narodom, ... glavari svećenički, ... osuđen, ... razapeše. A mi se nadasmo da je on onaj koji ima otkupiti Izraela. A već treći dan, žene neke od naših, ukazali im se anđeli, neki naši na grob odoše, nađoše kako žene rekoše, ali njega ne vidješe* (usp. Lk 24,19-24). I tako nastavljaju razočarani: Bijaše on, doduše, veličanstven prorok i na djelima i na riječima: ali sve u lijepim snovima. A mi se nadasmo da je on onaj koji će izvojevati pobjedu Izraelu. Toliki se proroci i mesije javiše, ali svi zaglaviše. A ovaj najkatastrofalnije, jer je najviše obećavao, a doživio najveći poraz. A on je našu nadu podgrijavao stalnim govorima, znamenjima i čudesima. I nikada nitko onako govorio nije! I onolikim se čudesima proslavio! I mi mu oduševljeno vjerovismo, posrtasmo za njim, visjesmo o riječi njegovoj, oduševljavasmo se njegovom jedinstvenom Osobom. I uvijek ćemo priznati da nam nije nitko izmamio toliko nade kao on. I što smo se više nadali, to smo se više iznenadili. Sada vidimo da smo bili naivni.

**A mi se nadasmo.** To je udarna misao i pokretačka snaga cijeloga teksta s ove ljudske strane razočaranja i klonuća. Možda je samo radi nje Luka evanđelist ispriopovjedio cio ovaj susret s Gospodinom, Nadom našom, s puta u Emaus.

A nèprepoznati Isus samo sluša, radoznalo, pozorno, u šutnji, kao pravi prijatelj, kao da nikada nije ni čuo nešto slično. A onda kao da im Gospodin glasno i odlučno: A tako? Oslobođiti Izraela od cara Tiberija? Od upravitelja mu Pilata? Je li? Prevrat? Oružje? Krv? Vlast? Samo nastavite, zanimljivo političko gradivo! Isus čak usporio korak i pomalo se izmiče njihovu pogledu. Pušta Gospodin obojicu da se napričaju raznih nesuvislica, da izraze pomućene osjećaje, da pokažu nevjericu i beznade.

Na čemu ste to zateleljali svoju nadu? Koji su razlozi vaše nade? Koliko ste puta ponovili: "A sada, čemu da se nadam, Gospode? Sva je nada moja u tebi!" (Ps 40,8). Je li vam taj "Silan na riječi" ikada govorio o zemaljskoj sili i nožu, o vlasti i revoluciji, o otimačini uprave od Rimljana, da Židovi budu gospodari svijeta?

**Pa ovako nastavi i njima i svima nama:** "O bezumni i srca spora, da vjerujete što su god proroci navijestili! Nije li trebalo da Krist sve to pretrpi te uđe u svoju slavu?" I počevši od Mojsija... (Lk 24,25-27). Prijatelji, vi bolujete od apatije, od "srca spora" - bradeokardije! I točno vidi Gospodin kako su krivo spojili sve što im je on govorio po Galileji i Judeji. *Nije li trebalo...?* opet Isus pitanjem. Ono o patnji, o mucu, o smrti? A u njih srca gore, oči sjaje, uši šume, duše se natapaju nekom milinom koja se drukčije zove milost. Ulazi u njih Duh nade, Duh života.

*"U to im se oči otvoriše, te ga prepoznaše, a on im iščeznu s očiju".*

**Mi nemamo druge Nade, braćo, do li Krista, Sina Božjega, Bogočovjeka!** Mi u Njega polažemo svu vjeru, svu nadu i svu ljubav zato što se On jedini žrtvovao za sve čovječanstvo; što je svojim uskrsnućem pobijedio smrt i svima nama otvorio put u naše uskrsnuće; što nam je zaslužio oprostjenje grijeha za koje nam se skrušeno kajati.

Apostol Petar: "Nema uistinu pod nebom drugoga Imena dana ljudima po kojemu se možemo spasiti" (Dj 4,12).

Apostol Pavao: "Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjeđniji smo od svih ljudi" (1 Kor 15,19). Ponovimo: "Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjeđniji smo od svih ljudi". Naša je nada u vječni život veća i od zdravlja i od ovoga života: "Uvjeren sam doista: ni smrt ni život, ni anđeli ni vlasti, ni sadašnjost ni budućnost, ni sile, ni dubina ni visina, ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem" (Rim 8,18-19).

Danas u jutarnjem himnu molismo:

*Stražari grob mu čuvali i pečatio kamen ga  
A u grob svoj kô pobjednik On sada smrt sahranjuje!*

**SRETAN I RADOSTAN USKRS!**

## TRAŽENJE I PRIHVAĆANJE ISTINE

**Mostar, 19. travnja 2020.** - Na Mali Uskrs, Nedjelju Božanskoga Milosrđa, 19. travnja 2020., slavje u katedrali Marije Majke Crkve. Biskup predvodi sv. Misu. Asistira mu redoviti đakon don Ante Jukić, koji čita i Evanđelje. Za vrijeme pričesti tiha euharistijska pjesma. U crkvi je petero vjernika, a pred crkvom nije se ni brojilo, samo se vidjelo da se poštuje međuosoban razmak. Nedjelja Božanskoga Milosrđa podsjeća nas da imamo nebeskoga Oca koji je savršen i bogat Milosrđem, ali jednako bogat i savršen u Pravdi. U nas ljudi sudska nesavršena pravda bez milosrđa vodi u okrutnost, a sudska amnestija ili nesavršeno milosrđe bez pravde vodi u rasulo.

Biskup je u početku spomenuo da su u današnjem Ivanovu Evanđelju (20,19-31) dva dijela: prvi se odnosi na božanske riječi o ustanovljenju sv. Ispovijedi, riječi kojima Isus ovlašćuje Apostole da otpuštaju grijehе onima koji se kaju, a da ne otpuštaju grijehе onima koji se ne kaju: "Primate Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehе, otpuštaju im se; kojima zadržite, zadržani su im"; drugi

se dio Evanđelja odnosi na Isusov poukrsni razgovor s apostolom Tomom, kojega su drugi Apostoli cio tjedan tražili i jedva ga dozvali iz Galileje u Jeruzalem. Evo toga razgovora:

- "Ali Toma zvani Bliznac, jedan od dvanaestorice, ne bijaše s njima kad dođe Isus.

- Govorili su mu dakle drugi učenici: "Vidjeli smo Gospodina!"

- On im odvrati: "Ako ne vidim na njegovim rukama biljeg čavala i ne stavim svoj prst u mjesto čavala, ako ne stavim svoju ruku u njegov bok, neću vjerovati."

- I nakon osam dana bijahu njegovi učenici opet unutra, a s njima i Toma. Vrata bijahu zatvorena, a Isus dođe, stade u sredinu i reče: "Mir vama!"

- Zatim će Tomi: "Prinesi prst ovamo i pogledaj mi ruke! Prinesi ruku i stavi je u moj bok i ne budi nevjeran nego vjeran."

- Odgovori mu Toma: "Gospodin moj i Bog moj!"

- Reče mu Isus: "Budući da si me vidio, povjeroval si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!" (Iv 20,24-29).

### Biskupova homilija

Ovaj razgovor između Isusa, Tome i ostalih apostola, po Ivanu, otkriva veliko blago vjere u ono što se ne vidi a čovjeka čini blaženim. Osvrćemo se na dva karaktera: najprije na Tomin naravan značaj, a zatim na Kristov ljudsko-božanski značaj. Isus je imao Tomu u svojoj Družbi skoro tri godine. Poučavao ga u vjeri u božanske istine. Davao mu snagu da bolesne liječi, zloduhe izgoni. I čovjek bi očekivao da će Toma uzrasti u toj spoznaji i da nikada ne će zaboraviti onih čudesa koja je doživio u Isusovoj zajednici. Ali, što su dani više odmicali, to je Toma sve više zapadao u sumnju i nevjeru. Kada su mu apostoli rekli da je Gospodin uskrsnuo i da bi bilo dobro da se i on pojavi u skupini, Toma je pristao iz želje da rastjera sumnje ili da se još više učvrsti u - nevjeri.

**Toma pesimist.** Prva pogrješka koja izbija iz Tomina karaktera jest neki prirodni pesimizam. On ima narav sklonu gledati stvarnost kroz crne naočale, ali on želi živjeti, ići za Isusom i postići ono što Krist obećava. Unatoč takvoj svojoj duševnoj situaciji, koju je možda naslijedio od svojih roditelja, u Tominu je srcu uvijek bilo i ljubavi

za Učitelja i Gospodina. Teško je to ostvarivao, ali je ostvarivao!

Pesimist je čovjek koji u životu stalno očekuje zlo i gore, pa kada se ono dogodi, onda usklikne: Jesam li ti rekao? I onda se u toj nevolji na neki način zabavlja turobnim mislima, bijeg mu je spas: bijeg od društva, od rada, od radosti. Koga od nas ne zahvati takva Tomina pesimistička struja? To je dio naše naravi. Iskustvo nas uči da budemo ne samo optimisti, nego i pesimisti. Naš je život Sizifov posao: kotrljamo kamen na brdo, pa se s njime skotrljamo u dolinu, pa ponovo i tako cio život. Kako ne biti pesimist? Imaš sposobnosti, ali ograničene. Imaš želje, neograničene, ali načini ostvarenja tih želja - ograničeni. Eto tu mora doći do preokreta: do iskakanja iz pesimistična vlaka, moram biti optimist, jer to Bog od mene očekuje: da vjerujem u njega, da se uzdam u njegovu Providnost!

**Toma bjegunac.** Druga Tomina pogrješka jest da su na Uskrsno jutro svi Gospodinovi učenici zajedno, osim Jude koji se objesio, i Tome koji je napustio Družbu. Isusova je smrt zbila apostole u dvoranu Posljednje večere. A Toma je otišao iz

apostolskoga zbora u Galileju. Pesimizam je pobijedio. Bio je rasprodao sve, ostavio sve, pošao za Učiteljem, a kad tamo... on onako. Prekinuo je sa svima. "Izgubio" apostolsko zvanje.

- Kako je to strašna pouka svakomu od nas: koliko bismo puta željeli otići, razočarani. Ne sviđa nam se mjesto, posao, obitelj, država. Ne želimo da nas Bog vodi preko Kalvarije, da dospijemo u uskrsno jutro. Vraćamo se svojim zemaljskim planovima. Napuštamo zvanje, žalimo one koji su u njemu ostali. Preziremo Božje planove o sebi. Strašno.

Ovo su dvije Tomine pogrješke: zloslutnik i bjegunac. Ali on ima i dvije neobične vrline: istinu traži i, kada je nađe, na nju pristaje.

**Tomina iskrenost.** Toma je iskren. On ne može tvrditi da u nešto vjeruje, ako ne vjeruje. Dosta je izvaran u životu. Od sada samo očima vjeruje. Što rukama i prstima dohvati, to umom priznaje i na to srcem pristaje. On jest sumnjivac, nevjernik, ali to je činjenica, a ne njegova hirovitost. Stoga, dok ne stavi svoje prste u mjesto Isusovih čavala, dok ga ne vidi svojim ljudskim očima, njegovo raspeto tijelo, on ne će vjerovati, ne će i ne može. Ja mogu poći s vama, ali dok se pozitivno ne uvjerim, ne prihvaćam. Sve je za nje ga obmana dok se fizički ne uvjeri... Toma je doista tvrdoglav, ali iskren, jasan i beskompromisan.

Bilo bi pošteno kada bismo i mi bili do te mjere iskreni samima sebi i svojoj zajednici, kao što je Toma bio iskren sebi i svojim kolegama, pa da nastupamo sa svom otvorenosti i iskrenošću, makar nas to koštalo! Ako smo iskreni i od Istine - vjerujemo da će nas Istina osloboditi! Isus je to pokazao. Nagradio je Tomino traženje i objavio mu se, upravo kako je Toma tražio, ali je Isus dao i pouku svima.

**Tomina odanost.** Kada se Toma uvjerio, prihvatio je Isusa potpuno. Možda i nije stavljao prste u Isusove rane. Ali kada je vidio Isusa pred sobom, nije više vjerovao u sebe: Isus postoji, a JA NE POSTOJIM! I uzviknuo nešto što je dostatno izgovoriti pod misnom Pretvorbom: "Gospodine moj i Bože moj!" U tom je trenutku Toma prihvatio Krista kao čovjeka i kao Boga i Gospodina.

Toma je čovjek koji traži, muči se, ne vjeruje, ali kada nađe i upozna, onda to prihvati potpuno, svim bićem svojim, svim umom svojim, svim srcem svojim.

- Pouka je ovo Tomina svima nama. I mi se možemo mučiti i puno učiti. Ali kada već jednom otrijemo, uvjerimo se - onda prihvatimo potpuno.

Isusova kultura i pedagogija prema Tomi Bližancu

Iako govorimo samo o apostolu Tomi koji istražuje Istinu, ne možemo se ovdje ne osvrnuti i na Isusa, Vječnu Istinu, Riječ, Logos. Da pogledamo kako Isus postupa s Tominim karakterom i kakvu mu pouku daje.

**Isusov postupak.** Nepuna tri godišta trajala je bogoslovija u kojoj je Isus bio glavni profesor i pedagog. Bio je s apostolima beskrajno strpljiv, kao majka s djecom. Nikada nije izgubio živce. No nakon uskrsnuća nije imao posebnih problema, osim s Tomom, koji je do kraja ostao sumnjivac, svojevoljan i napustio zajednicu. Isus ne lomi štapa nad njim, nego još uvijek postupa milosrdno, strpljivo, ali nepopustljivo. Dolazi u dvoranu, kroza zatvorena vrata, za njegovo uskrslo Tijelo ne vrijede više naravni zakoni. Ušao, i ravno k Tomi: "Prinesi prst ovamo i pogledaj mi ruke! Prinesi ruku i stavi je u rebra moja!" To je bio dostatan razlog da se Tomi rasprši svaka sumnja i nevjera i da usklikne najljepše riječi priznanja i vjere: Gospodine moj i Bože moj!

**Isusov dvostruki poučak:**

- *Ne budi nevjeran, nego vjeran!* Isus je došao na svijet da u ljudima izazove vjeru, da napravi most vjere između čovjeka i Boga. I, evo, Toma, ne budi nevjeran. Nije vjera u oku i u prstu, nego u volji i u srcu. Voljom se vjeruje!

- *Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju.* Opomena Tomi, a poruka svima nama koji ne možemo opipati Isusove rane kao Toma. Isus donosi jedno novo blaženstvo, deveto, blaženi koji ne vidješe, a povjerovali. Toma je blažen koji je vidio i povjerovali, ali su još blaženiji oni koji ne vidješe a povjerovali. Mi se nalazimo u takvoj situaciji. Neka nam Isus pomogne!

## USKRSLI SUSREĆE PRIJATELJE SVOJE

**Mostar, 26. travnja 2020.** - Sveta Misa u mostarskoj katedrali u 3. nedjelju vazmenu, 26. travnja 2020. u 11.00 sati. Euharistiju slavi biskup Ratko uz asistenciju standardnoga đakona don Ante. U crkvi je određen, a pred crkvom neodređen broj misara, ali svi u dužnu međusobnu odmak. Nikomu ne pada na pamet maknuti se s mjesta, osim za sv. Pričest. Biskup u početku sve pozdravlja

*i poziva na skrušenje, a uvodno će u Očenaš reći da nas je Gospodin Isus poučio kako se u životu moliti i vladati. Prva kategorija: da Božje Ime bude sveto u našim srcima, da se njegovo Kraljevstvo istine i života nastani među nama, da se Božja Volja ispunjuje u nama. Druga kategorija: Kruh naš svagdanji, uzajamno praštanje, molba da ne padnemo u napast i da nas Bog oslobodi svakoga zla.*

### Biskupova homilija

Iako je današnje Evanđelje ono alternativno od Uskrsa (Lk 24,13-35), jer je prikaz Događaja toga istog uskrsnoga dana, mi ćemo malo proširiti temu Isusovih ukazanja.

Uskrslu je Gospodin birao komu će se ukazati. To je isključivo Njegova božanska inicijativa, a ne naš ljudski zahtjev. Petar u govoru rimskom satniku Korneliju govori za Isusa: "Bog ga uskrisi treći dan i dade mu da se očituje - ne svemu narodu, nego svjedocima od Boga predodređenima" (Dj 10,40-41), a oni su onda dalje svjedočili da je istinito to što su od Njega čuli i doživjeli. Nalazimo se u području vjere, koja počiva na slobodnu umnu i voljnu pristanku ili odbacivanju nečijega svjedočanstva. Sada smo u toj ekonomiji spasenja i treba se držati pravila i zapovijedi.

Vidljivi Isus kaže da svjedoči za nevidljiva Oca nebeskoga: "Filipe, tko je vidio mene, vidio je i Oca!" (Iv 14,9). Vrhunsko očevitno svjedočanstvo!

Apostoli svjedoče za Isusa uskrsloga: "Mi svjedočimo... i naše je svjedočanstvo istinito" (3 Iv 11) pred narodom. Pred narodima.

Svi Apostoli potvrđuju svjedočenjem svoga života i dokazima svoga krvava mučeništva istinu Kristova uskrsnuća!

I onda svjedočenje od naraštaja do naraštaja, od stoljeća prvoga preko stoljeća sedmoga pa do danas. Naši su prvi svjedoci u kući roditelji - vjernici, pa u crkvi svećenici, cijela Crkva. I sva je snaga vjere u svjedočenju drugih. Tako da smo danas mi svjedoci drugima.

- **Ukaza se Gospi.** Iako nijedan evanđelist ne donosi podatak da se Isus ukazao svojoj majci Mariji, nitko u Crkvi ne sumnja da je uskrsli Gospodin prvo zahvalio Ocu nebeskomu na daru Uskrsnuća. Zatim posjetio svoju rođenu Majku.

Ili ti misliš da je Isus pustio da se onakva Majka i onoga Uskrsnoga Jutra savija u bolima, a mi dogmatski vjerujemo da je Isus samo Nju, Gospu, preobraženu, svojedobno uznio i dušom i tijelom u nebesku slavu!

Evanđelisti donose više čudesnih i različitih osobnih susreta s uskrsnim Kristom. Navedimo samo neke:

- **Ukaza se najprije Mariji Magdaleni** (Mk 16,9), koja mu je bila istinski zahvalna. A kako ne će, kada ju je oslobodio od utjecaja sedmerostruka zloduha? Zato ga je pratila u njegovu javnom djelovanju po Palestini, zajedno s Marijom, majkom Njegovom, i drugim ženama. Ona je toga jutro "prvoga dana u tjednu" (Iv 20,1), nedjelja, poslala s drugim ženama, na pomazanje, ali nije trebalo. Bila je prva kojoj se ukaza (Iv 20,15), koju pozdravi, upita zašto plače i ohrabri i nju i ostale žene da se ne boje (Mt 28,10), jer je Gospodin svojim sjajnim Uskrsnućem pobijedio i smrt, i mrak, i pakao.

- **Ukaza se Šimunu Petru** (Lk 24,34). Ne znamo je li bilo veće sramote u Petrovu životu od one koju je doživio u Kajfinu dvorištu, kada je pred sluškinjama tri puta zaniijekao da uopće pozna "toga čovjeka", Isusa. A na sve je Petar bio jasno upozoren, ali on će opet po svojoj glavi! Ako Petar "ne zna" Isusa, onda on ne zna ni sebe sama! Kada je pijevac zapjevao, Petar je došao k sebi, prepao se i propao u crnu zemlju. Ne može više nikomu pogledati u oči, a najmanje Isusu. Evanđelisti bilježe samo dvije bolne riječi, koje mu pripadaju: Gorko zaplaka! Duboko i raskajano! Gospodin je čuo njegov plač, njegovo kajanje. Petrov plač, onaj pokajnički, prikazan je u svim Evanđeljima (Mt 26,73; Mk 14,72; Lk 22,62; Iv 18,27). Upravo



je njega, "Prvaka" apostolskoga (Mt 10,2), uskrsli Isus pozdravio i ohrabrio dajući mu do znanja: Petre, ne odstupam ni od jote što sam naumio s tobom, sve dotle dok si ti pri sebi! Evo Petra, vratio se k sebi. I k Isusu.

- **Približi im se Isus** i pođe s onom dvojicom učenika na putu u Emaus (Lk 24,16), što pročita-smo u današnjem Evandjelju. Razgovaraju Kleofa i drugi učenik međusobno, traže neko razumno tumačenje i rješenje svega onoga što se dogodilo u Jeruzalemu tih dana. Je li moguće da su sva ta čudesa bila obične floskule i finte, da je to njegovo predstavljanje kao Otkupitelja i Spasitelja obmana, umišljaj? Javlja se Gospodin tužnima i snuženima. Kada im je sve protumačio prema Pismima, osobito Prorocima, i kada je nestao ispred njihovih očiju, tek su ga tada prepoznali i - pogledali! I vrcnuli se s noge na nogu u Jeruzalem javiti apostolima.

- **Pohodi zbunjene i preplašene** (Lk 24,37) toga istoga uskrsnoga dana u Gornjoj sobi, u dvorani Posljednje večere, gdje su se apostoli bili sakrili u beznađu, u dubinama svoga nepojmljiva straha. Njih Uskrsli blago prekori: "Zašto se prepadoste? Zašto vam sumnje obuzimaju srce?" (Lk 24,38). Mir vama!

- Slično i danas kaže nama: koji smo zbog ovoga "nuklearnog" virusa do smrti isprepadani osobnom i obiteljskom, crkvenom i društvenom, ekonomskom i nacionalnom, zdravstvenom i medijskom situacijom. Mir vama! Samo se grijeha bojte i čuvajte, onoga teškoga i smrtnoga, ničega i nikoga drugoga!

- **Pozva Isus onoga sumnjivca Tomu** (Iv 20,25), koji ništa ne prihvaća dok ne osjeti i ne dodirne. On je želio vjerovati, ali s pomoću organa opipa i okusa. - Vjera je iznad tijela, u duši, a ne u noktima! Vjera je prihvaćanje nevidljive zbilje!

- **Sasta se Uskrsli sa skupinom apostola**, Sedmoricom, eto više od polovice, na obali Tiberijadskoga jezera dok su lovili ribu, u njihovu svakodnevnu poslu (Iv 21,2). Vratili se učenici svomu staromu zanatu. Što misliš jesu li odustali od svega? A Isus ih ponovo zove da pođu za Njim, Uskrslim, da dođu u apostolsku službu koju su primili na Posljednjoj večeri. Posebno Petra proziva i postavlja za vidljiva glavara i pastira svoje Crkve: Pasi janjce moje! I sve vjerno i sveto

Stado moje! A Krist je Dobri i Glavni Pastir!

- **Objavljivao se Gospodin kroz četrdeset dana svim apostolima** (Dj 1,3) kojima je mnogim dokazima pokazao da je živ, s njima blagovao i propovijedao im o Kraljevstvu Božjem koje se počelo ostvarivati.

- **Ukaza se konačno svomu nekoć najljucem neprijatelju i progonitelju, Savlu**, kojega je pred Damaskom preobrazio u Pavla. Jest Savao vjerovao u Boga, ali po svoju, a ne po Božju. A onda se, nakon susreta s Uskrslim, preobratio u neumorna navjestitelja Krista uskrsloga: "Ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša, još ste u grijesima" (1 Kor 15,17), raspalio se Apostol naroda.

- Ako Isus nije uskrsnuo, onda su uzalud i naše propovijedi i vjera u ostale članke Vjerovanja. Uzalud smo se rodili, i besmisleno je sve što smo radili, pogotovo što umiremo. Opći besmisao i pakao.

- Ako nema uskrsnuća, Isusova događena i našega nakon Sudnjega dana; ako nema vječnoga života, onda nema ni ove prašine na zemlji, ni ovoga nečujna virusa u svijetu, onda je obmana da je oko 3 milijuna ljudi pogođeno virusom i 200 tisuća pomrlo. Onda nema ni ovih nepravdi i korupcija, ni vladara, ni bogataša, ni robova, sve je samo privid, samo pusta varka, samo pusti snovi.

- Ali ako je Isus uskrsnuo - a jest! - onda će On suditi ne samo žive i mrtve, nego i pravedne i nepravedne, bolesne i zdrave, sebične i bahate, bogohulnike i bogohvalnike, nevjernike i vjernike. Zato spremni na put i na sud! Jer samo On, Uskrsli, ima puno pravo svakoga od nas privesti na svoj sud i suditi nam po djelima našim.

Isus se i nama danas ukazuje: ako imamo prema njemu poštovanja i ljubavi; ako se kajemo zbog padova i odreknuća svojih; ako smo umorni i snuždeni, a opet razgovaramo o Njemu i s Njime; ako i posumnjamo, ali se opet k Isusu obratimo; ako smo zbunjene i prestrašene, a opet se u Njega uzdamo.

Jesi li vidio kako prekjučer pobijedi Laž, a Istina u grob leže! Kleofa će svomu Suputniku! Uskrsloj Istini! O, bezumni i srca spora!

- Braćo i sestre, niti je laž pobijedila, niti Istina leži u grobu! Ima Uskrsno Jutro! Mi nismo samo od ovoga vremena, nego smo i od nebeske vječnosti! Gore srca!

## DOBRI PASTIR

**Mostar, 3. svibnja 2020. - Nedjelja Dobroga Pastira**, Svjetski dan molitve za duhovna zvanja na 4. vazmenu nedjelju proslavljena je u katedrali, 3. svibnja 2020. Pučku Misu u 11.00 sati predvodio je biskup Ratko, asistirao mu đakon don Ante, uza sudjelovanje nekoliko vjernika u crkvi i puno više misara pred crkvom po lijepu vremenu. Biskup je u početku pozdravio nazočne i sve tv-gledatelje i slušatelje te rekao da posebno prikazuje sv. Misu, Isusovu euharistijsku nekrv-

nu Žrtvu, Ocu nebeskomu u Duhu Svetomu, za duhovna zvanja, svećenička i redovnička, a ova posljednja, i muška i ženska, u hercegovačkim biskupijama, u hrvatskom narodu i u cijeloj Crkvi Katoličkoj. Napose je spomenuo da u Mostaru ima velebna crkva posvećena Dobromu Pastiru, koja služi i za župu sv. Marka u Cimu i za župu sv. Luke u Iličima, i izrazio čestitke župniku i župljanima.

### Biskupova homilija

Isus je, živeći u sredini gdje je ovčarstvo bilo glavna grana ekonomije, uzeo upravo pastirsku sliku i primijenio je na sebe i na nas ljude. Mi se svećenici i biskupi moramo na današnji dan iskreno ispitati je li u nama lik pravoga i dobrog pastira, koji je spreman i život svoj položiti za svoje vjerno stado, ili je u nama lik najamnika i provalnika koji je osuđen u samoj Isusovoj prisudbi.

#### Tri su obilježja lažna pastira

**1. - Neprepoznatljiv.** Ovce nemaju ljudske pameti, nego imaju svoj instinkt, prirodan nagon koji im je Bog usadio i koji je u službi njihova života. One se ne snalaze s nepoznatim pastiriom. Kaže Isus: Za *"tuđincem, dakako, ne idu, već bježe od njega jer tuđinčeva glasa ne poznaju"* (Iv 10,5). - Tuđinčevu se zovu ne odazivaju. Kada ga čuju, ostanu zbunjene. I bježe od njega. Može se tuđinac prurušiti u prava pastira, i glumiti njegove riječi, ali ne će moći dugo ostati. Doći će čas kada će se sve razotkriti i prepoznati tko je tko.

**2. - Kradljivac.** *"Zaista, zaista, kažem vam: tko god u ovčinjak ne ulazi na vrata, nego negdje drugdje preskače, kradljivac je..."* (Iv 10,1). - Evandelist navodi riječi kojima Isus jasno označuje lažna pastira. Takav se prepoznaje ne samo po glasu, nego i po ne ulazu na prava vrata ovčinjaka: preskače preko plotu. Uvaljuje se noću među ovce. Obilazi torove po mraku i potkrijući traži korist za sebe i za svoje klanske interese. Nije dakle samo neprepoznatljiv, nego je mutnih nakana koje pretvara u krađu janjaca i ovaca.

**3. - Razbojnik.** Isus pojačava značajke nevjerodostojna pastira: on je *"i razbojnik"* (Iv 10,1). Nije samo kradljivac koji će nešto odnijeti nego i razbojnik koji će druge smaknuti ako mu smetaju na putu njegove pljačke. Eto stupnjevanja sumnjiva pastira - pozitiv: po glasu neprepoznatljiv, komparativ: po odnosu prema stadu kradljivac, superlativ: da ostvari što želi, ne zazire ni od razbojstva! Eto kako je kada čovjek postane vuk, a ovce ne mogu iz kože!

#### Tri su obilježja istinskoga pastira

**1. - Prepoznatljiv po glasu.** Pravi pastir *"ovce svoje zove imenom pa ih izvodi"* (Iv 10,3). - Ovce prepoznaju zov svoga pastira kojem su se priviknule. On dobro pazi na svoje, zna ih u glavu, svakoj je nadjenuo vlastito ime, i svaku zove njezinim imenom - Gala, Roga, Šuša, Vranoka, Zrna - i svaka odmah podigne glavu i odaziva se blekom. On s njima razgovara. Daje im hrane, vode i soli, sve u pravo vrijeme. On ih brani i štiti. On od njih i za njih živi.

**2. - Ulazi na vrata.** *"Tko ulazi na vrata, pastir je ovaca. Tome vratar otvara, i ovce slušaju njegov glas"* (Iv 10,2-3). - Pravi se pastir prepoznaje i po tome što normalno ulazi na prava vrata. Nema straha ni od koga, a najmanje od toga da će se ovce plahnuti. Uzimaju hrane iz njegove ruke, nimalo ga se ne boje. Pa i kada vikne na njih, ovce ne strepe, samo se malo začude. Pa i kada se na koju nabaci drvetom ili kamenčićem da je vrati u stado, ona ne dršće, nego poslušna. Sigurne su uza svoga pastira.

**3. - Izvodi ovce na ispašu.** - Glavna je zadaća pastira da vodi svoje stado na nova nepopasena pasišta. "A kad sve svoje izvede, pred njima ide i ovce idu za njim jer poznaju njegov glas" (Iv 10,4). - U nas se - dok je bilo ovaca! - obično ovce gone ispred sebe, a ne vabe iza sebe. U Palestini je bilo drukčije, ovako kako Isus kaže: pastir ide naprijed i zove ovce po imenu. One poznaju glas pravoga pastira i trče za njim.

### Isus Dobri Pastir

**1. - Vrata.** - "Isus im kaza tu poredbu, ali oni ne razumješe što im htjede time kazati" (Iv 10,6). - Budući da nisu razumjeli na što je ciljao, Isus se dade na tumačenje. "Zaista, zaista, kažem vam: ja sam vrata ovcama" (Iv 10,7). - Isus kaže da je on ulaz, vrata, glavni otvor u pravi ovčinjak. Po njemu se ulazi u prostore sigurnosti i spasenja. "Ja sam vrata. Kroza me tko uđe, spasit će se: i ulaziti će i izlaziti i pašu nalaziti" (Iv 10,9). - Isus je vrata i da se uđe u kuću spasenja, u ovčinjak, i da se izađe na nove ispaše. Drugog ulaza i izlaza nema. On je jedini i pravi Spasitelj.

**2. - Život.** "Ja sam pastir dobri. Dobri pastir daje život svoj za ovce" (Iv 10,11). Dva se puta tvrdi u ovom retku da je Isus Dobri Pastir. On se žrtvuje za svoje ovce. Hoće se osloboditelj duha, ne samo tijela. Najveći čin koji pastir može učiniti za svoje vjerne jest da, braneći i čuvajući svoje, dadne i svoj život za dobro svoga vjernog stada. Pastir Dobri daje sve od sebe da nahrani i od neprijatelja očuva svoje. Kada se neprijatelj pojavio, Krist je pokazao najveće svjedočanstvo svoje ljubavi prema Ocu i prema čovjeku: Nije žalio ni svoga života! On je položio život svoj za druge, i svojim je uskrsnućem ponudio najveću novost - život vječni - onima koji u njega vjeruju i vjerno ga slijede, i to život u izobilju!

**Apostoli - dobri pastiri.** Isus je pozvao koje je htio, koje mu je Otac doznačio, da ih učini pastirima. U dlan ih je svoj ucrtao. Ima Bog pravo izbora i djelovanja na ljudsku slobodu. Dva su cilja radi kojih izabire svoje učenike: prvi, da budu s njim, i, drugi, da ih šalje u svijet propovijedati, da izgone đavle, da liječe svaku bolest i svaku nemoć u narodu, sve u Njegovo ime. Čim se apostoli umore, neka se vrate k njemu na duhovnu obnovu.

**Biskupi i svećenici kao pastiri.** Nasljednici apostola u Crkvi jesu biskupi sa svojim pomoć-

nicima svećenicima. Istinski pastiri ulaze na prava vrata, poslušom i dekretom, pozvanjem i poslanjem. Oni su pozvani izvoditi svoje vjernike na nove pašnjake nauka i nade. Nisu im dosadni svojim govorima i oglasima. Nego im uvijek pokazuju nove izvore bistre vode i zdrave hrane: Biblije i božanske poruke spasenja. Hrani ih tumačenjem Božje riječi, sakramentima ispovijedi, osobito Presvete Euharistije, kao i uzornim primjerom svoga života.

Pravi se pastir istinski raduje kada vidi kako mladi idu za Isusom Kristom, po moralnom napretku, po školskom uspjehu, po javljanju na put prema svećeništvu ili redovništvu. A kako je žalostan kada čuje za mladiće i djevojke kao drogeraše, alkoholičare, koji su pogazili i svoj obraz i obraz svojih odgojitelja.

**Zaključak.** Nevidljivi i nečujni virus kao noćni kradljivac ušao - zašto to ne reći? - među nas, crkvene pastire, da nas potakne na vjeru i nadu, na veće poštovanje Crkve i Euharistije, da se po dužnosti više brinemo za izgubljene, da ustrajnije tražimo zalutale, da na vratu nosimo iscrpljene, da vidamo ranjene.

- Virus je zarazom pogodio oko 3 i pol milijuna, a pripomogao smrti oko 245.000 ljudi u dva mjeseca, ali je i izliječeno više od milijun i 100 tisuća, Bogu hvala.

- Iz zasjede napao 214 država svijeta bez obzira bile članice UN-a ili ne bile.

- Isprepadao tolike države da uvedu karantene, izolacije i samoizolacije u puku.

- Nagnao tolika ministarstva da uvedu policijski sat u pojedinim zemljama.

- Nokautirao medicinu, biologiju i biokemiju, zvijezde moderne civilizacije, koja se ponegdje hvali da joj je dovoljna ljudska znanost, bez Boga;

- Zaustavio rad škola, tvornica, prometa, turizma, ekonomije...

- I što nevidljiviji i neispitljiviji, kao da 7 milijardi i 700 milijuna ljudi od njega više strahuje.

- Kako bi nas tek paralizirao da je velik kao planinski lanac Himalaja ili kao rijeka Amazona!

A svemoguću se Bog služi i nevidljivim virusom da pozove vidljivi svijet na obraćenje, na spasenje, napose one koji se diče njegovim imenom, da ne budemo neprepoznatljivi pastiri nego dobri pastiri dobrih i vjernih duša.

## GOSPA: BOŽE, BUDI VOLJA TVOJA!

**Hrasno, 10. svibnja 2020.** - Proslava Kraljice mira na Hrasnu održava se svake godine svake druge nedjelje mjeseca svibnja od 8. svibnja 1977. Hrašnjanski župnici redovito pozivaju hrvatske biskupe, koji predvode procesiju na Gradinu, izmole Posvetnu molitvu Kraljici mira, blagoslove vozače i vozila i nastave sv. Misom na pogodnu prostoru kamo su usmjerene oči vjernika iz prostrana crkvena dvorišta. Bilo je godina kada se broj hodočasnika uspinjao na nekoliko tisuća, a ove godine - 10. svibnja - zbog virusna proljeća bilo ih je nekoliko stotina, uz održavanje mjera međusobna razmaka, ne-rukovanja, ni izvan sv. Mise ni prije sv. Pričesti.

Ovogodišnju sv. Misu, na poziv župnika don Antuna Pavlovića, predvodio je biskup iz Mostara Ratko Perić, apostolski administrator Trebinjske biskupije. Misa je započela u 11.00 sati. Uz biskupa je bio đakon župljanin don Antonio Krešić. Koncelebrirali su, osim župnika, i biskupski vikar župnik iz Trebinja don Ivo Šutalo, broćanski dekan župnik s Gradine don Đuro Bender. Nekoliko je svećenika bilo na raspolaganju za sv.

ispovijed. Prvo je čitanje pročitao Marko Pavlović s Bune, maturant u zadarskom sjemeništu i gimnaziji, a Evanđelje don Antonio. Pjevao je župni zbor. Uočen je znatan broj djece ili u naručju majki ili držeći se majčine blizine ili trčeći slobodnom travom. Proslavivši sv. Mise u svojim župama, nekoliko je župnika iz Trebinjske biskupije došlo čestitati župniku don Antunu svetkovinu Kraljice mira.

U početku sv. Mise župnik je pozdravio župljane, hodočasnike, koncelebrante, svećenike i biskupa, koji je zahvalio Bogu na predivnu danu i uputio se s asistencijom i ministrantima na Gradinu. Za vrijeme procesije pjevale su se Gospine litanije. S Gradine je odjekivala Posvetna molitva koju je 1987. prvi izgovorio kardinal Franjo Kuharić, zagrebački nadbiskup. Za vrijeme sv. Mise biskup je pozvao vjernike da u svoje molitve uključe ovogodišnje đakone, među kojima je i jedan iz Hrasna, koji bi mogli - bude li volja Božja - biti ređeni za Petrovo, ali ne će biti kasno ako bude i za Veliku Gospu samo da vrijeme bude - zdravo.

### Biskupova propovijed

Mi smo se danas ovdje sastali da Bogu iskažemo duboko klanjanje kao njegovi ponizni stvorovi, kao odani mu sinovi i kćeri; da mu očitujemo svoje iskreno i skrušeno klanjanje zbog svojih napakih misli u glavi, opakih želja u srcu i izopćenih riječi na usnama. Sastali smo se da mu od srca zahvalimo na njegovu djelu našega stvaranja i otkupljenja te da mu izrazimo svoje molbenice za tolike potrebe u svome životu, u prvome redu duhovne, za spasenje duše, pa onda i fizičke, za tjelesno zdravlje svake osobe, svake obitelji i svega društva. Skupili smo se na ovu drugu nedjelju svibnja da mu prikažemo nekrvnu žrtvu i blagujemo euharistijsku gozbu Isusa Krista, Sina Djevice Marije, Kraljice mira.

Komu ne bi bilo drago izgovoriti molitvu koju će Bog uslišiti, a ne prekrižiti. Isus nas je poučio kakve su molitve Bogu mile. Dao nam je ne samo sadržaj i smisao nego i riječi za takvu molitvu. Nalazimo je kod dvojice evanđelista, kod sv. Mateja koji je smješta u Govor na gori (6,9-13) i kod sv. Luke koji je vidi u razgovoru između učitelja Isu-

sa i jednoga od njegovih učenika. Učenik u ime svoje i ostalih pita Učitelja da ih pouči moliti kao što je Ivan Krstitelj poučio svoje učenike. I Isus odmah kazuje kako učenici trebaju moliti Oca nebeskoga (11,2-4). Matejeva je inačica molitve Gospodnje potpuna, sa sedam temeljnih molbenica, a Lukina je nešto kraća, samo pet, ali su ipak sve nakane sadržane: ispuštena "Budi volja tvoja" nalazi se u "Dođi kraljevstvo tvoje", a izostavljena "Izbavi nas od zla" uključena je u "Ne uvedi nas u napast"! Mi ćemo o toj molitvi razmišljati po riječima apostola Mateja kao što je izgovaramo svakoga dana i po više puta, kao i u svetoj Misi:

Oče naš koji jesi na nebesima! Isus nas uči da se trebamo obraćati Bogu, koji je Jedan u naravi ili biti, a u kojemu su Tri Božanske Osobe: Otac, Sin i Duh Sveti.

Ocu upućujemo prve tri molbenice: 1/Sveti se Ime tvoje, 2/Dođi Kraljevstvo tvoje i 3/Budi volja tvoja.

Sin, istobitan s Ocem, osobito posreduje za dvije naše molbenice: 4/Kruh naš svagdanji daj nam danas, a u duhovnom smislu kruh naš jest

Euharistijski kruh, te 5/Otpusti nam duge naše, jer je sve povezano s Isusovim otkupljenjem čovječanstva kao i pomirenjem svakoga čovjeka s Bogom Ocem.

A Duh Sveti, koji se s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi, zalaže se 6/ da ne upadnemo u napast, nego 7/ da budemo izbavljeni od zla svakoga, napose zloduha.

A kada bismo sve molbenice stopili u jednu, koja bi to mogla obuhvatiti svih sedam? Možda: Budi volja tvoja! Volja dolazi od voljeti, a voljeti znači ljubiti, a od ljubiti dolazi Ljubav. Prema tomu Božja volja nije samovolja, nego razumna Ljubav Božja. Tako mi jednako možemo moliti: Budi Ljubav tvoja!

Bogu je Ime Ljubav jer Bog je Ljubav (1 Iv 4,8.16).

Bog ima svoje sveopće i vječno Kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira. Svih ovih sedam velikih vrijednosti za kojima čeznemo po ovome redosljedu jednako su u svetoj Volji Božjoj, pripadaju Osobama Presvetoga Trojstva i mi molimo da Kraljevstvo takve božanske volje dođe u nas i među nas.

U toj svetoj volji ili ljubavi Božjoj sadržan je i Kruh naš svagdanji koji nas održava u zemaljskom životu, posebno sakramentni Euharistijski kruh koji nam daje život vječni.

Nadalje, ta volja Božja obuhvaća i Otpuštenje naših grijeha po Isusovoj riječi: Oče, oprostimo im, ne znaju što čine (Lk 23,34), a u molbenicu je uvršten i uvjet da jedni drugima oprostimo kako bismo kao braća i sestre od Boga primili oprostnje svih svojih grijeha.

Konačno u tu volju ili ljubav Božju ulazi i naša molbenica da nas Bog ne prepusti napasti, nego da nas izbavi od zla svakoga, te da i mi svoje razumne volje sjedinimo s Njegovom sverazumnom i svemoćnom Ljubavi. To je smisao naše molitve.

Ima li netko da je u prošlosti tako savršeno molio po Božjoj volji?

Ima, kako nema: Blažena Djevica Marija, milosti puna, koja je začeta bez grijeha i živjela bez osobna grijeha. Ona je molila da se ispuni volja Božja i prije nego je Isusa začela i rodila. Ona je tako razmišljala i svoju molbenicu iskazivala i u razgovoru s arkandelom Gabrielom koji je s neba sletio u Nazaret i donio joj u kuću Božji nepoznati dekret, odluku, plan, volju, ljubav da to ona svojom sviješću prihvati i slobodnim pristankom potvrdi.

Arkandeo je pozdravi riječima: Zdravo, milosti puna, Gospodin s tobom!

Na tu se riječ ona prepade, stavi prst na čelo gledajući više preda se i stade razmišljati kakav bi to bio pozdrav.

De mi pročitaj što piše u dekretu, koja je volja Božja? Gospa će Arkandelu.

Arkandeo otpečati omotnicu i otpoče čitati Božji plan ili volju s njom:

- da se ništa ne bojiš, jer si našla milost u Boga;
- da ćeš začeti i roditi Sina i nadjenut ćeš mu ime Isus, a to znači Spasitelj;
- da će On biti velik i zvati će se Sin Svevišnjega;
- da će Njemu Gospodin Bog Otac dati prijestolje Davida, oca njegova, u mesijansko-duhovnom, a ne političkom smislu;
- da će kraljevati nad domom Jakovljevim uvijek, vidiš li da je sve u duhovnom smjeru zamišljeno, i

- da njegovu kraljevstvu ne će biti kraja.

Na to Gospa, nemalo iznenađena, svjesno i voljno upita glasnika Božjega kako će to biti kada ona muža ne poznaje, kako će kao djevica začeti i roditi?

Arkandeo joj mirno odgovori pozivajući se na Treću Božansku Osobu:

- Duh će Sveti sići na tebe i sila će te Svevišnjega osjeniti;
- Zato će čedo i biti sveto, Sin Božji;
- jer Bogu ništa nije nemoguće. Vjeruješ li ovo? Hoćeš li potpisati?

Prepuštajući svoje ruke u Božje ruke, predajući svoju volju u Božju volju, povjeravajući svoj život Božjoj milosti, Gospa mu odgovori: Evo službenice Gospodnje. Neka mi bude po tvojoj riječi (Lk 1,26-38). Prenesi Bogu ne samo moje ponizne i zahvalne izraze klanjanja nego i svu ljubav moga srca!

I mi ćemo, bogoljubni vjernici, biti poput Gospe, službenice Božje i izvršiteljice volje Božje, ako se budemo molili Bogu:

- da Gospodin, koji ravna i nebeskim svemirom i ovim tajnovitim virusom, ostvari svoju volju i postigne svoj božanski cilj u ovome svijetu;
- da stalno obnavlja Crkvu svoju, oslobađa je od ljudskih natruha svijeta i uzdrži je na putu istine i života, vjere i sakramenata;
- da ne nanosimo Bogu nikakve uvrjede, psovke i svetogrđa, nego da poštujemo Drugu Božju zapovijed: Ne izusti Imena Božjega uzalud;
- da bez opravdana razloga ne propuštamo sv. Mise, izvora i vrhunca svega slavlja Božjega, držeći se Treće Božje zapovijedi: Svetkuj dan Gospodnji;

- da se odričemo grijeha kao najotrovnijega virusa, ispovijedajući se redovito i cjelovito; da se čuvamo grijeha kao što se čuvamo virusa, bili bismo živi proglašeni barem - "blaženima";

- da kao vjernici ne pristupamo svetoj Pričesti u teškome grijehu, nego časno i dostojno;

- da shvatimo misao Kristovu da je duh koji oživljuje, a tijelo ne koristi ništa (Iv 6,63);

- da Duh Sveti, Gospodin i Životvorac, obrati izvršitelje programa abortusa, eutanazije i svakovrsna ubojstva i mržnje, protiv Pete zapovijedi: Ne ubij!

- da Duh Božji dozove pameti širitelje svih vrsta opačina, protiv Šeste: Ne sagriješi bludno, i u

željnom pogledu protiv Devete: Ne poželi preljuba ni ikakva grješna bluda;

- da Krist i danas pobijedi Antikrista i njegovu kraljevinu pljačke u odnosu na Sedmu: Ne kradi, kao i na Desetu Božju zapovijed: Ne poželi ukrasti nikakve stvari ni osobe, i isto tako da pobijedi sustave laži u odnosu na Osmu zapovijed: Ne svjedoči krivo!

Naša će molba biti Bogu ugodnija i zato uslišanija ako se Gospi, Kraljici mira, preporučimo da nas ona zagovora kod Boga - Oca, Sina i Duha Svetoga. Amen.

## KOMEMORACIJA BLEIBURŠKIH ŽRTAVA

**Stolac - Radimlja, 16. svibnja 2020.** - U povodu 75. obljetnice spomena na Bleiburšku kalvariju i Križni put, u subotu 16. svibnja 2020. u 18.00 sati, na Radimlji kod Stoca, održana je prigodna komemoracija i slavljena sv. Misa za sve poginule i nestale katoličke vjernike hrvatskoga naroda u Drugom svjetskom ratu i poraću i za sve sudionike Bleiburške tragedije kojih su vjera i djela samo Bogu znana. Nekoliko stotina vjernika došlo je iskazati kršćanski pijetet prema poginulima i moliti za njih. Misno slavlje predvodio je apostolski administrator trebinjski biskup Ratko Perić a koncelebrirao je stolački župnik don Rajko Marković s još petoricom svećenika. Asistirao

je đakon don Mate Pehar, pastoralni praktikant na Buni. Od 17.30 mladi župe Stolac predvodili su svibanjsku pobožnost u čast Blaženoj Djevici Mariji moleći slavnu kronicu. Biskup je predmolio šestu desetku sa zazivom: *koji neka se smiluje vjernim mrtvima*, a đakon Lauretanske litanije. Župnik je pozdravio nazočne. Otpjevana je hrvatska himna. Predstavnici civilnih vlasti položili su vijence i svijeće na spomen obilježje Bleiburga. Skladnom svirkom i pjesmom liturgijsko su slavlje pratili ujedinjeni stolački zborovi: *Angelus*, *Župni zbor* i *Vidoštačka kraljica*.

Prenosimo biskupovu propovijed:

## ISUSOVA MOLITVA I ŽRTVA OBUHVAĆA SVE LJUDE

**Radimlja, nekropola** ili "grad mrtvih" ovdje u Vidovu polju, ni 3 km od Stoca, poznata je svijetu najviše po svoja 133 stećka iz 14. i 15. stoljeća. Nekropola je od 2002. nacionalni spomenik, a od 2016. na popisu je s još 21 nekropolom iz BiH koje su proglašene Svjetskom baštinom UNESCO-a. Ova radimska po umjetničkoj izradbi na prvom je mjestu od svih 59.590 stećaka na 2690 lokaliteta (upisanih do 1979. g.), a stolačka općina danas ima 1954 stećka na 52 takva srednjovjekovna grobišta.

**Sveti Vid.** Na čak 63 radimska stećka - sanduka i sljemenjaka - osim raznih svjetovnih figura, izrađeni su motivi s biblijskim grozdovima i likovima svetaca s uzdignutom rukom prema nebu, gdje neki obrazloženo vide i sv. Vida,<sup>1</sup> mučenika za vrijeme cara Dioklecijana iz početka 4. stoljeća, zaštitnika bolesnih, osobito slabovidnih.

*Sveti Vid* obilježio je svojim rascvalim imenom cio ovaj stolački krajolik:

- *Vidovo polje*, prvi put spomenuto u svibnju 1393.,<sup>2</sup> s latinskim nazivom *Planum Sancti Viti* od

<sup>1</sup> M. Palameta, "Sveti Vid na stećcima s Radimlje", u: *Stolačko kulturno proljeće*, 2005., str. 167-168.

<sup>2</sup> E. Kurtović, "Novi podaci o Vidovom polju", u: *Prilozi*, 27, Sarajevo, 2008., str. 130.

1417.,<sup>3</sup> brojni arhivski zapisi o vidovskim katolicima koji su bili u službi dubrovačkih gospara;

- *Vidoštica*, rijeka tako nazvana u srednjem vijeku, a danas Bregava;

- *Vidoška*, gradina na Križevcu sagrađena prije dolaska Osmanlija;

- *Vidoštak*, izvor s okolicom u podnožju Poprati.<sup>4</sup>

- *Vidoštatska Gospa*, nedovršen kameni reljef iz 11. stoljeća koji predstavlja lik Majke s Djetetom sa suzama u očima. A to je sve niknulo iz žive tradicije prethodnih stoljeća i čuvalo se ne samo u nazivima utvrde i mjesta, rijeke, izvora i polja nego i u vlastitim kršćanskim imenima do danas: Vid, Vida, Vide, Vidak, Vidan, Vidoje, pa i u nazivima mladenačkih zborova.

Kako ćeš mi, vjerniče, zamjeriti ako kažem da je *Sarsenterum* [kojemu je danas naslovni nadbiskup don Petar Rajič apostolski nuncij u baltičkim zemljama], biskupija sa sjedištem u Stocu, koja je djelovala prije solinskoga sabora 530.,<sup>5</sup> bila posvećena sv. Vidu?

**Sveti križ.** Ne možemo ne spomenuti onih 14 ukrašenih radimskih spomenika s jasnim reljefima križa: i to tri cjelovita stećka u obliku križa - jedan je, na žalost, oštećen - a na drugih 11 stećaka izrađeni su kršćanski križevi, i to svaki s posebnim ukrasima.<sup>6</sup> Na nekom su stećku dva ili čak četiri križa<sup>7</sup> tako da ih neki čitaju svega skupa 19,<sup>8</sup> a moglo bi ih se pročitati i malih i velikih 25. I upravo su ti stećci s križevima najurešeniji, znak da ih je klesala ne samo vješta majstorska ruka nego i vjernička plemenita kršćanska duša. Četrnaest stećaka s različitim križevima kao četrnaest Kristovih postaja Križnoga puta iz 15. stoljeća, prije više od 500 godina. Trojica su klesara ovjekovječila i svoja imena: Bolašin, Miogost i Ratko. Ove nam kamene gromade ne nose samo šutnju minulih vjekova, nego i svojim ukrasom, križem, rukom sv. Vida, grozdom - simbolom Euharistije, prenose vjeru ljudi u Isusovo otkupljenje, uskrsnuće i uzašašće.

**Bleiburška nekropola oko Radimlje.** Sve ovo govorimo da pokažemo kako se odgovorni brinu i urednima drže vanjske spomenike iz 14. i 15.

stoljeća, ispod kojih leže 133 pojedinačna kostura ili pojedinih obitelji, možda do 500 čeljadi. U povodu 60. obljetnice Bleiburške tragedije općina Stolac podigla je ovdje na Radimlji spomenik u obliku maloga križa u okviru velikoga križa s natpisom "U čast mučenika za vjeru i domovinu, Bleiburg, Križni put, Stolac, 1945.-2005.", tj. svoj braći i sestrama u katoličkoj vjeri i hrvatskom narodu, koji su bez pravde i suda pobijeni i zatrpani u zemlju ili pobacani u jame, a kojih je možda i stotinu puta više u ovoj radimskoj zoni negoli kostura ispod ovih nijemih stećaka.

**Sv. Misa** za duše poginulih bez procesa i suda, netragom nestalih, ubačenih u jame golubinke na Križnome putu od Bleiburga 1945. naovamo, i prostorno i vremenski, po cijeloj zemlji, beskrajno je važnija, vrjednija i učinkovitija nego da je na ovoj radimskoj Podini grob do groba, mramor do mramora, snažniji od stećka. Ovih dana rasplamsala se medijska hajka na "bleiburšku" sv. Misu, koju je danas slavio kardinal Vinko u Sarajevu umjesto na Bleiburgu. Tu se kod nekih sudionika raspre s ljudskim kažnjivim neznanjem povezala još kažnjivija neljudska zloba, a sa zdravom religijom sukobilo ideološko politikanstvo. Na jednoj su strani medijski, procesijski "antifašisti" stojeći u redu u kojem se i oni i njihovi očevi i djedovi prikazuju "bez ljage i bore", sve sami "pravednici narodâ" u svome životu i djelu, a na drugoj su strani poredani "fašisti", mrtvi, kojima su davno prerezani vratovi, ali oni, eto, "opet dižu glave", kako se to poslovično-partijski kaže. Ti "bezgrješni" ne daju se "grješnima" ni Bogu moliti ni za duše ni njihovih ni svojih pokojnih. Protivnici izričito ne žele ovu sv. Misu. A Crkva, koja nadilazi ideologije i politike, želi upravo sv. Misu. Zašto?

**Mi slušamo** Isusovu riječ: "Ljubite svoje neprijatelje, dobro činite svojim mrziteljima, blagoslivljajte one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju" (Lk 6,17-18). Slavljem sv. Mise dokazujemo da želimo biti učenici Isusa učitelja!

**Sustavno evangeliziramo** da je Gospodin Isus, naš Bog i Spasitelj, rekao: "Ne treba zdravima liječnika, nego bolesnima", i dodao da nije došao

<sup>3</sup> Isti, "Vidovski, Vidovo polje i Stolac - prvi pisani pokazatelji", u: *Bosna franciscana*, br. 24, 2006., str. 92. "de Plano Sancti Viti".

<sup>4</sup> M. Palameta, "Sveti Vid", str. 167.

<sup>5</sup> I. Puljić, "Traganje za kasnoantičkom biskupijom sarsenterensis", u: *Stolačko kulturno proljeće*, 2006., str. 37.

<sup>6</sup> A. Benac, *Radimlja*, Sarajevo, 1950., str. 30.

<sup>7</sup> Isti, str. 6-27. Vidi brojeve: 1, 7, 15-16, 19, 21, 23, 37, 39, 49, 56, 65, 78, 80, 90, 95, 120, 125, 128-129.

<sup>8</sup> M. Palameta, "Sveti Vid", str. 170.

"zvati pravednike, nego grješnike" (Mt 9,12-13). Ponizno se ubrajamo među bolesne i grješne i sv. Misom molimo Gospodina da nas sve učini zdravima i pravednima!

**Javno govorimo** da je Isusova jedincata krvna Žrtva na Kalvariji prikazana Ocu nebeskomu za cijelo čovječanstvo: i ono obojeno "fašistički" i "antifašistički", i ono označeno kao dobrotvorno i ono zlotvorno, bezbožno i pobožno, i za malobrojan izabrani narod i za sve poganske narode svijeta!

**S krovova propovijedamo:** ne znamo kako su na Božjemu sudu prošli ni jedni ni drugi, ne znamo jesu li još neki na putu pročišćenja, podnoseći vremenite kazne za svoje zemaljske čine, zato molimo Božje milosrđe za sve, kao što je Isus na križu molio za sve: *Oče, oprostí im, ne znaju što čine!* (Lk 23,34). I tu zaista nije važno koliko ih je pobijeno na Bleiburgu, koliko na križnim putovima diljem zemlje, bio jedan - bilo trista, bilo 10.000 - bilo 200.000, Isusova veličanstvena oprostna molitva i pomirbena žrtva obuhvaća doslovce sve:

- I Judu apostola pa apostatu koji ga je izdao za 30 srebrenjaka koje je odmah prezreo i bacio u hramsku škrabicu i za kojega ne znamo je li se skrušio dok se samoubilački rušio na zemlju; Isusova žrtva obuhvaća i Judu i sve judinovce;

- I Anu i Kajfu, židovske velesvećenike, voditelje vlade Velikoga vijeća, koji su Isusa na smrt osudili iz "religioznih" motiva, jer se pravio Sinom Božjim, a Isus se nije pravio, jer on to jest! (Iv 11,4.27;20,30);

- Isusova molitva obuhvaća i Poncija Pilata, carskoga predstavnika, koji se oglušio ne samo na razumno upozorenje svoje žene Klaudije da ne dira u "Pravednika" toga (Mt 27,19), nego je Isusa osudio na križ protiv svake zdrave pameti, istine i pravde; obuhvaća i carskoga predstavnika i sve stanovnike Rimskoga carstva!

- I Heroda Antipu, galilejskoga neokrunjena kralja i javnoga razbludnika, koji je Isusa na svome sudu izrugao zaogrćući ga bijelom luđačkom

haljinom; obuhvaća i toga Antipu i prilježnicu mu Herodijadu i sve koji im sličje u mislima, riječima i djelima.

- I Barabu, zloglasna razbojnika, kojega je židovski narod sa svećenicima i rimski sudac Pilat, zamijenivši ga za Isusa, pomilovao od raspeća i smrti; Isusova molitva obuhvaća i Barabu i sve barabe ovoga svijeta.

- Ta Isusova žrtva obuhvaća i sav židovski i rimski svijet. I sav prošli, tadašnji i budući ljudski rod do Sudnjega dana. Ali Gospodin ujedno očekuje suradnju ljudi u svome djelu otkupljenja i oslobođenja od vječne propasti! Suradnju vjerom i djelom!

- Kada bismo znali da su neki u paklu, ne bismo za njih ni Pokoja rekli, jer im to ne treba. Primili su svoju plaću! Ali Bog nam to ne kazuje, jer to su njegove božanske tajne. Ne znamo pa zato molimo.

- Kada bismo znali da su neki u raj, ne bismo se ni za njih molili, nego bismo se njima molili da nas kod Boga zagovaraju zaslugama svoga mučeništva ili krjeposna života. Ali, eto, ne znamo ni te, osim onih za koje se Bog Crkvi čudom oglasio da ih proglasi blaženima i svetima na temelju krjeposti prakticiranih u vrhunskom stupnju ili mukâ podnesenih za vjeru u Krista i za Crkvu Božju.

- **Istinski se radujemo** što je desni razbojnik, *Dizma*, skrušeno zamolio Isusa, neposredno prije svoje smrti, da ga se sjeti kada u raj dođe. I odmah je čuo milosrdne riječi: "Još večeras sa mnom si u raj". Prvi plod Isusova otkupljenja!

- **Istinski žalimo** što se i drugi, lijevi, razbojnik, *Gizma*, nije javno obratio Isusu s istom molbenicom. I lijevi bi čuo iste Isusove riječi, jer beskrajno je milosrđe Božje. A onako, čuo je samo Isusovu šutnju, pa ni opet nam nije dano znati što je s njime bilo.

Ovom **Isusovom** Euharistijom molimo **Oca nebeskoga** da nam svima u **Duhu Svetome** udijeli obilje milosrđa svojega. Amen.



## SVETKOVINA UZAŠAŠĆA GOSPODINOVA

**Novi Travnik, 21. svibnja 2020.** - Novi Travnik, 13 kilometara od staroga Travnika, 12 je godina nosio ime Pucarevo (1980.-1992.), a od tada je s današnjim novim travničkim mjesnim nazivom. Prema posljednjem popisu prije 7 godina Općina je s više od 50 naselja brojila oko 25.000 stanovnika. U gradu su dvije dijecezanske župe Vrhbosanske nadbiskupije, jedna posvećena Uzašašću Gospodinovo od 1982., a druga Presvetomu Trojstvu od 2003. U prvoj je župnik vlč. Marko Majstorović, a u drugoj vlč. Anto Ledić. Župnik je Majstorović za ovogodišnju svetkovinu Uzašašća, 21. svibnja, pozvao biskupa Ratka Perića iz Mostara, koji je s blagoslovom kardinala Vinka, dijecezanskoga ordinarija, predvodio Misno slavlje u 11.00 sati u koncelebraciji s dvadeset svećenika, biskupijskih i redovničko-franjevačkih dok su dvojica đakona asistirala. Tu su i poglavari Travničkoga sjemeništa s osmoricom pitomaca među kojima i dvojica hercegovačkih maturanata, Tomislav iz Potoka/Bijeloga Polja i Stjepan iz Rotimlje. Slavlje se odvija u crkvenom dvorištu koje je ispunjeno mnoštvom župljana i hodočasnika iz okolnih župa. Da propovjednik

ne spomenu virus, ne bi se nitko sjetio da je ovo vrijeme koronina virusa koji je nakon dvomjesečna apokaliptičkoga galopiranja usporio korak prema potpunu nestanku. Pjevana Misa župnoga zbora, uz pjesmu i glazbeno vodstvo sestara iz Novoga Travnika, te sestara iz Travnika i Viteza unosi posebnu radost i pobožnost, jer tko pjeva, dvaput moli! Glasove mladih čitača biblijskih odlomaka i molitelja vjerničkih zaziva pod sv. Misom raznosi razglas razgovjetno, bez ikakva šuma. Ministranti pripremljeni na najvišoj svetkovinskoj razini u slavu Krista na nebo uzašloga. Vlč. Marko pozdravlja kler, puk i predvoditelja Euharistije biskupa Ratka i svima čestita i želi posebne milosti od velikoga Zagovornika kod Oca nebeskoga Isusa Krista, vječnoga Sina, koji sjedi s desne Očeve. Vrijeme idealno: svibanjsko sunce, oblaka koliko treba, a povjetarac ponekada zalahori i dodatnu ugodu stvori. U takvu veličajnu okružju svi su nazočni pozvani u činu iskrena kajanja pristupiti sv. Misi, najuzvišenijoj Isusovoj molitvi. Ne samo Molitvi nego i jedinstvenoj Žrtvi za spasenje ljudi.

### Biskupova propovijed

**Svetkovina Uzašašća Gospodnjega.** - U crkvenoj godini svetkujemo sve 52 nedjelje kao blagdane Krista Isusa sa spomenom na Njegovo slavno Uskrsnuće. Povrh toga slavimo s najvećim bogoslužnim stupnjem svetkovine još osam Kristovih spasonosnih događaja: Utjelovljenje, Rođenje ili Božić, Bogojavljenje, Tijelovo, Srce Isusovo, Uskrsnuće kao vrhunac svetoga Trodnevlja, Uzašašće i Krist Kralj. Neke od tih svetkovina uvijek padaju u nedjelju, neke u četvrtak. Neke su zapovijedane, a neke nisu, ali sve su svetkovine. Uzašašće je nezapovijedana svetkovina, a zapovijedana je ovdje u ovoj novotravničkoj župi od njezina utemeljenja 1982., gotovo 40 godina. Ima još jedna župa posvećena Uzašašću, i to u Banjoj Luci u Vikarijatu Križevačke biskupije. A ima više kapelica po župama, samostanima i grobljima posvećenih Kristovu Uzašašću.

**Što je to Uzašašće ili Spasovo?** - Isusovo Uzašašće jest njegov uzlazak na nebo 40. dan nakon

njegova Uskrsnuća. Isus je na zemlji završio svoje djelo otkupljenja ljudskoga roda. U puku se za Uzašašće čuje i izraz Spasovo ili Spasovdan. Na grčkom: *Episozómene* = Spasenje, sigurno odatle naziv Spasovo i u katolika i u pravoslavnih, tj. Kristovo dovršenje djela otkupljenja za njegova predsmrtna djelovanja i pouskrsna ukazanja svojim apostolima. Nakon Isusova Uzlaska na nebo i Silaska Duha Svetoga dovršeno je i očitovano Božje djelo spasenja, na koje su ljudi pozvani da odgovorno i subjektivno surađuju vjerom i djelom za svoj vječni život.

**O kakvim je ukazanjima riječ?** - U vrijeme pouskrsna boravka na zemlji Isus se ukazivao, ali samo onima koji su u njega vjerovali i koji su ga istinski poštovali: Magdaleni u vrtu, Petru na dan Uskrsa, dvojici na putu u Emaus, Desetorici bez Tome i Jedanaestorici s Tomom u Jeruzalemu, Sedmorici na Genezaretu, Skupini od 500 vjernika, Jedanaestorici na današnji dan na Maslinskoj

gori. Osam izričito navedenih ukazanja i općenito rečeno: "četrdeset im se dana ukazivao", ne označujući ni gdje, ni koliko puta, ni koliko je to trajalo. A nije se tada ukazivao svojim neprijateljima. Međutim, ukazao se i svomu neprijatelju, progonitelju Savlu, ali nakon Uzašašća na nebo, možda i dvije godine poslije. Ukazao se i prvomučeniku Stjepanu prije njegove smrti. I Ivanu apostolu na Patmosu. Ta su ukazanja za života apostola i zato su javna i obvezatna objava.

**Što je to Uzašašće, a što Uznesenje?** - Za Isusov uzlazak na nebo kažemo Uzašašće. Zašto? Zato jer je Gospodin sam svojom odlukom i snagom, svojom vlašću nad životom, iz groba ustao i nakon 40 dana na nebo uzašao. Samostalan izlazak iz groba, samostalan uzlazak na nebo. A za Njegovu Majku Mariju kažemo da je uznesena, uzeta u nebesku slavu odlukom i snagom njezina Sina Isusa. To je učinio On, Sin Božji i sin njezin, a nije to ona ostvarila sama svojom snagom. Zašto je to učinio? Zato što mu je Majka i što je nju svima nama dao za Majku u redu milosti. Zato bitno drukčija riječ: Marijino uznesenje na nebo. Razumije se sve po planu Oca nebeskoga, izvora sve ljubavi i svemoći.

Mi katolici vjerujemo i naučavamo da su samo dvije osobe s preobraženim tijelom u nebu: Gospodin Isus, pravi Bog i pravi čovjek, koji je na današnji dan Uzašašća osobno i svojim proslavljenim tijelom uzašao u nebesku slavu, i Blažena Djeвица Marija koja je, po posebnoj povlastici Božjoj, dušom i tijelom uznesena u nebesku diku - a liturgijska joj je svetkovina na Veliku Gospu. Ni za koga drugoga Crkva ne drži da je tijelom u nebu: ni Ilija prorok zaštitnik Bosne i Hercegovine, ni sv. Josip zaštitnik Crkve Katoličke, ni sv. Ivan Krstitelj i nijedan od Apostola.

**Kada je Isus uzašao na nebo** i pozdravio Oca svoga nebeskoga, što mu je prvo rekao? Možda - pošaljimo Duha Svetoga, *Parakletos-a*, Branitelja, Tješitelja, apostolima koji su isprepadani, sumnjičavi, prestrašeni, pod stalnim stresom. Neka ih Duh brani i tješi, jača, osnažuje i uvodi u svu istinu. Tako je i bilo. Do deset dana - u drugu nedjelju slavimo Silazak Duha Svetoga ili Pedesetnicu. Židovi su svečano slavili *Pashu* - Prijelaz - sjećanje na prolaz iz Egipta u Obećanu zemlju. Mi slavimo Uskrs, Isusov prijelaz iz smrti u život. Židovi su slavili *Pedesetnicu* ili svetkovinu sedam sedmica nakon Pashe - sjećanje na Božje uručenje Deset zapovijedi Mojsiju na Sinaju, a mi 50. dan nakon Uskrsa svetkujemo Silazak Duha Svetoga na Gospu i Apostole i na cijelu Crkvu.

**Duh je naš odvjetnik, branitelj.** Neki čovjek u susjeda ukrao vola i prodao ga. Da mu je digao pile, hajde i oprostio bi mu, nego vola. I na sud. Taj vololopov uzeo nekoga sposobna odvjetnika, koji se na sudu digne i počne majstorski braniti svoga štitićenika. Za vrijeme obrane, dokaže *alibi*, tj. da mu je branjenik bio na nekom drugom mjestu u dan u koji je optužen za krađu. Poništena optužba, otklonjena osuda i obranjen čovjek. Poslije pozitivne presude nađu se branitelj i branjenik na zajedničkom ručku. I veli mu odvjetnik: "Hajde, sada možeš reći, jesi li zbilja ukrao ili nisi, ionako si oslobođen." Kaže obranjeni kradljivac svomu branitelju: "Dok me Vi niste počeli braniti, bio sam uvjeren sto posto da sam ukrao. Ali kada sam čuo Vašu obranu, Vaše razloge, uvjerio sam se sto posto da nisam ukrao!" Vidiš li ti kako je sposoban taj odvjetnik, branitelj?

Dobro, mi imamo božanskog odvjetnika, poštena zagovornika koji je kadar nas nepoštene obraniti pred vječnim sudom i vječnom pravdom. On pozna i naše okolnosti, i naše zemaljske i ljudske nagone, i svoje nebeske i božanske zakone. "A Onaj koji proniche srca, zna koja je želja Duha - da se on po Božju zauzima za svete" (Rim, 8,27). Zauzima, zalaže, zagovora, odvjetuje, brani i obrani!

**Uzašašće znači završetak** vremenita Kristova života na zemlji u tijelu smrtnome i besmrtnome. - Nema više ni pozitivnih zemaljskih trenutaka, ni ugodnih razgovora, ni prijateljstava, koja su se doživljavala s mnogim osobama. Nema ni negativnih doživljaja patnje i agonije, ni sinedrijske klevete ni rimske sudske kaljuže. Nema više križnoga puta, ni raspeća, ni smrti, ni pokopa, ni suze, ni boli.

**Uzašašće znači početak** novoga trajanja, apsolutna novost. Isus kao Bogočovjek počinje novo vječno vjekovanje u slavi kod Oca, s desne Očeve, u božanskoj vječnosti koju ne možeš staviti u riječi. - Za Crkvu, za apostole i za sve nas ostaje proživljavati sve ono što je Isus prošao prije smrti i uskrsnuća: da ne zaboravimo ono što je Isus činio i učio, da se snalazimo razumom i vjerom, da vršimo sve ono što nam je On zapovijedio činiti, Njemu na spomen. Ne ćemo biti bez patnje i mučeništva, bez Križnoga puta...

**Uzašašće znači da imamo zagovornika na nebu**, koji nas čeka raširenih ruku kada završi naš ovozemni boj i tijek. - Nebo je određeno da bude naša trajna i vječna domovina. Ali nije samo dar, nego smo pozvani da se za nju i osobno založimo i da je po svojoj mogućnosti zaslužimo:

po savjesnu djelovanju, po odnosu prema bližnjemu svomu; kako položimo životne ispite i svladamo napasti na ovome svijetu, takva nam se nada otvara u vječnosti. Ako Bog nagrađuje onoga tko putniku dadne čašu hladne vode, koliko li će više počastiti onoga tko je drugomu zdravlje vratio, kuću podigao, posao našao, dijete mu poučio, za vječnost mu život spasio. Što si god nesebično drugomu dao, sto će ti se puta vratiti u krilo, i tebi i potomstvu tvomu tjelesnomu i duhovnomu.

Isus je naš zagovornik kod Oca. Pokazao je to na primjeru s raskajanim razbojnikom na Kalvariji.

Razbojnik mu kaže: Isuse, sjeti me se kada u raj dođeš!

Isus će njemu: Još večeras sa mnom si u raj.

Razbojnik: O, Gospodine, nisam dostojan, ja sam kleo, klao, krao, svako zlo činio.

Isus: Ja te opravdam zbog one tvoje prve riječi.

Razbojnik: Isuse, stidim se ući u raj. Ja sam žario, palio, ubijao, kako ću ja tamo?

Isus: Ja te opravdam krvlju svojom. Ja molim za tebe Očevo milosrđe!

**Ja sam s vama.** Isus je u današnjem Evanđelju rekao svoju posljednju riječ na zemlji: "Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta" (Mt 28,20). Nevidljivo nazočan i vidljivo djelatan. Očekuje našu molitvu i suradnju. Svaka će ti se molitva uslišati, ne kako ti hoćeš, nego stotinu puta bolje - kako Bog rasporedi.

Ako ga molimo po Božjoj volji da nam bude na zemlji onako kako je na nebu, a ne da želimo da se Bog ravna prema našim krivim željama, tj. da bude naopako i kod Boga na nebu onako kako je na ovoj zemlji;

Da mu ne ištemo, umjesto dobre ribe, otrovnu zmiju - a ja mislila da je to riba, slična joj je!

Da mu ne pokazujemo rukom na škorpiona, a željeli bismo jaje - a ja mislio da je to kokošje jaje, slični mu;

Da ne tražimo tvrdi kamen, a mislimo da je ražov kruh koji mu je nalik.

Da ga molimo da nas odvrati od napasti, ali mi kažemo: ne odmah; da nas čuva od tjelesna zla, a sve poduzimamo da se u moralno zlo sunovratimo. Isus nam pomaže ako molimo kako Bog

Otac hoće: da dođe Njegovo Kraljevstvo i da se ispuni Njegova sveta Volja.

**Gdje si griješio, ondje ćeš i ispaštati.** Za nas ljude vrijedi zakon: u čemu je tko griješio, u tome će biti i kažnjen. Ne plaća Bog svake subote, ali isplaćuje kada on odredi plaću.

I nemoj govoriti da virus nije ili da jest Božja kazna: odakle ti znaš je li to Božja kazna ili nije? Odakle tebi Božje znanje da protumačiš Božje putove i Božje kazne? Bog je prvotni uzrok svemu. A ljudi su drugotni uzroci. Ali Bog prati i sve ljudske uzroke i njima ravna podlažući ih svomu planu.

Je li se Bog s tobom prethodno savjetovao kakav će nevidljiv virus pogoditi 215 zemalja svijeta? I koliko je ljudskih manipulacija u svemu ovome?

Je li se to s tobom konzultirao pa da znaš da ovo nije Njegova poruka svoj ljudskoj znanosti - medicini, biologiji, kemiji... - da se nađe, ne na koljenima, nego nokautirana leži na zemlji?

Hoće li tebe pitati za savjet kada će i gdje doпустiti potres, požar, poplavu?

Nama je danas u Prvom čitanju rečeno da nije naše "znati vremena i zgone koje je Otac podredio svojoj vlasti" (Dj 1,7), nego da se Bogu obraćamo svim bićem svojim.

Rečeno nam je da se držimo pravila koja nam razum i vjera kazuju:

Ne možeš zlo raditi, a dobru se nadati.

Ne možeš Boga psovati ili ga se odreći i misliti da to nije ništa!

Ne možeš prezirati svoje roditelje, očekivati blagoslov u radu i misliti da ćeš ti biti sretan kao otac ili kao mati.

Ne možeš pobacivati djecu, Božja stvorenja, i očekivati od Boga da te sreća prati.

Ne možeš ljenčariti i nadati se da ćeš proći u školi, na poslu i u životu.

Ne možeš svoje osobne interese pretpostaviti općima i čekati da te općinstvo nagradi ponovnim izborom.

Evo što Isus od nas očekuje i evo što nam je znano da činimo kako bismo se spasili i drugima pomogli. Pa će izostati njegova kazna, a izliti se na nas njegov obilan blagoslov.

## SVETKOVINA DUHA SVETOGA

**Mostar, 31. svibnja 2020.** - U mostarskoj stolnoj crkvi Marije Majke Crkve svečana proslava svetkovne Silaska Duha Svetoga u nedjelju, 31. svibnja 2020. Nakon prestanka nekih strogih civilnih ograničenja zbog koronavirusa, katedrala

je gotovo ispunjena vjernicima, a pred katedralom također veliko mnoštvo. Svetu je Misu u 11.00 sati slavio biskup Ratko, uz asistenciju đakona don Ante. Pjevao je Trio-Ars, tri djevojke iz katedralne župe.

### Biskupova propovijed

Na današnju svetkovinu Pedesetnice ili 50-oga dana nakon Uskrsa, tj. na spomen svečana Silaska Duha Svetoga s neba na zemlju, sudjelujemo u najvećem slavlju što ga Crkva u godini posvećuje Trećoj Božanskoj Osobi, koja se "s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi." Ista čast! Ista slava svih Triju Božanskih Osoba! Mi slavimo i otajstveno silaženje Duha Svetoga i na Gospu na dan čudesna Utjelovljenja Sina Božjega ili Blagovijesti, ali to je samo na jednu ljudsku osobu, iako je ta istina naše sv. vjere prvoga reda. Slavimo darivanje Duha Božjega Apostolima kada im se Isus na nedjeljni dan svoga Uskrsnuća ukazao i u njih udahnuo Očeva i svoga Duha u onoj istoj dvorani gdje su na Veliki četvrtak bili blagovali Posljednju večeru. Tom su prigodom, na dan Uskrsa, nadahnućem Duha Božjega, primili dar i moć da raskajanima opraštaju grijeha, a neraskajanima ih zadržavaju, pogotovo onima koji kažu da uopće grijeha nemaju i da se nemaju za što kajati, tj. koji griješe protiv Duha Božjega tako da im se ne može ni oprostiti ni na ovom ni na onom svijetu.

Ali ovaj svečani Silazak Duha na današnji dan nije na jednu osobu, na Gospu, nije na Jedanaestoricu izabranika, Apostola, bez izdajnika Jude, nego su posrijedi i Gospa i Apostoli i vjerne Galilejke (Dj 1,14) i ono mnoštvo koje je ispunilo jeruzalemski trg i ulice, njih "oko tri tisuće duša" koje će se krštenjem pridružiti Apostolskoj zajednici. Nije to bio nečujan i nevidljiv dolazak Duha u ljudske duše, nego čujan kao "silan vjetar", i vidljiv kao "ognjeni razdijeljeni jezici" spuštajući se na Blaženu Djevicu Mariju, na Apostole, na Isusove sljedbenike i sljedbenice... Bila je to prava senzacionalna manifestacija Duha Svetoga, kojoj u povijesti nema ravne na ovome svijetu: nije joj slika ni veleban trijumf s ovacijama u Rimu u staro doba, ni inauguracija Olimpijskih igara u Tokiju, ni otvaranje Svjetskoga prvenstva u Braziliji, niti ikakva uvježbana parada svjetskih

velesila, što u gledateljima izaziva divljenje u modernim vremenima.

**Sloga i radost.** Od početka stvaranja Duh neprestano "lebdi" nad ljudskim rodom, vodi ga i čuva na zemlji. Ljudi tisućama godina nisu upoznali Duha kao Osobu, sa savršenim razumom i savršenom slobodom! - eto to je otajstvo Duha! - nego su ga doživljavali kao djelatnu a nevidljivu moć, snagu odozgor, kao Dah, Lahor, s posljedicama u svome duhovnom životu. Slikovito protumačeno: kao što mi nismo izmislili DNK - Deoksiribonukleinsku Kiselinu, tu čudesnu organsku tvorevinu u nama koja određuje boju očiju, vid, krv, sluh, njuh, spol, pamćenje, visinu, oblik, taj nevidljivi vjenčić koji sadrži sve informacije i instrukcije pojedinih stanica, tako je i Duh Božji postojao i prije, ali ga ljudi nisu otkrili kao Osobu prije nego ga je Otac zajedno sa Sinom poslao, tj. prije nego se objavio na dan Pedesetnice. To je Očev i Sinov Dar vjerničkomu svijetu. Taj je Duh naš Branitelj od napasti, Tješitelj u žalosti, Zagovaratelj u milosti, Uvoditelj u svu Istinu.

Povijesno "utjelovljenje" Duha bijaše u čujan "šum" ili "huku" i u vidljive "ognjene jezike", a posljedica toga fenomena bijaše savršeno sporazumijevanje, unatoč raznolikosti naroda i jezika. Upravo danas čitamo odlomak: "Kad je napokon došao dan Pedesetnice, svi su bili zajedno na istome mjestu. I eto iznenada šuma s neba, kao kad se digne silan vjetar. Ispuni svu kuću u kojoj su bili. I pokažu im se kao neki ognjeni razdijeljeni jezici te siđe po jedan na svakoga od njih. Svi se napuniše Duha Svetoga i počеше govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti. - A u Jeruzalemu su boravili Židovi, ljudi pobožni iz svakog naroda pod nebom. Pa kad nastaje ona huka, strča se mnoštvo i smete jer ih je svatko čuo govoriti svojim jezikom" (Dj 2,2-6). Eto to je rezultat Duhove nazočnosti. Silan vjetar koji ne ruši krovove s kuća, nego ispunja "svu kuću" slo-

gom i radošću! Ona skupina govori partski, ona ondje međanski, ona elamski, ovi s lijeve strane mezopotamski, oni s desne judejski, oni u sredini kapadocijski i pontski, oni na rubovima trga azijski, frigijski i pamfilijski, egipatski, libijski i arapski. Kada Petar kaže: aman, na petnaest različitih jezika svi razumiju: vjera! Mi smo ljudi i narodi izmislili 10.000, ne riječi, nego jezika, a Duh ima samo jedno jedino značenje: vjera, ljubav, nada, milost, spasenje.

Dužnost nam je ovdje upitati se: gradimo li mi kršćani - laici, redovnici, svećenici - kuću sloge i jedinstva po Kristovu planu? Već stoljećima kao da mnoge kršćanske Crkve i crkvene zajednice zalažu sve svoje ljudske sposobnosti i snage da svojim jezikom podignu grad po kojem će se ljudi uspinjati u nebo. A možda previše zaboravljamo na djelovanje Božje sile, Treće Božanske Osobe, kojoj je iskonska zadaća sve sjedinjavati u ljubav sporazumijevanja. Nije čudo da je Drugi vatikanski koncil na poseban način u svih 16 dokumenata, istaknuo snagu Duha Svetoga, koji nas prosvjetljuje, pročišćuje, posvećuje, oživljuje, sjedinjuje, pomlađuje, preporuča i poučava. U koncilskim dokumentima nalazimo više od 200 puta govor o Duhu Svetome.

**Nesloga i žalost.** Biblija nam na prvim stranicama opisuje čudnu namjeru ljudskoga roda: "Hajde da sebi podignemo grad i toranj s vrhom do neba! Pribavimo sebi ime, da se ne raspršimo po svoj zemlji" (Post 11,4). Ljudi, po iskonskom padu udaljeni od Boga, stali graditi toranj do neba. U svojoj osiljenoj autonomiji bez Boga i naglašenoj sebičnosti (sebi podignuti grad! sebi pribaviti ime!) nisu mogli smisliti nerazumniju nakanu i akciju. I otpočela gradnja: kopaju se i učvršćuju temelji, uzdižu se zidovi, surađuje se na veliko. Ali u neka doba u radu se zidari ne razumiju s radnicima nadničarima. Izgubilo se značenje riječi. Prava zbrka zbrda - zdola. Babel ili Babilon i znači smutnju, graju i galamu. Netko se upleo u ljudske naume i pomrsio im račune. Bog, naime, nije mogao podnositi toliku ljudsku bahatost pa se "spustio da vidi grad i toranj što su ga gradili sinovi čovječji", te im riječi isprevrtao "da jedan drugome govora ne razumije" (Post 11,5.7). Je-

dan zbori zapadni, drugi istočni, treći južni! A u riječima nikakva značenja!

Sinovi istoga naroda i jezika do jučer kô jedan, danas se više ne mogu sporazumjeti ni znakovima, jer su se naduli od prazne oholosti. Mnogi će reći da to nije historijska činjenica. Kako nije? Pa vidiš li da svaka generacija pokuša svoju babilonsku kulu! Znamo da nam Biblija daje mnogo više spasonosnih pouka negoli suhoparnih povijesnih podataka. Ali isto tako znamo da se može graditi kula grijeha u ljudskim srcima sve do pakla. I što god više ljudi misle živjeti bez Boga, uklanjati Njegovo kraljevstvo istine i pravde iz svoga sustava, pribavljati sebi ime sekularne beživotne zajednice na praznome svijetu, mimo Boga, boreći se da se ne rasprše, da stvore zajedničke unije, sjedinjene države, sovjetske saveze, to im se govori bolje zapliću, jer ako Gospodin kuće ne gradi, uzalud se graditelji muče!

U Babilonu je plod napuhana duha: neshvaćanje govora, razbijanje jedinstva, rušenje tornja, raspad grada i gubitak imena. Nesporazum i džumbus!

U Jeruzalemu je plod Božjega Duha: ujedinjenje raznih ljudskih duhova, poštovanje svakoga jezika, naroda i dara. Sporazum i red! Sva nastojanja i služenja srućuju se u jedan organizam. Zameće se Crkva kao vidljivo otajstveno tijelo Kristovo. Tri tisuće ljudi toga se istoga dana pokrstilo. Stoga je Silazak Duha Svetoga vrhunski Božja senzacija na zemlji, očitovanje Božje snage među ljudima. Samo snagom toga Duha ljudi su moćni sagraditi "toranj s vrhom do neba" koji se ne će stropoštatati, i "pribaviti sebi ime" koje ne će nestati.

Najteži udarac koji pogađa Crkvu jest nejedinstvo vjernika, pogotovo razjedinjenost službenika u vjeri i moralu, u suobličenju ovom svijetu, umjesto evangeliziranja ovoga svijeta. Bog od nas zahtijeva da svatko snosi svoju odgovornost i obavlja svoju zadaću. Tko se tomu izmiče i radi na svoju ruku, taj gradi razorivu babilonsku kulu, pa kako god ona bila oku privlačna. I to je glavna zaprjeka Duhu Kristovu da ujedini Crkvu Božju u nerazdvojivo jedinstvo svih onih koji Krista priznaju Gospodinom i Bogom, Duha Svetoga Gospodinom i Životvorcem, a Oca nebeskoga Gospodinom i Stvoriteljem.

## SVEČANO SLAVLJE MARIJE MAJKE CRKVE

**Mostar, 1. lipnja 2020.** - Radni ponedjeljak, 1. lipnja 2020., bio je svečan dan u katedralnoj župi u Mostaru, osobito u samoj katedrali koja je posvećena Mariji Majci Crkve prije ravno 40 godina, na Križevo 1980. U predpodnevnim satima slavile su se sv. Mise kao nedjeljom. Popodne u 17.30 moljena je u crkvi krunica, potom je biskup Ratko sa 16 koncelebranata: don Lukom, don Antom i don Davorom iz Katedrale, don Antom s Ordinarijata, don Nikolom s Bune, fra Božom iz Sv. Petra i Pavla, don Ljubom iz Kruševa, don Radoslavom, bolničkim kapelanom, don Ivanom i don Petrom iz Studenaca, don Mladenom iz Sv. Ivana, don Ivanom iz Sv. Mateja, don Josipom iz Potoka, don Markom iz Jablanice, don Perom iz Raskrižja, don Marinom iz Biograda n/moru, te ceremonijarom don Ilijom, s dvojicom đakona

Antom i Matom te trojicom bogoslova Vinkom, Svenom i Matom i više ministranata došao pred veliki Gospin kip na Gospinu trgu pred katedralom i izrekao posvetnu molitvu. Prvi put od nedjelje prije Sv. Josipa, zaštitnika Mostarsko-duvanjske biskupije, čuo se glas Katedralnoga zbora pod don Nikinim ravnanjem. Kada bi svi ispred katedrale ušli u crkvu, možda bi bilo tijesno. Miomiris kađenja oltara, Kristova križa i Gospina kipa potiče vjernike na uzdizanje duše u slavu Bogu. Misa je koralna De Angelis, koja se stoljećima pjeva na latinskom, danas na hrvatskom. Biblijska čitanja navješćuju bogoslovi Vinjančani, a Evanđelje čita đakon s Bune. Nakon sv. Mise župnik je don Luka pozvao biskupa, svećenike i bogoslove na večeru.

Prenosimo biskupovu propovijed

### ZAŠTITNIK I NASLOVNIK

U Katoličkoj Crkvi, prema nekim zbrajanjima, ima 3745 biskupijskih zajednica pod trima vaticanskim kongregacijama: za biskupe, za širenje vjere i za istočne Crkve. Svaka je biskupija posvećena nekomu nebeskom zaštitniku, na primjer Gospi ili Sv. Petru i drugima. A ako je to Druga ili Treća Osoba Presvetoga Trojstva, onda se ne kaže zaštitnik ili patron nego naslovnik, tj. biskupija je naslovljena na Krista Kralja, na Srce Isusovo, na Duha Svetoga i slično.

Svaka biskupija ima katedralu u kojoj je katedra ili biskupova učiteljska stolica. Katedrale i druge crkve kao zgrade nemaju zaštitnika ili patrona nego samo naslovnika, tj. posvetom su naslovljene na Isusa Krista ili na Duha Svetoga, odnosno na imena svetaca ili svetica. Crkve dakle imaju samo naslovnike a zajednice kao što su župe, gradovi, biskupije, metropolije, pokrajine u dvjema Božanskim Osobama imaju naslovnike, a u imenima svetaca zaštitnike. Sve su katedrale i crkve posvećene u biti svojoj Ocu nebeskomu. Zato se i ne uzima Otac kao izričit naslovnik.

Ima više biskupija s katedralama koje imaju istoga zaštitnika odnosno naslovnika: na pr. sv. Bonaventura u Banjoj Luci, sv. Stjepan u Hvaru, sv. Tripun u Kotoru, sv. Vid u Rijeci. Oni su i zaštitnici biskupije i naslovnici katedrale.

A najviše je biskupija koje imaju vlastita zaštitnika, a katedrale imaju vlastita naslovnika. Tako je različito u Dubrovniku, u Splitu, u Šibeniku, u Zagrebu, u Poreču, u Požegi, u Sisku itd. U nas u Trebinju zaštitnik biskupije sv. Mihovil Arkandeo, a naslovnica katedrale Mala Gospa. U Mostaru zaštitnik Biskupije sv. Josip, a naslovnica katedrale Marija Majka Crkve. Mi danas, evo već 40 godina, slavimo svetu Naslovnicu ili Titular katedrale koja je posvećena Mariji Majci Crkve.

### Gospa dvostruko čudesna majka - sv. Josip čudesan otac

U Svetoj Obitelji tri su sveta člana: Isus - sin Marijin, zatim Marija i sv. Josip.

- **ISUS KRIST**, Sin Božji, pravi Bog i pravi čovjek, utjelovio se po Duhu Svetom i rođen od Djevice Marije.

- **Čudesna Majka Isusova**. Blažena Djevica Marija, osjenjena silom Svevišnjega, u svom je tijelu začela Sina Božjega kojemu je dala fizičko tijelo, bez udioništva muža. Ona je pitala anđela Gabriela: Kako je to moguće? Anđeo joj je odgovorio: Bogu ništa nije nemoguće (Lk 1,37). I ona je vjerom pristala na Božju riječ iako nije razumom dokučila sav smisao događaja. I tako je i

vjerom i djelom postala Majka Sina Božjega. To je čudesan događaj, odnosno otajstvo Blagovijesti, 25. ožujka, i otajstvo Božića, 25. prosinca.

- **Čudesan otac.** Sv. Josip, zaručnik Marijin, Božjom providnošću, nema fizičkoga udioništva u Isusovu začecu, ali i on je otac Isusov u posebnu, duhovnom smislu. On je otac zato što mu je Bog odredio da bude kao otac, više od tjelesnoga oca, zaštitnik, hranitelj, branitelj, odgojitelj, poučavatelj po Božjoj riječi. Jače je kada Bog milosno odredi Josipu da bude otac Isusu i da se brine za njega dok ne izađe iz malodobnosti, nego što je običan naravan otac svomu djetetu. Isus se ponašao prema sv. Josipu kao prema svomu ocu, duhovnom ocu i više od toga, kao ocu kako mu je Bog zapovjedio da bude sav u očinskoj brizi i ljubavi.

U tom smislu Marija reče Isusu, 12-godišnjem dječaku, u Hramu: "Otac tvoj i ja žalosni smo te tražili" (Lk 2,49). A ako itko savršeno zna da Josip nije Isusov fizički otac, to Marija savršeno zna. Otajstva su to velika!

**Čudesna Majka svih vjernika.** Kao što je anđeo Božji rekao Josipu: Uzmi Dijete i majku njegovu, vrši punu ulogu oca prema Isusu kao da ti je najrođeniji sin, a on ti je više nego rođeni sin, jer ti Bog daje svojstvo očinstva koje nadilazi očinstvo zemaljskoga oca, tako je i Gospodin Isus na križu odredio da njegova Majka bude majka Ivanu, učniku njegovu (Iv 19,26), i protežno: svim Ivanima i Ivanama ovoga svijeta. Mi o ovoj čudenoj Majci svih vjernika, nas ljudi, o ovoj duhovnoj Majci u redu milosti, danas govorimo i nju častimo i svetkujemo. Isus je predao svoju Majku svomu učniku Ivanu za majku, a ona i dalje ostaje njegova Majka u punom i pravom smislu riječi. Ona od vremena Kalvarije postaje majka ne samo Ivanova, nego i svih vjernika, ali u duhovnom smislu, u redu Božje milosti. A ti ćeš, Ivane, njoj zauzvrat biti sin, ne fizički sin, nego duhovni i više nego duhovni, u redu milosti. I Ivan je od onoga trenutka uze za majku. I poče je zvati, ne "Gospo", nego "majko". Tu je na Kalvariji i gospođa Saloma, Ivanova rođena majka, koje se on ne odriče, niti ona njega, ali sada u Mariji ima milosnu majku. Pa i po naravnoj krvi njih su dvije, Marija i Saloma, bile posve bliske, prve rođakinje: njihove su majke bile sestre. Marija je od Ane, a Saloma od Mare. Ana i Mara bile su rođene sestre. I treća sestra Soba koja je bila majka Elizabetina.

Da se vratimo Gospi. Isus je onaj koji određuje majčinstvo svoje majke. I kaže neka to majčinstvo ne bude samo moje, ono jest moje fizičko,

tjelesno i naravno bez muža, a Marija neka bude duhovna mati ne samo Ivanu, nego i bratu mu Jakovu i svim apostolima i svim vjernicima Kristovim, svim ljudima Božjim. Nije Gospa majka pravnoga i sakramentnoga sustava u Crkvi, to su posebne vlastitosti Crkve: sakramenti su Isusovi čini, djela i milosti. Ne može Gospa biti majka sakramentima, ali može biti duhovna majka djeci koja primaju Prvu Svetu Pričest. Može biti milosna mati krizmanicima koji primaju sakrament sedam darova Duha Svetoga. Može biti majka zagovornica zaručnikâ koji pristupaju sakramentu sv. ženidbe.

### Čudesne ljubavi u obiteljskom životu

Postoje tri takve različite ljubavi u obiteljima, i četvrta najvažnija.

- **Prva je ljubav** bračna između muža i žene, odnosno oca i majke, s pravima i obvezama bračnoga života. Znamo kako je to uzvišena i snažna ljubav po Božjem planu, čak do te mjere da čovjek ostavlja oca i majku a veže se uza svoju ženu i žena uza svoga muža. Ali znamo da je ta ljubav, na žalost, nerijetko samo požudna pa stoga vrlo krhka i nestalna, čak unatoč djeci, koja su inače jaka sporna uzajamne roditeljske ljubavi. Da ta roditeljska veza nije tako lomljiva, ne bi bilo rastava, razvoda, rascjepa, razlaza, razvrgnuća, raspuknuća, razgradnje, razjedinjenja, razdjeljenja, razdvojenja - čini mi se da sam nabrojio sve što tako često završava u preljubu i novim ženidbama na štetu i njih dvoje i njihove dvoje ili troje djece.

- **Druga je ljubav** roditelja prema djeci i djece prema roditeljima s uzajamnim pravima i obvezama. Čak je ta ljubav djece prema roditeljima postala Četvrta Božja zapovijed: Poštuj oca i majku... Znamo kako i tu dolazi do razdora, pa nekada i do ubojstava.

- **Treća je ljubav** u obitelji između same djece, braće i sestara, koja je postala poslovična kao "bratska ljubav" ili "sestarska ljubav".

To je sve naravna, normalna, fizička, krvna, uzajamna povezanost. A kada Bog sve to uzdigne na duhovnu, milosnu, rekli bismo nadnaravnu visinu, onda to sve poprima kudikamo jaču snagu i uzajamnu vezu i obvezu u vidu vječnoga života.

Navedimo i onu najvažniju, Božju **ljubav**, prema obitelji i obitelji prema Bogu. Ona je temelj svakoj drugoj istinskoj ljubavi. Čim ove Bogu uzvratne obiteljske ljubavi ponestane, sve su druge ljubavi na nesigurnu tlu i na valovima vremena.

Potonut će prije nego što misliš! Zato u ovim prvim trima ljubavima odnos majke prema sinu i sina prema majci kao da je posebno duhovno istaknut imajući u vidu odnos majke Marije i novoga joj sina Ivana. Tako Marija postaje nova majka, milosna majka, i Ivanu i svim vjernici-

ma, tj. cijeloj Crkvi kao vjerničkoj zajednici. Eto odakle naziv Majka Crkve. Marija majka sigurno ne će izdati. Ali mi možemo izdati. Ne samo nju, nego i svoje međusobne duhovno-milosne odnose kao braće i sestara iste duhovne majke. Neka nas Bog očuva od svake izdaje!

## MISA POSVETE KRIZME I BLAGOSLOV ULJA

**Mostar, 11. lipnja 2020.** - Kao što je Misa posvete ulja liturgijski povezana s Velikim četvrtkom, svečanim svećeničkim danom, kada se slavi spomen Večere Gospodnje, tj. ustanovljenja Presvete Euharistije i ustanovljenja svetoga Reda, tako se zbog ove iznimne koronakrize učinilo umjesnim i, vjerujemo, Kristu ugodnim, da se na svetkovinu klanjanja Tijelu i Krvi Kristovoj, 11. lipnja, prije podne, u 10.00 sati, slavi Misa posvete ulja s obnovom svećeničkih obećanja u mostarskoj katedrali.

Od šest svetih Misa koje se slave na obveznu svetkovinu Tijelova u katedrali, jedna je bila Misa posvete ulja, onoga naravnoga maslinova i mirodijskoga ulja kojim svećenici vjernicima podjeljuju svete Kristove sakramente Krštenja, Potvrde, i Bolesničkoga pomazanja, a biskupi novoređenima svećenicima i biskupima sakrament svetoga Reda.

Poslije homilije nazočni generalni vikar don Željko i provincijal fra Miljenko, te dekani i ujedno župnici u hercegovačkim župama iz raznih kra-

jeva: fra Vinko iz Duvna (Seonice), fra Mladen iz Posušja, fra Ljubo s Humca, don Đuro iz Brotnja, don Luka iz Mostara, don Rajko iz Stoca, don Dragan iz Čapljine, te ostali prezbiteri koncelebranti obnovili su svojim Hoću svoja svećenička obećanja o molitvi, o službama propovijedanja, posvećivanja i upravljanja. Biskup je pozvao sve nazočne vjernike da svojim molitvama podrže svećenike, kao i one na putu prema svećeništvu i neka Gospodin pozove nove žeteoce u žetvu svoju.

Ovogodišnji katedralni kandidati za sv. krizmu prinijeli su svoje darove za siromašne.

Jedan je đakon držao ulje za blagoslov nakon Kanona, a drugi je držao ulje za posvetu nakon Popričesne molitve. Župnik don Lujka počastio je svećenike u katedralnoj dvorani.

Biskup je slavio sv. Misu Tijela i Krvi Kristove poslije podne u Rehabilitacijskom centru u koncelebraciji s don Slavkom Maslačem uz vjerničko sudjelovanje šticećenika i šticećenica "Svete Obitelji" u Mostaru.

### Glavne biskupove misli iz homilije u katedrali

Danas smo pročitali dva odlomka, iz prvoga čitanja Izaije proroka (61,1-6a.8b-9) i iz Lukina Evanđelja (4,16-21), koji su gotovo istovjetni. Prorok je Izaija živio 700 godina prije Isusova rođenja u Betlehemu. Uočljivo je da evanđelisti nikada ne spominju da bi Isus došao posjetiti svoj rodni Betlehem, iz kojega je zbog Herodova progona morao izbjeći u Egipat. Izaija je bio svećenik. Njegov je tekst preuzet i u današnjem Evanđelju. Istaknimo dvije točke iz toga odlomka:

1. **Duh Gospodnji na meni** je, veli svećenik prorok, a ponavlja vječni i jedini izvorni svećenik Gospodin Isus u sinagogi u Nazaretu. Završivši s čitanjem Izaijina odlomka, Isus nastavlja tumačiti da se te proročke riječi obistinjuju na njemu kao Mesiji, Kristu ili Pomazaniku. Nazočni se dive

njegovim božanskim riječima. Ali kada je prešao na tumačenje dviju pučkih poslovice: "Liječniče, izliječi sam sebe" i "Nijedan prorok nije dobrodošao u svome zavičaju", tu je buknuo plamen. Isus predusreće njihov prigovor: Liječniče, izliječi sam sebe, tj. pomozmi svojoj kući, obitelji, svomu selu Nazaretu, a ne da činiš čudesa u Kafarnaumu, a ovdje ništa, jer nema vjere. A kada je izrekao poslovice Nije prorok dobrodošao u svome zavičaju, stao im je tumačiti da Ilija prorok nije učinio nijedno čudo u Izraelu, nego samo u poganskoj Sarfati; i da prorok Elizej nije izliječio nijednoga gubavca u Izraelu, nego samo generala Naamana iz poganske Sirije, naznačujući im da su pogani bolji od njih Izraelaca, nazočni su se osjetili pogođeni, pobunili se, uhvatili Isusa, doveli ga na



rub nazaretske pećine da ga strmoglave 120 metara u provaliju. Ali on "prođe između njih i ode" (Lk 4,30). I nije se više nikada vratio u Nazaret!

Druga Božanska Osoba Sin Božji bitno je povezana s Trećom Božanskom Osobom Duhom Svetim koja se u svojoj milosti i darovima daje u Kristovim sakramentima

Krštenja - u Ime Oca i Sina i *Duha Svetoga*;

Potvrde - primi pečat dara *Duha Svetoga*;

Ispovijedi - i izlio je *Duha Svetoga* za otpuštenje grijeha;

Euharistije - prigodom pretvorbe: rosom *Duha svoga* posveti ove darove da nam postanu Tijelo i Krv; svetoga Reda u svome trostrukom stupnju daje *Duha Svetoga*: za službu đakona, prezbitera i biskupa.

- Nije nitko toliko primio Duha u svetim sakramentima kao svećenici i biskupi. Duh je po-

čelo i načelo svećeničkoga djelovanja. On pročišćuje, prosvjetljuje, ujedinjuje, ravna, prašta. Ako u tijelu nema duha, onda je to mrtvilo. Ako ima duha, onda svi organi skladno djeluju. Obitelj je jedna ako je duh ujedinjuje. Župa je ili biskupija složna ako je Duh nazočan, osobito preko svećenika, odnosno preko biskupa koji je objedinjuje.

2. **Biti blagovjesnikom.** Svećenička je služba navjestiteljska. On propovijeda Božju Riječ. Tumači Pismo, primjenjuje ga na svakodnevni život. Donosi pomirenje čovjeka s Bogom. Navješćuje, sjedinjenje ljudi s Bogom i njihovo ujedinjenje međusobno kao i s cijelom Crkvom. Zadaća je svećenikova donositi utjehu ožalošćenima, ulje radosti mjesto ruha žalosti.

## ZAHVALNICA I MOLBENICA

**Mostar, 18. svibnja 2020.** - Nastojanjem povjerenika za mlade, osobito za studente, don Mladena Šutala, župnika Sv. Ivana u Mostaru, i ove je godine, unatoč kriznu vremenu, slavljena sv. Misa zahvalnica mostarskih maturanata u katedrali Marije Majke Crkve, u četvrtak, 18. lipnja 2020. U Gradu je 11 srednjih škola s hrvatskim programom, a ove je godine završilo 639 maturanata. Misu zahvalnicu predvodio je biskup Ratko Perić, koncelebrirao je don Mladen, asistirao don Ante đakon. Čitanja i molitve vjernika pripale su maturantima iz katedralne župe. Don Mladen je na kraju, nakon pjesme Tebe Bog hvalimo, izrazio i svoju zahvalnicu.

U početku je Anđela Boban u ime nazočnih maturanata izrekla pozdravne riječi od kojih neke donosimo:

*Preuzvišeni oče biskupe!*

*Pozdravljam Vas radosna srca u ime svih maturanata iz 11 srednjih škola našega grada. Okupili smo se ovdje oko Kristova oltara, tiho izgovarajući naše prošnje Ocu nebeskom. Sabrali smo se ovdje iskazati veliko HVALA: Bogu, roditeljima, svećenicima, profesorima i svima onima koji su dali dio sebe za nas, naše obrazovanje i odgoj. Imamo na čemu biti zahvalni...*

*Svjesni smo da zbog koronavirusa nismo mogli ovu godinu normalno završiti kao i generacije prije nas. Hvala Bogu i na tomu. Život ide dalje. I planovi života. I u njih želimo utkati molitvu da nas i nadalje prati Božji blagoslov...*

*Činjenica da ispred Vas stoje, ako Bog da, budući liječnici, inženjeri, pravnici, profesori, ekonomisti, zaposlenici u svojoj struci, možda i koji svećenik ili redovnica doista pobuđuje radost u svakome od nas. Danas s Vama želimo moliti za darove Duha Svetoga koji su nam potrebni kroza život. U ovoj svetoj Misi molit ćemo za naša životna zvanja, za oslušivanje Gospodinova glasa u svakome od nas, koji nam govori kamo dalje. Zahvalit ćemo i za naše profesore koji su nesebično poklanjali svoje znanje nama...*

*Preuzvišeni, molite za nas i mi ćemo za Vas. Molite da ne odustajemo od zacrtanih ciljeva i planova u životu koji će nas još više Bogu približavati. Molit ćemo i zagovor Blažene Djevice Marije, kojoj je posvećena ova naša mostarska katedrala, da zaišta budemo prava djeca nebeske Majke, koja će nas nositi i podizati kao i svaka naša zemaljska majka.*

*Oče biskupe, molimo Vas da ovu svetu Misu prikazete za nas, naše obitelji, naše profesore i životne pozive. Bog Vas blagoslovio!*

## Biskupova propovijed

### **Dragi maturanti, vaši roditelji, profesori!**

Evo jedne nadahnute književne pripovijetke i raščlambe njezinih motiva i moralnih likova.

**General Naaman Sirijac.** Nije ovo junak iz suvremenih migrantskih afera, nego iz *Druge knjige Kraljeva* (5,1-27), odakle pročitamo jedan dio. Izraelski je susjed, nekada i sada, bila Sirija. Jednom prilikom skupina tih poganskih Sirijaca ili Aramejaca upadne u pljačku na izraelsko područje i uhiti jednu djevojku koja je čuvala ovce. Pedeset vojnika, ili koliko ih je već bilo, uhitili mladu čobanicu! E jesu junaci! Nasilno odvedu i čuvaricu i ovce u Damask, u Siriju, 300 km daleko. Uzme je vojskovođa Naaman za sluškinju svojoj ženi. A generala Naamana spopala neka guba od koje mu je koža pobijelila. Čovjek uzimao razne čajeve i trave, kako mu je tko govorio, ništa nije koristilo. Tražio lijeka na sve strane, a lijeka ni od kuda.

**Liječnik Elizej Samarijanac.** Ona se ukradena djevojka sjeti da je u svojoj roditeljskoj kući slušala glasine kako je u Izraelu, u Samariji, živio čovjek imenom Elizej (850.-800. pr. Kr.): koji je slovio kao prorok i liječio i gubu što bi rukom o ruku. General Naaman radostan povjeruje. Natovari "deset talenata srebra - 4 kvintala - šest tisuća zlatnih šekela i deset svećanih haljina" (2 Kr 5,5) i dadne se na put u susjedni neprijateljski Izrael. Pođe s njime oveća pratnja. Da skratimo putovanje, dođe Naaman pred ordinaciju Elizejevu, pred više pećinu nego kuću u nekom samarijskom brdu, ali liječnik ne pomalja iz pećine da dočeka gubava vojskovođu, nego mu poruči: "Idi i okupaj se sedam puta u Jordanu!" Naaman ljut, htjede se odmah vratiti kući, prosvjedujući što Elizej ne izađe preda nj da ga pozdravi i barem upita o kakvoj se vrsti gube radi: čvorastoj, neosjetnoj ili mješavini prve i druge ili o psorijazi. Pratitelji mu, međutim, rekoše da bi bilo razborito poslušati savjet liječnikov. Kada je već tolike do sada poslušao, tolike prešao kilometre da dođe u Samariju, zašto ne bi iskoristio i ovu priliku? Gubavac general posluša, siđe k Jordanu, sedam puta skoči i - pred očima svih svjedoka čist od gube: vratila se koža, vratila se boja! Čudo prvoga reda! Vratila se ponovo ne liječniku nego čudotvorcu Elizeju, proroku, da mu ostavi zlato, srebro i haljine da se pošteno obuče i da od one kućice podigne četverokatnu vilu i napravi prilazno parkiralište

za deve i mazge. Dok je on razvršivao darove zahvalnosti, reče mu Elizej: Ništa ne rastovaraj! Ništa ne primam. Sve ti to vrati natrag! I nakon višekratna nuđenja, Elizej ne htjede ništa uzeti na još veće čuđenje i ozdravljenoga i njegove pratnje. Da Elizej za čudesno liječenje prima zlatne šekele i srebrne oblutke, ne bi imao od Boga dara liječiti gubu i ostale epidemijske viruse. Naaman konačno pristane, sve ponovo natovari i pođe zdrav od Elizeja, koji mu reče: "Idi s mirom" (2 Kr 5,19).

**Učenik Gehazi.** Na sve se to najviše čudom čudio Elizejev 20-godišnji učenik Gehazi. Vidiš li da je po dobi maturant? Vidjet ćemo je li i po poštenju. On ne može k sebi doći da njegov učitelj, liječnik, ne će ni srebra, ni zlata, ni haljina, a treba mu i jedno i drugo i treće. Kakav ti je to doktor?! Ubrzo se Gehazi u svojoj mladenačkoj pameti dosjeti i za Naamanom potrči, jer se uželje sjajnih haljina i srebrnih talenata. Sustiže ga u jednome klancu i reče mu: Generale, generale, moj se učitelj predomislio! "Moj gospodar šalje me da ti kažem: upravo su stigla dva mladića iz Efrajimove gore, dvojica od proročkih sinova. Daj za njih, molim te, talenat srebra i dvoje haljine" (5,22). Naaman odgovori: Uzmi, molim te, dva talenta! I haljina! I zaveza dva talenta srebra. I odredi dvojicu svojih ljudi da mu ih donesu do Elizeja. Ali kada dođoše do gore Ofela, reče Gehazi da ta dvojica ne trebaju dalje ići, da se oni mogu vratiti, a on će se sada sam snaći. I ostaviše talente i haljine tu u Ofelu, podalje od učitelja Elizeja, da ne vidi. Kada je Gehazi sakrio darove u šušanj, dođe pred svoga učitelja.

Elizej: "Odakle, Gehazi?" - On reče: "Tvoj sluga nije nikuda odlazio".

Elizej: Da nisi ti štogod govorio onim ljudima u moje ime? - Gehazi zašutje.

Na to će čovjek Božji: "Sad si primio srebro, pa možeš kupiti maslinike, vinograde, sitno i krupno blago, sluge i sluškinje. [Vidiš po tome koliko je uzeo!] Ali će se guba Naamanova prilijepiti za te i za tvoje potomstvo zauvijek" (5,25-27). I Gehazi od gube pobijelje.

**Maturalna analiza likova: Djevojka.** Kako se ponijela djevojka? Bezimena čobanica, bezazlena čuvarica ovaca: zna svako bravče u glavu, po imenu. Prebroji ih kada pođe u brdo, prebroji ih kada se vrati iz brda. Uvijek sve na broju. Savjesno djevojčce od 18 godina. Da je bila u Jeruzale-

mu, bila bi četvrti gimnazije, maturantica. Ali ne može svakoga zapasti da bude maturantica. Nju jedva zapalo da bude pastirica. Dok ona tako misli i pjeva, provali neka vojska i udari na njezino stado. Najprije njoj zavrnu rukom a stado ispred sebe. Djevojka se nije otresla od stresa, zanijemjela. A i da nije zanijemjela, ne zna sirijski. Četovođa naredi da se djevojci nikakvo zlo ne dogodi. On će je predati Naamanovoj ženi za sluškinju.

Kada je čula da se gospodar Naaman, general sirijske vojske, ogubao, i ona mu zaželje pomoći. Reče mu ženi da u Izraelu ima jedan koji liječi i od gube. Da je bila koja druga djevojka, možda bi rekla: Premalo se ogubao kako je trebao: što je mene ukrao, ovce mi oteo, u ropstvo me doveo? Ona ne! Ona želi pomoći svomu novom gospodaru, koji će poslušati svoju sluškinju i dati se na put u Izrael da pokuša i tu kemoterapiju. Vidiš li ti da je ova djevojka maturirala? Ponašanje? - Besprijekorno. Praštanje? - Potpuno. Život u novoj zajednici, u stranoj neprijateljskoj zemlji? - Skladan, miran, blagoslovljen.

**Prof. Elizej.** Učitelj, čudotvorac, Božji čovjek živi posteći i Bogu se moleći. Hrani se škakavcima, a odijeva u devinje dlake. Više bos nego obuven. Ali nitko ne dođe pred njegovu pećinu bolistan, a da se ne vrati zdrav-zdravcat. Bez pregleda i recepta. Bez propisana bolovanja i poruke da se opet javi za dva mjeseca. Poručuje bolesniku pred ulazom da se okupa u Jordanu, koji i nije Bog zna kako čist. Liječi bez dara i pará.

Elizej, Božji čovjek: prima strance, neprijatelje, koji su pljačkali njegovu zemlju. Umjesto da Elizej kaže Naamanu: Aha, ober-lopove, dolijao si! Ukrao nam djevojku, najbolju u mjestu. Dok ne vratiš i nju i svih 45 ovaca i 10 ovnova i 15 janjaca, nema zdravlja. Prvo poštenje, onda ozdravljenje! Ne. Elizej kaže: ja ću prema njemu humano, altruistično, to će ga navesti da i on bude pošten. Ja ću njemu reći da ide u miru, a on će časno postupiti s djevojkom.

Elizej ne će ni mrve zlata ni srebra ni skuta haljine. On želi Božju pomoć da liječi druge, besplatno. Nije mu ni na kraj pameti da boravišnu pećinu pretvara u viletinu, da kamenito brdo poravnava za dvorište i parkiralište sirotinjskih bolesnika. Ne. On čini dobro kao što Bog čini da njegovo sunce grije nad zlima i dobrima i da njegova kiša pada nad pravednima i nepravednima.

**Naaman.** Što ti kažeš, maturante, o ovom generalu? Što je biblijski pisac htio reći o Naamanu? Kada je dopao gube, traži lijeka i od svojih neprijatelja. Kako se ne boji da će ga otrovati? Nosi veliko blago u znak zahvalnosti. Zdravlje je, duševno i tjelesno, najveće bogatstvo.

**Gehazi.** Što ti se čini: Je li ovo književni romantizam - "Zlatarevo zlato" ili realizam - "U registraturi"? Zašto se Elizej ponaša onako ljutito na Gehazija koji se uspješno snalazi u životu? Razlikuješ li ti ovaj Elizejev pučki nastup od Gehazijeva umjetničkog izraza? Koja bi ti moralna obilježja dao učitelju Elizeju, a koja učeniku Gehaziju? Jesu li njih oba pozitivna ili oba negativna? Koje stilske figure nalaziš u Gehazijevu odlasku za Naamanom, a koje na njegovu povratku Elizeju? Koje književne metafore prevladavaju u Gehazijevu ponašanju? Koja je to književna, a koja moralna vrsta maturanata? Gehazi može pripadati najvišem književnom rodu, ali ovo je najniži moralni izrod. Što misliš kojom je ocjenom propao na maturi? Eto tako da se više ne može upisati ni na kakav fakultet, niti naći posao. Zašto?

Gehazi se polakomio, poželio, poletio za tuđim, proigrao povjerenje učiteljevo, primio talente i haljine, pokrio ih grmom, precijenio se, prešao se, prodao se, pogazio svoj obraz (2 Kr 5,20-27). To se zove "Gehazijev poučak": prevario, pronevjerio, pokrao, pa pobijelio od gube! Pravo prokletstvo!

Umjesto zahvalnosti poput Naamana - mi nezahvalni, oprosti nam, Gospodine!

Elizej želi milost liječenja, a ne zlata i srebra, a mi? - oprosti nam, Gospode!

Umjesto da smo poštenu u domovini i u tuđini kao ona djevojka - mi na niskom stupnju poštenja i kod kuće i u inozemstvu, smiluj nam se, Gospodine!

Umjesto da se čuvamo Gehazijeva sindroma, lovluka i lopovluka - mi se njime zaražavamo s nadom da će nas krađe usrećiti, prijekare obogatiti, laži spasiti; ponašamo se kao da uopće nema Boga ni Božjega zakona!

**Završno maturalno pitanje:** Ili bi ti više volio u Elizejevu školu ili u Gehazijevu? U rijetke proroke i svećenike koji brane Božji zakon ili u gehazijevce koji se bezakonički bore za zlato i haljine? Ti koji maturiraš: ili više voliš u životu pobijediti ili - pobijeliti?

## SVEĆENIČKO REĐENJE TROJICE ĐAKONA

U mostarskoj katedrali na svetkovinu sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 2020., uz obdržavanje mjera koje vrijede u vrijeme krize korone virusa, dvojicu đakona Mostarsko-duvanjske biskupije Antu Jukića i Matu Pehara te Antonija Krešića iz Trebinjske dijeceze zaredio je za svećenike mjesni biskup Ratko Perić. U sv. Misi sudjelovalo je više svećenika, kao i župnici župa iz kojih potječu i u kojima su proveli pastoralnu godinu novoređenici: fra Mladen iz Posušja, don Luka iz katedrale u

Mostaru, don Nikola s Bune, don Antun s Hrasna i don Dragan iz Čapljine. Franjevački su đakoni asistirali, bogoslovi čitali i ministrirali, pjevao katedralni zbor, don Ivan predvodio Litanije Svih Svetih. U Ređenju nazočni svećenici nisu polagali ruke nad ređenima, što i nije obvezno.

Nakon završna blagoslova svećenici koncelebranti kao i novoređenici sa svojim obiteljima i rodbinom, đakoni, sestre i bogoslovi ugošćeni su u dvorani katedralne župe.

### Biskupova propovijed

#### POZVANI NA MUČENIŠTVO

**Neronovo carsko mahnitiranje.** Lucije Domacije Neron (37.-68.), rimski car od svoje 17. godine: Neron Klaudije Cezar Druz August. Kada mu se majka Agripina mlađa udala za cara Klaudija, privoljela je novoga muža da posini njezina Nerona uza svoga sina Britanika. Nova je mlada cara Klaudija dala otrovati, a na njegovo prijestolje osovala svoga malodobna sina (54.). Zato je ona upravljala Carstvom sa svojim savjetnicima Senekom i Burom. Od krvoločne majke najviše je gena krvoločnosti naslijedio krvoločni Neron. Uvod je bio kada je Britanika otrovao (55.), a onda mu se pred očima odvijao samo uspon u zločinima:

- Neron je ubio rođenu majku Agripinu (59.),
- ubio je svoga savjetnika Bura,
- ubio je svoju ženu Oktaviju (62.) i
- oženio se priležnicom Popejom Sabinom,

koju je natjerao da se sama ubije.

Kada je dokusurio majku i dvije žene, gle što je onda uradio: uzeo je jednoga dječaka po imenu Sporusa. Onesposobio ga i proglasio ga svojom ženom. Obavljeno je svečano vjenčanje na *Forum-u Romanum-u*. I u procesiji, u svatovima, otišao u carske palače i s njim protuprirodno živio. Organizirao je čak s njime "bračno" putovanje po Grčkoj, 67.-68. Ali domalo perverzni car promijenio je ulogu. Uzeo je jednoga čovjeka po imenu Pitagoru, pa je njega proglasio svojim "mužem", a sebe njegovom "ženom". Ima li tu i zrna ljudske pameti? A car! Eto u kakvu se vremenu Druga Božanska Osoba utjelovila i u kakav je opak svijet Isus poslao svoje apostole da propovijedaju Kraljevstvo Božje.

- Vrhunac zločina u Neronovu bestiariju bio je trenutak kada je 18. srpnja 64. izbio golem požar u Rimu: od 14 okruga, 10 ih je pretvoreno u buktinju i dvije trećine Rima, počevši od Circus-a maximus-a, izgorjelo je u vatrenoj stihiji koja je, uz kratak prekid, trajala devet dana. Narod je optužio cara da je potpalio požar, a car podvalio kršćanima da su oni zapalili Rim. I tako je otpočeo neviđen teror, prvi progon protiv kršćana.

- Njegov prvi savjetnik Seneka, uklonjen sa službe, i on je počinio samoubojstvo (65.) A onda počinje Neronovo kotrljanje s prijestolja:

Po povratku iz Grčke s igara, u kojima je i sam sudjelovao, Rimski ga je senat proglasio neprijateljem Rimskoga naroda i osudio na smrt. Prije izvršenja osude i on se samoubio, 9. lipnja 68. Kako je suludo živio, tako je mahnitito i završio.

U krvavu progonu kršćana nastradala su i dvojica korifeja - prvaka, sv. Petar i sv. Pavao, neovisno jedan o drugome i mjestom i nadnevkom, a kršćanska ih tradicija i liturgija od samih početaka slavi istoga dana, 29. lipnja, istom svetkovinom kao Kristove mučenike i kao utemeljitelje kršćanskoga Rima (kao što su Rimljani do tada 820 godina štovali Romula i Rema kao utemeljitelje poganskoga Rima).

**Petrovo mučeništvo.** Petar se uklonio iz Jeruzalema, 42. godine - otišao je u drugo mjesto. Možda nakratko u Antiohiju, pa u Rim, gdje je bio prvi Rimski biskup i prvi Papa (42.-67.).

Petar je još u Cezareji Filipovoj odvrtao Isusa od križa. A Krist ga je prekorio da su mu na pameti ljudske, a ne božanske misli. Petar se i na

Posljednjoj večeri pokazao hrabrim i želio je znati tko je taj koji će Gospodina izdati, da ga apostoli dozovu pameti! On je čak u Getsemanskom vrtu potegao mač i odsjekao uho Malhi, služi velikoga svećenika. Isus ga je opomenuo da se ne služi mačem, jer tko se laća mača, i gine od mača! Evo, čovjek ima i svojih slabosti, ne samo u Kajfinu dvoru kada je tri puta zaniijekao da uopće pozna Isusa, toga čovjeka, nego potkraj svoga života kako je htio umaknuti mučeničkom križu.

Legenda prenosi kako je u vrijeme progona kršćana Petar, apostolski prvak, pokušao bježati iz Rima. Kamo? Ni sam nije znao. Tradicija, koju je popularizirao glasoviti poljski književnik Henrik Sienkiewicz romanom *Quo vadis?* - u kojem veliča duhovnost i odricanje prvih kršćana, a osuđuje poganski Rim, i za koji je zaslužio Nobelovu nagradu iz književnosti 1905. - prenosi riječi koje je Petar uputio Isusu koji mu se ukazao u bijegu na Apijevoj cesti:

*Quo vadis, Domine?* - Gospodine, kamo ćeš?

*Venio iterum crucifigi* - Dolazim da opet budem razapet, kaže mu Isus.

Petar se osvijesti, postidi i smjelo, svjesno i namjerno pođe u mučeništvo. Petar se pokajnički vratio, pogotovo ako mu je još i pijevac, i samo jednom a ne tri puta, otpjevao svoju poznatu budnicu, bio je uhvaćen, i na vatikanskom brežuljku razapet. Prigodom razapinjanja imao je samo jednu želju: da mu glava bude okrenuta k zemlji, a noge k oblacima nebeskim. Nije dostojan biti ni razapet kao Gospodin (takva mu se slika nalazi u crkvi *Domine, quo vadis* na Apijevoj cesti, ni kilometar od Vrata sv. Sebastijana na izlazu iz Rima). Na mjestu njegove smrti u Vatikanu bio je jedan znak, spomenik, "trophaeum - grob". Arheolozi su 1940., ispod bazilike sv. Petra pronašli starodrevnu ploču s natpisom *Petros*. Ostavimo Petra, idemo posjetiti Pavla.

**Pavlovo mučeništvo.** Iako kod sv. Pavla imamo mnogo više povijesnih dokumenata, i tu povijest prelazi u legendu.

Povijest: susreo se najgori između rođenih od žene, i jedan od najboljih ljudi na svijetu. Neron i Pavao. Neron, monstrum nad monstrumima. A na drugoj strani Pavao: Širio Radosnu vijest. Pomagao svima. Liječio sve. Praštao svima. Učio druge svemu tomu. Pavao nikada nije napisao da je on "sužanj" cara Nerona. On je bio "sužanj Isusa Krista"! Rimski povjesničar Tacit kazuje da je prastari bio običaj da se odsijecanje glave mačem događalo izvan zidina. Trajna je kršćanska pre-

daja da je Pavao završio pod rimskim mačem u vrijeme progona kršćana pod carem Neronom, možda upravo na mjestu današnje veličanstvene Pavlove bazilike "izvan zidina".

Legenda pripovijeda kako je Pavao svezanih ruku i okrenut prema istoku izrekao svoju posljednju molitvu onim jezikom kojim je uskrsl Spasitelj nekada pozvao "izgubljena sina" roda Izraelova u svoju službu. Tu je pala Pavlova glava, tu su zanijemila usta, koja nisu izgovorila nijedne riječi a da se ne bi odnosila na Krista. Na rimskom bojnopolju "izvan zidina" pao je, poput Krista "izvan zidina" u Jeruzalemu, jedinstven Kristov borac: iscrpljen od 30-godišnje trke i borbe, ali neporažen; silno umoran i preznojen, ali nepobjediv; s izudarom, ali cjelovitom zastavom vjere i morala. "Dobar sam boj bojevao, trku završio, vjeru sačuvao. Stoga, pripravljen mi je vijenac pravednosti kojim će mi u onaj Dan uzvratiti Gospodin, pravedan sudac..." (2 Tim 4,7-8).

Petar, ispovjedalac vjere, od židova je formirao početke Crkve, a Pavao, propovjednik vjere, od pokrštenih pogana ispunio je prvu Crkvu novim vjernicima. Obojica su iste 67. godine, pod Neronovim terorom, dala svoje živote za Krista. Rim je razapeo Petra i odsjekao glavu Pavlu, a Petar i Pavao osvojiše Rim.

**Svećenik pozvan na mučeništvo.** Dragi novoređenici Ante, Mate i Antonio! Ovo vam sve može zvučati kao legenda, davna jeka ljudskih maštarija. A što ako su legende puna istina?! I sami vidite, niste djeca! svijet iz rimskih poganskih vremena prenosi se u današnje doba. Sav onaj *perversarium* protiv ljudskoga života i ljudske naravi: gdje roditelji pobacuju svoju djecu, gdje se muški udaju za muške, a ženske žene ženskima, gdje djeca uzvraćaju eutanazijom svojim roditeljima, sve se to preporučuje suvremenu svijetu počevši od vrhunskih svjetskih organizacija pa naniže.

Vi ste kao propovjednici Kraljevstva Božjega pozvani nastupati jasnim sadržajem i odlučnim glasom braneći i brinući se da se provode Božje zapovijedi i Božji nauk pa i po cijenu života:

- Da se ne klanjamo nikakvoj teladi, koliko god bila "zlatna", niti drugim kumirima i kumiricama ovoga svijeta, nego samo Bogu Ocu, Bogu Sinu, Bogu Duhu Svetomu - Jednomu Jedincatomu Bogu u Trima Božanskim Osobama;

- Da je Isus, sin Marijin, pravi Bog od pravoga Boga, da nije prestao biti Bogom dok je bio čovjekom na zemlji: Ne samo Kristovo boštvo na križu bješe oku skrito, nego je i čovječstvo tajnom obavito;

- Da je Kristovo kršćanstvo religija koja onima koji evanđeoski vjeruju i djeluju donosi vječno spasenje, i da nijedna druga religija na zemlji nema sredstava i sakramenata po kojima bi se ljudi spašavali; svi koji se spašavaju, to postižu Otkupljenjem Isusa Krista, jedinoga Spasitelja svijeta;

- Da je Presveta Euharistija istina prvoga reda naše svete vjere i da joj se ne može pretpostaviti, a još je manje zamijeniti, nikakvo propovijedanje, koliko god ono značajno bilo;

- Da je katolička istina o paklu vječna istina koja se ne mijenja po volji učitelja, od situacije do situacije;

- Da je Sveto Pismo Božja riječ pa koliko god ona bila umotana u ljudsko ruho i ne bilo magnetofona da snimi Isusove doslovne riječi;

- Da se novo stvorenje i čovječanstvo stvara isključivo po Očevu planu, po Isusovu djelu u Duhu Svetomu, a ne ispraznim frazama o ljudskom bratstvu i jedinstvu;

- Da je valjana sakramentna ženidba "veliko otajstvo" - *magnum mysterium* - a ne ljudski dogovor koji se u pojedinim "etičkim situacijama" može razvrgnuti i svi mirno ići na sv. Pričest;

- Da vjekovni dar celibata pripada svećeničkoj službi ne samo kao prikladan nego i kao bitan, ontološki način života.

- Da u Crkvi ne želimo protestantizaciju koja vodi rasulu i vjere i vjernika, jer njih kao kršćanske zajednice Katolička Crkva ne priznaje Crkvom u pravom smislu riječi;

To je vjera naša. To je vjera Crkve. Nju ispovijedamo u Kristu Isusu Gospodinu našem i ujedno i sami sa strahom i trepetom radimo oko svoga spasenja.

Toga se svega držite, na to ste neki dan prisegnuli riječju i rukom na Evanđelje na Ordinarijatu!

**Neka milost svetoga Reda svećeništva doživotno ključa u vama!**

### Kratki životopisi novoređenika

#### Zasebno:

- **Ante Jukić** rođen 4. studenoga 1994. u Posušju, od oca Marija i majke Danice r. Budimir. Kršten 18. prosinca 1994., krizman 25. travnja 2009. u Posušju, gdje je završio osnovnu školu: 2001.-2009., gimnaziju u Visokom, u Posušju i Travniku: 2009.-2013. i maturirao 2013. Godinu dana proveo na KBF u Sarajevu: 2013.-2014.

- **Antonio Krešić** rođen 6. studenoga 1993. u Dubrovniku, od oca Nikole i majke Marice r. Obad. Kršten 12. prosinca 1993., krizman 24. svibnja 2009. u Hrasnu Završio osnovnu školu u Hutovu: 2000.-2008., gimnaziju u Čapljini: 2008.-2012. i maturirao 2012. Dvije godine proveo na Pravnom fakultetu u Mostaru: 2012.-2014.

- **Mate Pehar** rođen 31. ožujka 1996. u Mostaru, od oca Borislava i majke Katice r. Turudić. Kršten 21. travnja 1996., krizman 23. svibnja 2010. u Mostaru, gdje je završio osnovnu školu: 2002.-2010., a gimnaziju dvije godine u Travniku i dvije u Zadru: 2010.-2014., maturirao 2014.

#### Zajedno:

**Kandidati** su pohađali Filozofsko-teološki institut u Zagrebu: 2014.-2019. i završili s diplomom iz teologije u lipnju 2019.

- Primljeni među kandidate za đakonat i prezbiterat hercegovačkih biskupija 2016., primili službu lektorata 2017., službu akolitata 2018.

- Proveli pastoralnu godinu u župama Mostarske biskupije od rujna 2019.

- Zaređeni za đakone u Bobanovu, 30. studenoga 2019.

- Obavili 5-dnevne duhovne vježbe za prezbiterat u Emausu: 25.-30. svibnja 2020.

- Podnijeli molbu za prezbiterat, 30. svibnja 2020.

- Položili Teološko-pastoralnu godinu u Zagrebu na Nadbiskupskom Institutu, 9. lipnja 2020.

- Pozitivni odgovori župnikâ i župljanâ njihova rođenja i njihove pastoralne prakse, od 15. do 18. lipnja 2020.

- Položili Ispovijest vjere i Prisege vjernosti i trajna služenja u ovim biskupijama, na Ordinarijatu, 26. lipnja 2020.

- Istoga im dana pozitivno odgovoreno na molbu.

**Bilo s blagoslovom Božjim!**

## ZLATNA MISA DON MIJE KLARIĆA

*Don Mijo Klarić, župnik u Rašeljkama, slavio je Zlatnu Misu u župnoj crkvi sv. Franje Asiškoga u matičnoj župi Bukovici, u dogovoru sa župnikom fra Mladenom Rozićem, u nedjelju, 19. srpnja 2020. u 11.00 sati. Don Mijo potječe iz obitelji od sedmero braće i sestara. Svoju Mladu Misu slavio je 19. srpnja 1970. u bukovičkoj župnoj filijali Mrkodolu.*

*U početku je župnik fra Mladen čestitao zlatomisniku i pozdravio sve nazočne. U koncelecijaciji je bilo petnaestak svećenika iz dijecezanskoga i*

*franjevačkoga klera. Slavljenik je pozvao biskupa Ratka da izrekne prigodnu propovijed. Biskup je, dolazeći u Bukovicu, posjetio sestre franjevke koje djeluju u domu u blizini župne crkve, drže dječji vrtić. Na kraju sv. Mise don Mijo je zahvalio roditeljima, učiteljima, odgojiteljima i svima koji su ga pratili od sjemenišnih dana do Zlatne Mise. Na kraju sv. Mise pozvao je biskupa da dadne završni blagoslov.*

### Donosimo biskupovu propovijed:

**Okupili smo se** u župnoj crkvi sv. Franje u Bukovici, gdje naš subrat, svećenik don Mijo Klarić, slavi 50. obljetnicu svoga svećeničkog ređenja ili Zlatnu sv. Misu. Neka bude s obiljem Božjega blagoslova, dragi don Mijo, i tebi i svima nama!

Gledajući životni put našega jubilarca vidimo da je osnovnu školu pohađao u Mrkodolu, Brišniku i Duvnu, 1951.-1960.

Srednju školu pohađao u sjemeništu u Zadru, 1960.-1964., gdje je i maturirao u lipnju 1964.

Uz godinu i pol dana prekida zbog vojne obveze u Surdulici u jugoistočnoj Srbiji, 1964.-1966., pohađao je i polagao filozofsko-teološki studij u Splitu, 1966.-1971.

Red prezbiterata podijelio je našem jubilarcu hvarski biskup Celestin Bezmalinović u Komiži, 29. lipnja 1970. kao svećeniku Hvarske biskupije.

Prvih dvanaest godina svoje je svećeničke službe obavljao na više mjesta u Hvarskoj biskupiji: u Dolu na Hvaru i Svirču, u Postirama i u Dolu na Braču, u Škripu, u Sutivanu, Povolji i Novom Selu.

Godine 1982., uz dogovor hvarskoga biskupa Bezmalinovića i mostarskoga biskupa Pavla Žanića, don Mijo prelazi u svoju matičnu Mostarsko-duvanjsku biskupiju. Najprije djeluje kao duhovni pomoćnik u Gabela Polju, 1982.-83., zatim kao upravitelj župe Hutovo, 1983.-86. i župnik u Rašeljkama, od 1986. godine.

**Prenesimo se najprije duhom u Cezareju Filipovu**, kamo je Gospodin Isus u svoje doba doveo svojih 12 učenika - apostola da provjeri što su naučili i zapamtili od njegovoga učenja, da ga sami pitaju što im je ostalo nejasno, da im povjeri posljednje upute prije svoje smrti i njihova poslanja u svijet.

"A vi, što vi kažete, tko sam ja?" (Mt 16,15), obraća im se Isus svima zajedno nakon što ih je upitao što narod općenito misli i govori o njemu. Isus želi da se oni osobno uvjere i pojedinačno opredijele. Neka ispovjede svoju vjeru i očituju svoj ljudski i učenički odnos. Prvi je odgovorio Petar Šimun, sin Jonin: "Ti si Krist - Pomazanik, Sin Boga živoga" (Mt 16,16). Nije trebalo dalje. Svi su pristali uz taj Petrov odgovor, koji uostalom nije od njega, nego nadahnut od Boga, kako je to odmah sam Gospodin protumačio.

- Poštovani i dragi don Mijo! I ti si prije 60 godina, u obitelji svoga oca Marijana i majke Mare rođene Bagarić kao njihov sin, čuo Isusov upit: "A ti, što ti kažeš tko sam ja?" Ti si i kao dječak u obitelji i kao gimnazijalac sjemeništarac u Zadru, i kao student-bogoslov u Splitu uvijek Isusu vjernih i ustrajno odgovarao: "Ti si Krist, Sin Boga živoga!" i "Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga" (Iv 6,69).

Tu su te vjeroispovijed učili tvoji roditelji. To si u sjemenišnoj gimnaziji i u bogosloviji produbljivao. To si poučljivo prihvaćao i odlučno na Gospodinov upit ponavljao: Da, Gospodine! Ti si Krist, Pomazanik, Očev izaslanik u ovaj svijet. Utjelovio si se da spasiš ljude od grijeha, od đavla i od smrti vječne. Jedini Spasitelj svijeta! Ti si Sin Boga živoga! Jedinorođeni a nestvoreni Sin od vječnosti, u vremenu začet po Duhu Svetom iz Djevice Marije u Nazaretu i rođen u Betlehemu prije 2000 godina. Ispovijedao si svoju vjeru u Krista: Ti si Spasitelj koji si nas otkupio krvlju svojom i opravdao uskrsnućem svojim.

Nakon deset-godišnje pripreme, uključujući posebno i vojnu službu, ocijenili su te tvoji pogla-

vari prikladnim da to i svećenički svjedočiš. Isus te uzeo u svoju prezbitersku službu: "Ne izabra- ste vi mene, nego ja izabrah vas. I postavih vas, da idete i rod donosite, i rod vaš da ostane" (Iv 15,16). Pozvao te po službenicima svoje Crkve da kao svećenik u toj istoj Crkvi:

- propovijedaš njegov nauk i u vjernicima, braći i sestrama svojim, učvršćuješ vjeru katolič- ku po svećeničkoj službi naučavanja;

- da dijeliš sv. sakramente, osobito da prikazu- ješ Isusovu Misnu žrtvu koja je jednom zauvijek prikazana na Kalvariji, ali je stalno ponazočivana na našim oltarima na slavu Božju, a za nas grješ- nike, na oprostjenje naših grijeha - po službi po- svećivanja;

- da ravnaš onim dijelom naroda Božjega koji ti je kao župniku bio povjeravan - po službi upravljanja.

**Dobro sjeme - zlo sjeme.** Danas smo čuli u Matejevu Evanđelju Isusovu prisposobu o do- bru sjemenu i zlu sjemenu (13,24-30). Na ovome svijetu, tumači Gospodin, uvijek ima ljudi koji u svojoj ruci imaju pregršt pšenice koju žele posijati i drugima dati za hranu. A ima i drugih koji u dru- goj ruci nose pregršt kukolja ili divlje pšenice od koje se razbole glasnice. Jedni uvijek siju pitomu pšenicu, a drugi kukolj, i to ovi drugi obično po noći, ali u naše moderno vrijeme sve više i više i u pol bijela dana. Postoji neka neprijateljska sila u svijetu. Ona je protiv dobra čovjeka, protiv iskren- a vjernika, svećenika, protiv Crkve, Evanđelja, protiv Boga i njegova kraljevstva. Može ta zla sila biti neka pokvarena osoba, bezbožna udruga, đav- olski "sjaj". Može biti cio državni režim, kojemu smeta čovjek sa svojim naravnim pravima i ljud- skim slobodama. Mogu biti parlamentarci koji se ne slažu s rađanjem čovječanstva koje bi oni željeli ograničiti izopačenim jednospolnim par- tnerstvima i protunaravnim "pravima".

Ljudski je život, od svoga začetka, kao neka prazna ploča s velikim umnim i voljnim moguć- nostima, ploča po kojoj jedni pišu divne tekstove istine, dobrote i ljepote, a drugi pišu laži i ružno- će. Jedni siju dobro sjeme iz kojega nastaje kruh životni, a drugi siju zlo sjeme iz kojega nastaje otrov smrtonosni.

Potrebno je imati dobre oči, one duhovne, da u nekom prijatelju primijetimo pravoga neprija- telja, a u neprijatelju pravoga prijatelja. Nama se nekada čini da su nam neprijatelji naši roditelji, koji nas žele očuvati od svakoga zla; ili odgovorni poglavari koji ne daju da u nama kukolj izraste, ili

svećenici koji nas pozivaju da se držimo Božjega zakona i crkvenoga reda. Neki neprijateljem sma- traju Boga koji svojim sustavom Deset zapovijedi ne dopušta da im đavao posije kukolj, a prijate- ljem smatraju đavla koji sije svoje zlo sjeme i tru- ju se kao razumna bića bez ikakve pameti!

Isus nas upozorava da uvijek ima onih koji siju otrovan kukolj i lijevo i desno, i s ekrana i s por- tala, i sa stanica radio valova, i sa stranica raznih panorama. Dok su ljudi spavali, čovjek neprija- telj... Dušo, budna budi da te "čovjek neprijatelj" ne zavede! I đavao ne odnese!

- Dragi don Mijo, ti si kroz ovih 50 godina u ime Isusovo i u ime Crkve nastojao sijati dobro sjeme. Pravu pitomu pšenicu. I s crkvenoga oltara i u razgovoru s vjernicima, potičući ih na molitvu da od Boga isprose milosnu ljubav obiteljima da se ne boje rađanja i odgajanja djece; da od Gos- podara žetve izmole naklonost da pošalje nove radnike u žetvu svoju. Hvala ti na tome!

**Uloga Duha.** Sv. Pavao u današnjem drugom čitanju, odlomku iz Poslanice Rimljanima, govori o našoj nemoćnoj molitvi: Mi ne znamo što da molimo kako valja, ali se sam Duh za nas zau- zima neizrecivim uzdasima (Rim 8,26-27). Nije Duh naš zemaljski partner, nego rasvjetlitelj naših misli i tumač naših želja i molitava. Prema njemu moramo biti u molitvenu odnosu, ako želimo rasti. Molitva je božanski vapaj Duha u nama Ocu nebeskomu iznad nas. Mi ne znamo što da molimo iz dva razloga: *prvo*, ne možemo predvidjeti svoju budućnost, ne znamo što će biti sutra, kamoli za 10 godina; *drugo*, ne znamo što treba moliti u konkretnoj situaciji, i koje je rješe- nje za nas najbolje. A Duh Sveti sve to savršeno zna. Mi smo kao djeca koja hoće imati nešto što će im naškoditi. Roditelji, ako su pametni, ne će dati djetetu u ruku otrov, vatru. Mi ne možemo uopće izgovoriti i osmisliti što hoćemo. Mi muca- mo, nerazgovijetno mumljamo. Zato je Duh Sve- ti tu da nam rastumači, razbistri i prevede naše mutne ljudske riječi na čist božanski jezik. Hvala Duhu Svetomu.

- Dragi zlatomisniče! Mi zajedno s tobom zahvaljujemo za ovih tvojih 50 godina vjernosti u svećeništvu, ustrajnosti u propovjedništvu, i ujedno molimo da ti Bog blagoslovi svećeničko djelo koje si vršio, i u Hvarskoj biskupiji i u her- cegovaćkim biskupijama pod geslom: *S vjerom u Boga, s povjerenjem u čovjeka*. Bilo ti na duhovno i tjelesno zdravlje! Uključi i sve nas u ovu svoju veliku Misnu molitvu i žrtvu!



## VIJESTI KATOLIČKOG INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR

### BISKUP U SJEMENIŠTU

**Zadar, 7. prosinca 2019. - Blaženi don Miroslav.** U dogovoru sa zadarskim nadbiskupom msgr. Želimirom Puljićem, koji je pozvan da o svetkovini Bezgrješnoga začeća Blažene Djevice Marije u Londonu predvodi Misno slavlje u Hrvatskoj katoličkoj misiji u povodu njezine 50. obljetnice postojanja, a na poziv rektora zadarskoga sjemeništa "Zmajević", don Rolanda Jelića, biskup je Ratko 7. prosinca 2019. nazočio priredbi koju su prikazali sjemeništarcu uoči spomenute svetkovine Bezgrješne Djevice, koja je zaštitnica sjemeništa. Scenski prikaz bio je o životu i mučeništvu blaženoga Miroslava Bulešića, svećenika Porečke i Pulske biskupije, koji je živio svega 27 godina, od toga 4 svećeničke (1920.-1947.). Sjemeništarcu su, pod vodstvom Silvije Bukulin, vjernice iz katedrale sv. Stošije, u polsatnom izvođenju prikazali lik i petnaestogodišnji put od Svetvinčenta preko sjemeništa u Koprnu, bogoslovije u Rimu, sjemeništa i gimnazije u Pazinu sve do Lanišća, župe mučeništva blaženoga don Mire. Bio je to razgovijetan i poručljiv govor. Sudjelovala su sva četvorica hercegovačkih sjemeništara: maturanti Marko i Stipe, vicematurant Danijel i drugaš Samuel.

Na kraju prikaza nazočnoj se publici obratio rektor don Roland koji je rekao da je djelo prikaz poratnoga vremena, od 1945. nadalje, kada su komunisti zagospodarili tadašnjom zemljom i htjeli eliminirati katoličku vjeru i Katoličku Crkvu kao navjestiteljicu Kristova otkupljenja i spasenja. U toj borbi nemoguće je ne imati i žrtava, mučeništava. Jedan od tih mučenika, koji je dragovoljno dao svoj život za Krista i za Crkvu, jest mladi svećenik don Miro Bulešić. Ovo je divan primjer i poziv mladim dušama, koje upravo Krist zove, ali ih zove s Križa: Kada budem uzdignut od zemlje, sve ću privući k sebi.

Don Roland je pozvao i biskupa da progovori nazočnima:

Biskup je rekao da je ostao zadivljen kako su sjemeništarcu vrlo dobro izveli, i naracijom i akcijom, Bulešićevu životnu putanju i patnju do mučeništva. Napose je istaknuo da su dvojica modernih hrvatskih blaženika: Ivan Merz (blaženi od 2003.) i blaženi Miroslav Bulešić (od 2013.) postali blaženima ponajviše na temelju proučavanja i ocjena rimskih recenzenata odnosno postuladora njihovih Dnevnika u koje su pisali svoje misli, osjećaje, molitve, kritike, svoj duhovni život. Oba su dnevnika objavljena: Merčev *Dnevnik*, Zagreb, 2014., a Bulešićev *Duhovni dnevnik*, Pazin, 2017. "Pero piše kako duša diše". Ova su dva hrvatska velikana pisala kako su disala - autentično, duhovno, kristoliko. Jer za procjenu svetosti promatra se sav život, a ne samo posljednji životni čin, pa makar taj bio i mučenički.

**Bezgrješno začeće Marijino.** Sutradan, 8. prosinca, u velikoj kapelici, posvećenoj Bezgrješnoj Djevici u sjemeništu, u nazočnosti sjemeništara, njihovih roditelja i drugih vjernika iz grada, biskup je Ratko, s poglavarima i drugim svećenicima, slavio sv. Misu II. nedjelje došašća s propovijedu o Bezgrješnoj kojoj je posvećena ne samo kapelica nego i cijelo sjemenište. Biskup je naveo da je Marija na ovome svijetu jedino ljudsko biće koje je posebnom milošću i povlasticom Božjom očuvano od ljage iskonskoga grijeha. Ne da ona nije trebala otkupljenja, nego je ona čudesno, unaprijed, na uzvišeniji način otkupljena, eto tako da je ostala bez ikakve ljage od prvoga trenutku svoga začeća u svojoj majci Ani. O tome se kroz čitavu kršćansku povijest vodila rasprava, nekada do usijanosti, dok konačno papa Pio IX., blaženi od 2000. godine, nije svečano proglasio

dogmu o Marijinu Bezgrješnu začecu, 1854. godine. Tada su prestale sve raspre i polemike. Bog je jedini moćan birati Majku svomu Sinu, Drugoj Božanskoj Osobi, koji se utjelovio u nazaretskoj

Djevici. Bog je dakle "učinio ono što je dolikovalo ili bilo moguće". (*Fecit ergo, quantum decuit aut licuit* - fra Ivan Duns Škot).

## BOŽIĆNO ČESTITANJE

**Mostar, 23. prosinca 2019.** - U prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru, u ponedjeljak 23. prosinca, u povodu Božićnih blagdana, priređeno je primanje za svećenike, redovnike i redovnice hercegovačkih biskupija. U početku je generalni vikar don Željko Majić pozdravio sve nazočne, posebno istaknuvši mnogopoštovanog provincijala fra Miljenka Šteku, biskupskog vikara za Trebinjsko-mrkansku biskupiju don Ivu Šutala, provincijalku Školskih sestara franjevačka s. Zdenku Kozinu, i sve dekane, gvardijane i

kućne predstojnice te je u ime svih nazočnih, ali i onih koji zbog pastoralnih obveza nisu mogli uzeti udjela u ovom zajedništvu, biskupu Ratku izrekao prigodnu Božićnu čestitku.

Zahvalivši na dolasku i na čestitkama Biskup se u svom obraćanju osvrnuo na čin vjere koji su pokazali Josip i Marija, svatko na svome životnom putu. Drugi vatikanski koncil za Blaženu Djevicu Mariju, koja je najuže povezana s Božjim Sinom, kojega je po Duhu Svetom začela, stalno rasla u vjeri. Eto primjera i svima nama.

### Donosimo čestitku generalnoga vikara

Braćo svećenici župnici, redovnici i redovnice!

Zahvalni smo Bogu što nam je i ove godine udijelio milost ovoga Božićnog čestitanja. U ime oca biskupa i članova Ordinarijata zahvaljujem svima što ste izdvojili ovo dopodne i poklonili ga našem zajedništvu. Poseban pozdrav provincijalu fra Miljenku, biskupskom vikaru don Ivi i s. provincijalki Zdenki.

Jučer, na IV. nedjelju Došašća, čuli smo svjedočenje sv. Mateja o veličanstvenoj ulozi sv. Josipa prigodom rođenja Sina Božjega. Evandelist veli: "A rođenje Isusa Krista zbilo se ovako. Njegova majka Marija, zaručena s Josipom, prije nego se sastadoše, nađe se trudna po Duhu Svetom. A Josip, muž njezin, pravedan, ne htjede je izvrnuti sramoti, nego naumi da je potajice napusti" (Mt 1,18-19).

Zadržimo se malo na ovim svetopisamskim riječima.

Josip je u velikoj tjeskobi, životnoj kušnji vjere. Doznao je da je njegova zaručnica trudna i, jasno, da dijete koje nosi - nije njegovo. Što učiniti? Sve to javno obznani i Mariju izvrnuti ne samo sramoti nego i kamenovanju, ili se praviti kao da je sve u redu? Vidimo da se nije mogao praviti da je sve u redu, nego smišljaše kako da je potajice napusti.

Ono što upada u oči jest da ga sv. Matej najprije naziva Pravednikom: "Josip, muž njezin, pra-

vedan". Može li se i nakon ovakva njegova razmišljanja njegovo stajalište nazvati pravednim? Jer ako je on potajice otpusti, ona će ionako ostati sama s djetetom. Zašto je došlo do "razvoda", a nisu se ni "vjenčali", nego samo zaručili?

Ne čini li nam se da je ovo u suprotnosti s našim poimanjem pravde? Nije li u našoj misli pravda sinonim za istinu. Zar sv. Josip, upravo zato što je pravedan nije trebao Mariju prokazati, sramoti je izvrnuti. Ako bi pravda bila u zataškavanju zla, čime bi se to zlo zaustavilo? Ne govori li nam i sama starozavjetna Biblija da grješnika treba javno prokazati, pa, ako je posrijedi bogohula, i pogubiti? Što je drugo htjela pred Hramom ona svjetina koja je s kamenjem u rukama dovela grješnicu pred Isusa nego da se ispuni Zakon i izvrši pravda: "U Zakonu nam je Mojsije naredi..." (Iv 8,5).

Da anđeo nije upao sa svojim rješenjem, ne znamo na što bi sve izišlo.

Tek u ključu Isusova učenja, koje se dogodilo trideset godina poslije, mi smo sposobni razumjeti pojmove pravde i ljubavi. Isus nam jasno poručuje kako nema pravde bez ljubavi; da je istinska pravda, dakako Božja pravda, jer on je jedini Pravedan, i da ona bez ljubavi, pa ne znam koliko istinu propovijedala, više ne bi bila pravda. Da je Isus postupao po zakonu starozavjetne

pravednosti, ne samo da ne bi nikomu oprostio i žrtvu oprosnicu Bogu Ocu prinio, nego ni s nebeskih visina u ovaj svijet ne bi ni došao. Stoga i sam Isus iznad svega stavlja Ljubav. Apostol naroda to izriče ovako: "Zaodjenite se dakle - kao izabranici Božji, sveti i ljubljani - u milosrdno srce, dobrotivost, poniznost, blagost, strpljivost te podnosite jedni druge praštajući ako tko ima protiv koga kakvu pritužbu! Kao što je Gospodin vama oprostio, tako i vi! A povrh svega - ljubav! To je sveza savršenstva. I mir Kristov neka upravlja srcima vašim - mir na koji ste pozvani u jednom tijelu! I zahvalni budite!" (Kol 3,12-15)

Stoga na kraju vidimo kako je Josip prihvatio to novo stanje - "Kad se Josip probudi oda sna, učini kako mu naredi anđeo Gospodnji: uze k sebi svoju ženu." (r. 24) - stanje, koje je kudikamo nadilazilo njegovo razmišljanje: njemu anđeo "naređuje", i on poslušno prihvaća i Mariju i njezino Dijete. Na temelju njegove poslušnosti vjere u dio mu pade da se očinski brine za samoga Sina Božjega.

Braćo svećenici i redovnici, časne sestre! Ne navodi li nas ovaj primjer iz Svetoga Pisma na razmišljanje o našem postupku u puno manjoj stvari? Kako postupamo kada do nas dopre neki loš glas, često neprovjeren? Je li nam kažiprst brži od razuma i ljubavi? Čime su nam zauzete ruke: kamenjem da ga na grješnika saspemo ili su sklopljene u molitvi da se grijeh oprostio i grješnik obrati? U toj revnosti za Božju stvar i ljepotu Crkve Božje

padne li nam na pamet Isusova: Tko je od vas bez grijeha, neka prvi baci kamen? Ili se možda iza naših strogih riječi osude krije i nesvjesna potreba da svratimo pozornost s vlastitih grijeha i svih unutarnjih nesređenosti na nešto deseto?

Josip je, kako svi znamo, u svojoj poslušnosti prihvatio Mariju i primio nagradu: očinsku brigu i skrb za Isusa, Sina Božjega, kojemu je imao čast dati Ime: "Rodit će sina, a ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih" (Mt 1,21). Stoga je i naša molitva danas i ovih svetih Božićnih dana da nam Gospodin udijeli poslušno, široko i plemenito srce kakvo je imao sv. Josip pa da i mi Boga i njegovu ljubav ovih svetih dana u krilo primimo i poput Marije svijetu dajemo.

Preuzvišeni oče biskupe Ratko! Dok Vam iskazujemo zahvalnost za toliko puta očitovanu "istinu u ljubavi" (usp. Ef 4,15), u ime svih svećenika, redovnika i redovnica te vjernoga puka hercegovačkih biskupija izričem Vam iskrene Božićne čestitke. Emanuel - S nama Bog ispunio Vam srce svojom ljubavlju kako bismo zajedno, do Božje volje, u istini i ljubavi, u poslušnosti i pravednosti revnovali za Dom Gospodnji i za ovaj narod njemu mio, a koji se okuplja u ovoj Crkvi hercegovačkoj, Vašoj očinskoj i pastirskoj brizi povjeren.

**Na dobro Vam došao Božić - Sveto Porodnje Isusovo!**

## KAPELICA PRVOĐAKONA U CENTRU CARITASA

**Mostar, 3. siječnja 2020.** - Bjelopoljski "Emaus", duhovni-obrazovni centar Biskupijskoga caritasa krase prostrana kapelica s mozaikom Kristova uzašašća na nebo. Čapljinsku "Betaniju" uljepšava molitveno-liturgijski prostor sv. Franje Asiškoga. Rehabilitacijski centar "Sveta Obitelj" lako prilagodi zajednički prostor i okupi sve korisnike i njihove posjetitelje na sv. Misu nedjeljom. Ravnatelj Caritasa don Željko Majić u središnjoj Caritasovoj trokatnoj ustanovi u Mostaru, Zagrebačka 5A, prilagodio je kod glavnoga ulaza jednu prostoriju za kućnu kapelicu. Nabavio oltar, svetohranište, čitaonik, više stolica, s prostorom sakristije. I pozvao biskupa Ratka, predsjednika Caritasa, da kapelicu blagoslovi i stavi u molitvenu uporabu. Okupljenim djelatnicima Caritasa najavio je da bi se svakoga petka slavila sv. Misa

u kapelici a svakodnevno je otvorena za osobnu molitvu, pohod Presvetomu, duhovno razmišljanje u slobodno vrijeme.

Biskup je 3. siječnja 2020. u početku sv. Mise izmolio blagoslovnu molitvu nad vodom i zazvao Božji blagoslov na sudionike i kapelicu a prije prikazanja darova blagoslovio je tvrdi drveni oltar.

Kapelica je namijenjena u čast sv. Stjepana, prvođakona i prvomučenika, o kojem je biskup progovorio nekoliko riječi. Prije izbora Sedmorice đakona u prvoj apostolskoj zajednici Petar je apostol obrazložio da oni, Apostoli, ne mogu ostaviti molitvu i sakramente po strani i služiti kod stolova pa je zaželio da sam narod predloži kršćanske muževe na dobru glasu i pune Duha Božjega da ih Apostoli zađakone za posluživanje kod stolova i za sve druge karitativne djelatnosti

i potrebe. "Ja bih Stephanosa", zaviče jedan dječak, "jer nam on uvijek donese kruha". "I ja bih Stephanosa koji nas uvijek posjećuje i nikada ne dolazi praznih ruku", dočeka jedna starija žena. Raširio se po gradu dobar glas o Stjepanu kojega ljudi poznaju, pozdravljaju i kršćanski vole. I jednodušno ga izabraše za sveti red đakonata. Tako za njim drugu šestoricu sve samih religioznih židova-kršćana: Filipa, Prohora i Nikanora, te Timona, Parmena i posljednjega Nikolu koji je bio iz raseljeničtva, iz nežidovskoga svijeta. Svi su se odlikovali poštovanjem prema imovini, protiv svake krađe, i ljubavlju prema istini, protiv svake laži. Na te dvije Božje zapovijedi i zabrane - Ne kradi! i Ne laži! - osjetljiv je sav svijet, i kršćanski i nekršćanski. Tako su se Apostoli dali na propovijedanje Božje Riječi i dijeljenje svetih sakramenata, a Đakoni zasukali rukave i raznosili hranu, odjeću, obuću, lijekove potrebnicima koji su se za to javljali Apostolskomu caritasu u Jeruzalemu i njegovu voditelju prvaku Petru.

Željeli bismo, nastavio je biskup, da i naših više od stotinu karitasovih djelatnika bude uvijek iskreno nadahnuto kršćanskom ljubavlju prema istini i poštovanjem prema imovini:

- u povezivanju središnjega Caritasu sa župnim caritasima po hercegovačkim biskupijama;
- u raznošenju egzistencijalnih potrepa po Gradu i Hercegovini;
- osobito u posluživanju lijekova bolesnima i nemoćnima;
- u čuvanju, odrastanju i odgoju vrtičke dječice;
- u vršenju patronažne službe, koja ponovo oživljuje,
- u njezi "terminalnih" bolesnika i molitvenoj pratnji na rastanku s ovoga svijeta;

- u pomoći nemoćnima, starijima i mlađima, motreći u svakome od njih lik Isusa koji se postovjetio sa svakim ljudskim stvorenjem. I što god učinimo dobra njima, učinili smo Isusu, i što god ne učinimo dobra njima, nismo učinili ni Isusu Kristu.

Biskup je na kraju ostavio u kapelici knjigu "Znamenita imena iz apostolskih vremena", imena odreda vrsnih djelatnika karitativne pomoći, iz kojih su se u apostolsko doba razvili veliki crkveni i svetački likovi kao što su apostolski muževi Barnaba i Silvan, evanđeoski pisci Marko i Luka, Pavlovi učenici Timotej, biskup u Efezu, i Tit, biskup na Kreti, Epafra i Epafrodit, Onezifor i Onezim, Lidija Tijatirka i Priscila Akvilina supruga itd., koji su svim svojim bićem, znanjem i imanjem bili u službi prvotne Crkve po raznim gradovima Rimskoga Carstva. Potaknuo je sve djelatnice i djelatnike na trenutak sabranosti, na stranicu duhovnoga štiva, na kratak pohod Presvetomu u kapelici. Tko ima vremena za Boga, to je zreo vjernik, kršćanin!

Nakon jutarnjega zalogaja i kave u društvu s don Radom Zovkom, bolničkim kapelanom, zahvalivši kuharici Ljilji, don Željko je poveo biskupa u kratak posjet pojedinim uredima u zgradi. Pozdravio je Dunju u računovodstvu, Dariju u uredu za povezivanje sa župnim caritasima, Dijanu u protokolu i arhivu, Anitu u projektu Your-Job (Kako do posla?), Zrinku u uredu skrbi i za emigrante, recepcionarku Zoru koja prima sve vrste molbi i potrebne ne otpušta prazne.

Biskup je svima zaželio obilje Božje milosti i blagoslova u ovoj 2020. godini.

## BISKUP VUKŠIĆ - NADBISKUP KOADJUTOR

**Vatikan/Sarajevo, 22. siječnja 2020.** - Danas, 22. siječnja 2020. objavljeno je da je papa Franjo imenovao msgr. Tomu Vukšića, biskupa vojnoga ordinarija za Bosnu i Hercegovinu, nadbiskupom koadjutorom vrhbosanskim. Koadjutor znači s pravom nasljedstva. Msgr. Vukšić imenovan je biskupom vojnim ordinarijem u BiH 1. veljače 2011. godine (<https://www.md-tm.ba/clanci/sveti-otac-imenovao-don-tomu-vuksica-biskupom-0>).

Novoimenovani koadjutor nadbiskup rođen je 9. siječnja 1954. u Studencima kod Ljubuškoga.

Zaređen je za svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije, 29. lipnja 1980. Posvećen je za biskupa 2. travnja 2011. U ovoj je biskupiji obavljao svećeničke službe katedralnoga kapelana: 1980.-1982.; biskupova tajnika: 1986.-1988.; generalnoga vikara: 2009.-2011. Kao svećenik student u Rimu bio je 1982.-1986. i 1988.-1991. Od godine 1991. do danas profesor je na Teološkom institutu u Mostaru, kojemu je bio i predstojnikom: 1991.-1994. Msgr. Vukšić plodan je teološki pisac, osobito na području ekumenizma.

Izražavamo srdačne čestitke novoimenovanom nadbiskupu koadjutoru Tomi Vukšiću moleći Boga da ga prati svojim nebeskim blagoslovom i milošću u njegovoj odgovornoj crkvenoj službi.

Biskupski ordinarijat Mostar

## SVETKOVINA SVETOG ANTE I PRVA PRIČEST

**Raskrižje, 13. lipnja 2020.** - U subotu, 13. lipnja 2020., na poziv novoga župnog upravitelja, don Pere Miličevića, biskup iz Mostara Ratko Perić predvodio je koncelebrirano Misno slavlje u župnoj crkvi sv. Ante, naslovnika crkve i zaštitnika župe Raskrižje, Grudski dekanat. U koncelebraciji su, uz domaćega voditelja župne zajednice, sudjelovali susjedni župnici don Stjepan Ravlić iz Jara, don Ivan Kordić s Ledinca, don Ante Čarpina iz Grljevića, fra Tomislav Jelić iz Ružića, don Josip Radoš kapelan s Gradine te umirovljeni svećenici don Tomislav Majić i don Krešimir Pandžić iz Mostara, a na čestitke župniku i župi priključili su se u župnom dvoru fra Branimir Musa dekan i župnik iz Tihaljine i fra Ignacije Alerić iz Rasna. Don Ilija tajnik vodio je ceremonije crkvenoga slavlja.

**Prema Zlatnom jubileju.** Župa Raskrižje s današnjim danom i svetkovinom sv. Ante ulazi u 50. godinu svoga postojanja. Dogodine u ova doba, ako Bog da, slavila bi svoj zlatni jubilej djelovanja. U župi su se od 1971. izmijenila petorica župnika: pokojni don Marko Lukač (+ 2014.) i don Petar Leventić (+2009.), te trojica živih: don Pero Marić, spomenuti don Stjepan i sadašnji don Pero, kojemu je zadaća dostojno obilježiti taj Jubilej, ne samo duhovnom obnovom župe nego i kakvom vrijednom spomenicom.

**Procesija.** Ovogodišnje slavlje po sunčanu vremenu počelo je procesijom između župne kuće i crkve. Mladići su nosili kip sv. Ante oko Svečeve crkve. Don Josip je pjevao litanijske zazine sv. Anti, a sav narod odgovarao. Na kraju je vjerničke povorke biskup izmolio zagovornu molitvu sv. Zaštitniku pred njegovim kipom na ulaznim stepenicama u crkvu.

**Pozdravi.** Župnik je prije početka Euharistijskoga slavlja pozdravio predvoditelja, braću svećenike koncelebrante, pjevački zbor "Slavuju", četvero prvopričesnika i njihove roditelje, župljane i hodočasnike. Prvopričesnici su biskupu dali simboličan dar.

**Prvopričesnički: Vjerujemo!** Umjesto uobičajena Vjerovanja prvopričesnici su, i svi vjernici s

njima, odgovarali na Biskupove upite iz obreda krštenja: odriču li se đavla i njegova sjaja, odnosno vjeruju li u Boga Oca, Sina i Duha Svetoga. Na što su mališani, četvrtoškolci, ponosno podigli desnice s upaljenim svijećama prema nebu u znak vjere u Stvoritelja, Spasitelja i Posvetitelja.

**Propovijed.** Biskup je u propovijedi spomenuo da u Padovi u Italiji postoje dva velika svetišta, jedno je sv. Ante Padovanskoga, a drugo sv. Leopolda Bogdana Mandića. Ni jedan ni drugi Svetac nisu ni iz Padove ni iz Italije: fra Ante (1195.-1231.) iz Portugala, a fra Leopold (1866.-1942.), kapucin, Hrvat iz Herceg Novoga. Fra Ante se proslavio propovjedništvom tako da ga Crkva u Zbornoj molitvi naziva "znamenitim propovjednikom", a fra Leopold je svoj svećenički život proveo uglavnom u ispovjedaonici. Za njega se slobodno može reći da je bio: "znamenit ispovjednik"!

Sveti Ante postao je glasovit propovjednik od prvoga svog nastupa u Italiji 1221. godine, kada mu je lađa, nošena vjetrovima, zalutala na Sredozemlju, pa umjesto u Portugal, izbila na obale Sicilije. Fra Ante je produžio u Asiz gdje se držao Generalni kapitul pod vodstvom sv. Franje, utemeljitelja Franjevačkoga reda. Upravo je tih dana jedan mladomisnik iznenada ostao bez svoga propovjednika pa su braća nagovorila fra Antu da izbavi novoređenika iz nevolje. Prihvatio je i održao spomen-propovijed o duhovnom zvanju, o potrebi molitve i rada oko svećeničkoga poziva. Bitno je moliti Gospodara žetve da on pozove i pošalje radnike u žetvu svoju. Tako treba moliti Boga kao da sve ovisi samo o Bogu. Ali i kandidat za svećeništvo mora ne samo moliti nego i raditi, učiti, vježbati se, truditi se kroz sve vrijeme pripreme kao da studij i zvanje ovise samo o njegovu radu.

Fra Ante je bio i molitelj i radnik. Crkva ga je uvrstila među crkvene naučitelje kojih u ove dvije tisuće godina ima samo 36. Glasovite su njegove "Nedjeljne propovijedi" koje su imale utjecaja na generacije vjernika i svećenika.

Biskup se obratio i prvopričesnicima - dvjema Laurama, Ani i Josipu - potičući ih da svega ži-

vota svoga ostanu vjerni Isusu, od Prve do Posljednje Pričesti. Damir, jedan od roditelja, prije završna blagoslova u svojoj zahvali Bogu na daru djece, obećao je u ime ostalih roditelja da će moliti Boga da im djeca, prvopričesnici, ustraju u

vjeri, u dobru i u opsluživanju Božjih zapovijedi. Župnik, koji je osim Raskrižja, zadužen i za župu Grude, počastio je svećenike i izrazio radost zbog ovoga dvostrukoga slavlja.

## KRIZME 2020.

### DUHOV DAR TRAŽI NAŠ RAD

**Blagaj-Buna, 14. lipnja 2020.** - Prve krizme u Hercegovini. Jučer, na blagdan sv. Ante, don Željko Majić, generalni vikar, podijelio je sakrament sv. krizme u Grabovici, u Duvanjskom dekanatu, kandidatima četiriju župa smještenih oko Buškoga jezera. Župa Grabovica slavi sv. Antu kao svoga zaštitnika, pa je imala trostruko slavlje: sv. Krizmu, Prvu Pričest i Patrona. A danas, u nedjelju, 14. lipnja 2020., biskup je Ratko slavio sv. Misu u župi Blagaj-Buna, u crkvi na Buni u 11.00 sati. Bilo je 27 pripravnica i pripravnika, koji su procesijski pošli ispred župnoga dvora, obučeni u krizmeničke haljine, poklonili se Presvetomu i zauzeli svoja mjesta u klupama ispred kumova i kuma, dok je zbor mladih s kora pratio svojom pjesmom *Dodi, Duše Presveti*. Jedan je učenik izgovorio pozdrav biskupu, obećavajući da će upamtiti ovo što su jednom u životu primili, a učenica je darovala svježe cvijeće, koje je đakon Mate stavio ispred oltara u čast Krista euharistijskoga kojemu je crkva posvećena.

Župnik don Nikola Menalo u svom je pozdravu iznio razmišljanje nad evanđeoskim odlomkom sv. Mateja, želeći da biskup ohrabri mlade koji su izišli iz višemjesečne izolacije zbog poznate pandemije, više zbunjeni svime što se događalo. Sedam je krizmanika izmolilo molitve vjernika.

Biskup je u propovijedi, govoreći o Isusovoj samilosti nad mnoštvom vjernika (Mt 9,36), koji su bili kao "ovce bez pastira", istaknuo da su predstavnici tadašnje službene religije, veliki i mali svećenici, izdali svoju zadaću, brinući se za svoje interese imovine i prestiža. I nama se može slično dogoditi, ne budemo li budni, pozorni na Božje opomene. Kristova samilost nad

"izmučenima i obrvanima" nije izraz nemoćna sažaljenja, nego znak njegove božanske pomoći, koja uvijek uključuje i našu suradnju, pristanak, odgovor, vježbu. Ne će te Isus ozdraviti od hrananja, ako se i ti sam ne potruđiš učiniti koji korak! Tako i Duh Sveti daje svoj krizmenički dar - ne jedan, nego sedam - ali traži tvoj rad, sudjelovanje u razvijanju toga sedmerostrukoga dara: mudrosti, razboritosti, savjeta i znanja te jakosti, pobožnosti i strahopoštovanja. Ako nas je Bog stavio na ovome svijetu na kušnju opredjeljenja za Njega ili bez Njega, na provjeru pristajemo li uz dobro ili uz opačinu, ne će on umjesto nas polagati životni ispit, nego traži naše vježbe, usmene i pisane odgovore, slobodnu volju. On ocjenjuje naše zalaganje, a ne svoje darove. Ali za deset godina, i još prije, može ti se, krizmaniče, dogoditi ne da stojiš iza nekoga krizmanika u ovoj crkvi kao kum, nego da policija razapinje mreže da te hvata po Splitu ili drugdje među drogašima. Što si ti učinio od Božjega dara u sebi? Danas na upit, odričeš li se đavla, glasno odgovaraš: ODRIČEM. A sutra si se uortačio s đavlom da njegove tikve sadiš i da upropastiš i sebe i drugoga? Tebi Duh dao dar mudrosti, a ti izabrao ludilo droge, pljačke, laži i tučnjave; Duh ti dao dar pobožnosti, a ti se odrekao i Mise i Crkve i Boga. A mi svi - i roditelji i Crkva i škola - skočili da Te usmjerimo na pravi put.

Isus se napose osvrnuo na "Gospodara žetve" koji poziva radnike u žetvu svoju, ali je naše da ga molimo u tom smislu (Mt 9,37). On ne će na naše molbe odšutjeti, nego će nas očinski uslišiti po svojoj sv. volji, ali traži od nas da otkrijemo

njegov poziv u sebi, da prođemo školovanje i odgajanje kako bismo bili dostojni žeteoci i žetelice na Njegovoj njivi, u Njegovoj Crkvi.

Sam obred sv. krizme tekao je uredno, pobožno, s jasnim odgovorima krizmanika.

Đakon je pričestio krizmanike i njihove kumove, a don Nikola i don Ilija ostale vjernike. Poslije objeda župnik je poveo biskupa u Blagaj pogledati radove na župnoj kući koja je bila temeljito devastirana. Sada se temeljito obnavlja. Nema druge nego - na posao! Moli i radi!

## STRAHOPOŠTOVANJE PRED BOGOM

**Goranci, 20. lipnja 2020.** - Na spomendan Bezgrješnoga Srca Blažene Djevice Marije, u subotu, 20. lipnja 2020., u 17.00 sati, u župi Gospina Uznesenja na nebo - na Gorancima, u Mostarskom dekanatu, biskup je Ratko, u dogovoru sa župnikom fra Ivanom Ivandom, podijelio sakrament sv. krizme. Bilo je pet pripravnika i pripravnica prvoga razreda srednjih škola, većinom iz Mostara, a podrijetlom s Goranaca. Na početku Misnoga slavlja, u ime krizmanikâ, krizmatelja i sve nazočne koji su ispunili crkvu pozdravila je jedna krizmanica. Riječ dobrodošlice uputio je i goranački župnik. Bio je nazočan i prethodni župnik fra Ferdo Boban, danas župnik Glavatičeva i kapelan u Konjicu.

Biskup je u svojoj propovijedi govorio o *Srcu Marijinu* na temelju dvaju svetopisamskih odlomaka, tj. događaja iz njezina i Isusova života:

- *Isusovo rođenje u Betlehemu*: "Marija u sebi pohranjivaše sve te događaje i prebiraše ih u svome srcu" (Lk 2,19).

- *Isus među učiteljima u jeruzalemskom Hramu*: "A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svome srcu" (Lk 2,51). Sveti je pisac, očito, razgovarao s Gospom i iz njezinih usta

i srca čuo za te događaje diveći se Majci koja je te uspomene prebiralala poput krunice i čuvala kao najdragocjenije blago u svome srcu.

Biskup je potaknuo krizmanike, a i sve ostale vjernike, da sa strahopoštovanjem pred Bogom - u svojim srcima nose i brižno čuvaju Isusa te da po njegovim zapovijedima žive. Gospa je u svome hvalospjevu *Veliča duša moja Gospodina* jasno izrazila svetu misao o Bogu: "Dobrota je njegova nad onima koji ga se boje" (Lk 1,50). Bogobojaznost jest jedan od sedam darova koje krizmanici primaju u sakramentu sv. potvrde, i to sedmi, a sedmi je ravan prvomu, jer "početak mudrosti jest strah Božji". Sv. Pavao napominje svima nama: "Sa strahom i trepetom radite oko svoga spasenja".

Molitvu vjernikâ čitali su krizmanici, svatko po jedan zaziv.

Na kraju sv. Mise župnik je čestitao krizmanicima, njihovim roditeljima i rodbini. Zahvalio je biskupu na slavlju sv. Mise i sv. krizme u župi koja sljedeće godine - ako Bog da - slavi 150. obljetnicu postojanja i djelovanja. Bilo sve s blagoslovom Duha Svetoga i po zagovoru Majke Marije na nebo uznesene!

## KRIZMA U STOCU

**Stolac, 21. lipnja 2020.**- U nedjelju 21. lipnja 2020. u Stocu za vrijeme večernje sv. Mise bijaše i slavlje sv. krizme koju je podijelio mjesni biskup Ratko Perić. Biskup je došao iz Sarajeva s proslave Srca Isusova, kojemu je posvećena i sarajevska katedrala i Vrhbosanska nadbiskupija, a pred crkvom sv. Ilije proroka dočekaše ga župnik don Rajko i stolački ministranti, njih više od dvadeset, obučeni u ministrantska odijela. Stariji ministranti, završeni deveti razred, poredani su u prvim klupama u crkvi, spremni za primanje sakramenta sv. potvrde. U 18.00 sati zazvoniše sva tri crkvena zvona i najaviše dvostruko sakramentno slavlje današnjega dana. Zatim se iz sakristije pojavi povorka i uputi se na glavna vrata župne crkve. Naprijed križonoša i dvojica svećonoša, slijede ih ostali ministranti, te četvorica svećenika koncelebrana i biskup. Puna crkva: krizmanika, kumova, roditelja, rodbine i prijatelja. Pjevači župnoga zbora "Mladi" popunili kor, ministranti oko oltara, a i vani pred crkvom puk je Božji poprilično napučio dvorište, koje je razglasno ozvučeno tako da se sve može čuti i razumjeti, dolazio glas s kora ili s oltara.

Na početku sv. Mise župnik srdačno pozdravlja sav okupljeni narod, po staležima, i na kraju upućuje srdačnu dobrodošlicu biskupu.

Budući da ove godine stolačka Pučka učionica, u kojoj su danas smješteni Etnografsko-etnološki muzej i Umjetnička galerija, obilježava svoj 150. rođendan, župnik je iz njezine povijesti pokupio više zanimljivih pojedinosti koje je iznio pred puzorne slušatelje.

Donosimo neke momente iz pozdravna govora:

- Oče biskupe, ove godine obilježavamo 150 godina od kupovine zemljišta i kuće za Rimokatoličku pučku učionicu u Stocu, koja je odgojila brojne učenike koji su se razvili u vrijedne intelektualce i čestite svećenike sa stolačkoga područja....

Nakon što je dubrovački biskup i trebinjski upravitelj Vinko Čubranić osnovao župu Stolac

1863. i ubrzo - uz pomoć Lionskoga društva - sagradio veliku župnu kuću u Stocu 1865., pregovaralo se s mjesnim župnikom don Lazarom Lazarevićem o mogućnosti otvaranja katoličke škole u župi. U tu svrhu župnik je primio novčanu pomoć od 70 dukata da kupi zemljište i kuću za buduću školu. Don Lazar je 15. svibnja 1870. kupio zemljište i kuću u kojoj osniva školu s praktičnim radom od 1871., a službeno otvorena 1873. Škola je radila do 1885., kada je pod utjecajem tadašnjega visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini, Benjamina Kallaya, silom zatvorena. Škola je kroz svoj 14-godišnji kulturni cvat dala svjedodžbu u ruke brojnim učenicima koji su nastavili svoje školovanje: Nikoli Buconjiću, Stjepanu Troliću, don Marijanu Vujnoviću, don Ivanu Ragužu, don Mitru Papcu, mnogim trgovcima, službenicima i namještenicima.

Škola je tijekom 2004. i 2005., uza stručni nadzor Roberta Raguža dipl. ing. arh., restaurirana i prenesena na novu lokaciju, ispod župne crkve, s novom kulturnom namjenom. U prizemlju je formiran Muzej starina hrvatskoga naroda stolačkoga kraja, a na katu je smještena Galerija umjetnina.

- Vi ste, oče biskupe, ovo obnovljeno kulturno zdanje blagoslovili prigodom slavlja sv. krizme u Stocu, 20. svibnja 2006. Ova je škola dragocjen dokaz kako su se biskupi i svećenici, koji su djelovali na ovim prostorima Trebinjske biskupije kroz čitavu povijest, pa tako i danas, borili i žrtvovali za svoj katolički puk koji im je Crkva povjerila, i to ne samo na vjerskoj nego i na kulturnoj, školskoj i svakoj drugoj životnoj razini. Bogu hvala!

- Župnik je nastavio: Preuzvišeni, danas pred Vama stoji 28 krizmanika: 14 učenika i 14 učenica, kako je to Gospodin u svome daru života posložio, a roditelji sa zahvalnošću prihvatili. Dobro su dolazili na vjeronauk i naučili. Trud se isplatio. Naravno, uvijek može biti bolje, i u tome ćemo nastojati, a i Vi ćete nas u tome sigurno potaknuti, jer dolazite kao pastir i učitelj ove mjesne Cr-



kve. Kličem Vam u ime ovoga vjerničkog skupa, osobito krizmanika, i u svoje osobno ime: *Pastiru naše hercegovačke Crkve, dobro nam došli!*

- Župnik je najavio da će predstavnik krizmanika svojim govorom, koji je prošao na natječaju, i jedna krizmanica buketom cvijeća, pozdraviti biskupa i sve nazočne. Natjecalo se za pozdrav biskupu njih 10-ero krizmanika: jedan je izabran, a svi su ostali uključeni u današnju sv. Misu, čitanjem i molitvama!

Ivan je pročitao svoj pozdrav biskupu, zahvalio mu za dolazak, preporučio sve krizmanike u biskupove molitve i sv. Misu, zatim izrazio zahvalnost roditeljima, kumovima i župniku na svemu što su učinili za ovogodišnje kandidate. Krizmanica je darovala biskupu rukovet svježa cvijeća, znak zdrave mladosti.

- Župnik je pozvao biskupa da ovu sv. Misu prikaže Bogu na slavu, a svima nama na spasenje.

Biskup je zahvalio na pozdravima i sve pozvao na iskreno kajanje i molitvu za današnje krizmanike. Pučko pjevanje predvodili su mladi s kora, a sva zajednica u dvoglasju prihvatila. Misna su čitanja pročitali krizmanici, a domaći sin don Damir navijestio Evanđelje. Biskup je poslije Evanđelja uputio okupljenu puku i krizmanicima prigodnu propovijed, koju donosimo u prilogu. Poslije homilije krizmanici su obnovili

Krsna obećanja i pristupili sv. krizmi. Župnik je čitao imena s krizmenih ceduljica, a biskup je ponekoga ponešto i priupitao, na što su krizmanici spremno odgovarali. Molitvu vjernika također su izgovorili krizmanici. Sv. Pričest dijelila se na 4 mjesta u crkvi i pred crkvom.

Na kraju sv. Mise župnik je pročitao župne oglase i zahvalio Gospodinu Bogu na njegovu daru, Duhu Svetomu na njegovih sedam darova; biskupu na dijeljenju sakramenta sv. potvrde i na homiliji te svim župljanima, napose pjevačima, ministrantima i mladima, na svesrdnoj angažiranosti ovih dana, policiji na uredovanju. Slikar Sliko obilježio je događaj svojim fotoaparatom. Svi su bili pozvani na čašćenje pred crkvom pod starom stoljetnom lipom.

- Župna su zvona označila kraj današnjega Misnoga i krizmenoga slavlja u stolačkoj crkvi. Biskup i župnik, i od naroda tko je želio, posjetili su stolačku Pučku učionicu, u kojoj su danas smješteni Muzej i Galerija, u kojoj je 14 portreta dijecezanskih svećenika iz biskupove knjige "Da im spomen očuvamo", a svi su stradalnici u ratu, 1941.-45., ili poraću.

Narod se razišao svojim obiteljskim kućama, a župnik je ugostio biskupa i svećenike pred župnom kućom u dvorišnoj hladovini. Velika li dana koji nam učini Gospodin! Velika mu hvala i slava!

Misli iz biskupove homilije:

#### DAVIDOVO POVJERENJE U BOGA, GOLIJATOVO U SEBE

**Mjesto susreta:** Terebintska dolina. Vojske, filistejska i izraelska, stoje jedna suprot drugoj, danima i tjednima. Buče i izvikuju. Najprije riječima, a onda će i mačevima. Fizička bitka. Jedan od Filistejaca 40 dana izaziva izraelsku vojsku. U izazovu sama oholost, sebičnost i mržnja. Borba za život ili smrt, slobodu ili ropstvo.

Izraelci se osjećaju osramoćeni. Ni Jonatan - sin kralja Šaula, ni Abner, glavni vojvoda i zapovjednik Šaulove vojske, ni sam Šaul, koji je bio svom glavom iznad drugih, ne smiju ni poviriti na bojno polje. Nigdje junaka da se suprotstavi tomu grdosiji Golijatu, dvo-i-pol-metrašu, tvrđavi željeza i bakra, strah i trepet. *On se postavi pred izraelske bojne redove i dovikne: '... Izaberite između sebe jednoga čovjeka pa neka siđe k meni! Ako pobijedi u borbi sa mnom i pogubi me, mi ćemo biti vaše sluge. Ako li ja pobijedim njega*

*i pogubim ga, onda ćete vi biti naše sluge i nama ćete robovati* (1 Sam 17,8-9).

**Što je ili tko je Golijat?** To je kao kada bismo se mi hvalili kako smo tjelesno snažni, umom razvijeni, vrlo daroviti, odškolorani, kulturni, imamo mnoštvo nagradnih medalja. S druge strane, Golijat je izazov svijeta, đavla, tolikih problema u svijetu, droge, strasti, zlih ljudi. Plaše nas, progone, mrze, pretvaraju nas u roblje, trijumfiraju nad nama. Čovjek se osjeća slab, nemoćan, prestrašen.

- *Krizmanici, nemate ni 15-16 godina. Slabi ste, neuki, neposlušni, sebični, zeleni, treba vam pomoć sa svake strane, a najviše s Božje. Mi vam je danas donosimo u sv. krizmi!*

**Golijat dočekuje Davida.** Prorok Samuel dolazi u Betlehem u kuću Jišajevu da pomašću označi Davida za kralja. On jest pomazan, ali pred njim je još dug put do kraljevstva. Davidov

otac Jišaj dao je svoja tri najstarija sina, odrasle ljude od 30 do 40 godina, na Šaulov poziv u rat protiv Filistejaca. Od osmorice sinova, trojica u ratu. David je, nakon pomazanja, opet kod ova- ca. Sveti pisac ponovo podsjeća na Golijata koji je obredno izlazio ujutro i uvečer i plašio Izraelce ko strašilo kosovce. Jišaj, brižljivi otac, želi čuti kako su mu sinovi u vojsci. Dršće zbog svakoga od njih. Ko kad mu je svaki jednako drag i bli- zak. Uvijek misao na njima. Šalje Davida s trima porukama: prvo, ponesi im kruha; drugo, ponesi deset sireva tisućniku, visokom časniku, i, treće, propitaj se za zdravlje svoje braće. I, naravno, do- nesi mi potvrdu da si sve uredno predao. Potpiši i uredno drži, a ne vjeruj pameti, izdat će te.

David ustaje, odlazi, predaje stado čuvaru. Do- lazi u vrijeme kada se bojni red svrstava. Ostavlja stvari na sigurnu mjestu, ulazi u bojni red da upi- ta kako su mu braća. Ali želio bi vidjeti i okršaj. David je pun poleta, unutrašnje vatre, trepere mu i oči i srce. Bio se on s lavovima i medvjedima u planini, čuvajući stado svoga oca. Izrael je sta- do Oca na nebesima, Dobroga Pastira. David se smatra pastirom. Ja želim očuvati Izraela od ovih vukova i lavova, misli u sebi. Što smeta uletjeti i u ovu bitku, u ime Božje!

- *Krizmanici, i vi ćete ubrzo biti pomazani Duhom Svetim. Označeni ste za borbu s napasti- ma ovoga svijeta, s protivnicima vašega spasenja, uspjeha, vječnoga života. Ne ćete se boriti mače- vima i bodežima, nego darovima Duha Božjega, mudrošću, jakošću, bogobojaznošću...*

**Nagrada pobjedniku.** Još se jednom sveti pi- sac vraća Golijatu koji je izišao na megdan. Strah je sve uhvatio do kostiju, i prestravio. Nitko živ da se javi na borbu prsa o prsa. Jedan Izraelac go- vori o trostrukoj kraljevoj nagradi: Narode: *Tko njega pogubi, kralj će mu dati silno blago, i dat će mu svoju kćer, i oslobodit će od poreza njegov očin- ski dom u Izraelu*" (1 Sam 17,25). David kao da nije čuo, pa priupita. Kao da se čudi što se za tako malu stvar daje tako velika nagrada. I to ne jedna nego tri velike medalje za takvu sitnicu. Sigurno mu je najviše zapela za oči kraljeva kći Mikala, koju ionako pozna, jer to znači biti nasljednik kraljev. Princeza za čobanina!

- *Krizmanici, u Davidu vrije ono ulje kojim je pomazan. Želi kraljevstvo ovozemaljsko. Ali Bog ima više planove, on misli na kraljevstvo mesijan- sko, nebesko. Vi se danas pomazujete da budete članova toga Božjega kraljevstva istine i života, kraljevstva pravde, ljubavi i mira.*

**David pred Šaulom** (1 Sam 17,31-39). David ohrabruje Šaula. Šaul odvrća, razumno: Davide, pazi, ti si mlad, a Golijat je iskusan ratnik. David navodi iskustvo iz pastirstva. Lav, medvjed, on trči za lavom, hvata ga za grivu, otima mu ovcu, dobar pastir, hrabar ratnik. Na kraju sve polaže u Božje ruke. Bog je ovdje izazvan. Živi Bog. Vje- ruje David u Boga da će ga on izbaviti iz ruke fi- listejske. Šaul Davida blagoslivlje i daje mu svoje haljine. Pođi, sine u sto dobrih časa! Malomu Da- vidu ne pristaju velike Šaulove haljine.

- *Krizmanici, David ne može obući Šaulove ha- ljine. Svatko za sebe. Svoje krjeposti, svoje znanje, svoje zvanje. Nitko ne može za drugoga. Ni spasiti se, ni položiti ispite. Jednoga će se dana sve uhvatiti što nije bilo uredno, što je puki šverc, krađa, prije- vara, lažotinja. Bog će tebe uzdići i obući ako želiš od Boga haljine!*

**U ime Gospodina nad vojskama** (1 Sam 17,40-54). David ide sa štapom, torbom i pet kamenčića, obuljaka, piljaka. Štap nosi da zava- ra neprijatelja, kao pastir, ili da pokaže Golijatu koliko vrijedi. Ali zapravo on krije pravo oružje: pračku, nju drži iza leđa.

Sa suprotne strane prezirno se približava Go- lijat. Mrmosi protiv Boga, prosvjeduje protiv Ša- ula, ruga se kako takav dječarac može ići prema njemu, crv prema divu. Otklonio je štitonošu ispred sebe. Dođi da dam tvoje meso grabežlji- vim orlovima. David mu pet puta odgovara da Bog postoji u Izraelu:

- Ja idem u ime Jahve, Boga Izraelovih četa.
- Danas će te Bog predati meni u ruke.
- Sva će zemlja znati da ima Bog u Izraelu.
- Bog ne daje pobjedu mačem i kopljem.

Bog je gospodar bitke. Ima Boga, Golijate! Samo što se Bogu ne žuri da ti to dokazuje. Eto to je Davidova vjera... Izrael je Božje stado.

Dvije vojske po gorama, svima stao dah i smi- jeh. Pračka se zavrti, kamen fijukne, poletje iz vje- šte ruke, točno u čelo Golijatu, ni tamo ni amo, ni desno ni lijevo. Pade gromada oholosti, željeza i mesa. Tko se uzvisi, ponizit će se... David pritrči, uzme mač Golijatov i njime mu odrubi glavu...

Nastaje opći metež i urnebes u Terebintskej doli- ni. Vojska se filistejska daje u bijeg, raspršuje. Izrael- ci i Judejci u potjeru za njima. David odnosi glavu i mač Golijatov u svetište Nob kao najveći ratni trofej.

Eto što čini Gospodin; suradnja se ljudska hoće. Čovjek malo, a Bog sve ostalo. Kolika je god malenost tvoja, Bog je kadar izvojevati pobjedu s tobom. Budi s Bogom, sve ćeš pobijediti.

- Krizmanici, vi ne idete s praćkom i s pet piljaka protiv napasnika ovoga svijeta, nego sa sedam nadnaravnih darova Duha Svetoga: mudročću i razborom, znanjem i savjetom koji se odnose na

glavu, te jakošću, pobožnošću i strahopoštovanjem koji se odnose na srce. Zazivaj Duha Svetoga u pomoć da budeš mudar i jak, i da svladaš sve kušnje na koje naiđeš u svome životu.

## DUHOV DAR SAVJETA

**Roško Polje, 22. lipnja 2020.** - U dogovoru sa župnikom fra Jozom Radošom, biskup je Ratko u ponedjeljak, 22. lipnja 2020. u 18.00 sati, u župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. krizme učenicima triju razreda. Bilo je sedam djevojaka i sedam mladića.

U početku krizmanica Iva u ime svoje i ostalih pripravnika za sv. krizmu pozdravila je biskupa, roditelje, kumove i sve vjernike koji su ispunili crkvu u ovom drugom danu Trodnevnice u čast Krstiteljevu. U koncelecijaciji, osim mjesnoga župnika, bio je i dekan duvanjski fra Vinko Kurevija, župnik iz Seonice. Svećenici su bili na raspolaganju za sv. ispovijed: fra Sretan Čurčić gvardijan iz Tomislavgrada, fra Gabrijel Mioč, fra Petar Drmić i fra Drago Vujević.

Župni zbor pratio je pjesmom Misno slavlje. Ugodno je osvježeno da, osim pučkih pjesama, Zbor na hrvatskom pjeva koralnu "anđeosku" Misu u svojim nepromjenljivim dijelovima: *Gospodine, Slava, Svet-Blagoslovljen i Jaganjče*, koja se u Katoličkoj Crkvi na latinskom pjeva već stoljećima. Ta je najomiljenija od svih koralnih Misa nakon posljednjega Koncila desetljećima ustupala mjesto ponekada "popularnim" pjesmama od kojih su se neke nedopustivo udaljile i tonom i riječima od liturgijskoga kanona.

Biskup je u propovijedi govorio o sv. Ivanu, sinu stare Elizabete i možda još starijega Zaharije. U 6. mjesecu njezine trudnoće imala je blagoslovljen pohod svoje rođakinje Marije iz Nazareta, koja je čudesno začela Isusa osjenjenjem Duha Svetoga. U tom susretu "zaigra" mali Ivan u krilu majčinu, i s toga razloga Crkva drži da je u tome trenutku oslobođen ljage iskonskoga grijeha. Zato mu se i slavi, i to svetkovinski, zemaljski rođendan. Kada je Elizabeta donijela čedo na svijet, susjedi su se pitali što će biti od toga djeteta tako čudesno začeta. A sveti pisac dodaje da je ruka Gospodnja prebivala na njemu (Lk 1,66). Kako se sjena Ruke pomicala po zemlji, tako je Ivan čitao i slijedio Božju ruku voditeljicu. Umjesto da mu Ruka pokaže da pođe u Jeruzalem u svećeničku školu, kako se očekivalo, ona

se usmjerila prema pustinji i rijeci Jordanu, kamo je Ivan poslušno pošao i gdje je isposnički živio, propovijedao svakomu staležu i rodu. I svakomu je proročki uputio, poput "vijače" i "sjekire", pravednu riječ na obraćenje. Ivan je krštavao za oproštenje grijeha, ali njegovo krštenje nije moglo proizvesti milosti posvetne. Među krštenicima bio je i Isus, da ispuni "svu pravednost" (Mt 3,15): u njegovu se krštenju objavilo Presveto Trojstvo. Ivan se uvijek pokazao poslušnikom Duha Svetoga.

Biskup je potaknuo krizmanike i nazočne vjernike da svi molimo i slijedimo savjet Duha Božjega koji se prima u sv. krizmi zajedno s ostalih šest darova s kojima treba surađivati i plodove donositi. I neka ruka Gospodnja bude nad današnjim krizmanicima u njihovu životu. I ako ponekomu od njih sjena te providnosne Ruke pokaže put u bogosloviju ili u samostan, neka se nesebično i poslušno odazove.

Ono što je primijećeno, a i biskup se zaustavio prigodom dijeljenja sv. krizme i pohvalno istaknuo: od četrnaestero krizmanih barem njih sedmero nose ime župnoga patrona sv. Ivana. Roditelji daju najkršćanskije ime svojoj djeci. Naime, u kršćanskom svijetu najviše je muških osoba s imenom Ivan a ženskih s imenom Ana. Pa i sviračici i voditeljici tako skladna Zbora ime je Ivana.

Krizmanici su sudjelovali u misnim čitanjima, u molitvama vjernika u prinosu darova: kruha, vina, vode, Biblije i križa.

Na kraju sv. Mise župnik je čestitao krizmanicima, njihovim roditeljima i kumovima te zahvalio biskupu na dolasku i dijeljenju sakramenta sv. potvrde. Zajednička fotografija ostat će kao vanjska uspomena ovoga bogata i blagoslovljena duhovna i sakramentna dana.

Biskup je zahvalio župniku na bratskoj večeri i ugodnu razgovoru u kojem se našla i tema hrvatskoga prijevoda Novoga Zavjeta pokojnoga prof. Tomislava Ladana objavljenih Evanđelja i Otkrivenja i neobjavljenih Djela i Poslanica. A mladi bogoslov za stolom pokaza da prati i tu tematiku u svome teološkom studiju. Čestito, fra Vinko!

## USUSRET 50. OBLJETNICI ŽUPE

**Hutovo, 24. lipnja 2020.** - **Župa Hutovo**, u Trebinjskom dekanatu, osnovana je 1971., posvećena Kristu Kralju. Župna crkva, također s naslovom Krista Kralja, dovršena je i blagoslovljena 1980. godine. U blizini crkve, u dvorištu, nalazi se kapelica sv. Ivana Krstitelja i sv. Luke evanđelista iz nepoznata vremena. Pravo govoreći, jedna crkva ne može biti naslovljena na dva sveca koji nisu uobičajen liturgijski dvojac, na primjer: sv. Petar i Pavao, sv. Filip i Jakov, sv. Šimun Revnitelj i Juda Tadej, ali u Hutovu može: sv. Ivan Krstitelj i sv. Luka evanđelist. Da je to župna crkva, ne bi se moglo tako nazivati. Ali budući da je riječ o kapelici koja ima lik i sv. Ivana i sv. Luke, može tako ostati. Sveti je Ivan drugi zaštitnik župe, a sveti Luka - treći.

Župnik don Anđelko Planinić pozvao je biskupa Ratka da na svetkovinu sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja 2020. predvodi Misno slavlje i podijeli sakrament sv. krizme četveroma pripravnika te Prvu sv. Pričest jednomu učeniku.

**Župnik** je pozdravio predvoditelja i koncebrante, dekana don Ivicu i susjeda don Nedjeljka, krizmanike i sve nazočnike. Spomenuo je koliko je učinjeno i u crkvi i oko crkve i napomenuo da se do godine obilježava 50. obljetnica osnutka ove župe. Vjernici su crkvu ispunili i svojom nazočnošću i molitvom i pjesmom. Zbor je, pod ravnanjem vjeroučiteljice Anite, pjevao nepromjenljive dijelove sv. Mise i ostale misne pjesme.

**Biskup** je u propovijedi govorio o svetom bračnom paru Zahariji i Elizabeti, kojima Bog nije dao djeteta u njihovoj mlađoj dobi kada su oni željeli, nego je uskladio Pretečin dolazak na ovaj svijet s dolaskom Mesije Krista Gospodina. A kada je anđeo navijestio Ivanovo rođenje, Zaharija je pokazao svu nevjeru, zaboravljajući da

Bogu nije ništa nemoguće. Zato je opomenut tako što je ostao nijem, u šutnji i razmišljanju, sve do Ivanova rođenja. A i staroj Elizabeti toliko je bilo neugodno zbog sela da se mjesecima krila po brdu da joj se narod ne bi smijao i rugao. A oboje željno djeteta i ujedno svjesno da je dijete Božji dar. Susjedi se i susjede pitahu: Što će biti od ovoga djeteta koje je ovako čudesno začeto? Bog je podijelio svoje darove, a ovisit će i o ljudima što će biti od toga djeteta. Ovisi hoće li biti odgojen pod Božjom rukom ili će se svojevoljno razviti u razbijača izloga i trgovina u Jeruzalemu. Što će biti? Bit će ono kako su ga odgojili njegovi roditelji, a on im bio poslušan:

A ti, dijete, prorok ćeš se Svevišnjega zvati;  
Ići ćeš pred Gospodinom da mu pripraviš putove;  
I pružit ćeš spoznaju spasenja narodu njegovu po otpuštenju grijeha njihovih;  
Upravit ćeš noge njegove na put mira;  
Bit ćeš dakle Mesijin preteča u naviještanju Božjega zakona i obraćenja ljudskih srdaca;  
Bit ćeš prvoklasan propovjednik i djelitelj krštenja na oproštenje grijeha;  
Bit ćeš mučenik za Božju istinu protiv Herodove i Herodijadine laži i zloće;  
Bit ćeš najveći između rođenih od žene;  
Bit ćeš najčešće ime u kršćanskom svijetu;  
Bit ćeš svetac bez premca, kojemu Crkva slavi i rođendan na ovaj svijet i rođendan na onaj svijet. Jer, ruka Gospodnja bijaše s tobom, a ti se vjerno pridržavao sjene ruke Božje.

**Ivan** je svojim životom u vrhunskom stupnju pokazao da u njemu ima Duha Božjega, dara mudrosti i razuma, dara jakosti i strahopoštovanja, dara savjeta, znanja i pobožnosti.

*Krizmanici, evo uzora i pomoćnika na putu života.*

## NEVIDLJIVI VIRUS RAZGRAĐUJE - NEVIDLJIVI DAR DUHA IZGRAĐUJE!

**Domanovići, 27. lipnja 2020.** - U **Domanovićima**, u župi svetoga Josipa Radnika, u Stolačkom dekanatu, sveta se krizma dijeli svakoga proljeća, obično oko Patrona. Ovoga se ljeta slavila u subotu, 27. lipnja u 11.00 sati. Iznenadno žarište Covid-

a 19 u stolačkome kraju samo što nije odgodilo i ovaj termin za sigurnije dane. Ipak se razborito i strpljivo sve posložilo i za vrijeme sv. Mise biskup je Ratko podijelio sakrament svršenim osnovoškolicima, njih 24, po sunčanu danu. Župnik je don

Gordan Božić priredio oltar pred crkvenim vratima, vjernici u hladovini, u prvim redovima kandidati sv. krizme s kumovima na propisanu međuosobnu razmaku, bez dodira, pa i bez rukovanja. U čast Stožeru! Župnik je najavio pozdrav krizmanice Antee koja je mirnim i razgovijetnim glasom i primjerenim sadržajem izrazila dobrodošlicu i biskupu i svima misarima i u ime svojih vršnjaka i vršnjakinja i u svoje osobno. Krizmanici su darovali biskupu monografiju *Najljepše molitve naših starih*, koju je priredila dr. Ljiljana Marks, folkloristica, a objavio splitski Verbum, 2019. Marljiva i bistroumna priređivačica prikupila je oko 300 molitava i molitvica iz raznih povijesnih razdoblja, iz raznolikih hrvatskih krajeva, iz različitih razvojnih doba samih molitelja i moliteljica. Kada hrvatski katolik gleda na ovo vrijedno narodno molitveno blago, dolazi mu na um židovski Psalterij od 150 molitvenih psalama koje su religiozni židovi iznosili pred Boga, samo je u hrvatskom Psaltiru dvostruko više molitava. Darovatelji su se potpisali na prvoj stranici knjige u dva stupa: u prvom je šesnaest krizmanica, a u drugom osam krizmanika. Biskup je krizmanicima obećao da će se za sreću njihovu Duhu Svetomu moliti.

**U obredu** sv. potvrde sve je proteklo uredno i skladno, u tišini i sabranosti. Župnik je prozivao imena, don Ilija je držao sveto ulje, a biskup je iz posudice, koju je držao jedan pučkoškolic ministrant, uzimao kolutić vaticice (tupfer), zamakao u posvećeno ulje i znakom križa pomazao čelo potvrđenikovo te vaticu stavljao u papirnatu kutiju koju je držao drugi ministrant, dva brata blizanca. Sve čisto: nikoga se ne može optužiti kao prijenosnika eventualna virusa. Izvježbani župni zbor svojom je pjesmom i glazbom iz daljine, s balkona, pratio sv. Misu.

Župnik je na kraju izrekao zahvalu svima koji su sudjelovali u vjeronaučnoj i svakoj drugoj pripravi krizmanika i sve spremno i spretno priredili za sv. potvrdu u prostranu crkvenu dvorištu.

**U propovijedi** biskup je kratko i slikovito naveo put korone virusa od studenoga prošle godine od kineskoga Wuhana, s tržnice od šišmiša ili proizvedena u laboratoriju, do krajeva

svijeta, koji je preplavio 215 država, od SAD-a do Svetoga Petra i Mikelona. Pravo plašilo poput biblijskoga Golijata ili Levijatana, sve u valovima, uporan, neumoran, neuhvatljiv, neispitljiv, a potpuno nevidljiv i nepredvidljiv. Pa i najvećim je stručnjacima velika i zbunjujuća zagonetka i u tumačenju podrijetla, i u dijagnozi reakcije, i u prognozi nestanka, i u terapiji i oporavku. A prenosi se u dodiru i dahu, u jelu i piću, u kašljanju i kihanju, najviše nesvjesno. Ako te proglaš "pozitivnim" na taj virus, osigurana su ti dva tjedna samoće molitve i pokore. I što se god više opustiš i opružiš u bezbrizi i primisli da ti se ne će ništa dogoditi, to bi se prije mogao naći opružen u sanduku na groblju, ne daj, Bože!

**U sakramentu** sv. krizme mi danas prenosimo Božju milost našim krizmanicima, i to sedam darova Duha Svetoga: nevidljiv dar mudrosti, neprijemljiv dar razbora, neuočljiv dar znanja, neopaziv dar savjeta, neosjetan dar pobožnosti, skriven dar jakosti i potajan dar strahopoštovanja. Sve tjelesnim osjetilima neuhvatljivo, a tako u praksi upadljivo da po djelovanju odmah prepoznaješ ima li u onom krizmaniku ili krizmanici i zrna soli mudrosti, kapi znanja ili straha Božjega. Kao što se borimo protiv zla virusa, koji razara pluća, želudac, krvotok, tako - i još više - moramo se boriti za razvijanje svih sedam darova Duha Božjega koji izgrađuju našu osobnost za vječno spasenje. Kada bi svi krizmanici bili takvi, puni darova Duha Svetoga, ne bi se čitala imena nekih njihovih vršnjaka iz prošlih godina po crnim kronikama i škandaloznim portalima.

**U molitvi** se, krizmanici i krizmanice, obraćajte Duhu Svetomu, i ne popuštajte u svojim iskrenim molbenicama za odnose s roditeljima, sa školskim drugovima, za školu, za zdravlje, za sreću u životu, ne dotle dok vi ne slomite "golubinja krila" Duha Svetoga da bude kako vi priželjkujete, nego da savijete svoju tvrdoglavu pamet i još tvrdokornije srce da bude onako kako Duh Sveti hoće. I vidjet ćete da će Duh Sveti sve namjestiti i urediti tako da će biti sto puta bolje nego što ste vi i mislili i molili! Živi bili i doživjeli!

**Pratio vas Duh Sveti sjenom krila svojih!**

## DAROVİ DUHA U SLUŽBI LJUBAVI PREMA BOGU I BLIŽNJEMU

**Klobuk, 28. lipnja 2020.** - *Župa sv. Marka evanđelista u Klobuku u Ljubuškom dekanatu. Nedjelja, 28. lipnja 2020. Sveta Misa u 11.00 sati. Najmanje 30 stupnjeva Celzijevih. Župnik fra Robert Jolić poredao je 17 krizmanika s kumovima ispred župnoga dvora u procesiji u crkvu Gospe Pomoćnice. Krizmatelj biskup Ratko iz Mostara. Ugodan ulazak u crkvu s klima-uređajem. Sedam-osam članova zbora s kora intonira i predvodi himan Duhu Svetomu. Krizmanici su svršeni učenici devetoga osnovne i prvoga srednje škole. Zauzeli su svoja mjesta na dužnu razmaku. Jedna krizmanica u ime ostalih pripravnika razgovijetno pozdravlja i biskupa i sve nazočne vjernike. Krizmanici su svjesni što primaju, i mole sve nazočne da im pomognu surađivati s darovima Duha Božjega u životu.*

Krizmanici su zaduženi za čitanja, za molitve vjernika, za prinošenje darova. Sve obavljaju dostojno i sabrano. Svi ih vjernici pozorno prate i za njih Duha Božjega mole. Na svršetku župnik zahvaljuje i čestita krizmanicima i njihovim roditeljima i još jednom poziva ih da ostanu vjerni Duhu Svetomu i njegovim darovima. Na čestitke su došli fra Brane iz Tihaljine, fra Željko iz Vitine, don Pero iz Raskrižja.

**Biskupove misli na temelju dnevnoga Evanđelja (Mt 10,37-42)**

*Prvo:* "Tko ljubi oca ili majku više nego mene, nije mene dostojan", govori Gospodin. Ovo savršeno odgovara prvoj Božjoj zapovijedi: Ljubi Boga iznad svega i iznad svih, i to svim bićem svojim, svom dušom svojom, a bližnjega svoga kao sebe samoga. Bog je naš stvoritelj. On je gospodar i naše duše i našega tijela. Nitko mu nije ravan. Naša ljubav prema Bogu nije usporediva ni s jednom ljubavlju na ovome svijetu, pa ni s onom djece prema roditeljima, inače nismo Boga dostojni. Bog je uvijek viši.

*Drugo:* "Tko ljubi sina ili kćer više nego mene, nije mene dostojan", nastavlja Gospodin. Ovdje se samo pojačava usporedba i ističe da čak ni lju-

bav roditelja prema djeci nije najveća na ovome svijetu. Ljubav prema Bogu treba biti veća i od roditeljske, inače nismo Boga dostojni!

*Treće:* "Tko ne uzme svoga križa i ne pođe za mnom, nije mene dostojan", nadovezuje Gospodin treću misao. Svatko od nas ima svoj križ, uglavnom različit, kao što nam je toliko toga različito. Netko boluje u prsima, netko u koljenima, netko u rukama. Nekomu ne ide škola, drugomu posao, trećemu obiteljski život. Nitko ne želi nevolju i križ. Križ sam po sebi dođe i trebamo biti spremni prihvatiti ga objeručke, dragovoljno. I Isus je kao čovjek molio u Getsemaniju da ga mimoiđe ljudski križ, kalež, raspeće, ali se svjesno i svojevolutno predao u Očeve ruke. On nam je primjer i pomoć.

*Četvrto:* "Tko nađe život svoj, izgubit će ga, a tko izgubi svoj život poradi mene, naći će ga", završava Gospodin s ovom napomenom. On jasno razlikuje dva dijela života: jedan je na ovome svijetu s ljudskim naglaskom na tijelu, a trebao bi biti naglasak na duhu. Tko se zauzima da samo tijelu ugodi u hrani, u piću, u svježini, u hladovini, u neradu i neznojenju, može očekivati da će izgubiti i ovaj dio i onaj dio života. A tko se svojski zauzima za dušu, za istinu i život, za milost i svetost, za pravdu, ljubav i mir, u znoju lica svoga, u molitvi i pokori, taj će steći i ovaj i drugi život.

*Peto:* Darovi Duha Svetoga - od mudrosti do bogobojznosti - upravo su u službi ovih Isusovih pravila za život. Mudrost nam kazuje da opslužujemo Isusove norme. Duh nam Sveti daje jakost da ih provodimo u životu. Sami smo nemoćni, ali s darom Duhova savjeta i razbora, možemo izdržati i pobijediti.

Krizmanici i krizmanice, molite se Duhu Svetomu da ovi Njegovi darovi uvijek budu djelatni u vama kako biste izvršili sve što Gospodin Isus zapovijeda. Tako ćete biti sretni u savjesti na ovome svijetu i sretni u blaženstvu na drugome svijetu. To je smisao ovoga mukotrpnog života!

## SRCE ISUSOVO, STRPLJIVO I MNOGOGA MILOSRĐA

U **petak 19. lipnja 2020.** u Biskupijskom svetištu i župi Studenci proslavljena župna svetkovina Srca Isusova, kojemu je posvećena i crkva i župa. Vjernici su se za ovu popularnu crkvenu zgodovinu pripremali Velikom devetnicom - pobožnošću devet prvih petaka, te Malom devetnicom kroz devet dana pred samu svetkovinu. Župnik don Ivan Štironja, zajedno sa svojim suradnikom kapelanom don Petrom Filipovićem, tih je dana pozvao više misnika, ispovjednika i propovjednika, koji su bili na raspolaganju vjernicima za duhovnu okrpju sakramentima pomirenja i Presvete Euharistije.

Brojni su župljani i prijatelji svetišta sudjelovali u pripremama. Župni su djelatnici dali svoj velik udio a posebno pjevači, svirači, ministranti, čitači i ostali suradnici koji se brinu za župne prostorije, crkvu i okoliš u svetištu. Župljani su se uključili svojim materijalnim prinosom u novcu, hrani i piću. Nije izostala ni briga za cvijeće i kićenje crkve koju su ukrasile sestre milosrdnice sv. Vinka Paulskog iz Mostara: s. Elvira i s. Matea.

**Velika devetnica** započela je na spomendan sv. Franje Asiškoga, 4. listopada 2019. Misno je slavlje predvodio mjesni ordinarij msgr. Ratko Perić. Nakon sv. Mise predstavljen je zbornik radova o kardinalu blaženom Alojziju Stepincu, koji je priredio don Željko Majić: *Ljubav koja ne prestaje* (2019.) kao predstavljajući osvrti na prethodnu biskupovu knjigu: *Nada koja ne postidiuje* (2018.).

Susljedne prve petke, uza župnika don Ivana i župnoga vikara don Petra, redali su se propovjednici: don Ilija Petković, ml.; don Tomislav Ljuban i don Ivo Šutalo. Veći dio devetnice odvijao se pod posebnim okolnostima epidemije koronavirusa, koja ipak nije potpuno spriječila veći dio vjernika da izvrše svoje zavjete i pobožnosti prvih petaka te se tako na poseban pokornički i vjernički način pripreve za slavlje Presvetoga Srca Isusova.

**Mala devetnica** započela je u srijedu 10. lipnja, uoči Tijelova. Misno je slavlje predvodio domaći sin don Ilija Petković, ml. Potom su se redali propovjednici: don Ivo Šutalo iz Trebinja, don Stipe Gale iz Aladinića, don Vinko Raguž iz Dračeva, fra Valentin Vukoja iz Posuškoga Graca, don Mile Vidić iz Prenja, fra Marin Karačić s Humca, don Nikola Menalo iz Blagaj-Bune te

don Željko Majić iz Mostara. Svi su propovjednici ozbiljno i odgovorno pristupili duhovnoj obnovi te prisutnu mnoštvu vjernika dali istinsko osvježenje za dušu.

**Sakrament pomirenja s Bogom.** Župnik je za svaku večer pozvao po nekoliko ispovjednika kako bi se svi štovatelji Božanskoga Srca mogli okrijepiti osobitim sakramentom pomirenja. Budući da zbog epidemije nije bilo uskrzne ispovijedi, brojni su vjernici iskoristili prigodu za sv. ispovijed koja je vrhunac duhovne obnove.

**Pobožnost u slavu Presvetomu Srcu Isusovu.** Sve dane devetnicâ, a tako i u svetištu sve nedjelje i svetkovine, pola sata prije svetih Misa vjernici mole *Zlatnu krunicu*, Litanije Srca Isusova, potom *Molitvu prijatelja Srca Isusova*, *Molitvu za misije i misionare* te *Molitvu za duhovna zvanja*. Tijekom devetnice župni je zbor pjevao *Zlatnu krunicu* i Litanije na čelu sa župnikom. Puk je Božji pobožno sudjelovao u toj drevnoj pobožnosti Srcu Isusovu. Dva je dana, na svetkovinu Tijelova i na uočnicu upriličeno i euharistijsko klanjanje do pola noći. Pohvalno je bilo vidjeti veću skupinu mladih koji su posljednji sat klanjanja animirali, pobožno molili i pjevali.

**Liturgijsko pjevanje.** Župni zbor "Vrelo života" redovito predvodi liturgijsko pjevanje na Misama. Ove godine u devetnici iznova su potvrdili svoju ljubav i odanost prema Crkvi i crkvenom pjevanju. Sve dane devetnicâ bili su na raspolaganju i predvodili liturgijsko pjevanje. Uz odane pjevače, tu su i vrijedni svirači i dirigenti koji daju svoj važan prilog u liturgijskim činima. Osmi dan devetnice, sa svojim župnikom don Nikolom, stigli su mladi iz župe Blagaj-Buna, zbor mladih "Mir" koji su toga dana predvodili liturgijsko pjevanje.

**Proslava župnoga Naslovnika.** Na Srce Isusovo, Naslovnika i crkve i župe i svetišta slavljene su četiri svete Mise. Sat vremena prije Misnih slavlja, već od šest sati ujutro, bila je prigoda za sv. ispovijed. Misno je slavlje u sedam sati predvodio župnik Štironja a u devet župni vikar Filipović, liturgijsko pjevanje predvodila je i svirala s. Matea, orguljašica u mostarskoj katedrali. Svečanu Misu u jedanaest sati predvodio je don Josip Radoš, bivši "kapelan" u župi Studenci a sada u župi Gradina. Na toj svečanoj Misi pjevao je mali župni zbor "Plavi anđeli".

Večernju Misu, središnju proslavu, predvodio je mjesni biskup Ratko Perić, a koncelebriralo je petnaestak svećenika i sudjelovalo mnoštvo vjernika. Pred početak sv. Mise župnik je don Ivan uputio pozdrav svima nazočnima kao i onima koji su Euharistijsko slavlje pratili preko *Radio Ljubuškoga*, prvi direktan prijenos Misnoga slavlja iz Studenaca.

**U propovijedi biskup** se osvrnuo na početke slavlja svetkovine Presvetoga Srca Isusova u 17. stoljeću te naveo da - iako prakticiranje ove vjerničke pobožnosti nema dugu povijest u Crkvi - ona ipak potječe od samoga Isusa Krista, od njegova pristupa grješnu i bolesnu čovjeku. Želeći pokazati kako je Njegovo Srce puno dobrote i ljubavi prema grješnicima i bolesnicima, propovjednik se zaustavio na dva izrazita primjera u svetim Evanđeljima koji govore u prilog tim Isusovim duhovnim i tjelesnim djelima milosrđa. Prvo se mjesto nalazi u drugom poglavlju Markova Evanđelja, a govori o paraliziranu čovjeku kojega su njegovi susjedi donijeli k Isusu u Kafarnaum i kroz krov kuće spustili pred Gospodina da ga tjelesno izliječi. Drugo je mjesto iz petoga poglavlja Ivanova Evanđelja koje opisuje izlječenje čovjeka koji je u Jeruzalemu u "lječilištu" bolovao 38 neprekinutih godina. U oba ova slučaja, istaknuo je biskup, važno je to što Isus prije svega oslobađa dušu od grijeha pa tek onda tijelo od fizičke bolesti. Iz Isusova postupka zaključuje se kao da je duševni grijeh uzrok fizičke traume i paralize. Stoga kada se dignu uzrok, nestat će i posljedice. "Bog nadilazi naše mogućnosti i ne pita kajemo li se u tome trenutku. On gleda na vjeru onih koji su donijeli paralizirana čovjeka. Liječi ga s pomoću njihove "knjižice" vjere. Onoga drugoga nalazi u Hramu i jasno ga upozorava da će mu se tjelesno još gore dogoditi, ne prestane li grijehiti u duši.

Ne griješi više da ti se što gore ne dogodi! Kao da ima još gore od 38 godina nemoći i ukočenosti? Ima, ima! Isus ima samilosti, suosjećanja i sućuti za čovjekovu dušu, ali i za njegovo tijelo, dajući prednost besmrtnoj duši pred smrtnim tijelom, protumačio je biskup. Stoga nas je upozorio da trebamo biti svjesni nezaslužena dara Božje milosti u svomu životu. Na kraju nas je sve pozvao na svjesno i savršeno kajanje pred Boga kako bismo zadobili puno ozdravljenje i duše i tijela.

**Po završetku** Misnoga slavlja, župnik je uputio zahvalu Trojedinomu Bogu, napose Božanskomu Srcu Isusovu za sve udijeljene milosti proteklih dana Velike devetnice i Male devetnice, istinske duhovne obnove i pripreve na liturgijsko slavlje Božje Ljubavi. Zahvalio je biskupu Ratku, kao mjesnom pastiru koji je predvodio slavlje i uputio riječi osvježenja i ohrabrenja kao i svim svećenicima, ispovjednicima i propovjednicima, koji su darovali svoje vrijeme i bili na raspolaganju vjernicima da se duhovno okrijepe i sakramentno pripreve za svetkovinu Presvetoga Srca Isusova. Izrazio je zahvalnost i svim župljanima i prijateljima župe i svetišta koji su na bilo koji način sudjelovali u pripravi župne svetkovine, te policiji, redarima i Hitnoj službi Doma zdravlja Ljubuški. Na kraju je izrekao čestitke svim župljanima i hodočasniciima koji slave i časte Presveto Srce Isusovo, sa željom i molitvom da to Božje Srce svima bude i uvijek ostane izvor životne snage: vjere, nade i ljubavi.

Ovogodišnja duhovna priprava kao i proslava svetkovine Srca Isusova ostat će u pamćenju po većem broju vjernika hodočasnika i štovatelja Srca - božanskoga blaga mudrosti i znanja, osobito onih koji su pridošli iz okolnih župa. Bogu hvala!

**Isuse blaga i ponizna srca, učini srca naša po Srcu svome!**

## KRIZMANICI, MOLITE DUHA SAVJETA I STRAHOPOŠTOVANJA

**Ploče-Tepčići, 4. srpnja 2020. - Na drevnim Crkvinama**, u župi sv. Ante Padovanskoga, Ploče-Tepčići, u subotu 4. srpnja 2020. u 11.00 sati, sakrament sv. potvrde primilo je 15 krizmanika završena 9. razreda osnovne i 1. razreda srednjih škola (5 učenika i 10 učenika).

**Pred početak Misnoga slavlja** biskupa je Ratka pozdravila jedna krizmanica, koja je između

ostaloga rekla: "Nalazimo se na Crkvinama, zemnoj svjedokinji pradjedovske vjere minulih vremena. Šutljivi ostatci, ali glasni znaci katoličke crkvice, koju arheolozi smještaju između 900. i 1200. godine, svjedoče o Katoličkoj Crkvi koja je ovdje odolijevala i djelovala u zajedništvu s Rimskim biskupima, Papama, i mjesnim biskupima. Papama znamo imena iz tih vremena, a od mje-



snih biskupa tek ponekomu. Davno prije prosjačkih Redova, franjevaca i dominikanaca, koji će od 13. stoljeća evanđeoskim svjedočenjem raditi na obnovi Crkve, ovdje je već bila Crkva s katoličkom glavom u Rimu... I danas stojimo tu, mi krizmanici, da po Vašim rukama, biskupe Ratko, primimo sedam darova Duha Svetoga, da postanemo vjernički punoljetni, svjesni i odgovorni članovi ove Crkve u Hercegovini. Obecavamo da ćemo, uz molitve naših roditelja i kumova, tj. uz Božju pomoć iskoristiti naravne sposobnosti i ove nadnaravne darove za duhovni rast u svome životu... Želimo nastaviti s većim žarom u aktivnostima u kojima smo i do sada sudjelovali u župnoj zajednici. Od vas, naših pastira, očekujemo da uzdžete molitve za nas da nas Bog očuva u Prvoj ljubavi, to jest po sakramentu krštenja i potvrde u zajedništvu s rimokatoličkom Crkvom, da u nevoljama budemo postojani, u vjeri jaki, otporni protivnim vjetrovima odakle god oni dolazili..."

**U koncelecijaciji su**, osim župnika don Ivana Turudića, sudjelovali i župnici dekan don Đuro s Gradine, fra Nikola iz Gradnića, don Ljubo iz Kruševa. Sveta je Misa bila pred crkvicom na nevidljivu lahoru koji je podsjećao na onaj jeruzalemski prije 2000 godina, povezan s vidljivim jezicima, znakovima razumijevanja među narodima po Božjemu Duhu.

Misno je čitanje izgovorila jedna krizmanica. Molbenice je vjernika predmolilo šestero krizmanika. Poslije sv. Pričesti sedam je krizmanih, uz violinu i pjesmu *Prva ljubav*, prinijelo sedam svijeća pred oltar kao simbol prošnje da darovi Duha Svetoga trajno osvjetljavaju životni hod potvrđenika. Svih petnaest krizmanika i krizmanica bilo je zaduženo za neki svoj vjernički udio u sv. Misi.

**Prije završna blagoslova** župnik je u ime župne zajednice zahvalio: "Svih ovih godina i kroz ove posljednje dane, od kada su zaštitne mjere epidemije korona virusa popustile, nastojali smo kandidate za sv. krizmu što bolje pripremiti. Htjeli smo ih podsjetiti na *Prvu ljubav*, tj. na sakrament krštenja po kojem su postali članovi Kristove Rimokatoličke Crkve. Uz pomoć roditelja, vjeroučitelja i župnih animatora podsjećali smo ih kao što i Pavao svojim Korinćanima piše: *Zaklinjem vas, braćo, imenom Gospodina našega Isusa Krista: svi budite iste misli; neka ne bude među vama razdora, nego budite savršeno istog osjećanja i istog mišljenja. Mislim to što svaki od vas govori: "Ja sam Pavlov", "A ja Apolonov", "A ja Kefin", "A ja Kristov". Zar je Krist razdijeljen? Zar je Pavao raspet*

*za vas? Ili ste u Pavlovo ime kršteni? Zato neka se nitko ne hvasta ljudima jer sve je vaše. Bio Pavao, ili Apolon, ili Kefa, bio svijet, ili život, ili smrt, ili sadašnje, ili buduće: sve je vaše, vi Kristovi, a Krist Božji"* (1Kor 1,10.12; 3,21-23). Veličanstvena li poziva na crkveno jedinstvo!

Župnik je zamolio da kumovi i roditelji, i svi župljani svojom molitvom i kršćanskom ljubavlju prate ovogodišnje krizmanike i potiču ih da ostanu vjerni Kristu i Njegovoj Crkvi. Don Ivan je zahvalio braći svećenicima koji su pomogli kod ispovijedanja. Napose je zahvalio župnom zboru za koji je već godinama odgovorna jedna ustrajna voditeljica. Ista zahvala animatoricama, violonistima i stručnjaku za dobro ozvučenje prostora. "Biskupe, još jednom hvala za Vašu službu apostolskoga nasljednika u našoj Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Svima nam je kroz mnoge nevolje u Kraljevstvo Božje".

**Biskup je u propovijedi** govorio kako je Gospodin Isus Deset Božjih zapovijedi sazeo u dvije: "Prva, Ljubi Boga svim bićem svojim", i to iznad svega; a druga, "Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga". U tim su dvjema zapovijedima sav Zakon i Proroci!

Zar ljubav nije nešto simpatično, glatko, točno i ugodno, što ide samo od sebe, zašto ide pod zapovijed? Pod zapovijed ide zato što u praksi nije ni tečno, ni glatko, ni ugodno, nego se treba truditi, boriti, znojiti, postiti, vježbati. Nije lako Boga ljubiti kako Bog očekuje i zapovijeda. Niti je lako bližnjega ljubiti kako bližnji očekuje od nas. Zato nas Isus stalno podsjeća da je to trajna zapovijed, nova zapovijed, a ne puka simpatija prolaznih obilježja.

Da olakšamo izvršenje te dvo-jedne Božje zapovijedi, pritiče nam u pomoć Duh Sveti sa svojih sedam darova. Istaknimo osobitu pomoć vama mladima od dva Duhova dara: od savjeta i od strahopoštovanja. Oba dara počinju slovom S. Zapamti, pa kada budeš poslije pitan, da smjesta odgovoriš kako si pozorno pratio!

Vi u prvom redu primajte savjete od svojih roditelja, koji su dvostruko od vas ne samo stariji nego i trostruko od vas životno pametniji, pa ti znaju i hoće dati mudar i razborit savjet.

Vi mladi također pokazujete u obitelji strahopoštovanje pred svojim roditeljima i uopće starijima. Ne ćete nikada, ako ste zdrave glave, uvrijediti teškom riječju ili činom svoje roditelje! Je li tako? Zašto? Zato što ih poštuju, što imate prema njima strahopoštovanja. Ona je djevojka završila srednju školu. Upisala se na fakultet. Re-

dovito tražila novaca od roditelja. I nakon četiri godine rekla roditeljima da će u četvrtak podići diplomu. Roditelji sretni i presretni. Međutim, sve se zavrnilo naopako: na dan preuzimanja diplome, ona se nije pojavila iz svoje sobe. Kada su nasilno otvorili vrata, ona je već samoubilački ležala na postelji. A onda tužno tumačenje događaja: kada je otac javio na fakultet da njegova kći ne će doći po diplomu, u Tajništvu su se samo začudili. Ta studentica ne dolazi na fakultet od prvoga semestra u kojem je položila dva-tri ispita. Bit će da su je mladići, koji su još jadrnije pameti od njezine, vodili i doveli do te tragedije. Tko ne prima savjeta niti pokazuje strahopoštovanje pred Bogom i odgovornima, kakav svršetak života može očekivati? Budite sigurni da je ona zamolila oca

i majku za oprostjenje i obećala da će sve iznova početi, i životno uspjeti, oni bi joj oprostili i opet bi je pomagali u školovanju. Ako misliš da ne bi, onda ti ne znaš što je očeva i majčina ljubav!

E, dobro. Kudikamo više treba tražiti savjeta od Duha Svetoga i pokazati strahopoštovanja pred Bogom idući u život vječni.

Tko Boga moli, toga Bog voli.

Tko razborite roditelji sluša, Bog ga prati svojim blagoslovom.

Tko se savjetu ne da, pomoći mu ne znaš.

A tko čezne za darovima savjeta i bogobojažnosti, ne će ni lutati i gubiti su u životu niti se izgubiti u vječnosti!

**Duše Sveti, svojim darovima rasvjetluj pameti i srca ovih krizmanika!**

## KRIZMANIČE, MOLI I RADI!

**Tomislavgrad, 11. srpnja 2020.** - Podjelba sakramenta svete krizme u duvanjskoj župi sv. Mihovila Arkandela u župnoj crkvi sv. Nikole Tavelića, redovnika i mučenika, redovito je bila u subotu, uoči svetkovine Silaska Duha Svetoga. I ovaj put bila je u subotu, ali 11. srpnja 2020., na blagdan sv. Benedikta, utemeljitelja zapadnoga redovništva, zaštitnika Europe. Župnik fra Slaven Brekalo sa svojim suradnicima pripremio je 108 kandidata za sv. krizmu, 54 polaznika i 54 polaznice prvoga razreda srednjih škola. Svi obučeni u bijele haljine kao da su tek izišli iz krsnoga zdenca. Iako je ovo vrijeme koronavirusa promijenilo planove i programe ljudi u svim djelatnostima svakodnevnog života, ovdje je don Ilija tajnik sa svojim kolegama don Davorom i don Perom bio poslan provjeriti stupanj učenja i pamćenja vjeronaučna gradiva propisana za krizmanike. I našli prilično visoku spremnost.

Biskup je došao pred franjevački samostan u Tomislavgradu i našao gvardijana fra Sretana Čurčića, župnika fra Slavena i fra Gabrijela Mioča, koji pastoralno pomaže fra Vinku Kureviji župniku u Seonici, duvanjskomu dekanu. Sva trojica u jedan glas rekoše da msgr. Bože Radoš, varaždinski biskup, zbog stožernih mjera opreza, ne će moći sutradan predvoditi liturgijsko slavlje u čast sv. Nikole Tavelića kako je bilo sve dogovoreno.

- Biskupe, na Tebi je red, prijateljski mu veli fra Gabrijel.

- Ja bih rado, ali zakazana krizma na Kočerinu u isto doba prije podne? Sve je ipak dogovoreno zahvaljujući razumijevanju župnika.

Sv. Misa s krizmom pred crkvom u Duvnu počela je, nakon posljednjega dana devetnice u čast sv. Nikole franjevca, oko 18.00 sati. Od atmosferskih blagodati ima svega u potrebnoj mjeri: i brata sunca, i brata vjetra, i brata hlada, kako bi rekao sv. Franjo Asižanin. Jedan krizmanik putem razgovijetna mikrofona pozdravlja biskupa Ratka, a krizmanica uručuje cvijeće koje će staviti pred oltar. Župnik se raduje da je, unatoč ovim virusnim vremenima, sve pripremljeno za dijeljenje i primanje svete krizme. Krizmanicima su podijeljene zadaće biblijskih čitanja, tri-četiri će krizmanice otpjevati pripjevni psalam, a narod odgovarati, a drugi će kandidati izgovoriti molitve vjernika.

### Misli iz propovijedi

Bog je nama ljudima dao priličan broj parnih organa, desnih i lijevih: noge, i po pet nožnih prstiju; ruke, i po pet ručnih prstiju; plućna krila, 12 rebara, bubrege; zubala po 16 zuba u donjoj i isto toliko u gornjoj čeljusti; obrazi, oči sa svojim 16 dijelova po oku, uši sa svojim dijelovima, trepavice, obrve i tako dalje. Eto ih više od stotinu. Isus je također istaknuo dvojstvo u našem životu: Molite Gospodara žetve (Mt 9,38) i Radite dok je još dan (Iv 9,4). Tu je krilaticu uzeo i sv. Benedikt

za svoj Benediktinski red: moli i radu - ora et labora! Evo i ovdje dva krila s pomoću kojih se ne samo diše nego i ravnomjerno leti. Moli tako kao da sve i potpuno ovisi o Bogu, kao što i ovisi, a radi tako kao da sve ovisi o tebi, kao što i ovisi o tvojoj razboritosti, mudrosti, znanju.

Ta dva krila "moli i radi" drže naš život, daju mu čudesan let. Samo s jednim krilom ne bismo mogli poletjeti ili ne bismo mogli doletjeti dokle smo naumili. Ali s molitvom i radom ostvaruje se čovjekov život i spas. Nitko nam u životu ne može tako pomoći kao Duh Sveti. On nam pomaže da molimo, pomaže nam da radimo. Zato nije samo

njegov jedan dar, jakost, nego svih sedam darova jesu u službi našega spasenja.

Za vrijeme sv. krizme biskup se uvjerio da su krizmanici bili pozorni i pamtili i misli i primjere iz propovijedi. Bilo im sve korisno i spasonosno u životu!

Sveta je Misa sa sv. Pričešću potrajala gotovo dva sata. Vanjska atmosfera stvarala je ugodan osjećaj.

Razgovor i večera u samostanu bijaše isto tako u ugodnu ozračju. Jest nas koronavirus plašio mjesecima, a ova sveta krizma bijaše znak da smo, poštujući pravila, pobijedili i viruse.

## DRŽIMO SE PRVE BOŽJE ZAPOVIJEDI

**U subotu, 18. srpnja 2020.** u 10.00 sati, sporazumno sa župnikom fra Marinkom Lekom, zakazana je sv. krizma u župi Rakitno u kojoj se kandidati sakramentno potvrđuju svake druge godine. To su učenici devetoga osnovne i prvoga razreda srednjih škola. Nekoliko dana prije sv. krizme, pripravnici i pripravnice - njih trideset i jedno na broju - prošli su kroz krizmaničku provjeru znanja potrebna za primanje ovoga sakramenta. Tajnik ih je ispitivao - Stari i Novi zavjet i crkvenu povijest - dobro su znali, a kršćanske molitve još bolje.

**U koncelebraciji** su uz biskupa Ratka i župnika također fra Valentin Vukoja iz Posuškoga Gradca, don Slaven Ćorić iz Sutine i tajnik don Ilija. Župni zbor mladih, potpomognut i dječjim glasovima, ujedinjen sa susjednim sutinskim zborom, skladno prati Misno slavlje.

**Prije početka sv. Mise**, u ime krizmanika, njihovih roditelja, kumova i rodbine, jedna krizmanica pozdravlja biskupa a druga uručuje rukovet cvijeća. Biskup zahvaljuje krizmaničkim predstavnicima i obećaje, kako su i zaželjeli, moliti se za njih da rastu u vjeri i životno napreduju u svih sedam darova Duha Svetoga na slavu Božju i na spasenje svojih duše.

Župnik fra Marinko, u svome pozdravu, sažeto prikazuje stanje u župi. Svjedoci smo kako je iz godine u godinu sve manje župljana - vjernika, što zbog slaba rađanja što zbog iseljavanja. To se vidi po broju ovogodišnjih krizmanika koji je do sada najmanji. Vjera i povezanost s Crkvom još je uvijek živa, duhovno čvrsta, tradicionalno sigurna, ali stupnjevano se uvlači duh ovoga svijeta koji udara na Treću Božju zapovijed o svetkova-

nju nedjelje, koji ukida svakodnevne obiteljske molitve i tako za sobom povlači kršenje i drugih moralnih obveza.

Biskup poziva na kajanje i intonira himan Slava Bogu na visini. Biblijski su nedjeljni odlomci povjereni na čitanje krizmanicima, a Evanđelje don Slavenu.

**U propovijedi** biskup govori o dvojici starozavjetnih velikana: Mojsiju zakonodavcu i Iliji proroku, koji su se pojavili uz Isusa kod njegova Preobraženja na gori Taboru u Galileji. Oni, Božji borci, uvijek su na strani pravoga Boga: "Ja sam Gospodin Bog tvoj, nemoj imati drugih bogova uz mene", kako kaže Prva i glavna Božja zapovijed koja je protiv svake idololatrije na ovome svijetu. Mojsiju su uručene dvije ploče Božjih zapovijedi. A kada je vidio da se narod izopačio i sebi napravio "zlatno tele" da mu se "klanja", oko nje ga talambasa i čini užasnu bogohulu na pravoga Boga, Mojsije je od nestrpljivosti i ljutine udario Pločama o zemlju: ne da ih zgazi, nego da pokaže prerevnu srdžbu na narod koji je na takav svetogrdan način pogazio Prvu i svaku drugu zapovijed. Vođa židovskoga naroda iz Egipta u Palestinu, Mojsije, nije propustio priliku da smrću kazni više tisuća ljudi koji su bili odgovorni i sudionici toga bogohulstva u povlaštenu židovskom narodu. Mojsije se pokajao za svoj čin s Pločama, pa mu je Bog dao druge Ploče s istim Zapovijedima.

Ilija se proročki i neustrašivo usprotivio kralju Ahabu koji je pustio svoju ženu poganku Jezabelu da pokvari njegov dvor i sav Izrael. Pokvarila je i njega, ali na njegovu glavu. Opljačkao je podanika Nabota i dao ga ubiti te se domogao njegova

vinograda, ali je i njega došlo glave. Sve se vraća, sve se plaća, kralju Ahabe!

**Za vrijeme sv. krizme** župnik čita imena krizmanika, don Ilija drži sveto ulje i mikrofon na koji krizmanik odgovara tako da svi u crkvi mogu pratiti i sakramentne riječi između biskupa i krizmanika i povremeni njihov razgovor odnosno pitanje i odgovor.

Prije završna blagoslova župnik zahvaljuje Bogu i svima koji su pridonijeli izvedbi ove jedinstvene svečanosti sv. Mise i sv. krizme. Jednom u životu za današnje krizmanike.

Biskup zaziva na sve nazočne kao i na cijelu župu blagoslov da Duh Sveti učvrsti ovo što su krizmanici primili i da se ne stide pred svijetom svjedočiti za Krista Spasitelja i njegovu otkupiteljsku ljubav.

Poslije sv. Mise zajednička fotografija pred oltarom kao sjećanje na ovaj dan koji učini Gospodin. Župnik je u župnoj dvorani počastio biskupa i svećenike koji su ostali u oduljem bratskom razgovoru.

## KRIZMANICI, RAZBORITO U ŽIVOT!

**U subotu, 25. srpnja** 2020., na blagdan sv. Jakova, starijega, apostola, u 18.00 sati, u dogovoru sa župnikom don Ivanom Perićem, sve je pripremljeno za dijeljenje i primanje sakramenta sv. krizme u župama sv. Marka i sv. Luke u Mostaru u zajedničkoj župnoj crkvi Dobroga Pastira. Kandidati su učenici i učenice prvoga razreda srednjih škola u Mostaru. Trideset i devetero na broju. Možda bi se i još koje našlo da neki nisu, dogovorno između župnikâ, bili krizmani na Gorancima, 20. lipnja prošloga. Nekoliko dana prije sv. krizme, vjeronučnici su bili provjeravani na krizmeničkom ispitu iz znanja koje je predviđeno i potrebno za jednoga krizmanika. Tajnik ih je ispitivao.

**U koncelecijaciji** su, uz biskupa Ratka i župnika don Ivana, bili također don Marinko Ivanović, salezijanac iz Cima, koji je prošle godine proslavio Zlatnu Misu; don Davor Berezovski iz katedrale i don Ilija. Krizmanici su zauzeli prve klupe raspoređene u obliku pravokutnika ispred oltara u svoj širini crkve, a iza njih njihovi kumovi. Župni je zbor pjevao nepromjenljive dijelove sv. Mise i druge pjesme. Naroda je bilo i u crkvi i pred crkvom. Osjećala se neka sparina u zraku, pa je li to bila samo povlastica Mostara ili ima toga i u drugim mjestima...

**U početku Misnoga slavlja**, u ime krizmanika, njihovih kumova, roditelja i rodbine, jedna je krizmanica pozdravila biskupa a krizmanik je predao svijeću, simbol vjere i krsne i potvrđene krizmene.

Župnik don Ivan uputio je pozdrav svima u crkvi i pred crkvom, zahvalio krizmatelju i sve pozvao na sabranost.

Biskup je najprije pozdravio Dobroga Pastira, kojega slika dominira u svetištu. Izrazio poklon Ocu nebeskomu i Duhu Svetomu koji se s Ocem i Sinom skupa časti i zajedno slavi, na istoj božanskoj razini. Pozdravio je i sv. Jakova, današnjega svečara. Nazočne je biskup potaknuo na čin kajanja. Zbor je pjevao himan Slava Bogu na visini. Sva čitanja od svetoga Jakova apostola. Evanđelje je navijestio don Marinko.

**U propovijedi** biskup je uzeo primjere iz škole i iz dječjačke igre u kojoj se obično ističe vlastita naravna samohvala pojedinih učenika. A tko se hvali, sam se kvvari. I tko sam sebe preporučuje samo sramotu na sebe navlači, jednako u natjecanjima, položajima, imenovanjima.

A upravo se to dogodilo nekima u Apostolskom zboru, prema prikazu sv. Evanđelja (Mt 20,20-28; usp. Mk 10,25-35). Dvojica braće, Jakov i Ivan, osobno ili posredstvom majke im Salome, pristupiše k Isusu i javno ga zamoliše, pred drugim apostolima, da im dadne povlaštena mjesta u svome kraljevstvu. Isus ih upita: znaju li što ištu? I dodade: Možete li piti čašu gorčine koju ću ja piti i krstiti se krstom kojim ću se ja krstiti? Oni složno odgovoriše da mogu, a dobro ni ne razumješe o čemu se radi. Isus im ipak odgovori: Čašu ćete piti i krstom se krstiti, tj. podnijet ćete žive muke za Učiteljevo ime, ali tko će biti Gospodinu u slavi s desne a tko s lijeve strane, to nije Isusova nego Očeva kompetencija. To Otac nebeski raspoređuje prema svojoj svetoj volji. Taj je nastup dvojice braće izazvao zavist, srdžbu i prosvjede ostale desetorice apostola, koji pokazaše koliko su nesavršeni, kao i ona prva dvojica. Isus im svima dade

pouku: Tko želi među vama biti najveći, neka vam bude poslužitelj. I tko želi među vama biti prvi, neka vam bude sluga, neka vam pere noge! Bila je to Isusova opomena za vječna vremena. Ne može čovjek sam sebe preporučivati. Treba netko drugi da o njemu dadne svjedočanstvo, jamstvo.

U tome te, krizmaniče, najbolje može poučiti Duh Sveti svojim darovima mudrosti i razbora. Mudar je onaj koji danas misli kakve će biti posljedice do godine. Mudar tako radi da se ne kaje u starosti što je radio u mladosti. Mi nemamo uvida u svoj budući život. Ali ako danas griješimo, ne možemo se nadati sutrašnjemu dobru. Ako danas dobro činimo, Bog nas može priznati svojom nagradom ne samo na drugome svijetu nego još i na ovome. Dobro se samo po sebi isplati. Dobro u sebi nosi nagradu.

Obred svete krizme tekao je propisno, na dužnu razmaku. Ponekada tišinu u crkvi prekine poneko pitanje krizmaniku, a najveća ih većina odgovori spremno i ispravno. I dobro učili i dobro homiliju pratili.

Prije misnoga blagoslova župnik je zahvalio Bogu, napose Duhu Svetomu na njegovih sedam darova, i župljanima i suradnicima koji su svojim darom, voljom i vremenom pridonijeli ovom slavlju sv. krizme jedinstvenu u životu za sve potvrđenike.

Biskup je zazvao na sve nazočne kao i na obje župe i na sve vjernike blagoslov, po zagovoru sv. Jakova, moleći da Duh Sveti prati sve ovo što su krizmanici danas primili i da to svojom molitvom i svojim radom uspješno razvijaju u životu. I donesu obilan rod.

Poslije sv. Mise zajednička fotografija najprije s djecom, pa s krizmanicima, pa s pjevačkim zborom. Hvala Bogu na njegovu daru. Hvala župniku i svim župljanima na ovoj odgovorno pripremljenoj krizmenoj svečanosti.

**U subotu, 18. srpnja 2020.** u 10.00 sati, sporazumno sa župnikom fra Marinkom Lekom, zakazana je sv. krizma u župi Rakitno u kojoj se kandidati sakramentno potvrđuju svake druge godine. To su učenici devetoga osnovne i prvoga razreda srednjih škola. Nekoliko dana prije sv. krizme, pripravnici i pripravnice - njih trideset i jedno na broju - prošli su kroz krizmaničku provjeru znanja potrebna za primanje ovoga sakramenta. Tajnik ih je ispitivao - Stari i Novi zavjet i crkvenu povijest - dobro su znali, a kršćanske molitve još bolje.

**U koncelecijaciji** su uz biskupa Ratka i župnika također fra Valentin Vukoja iz Posuškega

Gradca, don Slaven Ćorić iz Sutine i tajnik don Ilija. Župni zbor mladih, potpomognut i dječjim glasovima, ujedinjen sa susjednim sutinskim zborom, skladno prati Misno slavlje.

**Prije početka sv. Mise**, u ime krizmanika, njihovih roditelja, kumova i rodbine, jedna krizmanica pozdravlja biskupa a druga uručuje rukovet cvijeća. Biskup zahvaljuje krizmaničkim predstavnicima i obećaje, kako su i zaželjeli, moliti se za njih da rastu u vjeri i životno napreduju u svih sedam darova Duha Svetoga na slavu Božju i na spasenje svojih duše.

Župnik fra Marinko, u svome pozdravu, sažeto prikazuje stanje u župi. Svjedoci smo kako je iz godine u godinu sve manje župljana - vjernika, što zbog slaba rađanja što zbog iseljavanja. To se vidi po broju ovogodišnjih krizmanika koji je do sada najmanji. Vjera i povezanost s Crkvom još je uvijek živa, duhovno čvrsta, tradicionalno sigurna, ali stupnjevano se uvlači duh ovoga svijeta koji udara na Treću Božju zapovijed o svetkovanju nedjelje, koji ukida svakodnevne obiteljske molitve i tako za sobom povlači kršenje i drugih moralnih obveza.

Biskup poziva na kajanje i intonira himan Slava Bogu na visini. Biblijski su nedjeljni odlomci povjereni na čitanje krizmanicima, a Evanđelje don Slavenu.

**U propovijedi** biskup govori o dvojici starozavjetnih velikana: Mojsiju zakonodavcu i Iliji proroku, koji su se pojavili uz Isusa kod njegova Preobraženja na gori Taboru u Galileji. Oni, Božji borci, uvijek su na strani pravoga Boga: "Ja sam Gospodin Bog tvoj, nemoj imati drugih bogova uz mene", kako kaže Prva i glavna Božja zapovijed koja je protiv svake idololatrije na ovome svijetu. Mojsiju su uručene dvije ploče Božjih zapovijedi. A kada je vidio da se narod izopačio i sebi napravio "zlatno tele" da mu se "klanja", oko nje ga talambasa i čini užasnu bogohulu na pravoga Boga, Mojsije je od nestrpljivosti i ljutine udario Pločama o zemlju: ne da ih zgazi, nego da pokaže prerevnu srdžbu na narod koji je na takav svetogrdan način pogazio Prvu i svaku drugu zapovijed. Vođa židovskoga naroda iz Egipta u Palestinu, Mojsije, nije propustio priliku da smrću kazni više tisuća ljudi koji su bili odgovorni i sudionici toga bogohulstva u povlaštenu židovskom narodu. Mojsije se pokajao za svoj čin s Pločama, pa mu je Bog dao druge Ploče s istim Zapovijedima.

Ilija se proročki i neustrašivo usprotivio kralju Ahabu koji je pustio svoju ženu poganku Jezabelu

da pokvari njegov dvor i sav Izrael. Pokvarila je i njega, ali na njegovu glavu. Opljačkao je podanika Nabota i dao ga ubiti te se domogao njegova vinograda, ali je i njega došlo glave. Sve se vraća, sve se plaća, kralju Ahabe!

**Za vrijeme sv. krizme** župnik čita imena krizmanika, don Ilija drži sveto ulje i mikrofon na koji krizmanik odgovara tako da svi u crkvi mogu pratiti i sakramentne riječi između biskupa i krizmanika i povremeni njihov razgovor odnosno pitanje i odgovor.

Prije završna blagoslova župnik zahvaljuje Bogu i svima koji su pridonijeli izvedbi ove jedin-

stvene svečanosti sv. Mise i sv. krizme. Jednom u životu za današnje krizmanike.

Biskup zaziva na sve nazočne kao i na cijelu župu blagoslov da Duh Sveti učvrsti ovo što su krizmanici primili i da se ne stide pred svijetom svjedočiti za Krista Spasitelja i njegovu otkupiteljsku ljubav.

Poslije sv. Mise zajednička fotografija pred oltarom kao sjećanje na ovaj dan koji učini Gospodin. Župnik je u župnoj dvorani počastio biskupa i svećenike koji su ostali u oduljem bratskom razgovoru.

## DIPLOMIRANI TEOLOZI

### IVAN ANIČIĆ

Bogoslov Mostarsko-duvanjske biskupije, student Filozofsko-teološkoga instituta na Jordanovcu u Zagrebu, Ivan Aničić, na svršetku pete godine studija uspješno je položio ispite, napisao rad od 55 stranica i tako postigao diplomu iz teologije, na blagdan sv. Tome Akvinskoga, 3. srpnja 2020. Mentor mu je bio isusovac o. Ivan Antunović, profesor dogmatskih predmeta na Institutu. Naslov rada: *Tragom štovanja Blažene Djevice Marije u Trebinjskoj-mrkanskoj biskupiji*. Kratko predstavljamo Aničićev rad.

Diplomant je u prvom dijelu prikazao štovanje Blažene Djevice Marije u Trebinjskoj biskupiji, a u drugom povijesno nastajanje župa pod Gospinom zaštitom. Služio se knjigama i arhivima, osobito Mostarskoga ordinarijata i Trebinjskoga pro-vikarijata.

Rad je razdijeljen u tri poglavlja:

Prvo, povijest Marijina štovanja u vjeri Crkve. Navedene su četiri Marijine vjerske dogme: Bogorodica - Efeški koncil, 431.; vazda Djevica - ta se biblijska istina uvijek pridaje Gospi i nije bilo potrebno na tu pradogmu dodavati novu povijesnu dogmu o njezinu Djevičanstvu; Bezgrješno začeta - Vatikan, blaženi Pio IX., papa, 1854., i na nebo Uznesena - Vatikan, Sluga Božji Pio XII., papa, 1950. (str. 9-14).

U Drugom dijelu donesena je povijest Trebinjsko-mrkanske biskupije: od početaka u 10. stoljeću do danas. Biskupija je bila pod raznim civilnim vladarima: Nemanjićima, bosanskim kraljevima, otomanskom vlašću, Austrougarskom monarhijom, starom Jugoslavijom, NDH, novom Jugoslavijom i pod današnjom Be-Ha vlašću (str. 15-29).

U Trećem dijelu opis je župa u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji, od njih 15, čak 7 ih je posvećeno Gospi;

Gradac - Uznesenju Blažene Djevice Marije;

Hrasno - Bezgrješnomu začecu Bl. Djevice

Marije, s biskupijskim svetištem Kraljice mira, od 1977. godine;

Trebinja - Uznesenju Gospinu na nebu;

Ravno - Rođenju Bl. Djevice Marije; na terenu se nalaze dva groblja s kapelicama blagoslovljenim u čast Gospinu: u ravanjskom groblju Gospi od Pohoda, i u Dubljanima Gospi od Karmela;

Dračevo - Uznesenju Bl. Djevice Marije, a prvotna crkva u Doljanima iz 1862. služila je kao župna za tadašnju župu Gabelu-Klepce.

Neum - Gospi od zdravlja;

Trebinje - Rođenju Bl. Djevice Marije, župna je crkva 1984. uzdignuta na čast katedrale.

(Gospa je uključena i u naslov Svih Svetih na Aladinićima.)

\*\*\*

Ivan je Aničić župljanin katedralne župe u Mostara. Rođen u Mostaru, 21. kolovoza 1996., od oca Anđelka i majke Ružice, r. Jurić. Kršten 13. listopada 1996. Krizman u Mostaru, 12. lipnja 2011. Završio Srednju elektrotehničku školu u Mostaru u lipnju 2015. Prijavio se u bogosloviju i poslan u Zagreb, gdje je uspješno završio petogodište s diplomom. U iščekivanju je da ga biskup rasporedi na župu za pastoralnu godinu i ujedno da pohađa izabrane pastoralne teme na Fakultetu pripremajući se za primanje Reda đakonata. Ivanu, diplomiranu bogoslovu, molimo od Boga obilje pastoralna rada, duhovne radosti i svakovrsne milosti u životu i izabranu svećeničkom zvanju!

### VINKO NENADIĆ

Bogoslov Mostarsko-duvanjske biskupije, student Filozofsko-teološkoga instituta na Jordanovcu u Zagrebu, Vinko Nenadić, na svršetku pete godine studija uspješno je položio ispite, napisao rad od 35 stranica i tako postigao diplomu iz teologije na blagdan sv. Tome Akvinskoga, 3. srpnja 2020. Mentor mu je bio grkokatolički svećenik dr.

Robert Rapljenović, profesor na Institutu. Naslov rada: *Papinski primat*. Kratko predstavljamo Nenadićev rad.

Primat se promatra s tri stajališta: kroz povijest, napose na Prvom i na Drugom vaticanskom koncilu (str. 2-15).

Zatim s biblijskoga stajališta: u sinoptičkim Evanđeljima, u Ivanovu Evanđelju i u Pavlovim Poslanicama (str. 16-21). I konačno u trećem dijelu s ekumenskoga gledišta, tj. iz perspektive Pravoslavne Crkve, Protestantskih kršćanskih zajednica i Anglikanskoga zajedništva (str. 22-32). U zaključku diplomirani veli: "Primat Rimskog biskupa kao nasljednika apostola Petra ne priznaje nijedna nekatolička kršćanska Crkva i konfesija. Time stječemo dojam da je Papin primat glavna i najveća zapreka jedinstvu kršćana, koji je povezan s ekleziologijom i doktrinom o opravdanju" (str. 33).

\*\*\*

Diplomski rad služi tomu da pod vodstvom kvalificirana profesora svaki kandidat pokaže da zna znanstveno čitati i znanstveno pisati. Čitati: da zna uhvatiti glavnu misao, prepričati, doslovno prenijeti kada treba, sažeto izraziti što je opširno

izneseno u štivu. Pisati: da se služi metodologijom koju priznaju sve škole, da ni ne pomisli na plagiranje tuđih misli ili riječi ili čak djela. Poštenje iznad svega! I da ne zaboravi Pavlov princip: "Scientia inflat, charitas aedificat - Znanje napuhuje, ljubav izgrađuje" (1 Kor 8,1).

\*\*\*

Vinko je Nenadić župljanin župe sv. Josipa u Hercegovačkim Vinjanima. Rođen je od oca Ante i majke Nevenke r. Zrno, u Splitu, 19. siječnja 1997.

Kršten je u Vinjanima, 2. ožujka 1997. Krizman u istoj župi, 26. svibnja 2012.

Uspješno je završio realnu gimnaziju u Travničkom sjemeništu, 2011.-2015. Prijavio se u bogosloviju i poslan na Filozofsko-teološki institut na Jordanovac, gdje je završio petogodište akademskoga kurikula postigavši diplomu. U iščekivanju je da ga biskup rasporedi na župu za pastoralnu godinu i da ujedno pohađa neke pastoralne predmete na Fakultetu, pripremajući se za primanje Reda đakonata. Vinku, diplomiranu bogoslovu, molimo od Boga obilje pastoralna rada, duhovne vedrine i svakovrsne milosti u životu i izabranu svećeničkom zvanju!



## USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

### Fra Ante Kutleša

U noći s petka 17. na subotu 18. travnja 2020., u Sveučilišnoj kliničkoj bolnici Mostar, predao je svoju plemenitu dušu Bogu, njegov sluga svećenik i redovnik fra Ante Kutleša u 77. godini života, 58. godini redovništva i 52. godini svećeništva.

Fra Ante Kutleša rođen je 13. travnja 1944. u župi Prisoje od roditelja Stjepana i Anice r. Kutleša. Kršten je 17. travnja 1944. u Prisoju. Osnovnu školu pohađa od 1950. do 1958. u Aržanu; srednju školu od 1958. do 1962. u gimnaziji u Visokom. Filozofiju i teologiju pohađa od 1963. do 1966. u Visokom; 1966. - 1967. u Sarajevu i 1967. - 1970. u Königsteinu (Njemačka).

Redovnički habit oblači 14. srpnja 1962. na Humcu, a prve zavjete polaže 15. srpnja 1963. na Humcu. Svečane zavjete polaže 15. travnja 1968. u Fuldi (Njemačka).

Za đakona je zaređen 25. svibnja 1968. a svećenički red prima 8. veljače 1969. u Königsteinu (Njemačka)

Svećeničku službu započinje kao duhovni pomoćnik u Konjicu od 1. ožujka 1970. do rujna 1973. Nakon službe duhovnog pomoćnika postaje misionar u Zürichu od rujna 1973. do rujna 1974. Od 1975. godine je misionar u Kongu, u mjestu Kayeye, gdje ostaje do 1984. godine. Potom prelazi u mjesto Kamina do 1998. godine, gdje vrši službu pokrajinskog gvardijana. Godine 1998. prelazi u mjesto Kimungo sve do lipnja 2017., kad se vraća u provinciju. Službu ispovjednika i župnog vikara u župi sv. Jakova Apostola st. u Međugorju obnaša od rujna 2017. sve do svoje smrti.

Sprovodni obredi, u skladu sa sadašnjom zabranom okupljanja zbog opasnosti zaraze koronavirusom, bili su 19. travnja 2020, na groblju Karaula u Tomislavgradu. U najužem krugu franjevačke zajednice i rodbine predvodio ih je provincijal fra Miljenko Šteko. Sv. Misa s pukom i rodbinom slavit će se, dogovorno, kada prestanu ove izvanredne okolnosti.

*Pokoj vječni daruj mu, Gospodine.*

### Fra Ljubo Krasić

U nedjelju, 21. lipnja 2020., u samostanu na Humcu, okrijepljen sv. sakramentima, blago u Gospodinu preminuo je njegov sluga svećenik i naš brat fra Ljubo Krasić u 83. godini života, 64. godini redovništva i 56. godini svećeništva.

Sv. misa zadušnica slavila se na groblju Podadvor u Čitluku, u ponedjeljak 22. lipnja 2020. u 17,00 sati. Misno slavlje predvodio je provincijal fra Miljenko Šteko. Koncelebrirali su generalni vikar don Željko Majić, župnik fra Miro Šego, gvardijan s Humca fra Dario Dodig, fra Ljubin brat fra Petar Krasić i još tridesetak svećenika. Homiliju je izrekao provincijal fra Miljenko. Svoju sućut na

kraju izrekao je župnik fra Miro. Fra Petar Krasić zahvalio je svima i izrekao bratu fra Ljubi oproštaj i zahvalu. Sprovodne obrede i ukop na groblju Podadvor predvodio je provincijal fra Miljenko.

Fra Ljubo je rođen 18. ožujka 1938. u Mostaru. Osnovnu školu pohađao je u Čitluku, a srednju školu u Splitu i Visokom od 1949. do 1958.

Filozofsko-teološki studij pohađao je od 1958. do 1966. u Visokom, na Franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu i u Zagrebu.

Franjevački habit obukao je 14. srpnja 1956. godine u Kraljevoj Sutjesci, a doživotne zavjete položio 12. srpnja 1962. na Humcu.

Za svećenika je zaređen 2. kolovoza 1964. u Širokome Brijegu.

Svećeničku službu započeo je kao župni vikar u Širokome Brijegu od 1965. do 1966. Nakon te službe postaje misionar i osnivač HKM Žurich. U Švicarskoj djeluje od 1967. do 1971. Pri završetku službe u Švicarskoj postaje misionar u kustodiji

gdje ostaje do 2016. U kustodiji djeluje kao župnik, župni vikar, ravnatelj Hrvatskog društveno-kulturnog centra u Norvalu, voditelj Hrvatskih franjevačkih izdanja i Hrvatskog etničkog instituta u Chicagu. Vraća se u provinciju 2016. godine i živi u samostanu na Humcu do svoje smrti.

*Pokoj vječni daruj mu, Gospodine.*

### Fra Dinko Maslač

U nedjelju, 16. kolovoza 2020., u samostanu na Humcu, okrijepljen sv. sakramentima, blago u Gospodinu preminuo je njegov sluga svećenik i naš brat fra Dinko Maslač u 83. godini života, 64. godini redovništva i 56. godini svećeništva.

Sv. misa zadušnica slavila se u samostanskoj crkvi sv. Ante na Humcu, u ponedjeljak 17. kolovoza 2020. u 17,00 sati. Misno slavlje predvodio je provincijal fra Miljenko Šteko. Koncelebrirali su generalni vikar don Željko Majić, gvardijan fra Dario Dodig i još pedesetak svećenika. Homiliju je izrekao provincijal fra Miljenko. Svoju sućut na kraju izrekao je don Željko Majić. Sprovođene obrede i ukop na Novom groblju na Humcu predvodio je provincijal fra Miljenko.

Fra Dinko je rođen 21. ožujka 1937. u Sjekosama, župa Dračevo. Osnovnu školu pohađao je u Dračevu, a srednju školu u Makarskoj, Sinju, Splitu i Visokom od 1949. do 1958.

Filozofsko-teološki studij pohađao je od 1958. do 1965. u Visokom i na Franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu.

Franjevački habit obukao je 31. srpnja 1956. godine u Kraljevoj Sutjesci, a doživotne zavjete položio 12. srpnja 1962. na Humcu.

Za svećenika je zaređen 2. kolovoza 1964. u Širokome Brijegu.

Svećeničku službu vršio je kao duhovni pomoćnik na mjestima Humac, Posušje, Grude, Drinovci, Tihaljina, Mostar, Konjic i Tomislavgrad. 1973. god. preuzima službu župnika u Gorancima. Kao župnik djeluje također u Izbičnu i Gradničima gdje ostaje do 2003. god. Nakon boravka u samostanu Slano postaje župni vikar u Seonici 2007. god. Nakon službe u Seonici preuzima službu župnog vikara u Veljacima. Od 2011. živi u samostanu na Humcu do svoje smrti.

*Pokoj vječni daruj mu, Gospodine.*

### Fra Mirko Bagarić

U nedjelju, 30. kolovoza 2020., u samostanu u Tomislavgradu, blago u Gospodinu preminuo je njegov sluga svećenik i naš brat **fra Mirko Bagarić**, u 71. godini života, 51. godini redovništva i 46. godini svećeništva.

Obnašao je službe župnog vikara, župnika, misionara u Švicarskoj, Njemačkoj i gvardijana. Preminuo je kao aktualni glavni urednik Naših ognjišta.

Sv. misa zadušnica slavila se u samostanskoj crkvi Sv. Nikole Tavelića u Tomislavgradu, u ponedjeljak 31. kolovoza 2020. u 16,00 sati. Misno slavlje predvodio je provincijal fra Miljenko Šteko. Koncelebrirali su generalni vikar don Željko Majić, gvardijan fra Sretan Ćurčić i još 57 svećenika. Homiliju je izrekao provincijal fra Miljenko, te na kraju izrazio sućut samostanu i svoj braći, obitelji pok. fra Mirka i njegovoj sestri, č. s.

Petri Bagarić. Svoju sućut u ime Biskupskog ordinarijata i Provinciji i č.s. Petri na kraju je izrekao don Željko Majić. U ime Naših ognjišta s nekoliko riječi od fra Mirka se oprostio fra Gabrijel Mioč, a na kraju je fra Mirkov životopis pročitao gvardijan fra Sretan. Na misi je pjevao duvanjski župni zbor. Misa zadušnica slavila se u crkvi gdje su bili svećenici i najbliža obitelj, a vjernici su mogli misu pratiti vani preko razglasa. Na misi je nazočilo veliko mnoštvo vjernika, novaci i bogoslovi, njih dvadesetak, te velik broj časnih sestara. Sprovođene obrede i ukop na groblju Karaula predvodio je provincijal fra Miljenko. Njegovo tijelo u fratarsku grobnicu spustili su mladi fratri uz pjesmu Kraljice Neba, raduj se.

Fra Mirko je rođen 7. listopada 1949. u Bukovici, župa Bukovica, krsno mu je ime Mirko.

Osnovnu školu pohađao je u Bukovici, Mesihovini i Posušju, a klasičnu gimnaziju završio je na Poljudu u Splitu od 1964 do 1968.

Filozofiju i teologiju studirao je u Sarajevu i Luzernu gdje je diplomirao 1975. Franjevački habit obukao je 6.11.1969. godine na Humcu, a doživotne zavjete položio 31.3.1974. u Duvnu. Za đakona je zaređen 22.12.1974. u Luzernu, a za svećenika 15.6.1975. u Zürichu.

Svećeničku službu vršio je kao duhovni pomoćnik u Čapljini, misionar u Zurichu, misionar u Augsburgu, gvardijan u Tomislavgradu, župnik u Kongori, drugi meštar bogoslova i samostanski vikar u Zagrebu. U samostanu u Tomislavgradu boravi od 2013. Preminuo je kao župni vikar i aktualni glavni urednik Naših ognjišta. Pokoj vječni daruj mu Gospodine.

*Pokoj vječni daruj mu, Gospodine.*

## BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

### Dijecezanski biskup Ratko Perić

#### PROSINAC 2019.

**7. prosinca**, na poziv don Rolanda Jelića, rektora sjemeništa "Zmajević", posjetio Zadar. Susreo se s nadbiskupom Želimirom Puljićem. Uvečer prisustvovao akademiji koju su priredili sjemeništarci o blaženom Miroslavu Bulešiću. Pozdravio nazočne i usporedio Dnevnik blaženoga Miroslava i blaženoga Ivana Merza, kao dragocjene dokumente za njihovu beatifikaciju.

**8. prosinca**, 2. nedjelja Došašća. Slavio sv. Misu u 11.00 sati, koncelebrirali sjemenišni poglavari. U propovijedi osvrnuo se na život i ulogu Bezgrješne Djevice Marije, nebeske zaštitnice sjemenišne odgojne ustanove, u našem odrastanju i življenju.

Uvečer prisustvovao predavljanju knjige *Kolar između srpa i čekića* u katedralnoj dvorani u Mostaru. Pozdravio nazočne.

**9. prosinca** primio na Ordinarijatu dvije sestre Misionarke ljubavi iz Banje Luke.

**12.-15. prosinca**, na poziv isusovca Stjepana Fridla, vodio duhovne vježbe na Radio Mariji. Dnevno po četiri razmatranja. Tema: *Isusova znamenja*.

**14. prosinca** uvečer u mostarskom Domu Kosača sudjelovao u prezentaciji knjigâ don Nike Luburića, voditelja katedralnoga zbora.

**15. prosinca**, 3. nedjelja Došašća: na poziv nevesinjskoga župnika don Ante Luburića ujutro slavio sv. Misu u kapelici Srca Isusova u Foči;

- u 11.00 sati koncelebrirao s kardinalom Vincom Puljićem u kapelici u Goraždu na spomen-dan Drinskih mučenica;

- na poziv sestara Kćeri Božje ljubavi, uvečer predvodio Misno slavlje u čast Drinskih mučenica u sestarskoj crkvi Kraljice sv. Krunice i svetištu istih Blaženih Mučenica u Sarajevu. Sudjelovalo više od 20 svećenika u koncelebraciji. Propovijedao o patnjama i slavi Blaženica.

**21. prosinca**, na poziv ravnatelja Biskupijskoga caritasa, don Željka Majića, predvodio duhovnu obnovu djelatnicima Caritasa u Emausu. Bilo više od 60 sudionika. U 18.00 sati slavio sv. Misu i propovijedao o obdržavanju Deset Božjih zapovijedi.

**23. prosinca**, primanje svećenika, redovnika i redovnica te uzajamno Božićno čestitanje na Ordinarijatu.

**25. prosinca** predvodio Misu polnočku u mostarskoj katedrali i propovijedao.

**25. prosinca**, predvodio Misu poldanju u mostarskoj katedrali. Nakon Misnoga slavlja uzajamno čestitanje s vjernicima u katedralnoj dvorani.

**26. prosinca** pohodio umirovljene prezbitere u Svećeničkom domu i čestitao Božićne blagdane.

**27. prosinca** susreo se na Ordinarijatu s msgr. Draženom Kutlešom, biskupom u Istri, i msgr. Ivanom Kovačem, službenikom na Kongregaciji za biskupe u Vatikanu.

**28. prosinca** prisustvovao Božićnom koncertu u mostarskoj katedrali.

**29. prosinca**, nedjelja, slavio sv. Misu u kapelici Provincijalata sestara franjevki u Mostaru i čestitao im provincijski naslov Svetu Obitelj. U 11.00 sati slavio sv. Misu u Rehabilitacijskom centru Svete Obitelji i čestitao svetkovinu Svete Obitelji.

**30. prosinca** sudjelovao u sprovednoj Misi msgr. Antona Belana, generalnoga vikara Kotorške biskupije, i održao prigodnu homiliju.

**31. prosinca** Godišnji susret sjemeništaraca i bogoslova s biskupom na Ordinarijatu. Nakon razmatranja u dvorani prešlo se u kapelicu Duha Svetoga: za vrijeme sv. Mise među kandidate za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije pripušteni su David Bebek iz Šipovače-Vojnića i Mato Puljić iz mostarske katedralne župe. Postavljeni su u službu lektora: Nikša Pavlović iz Gradca, Trebinjska biskupija, i Sven Skender iz katedralne župe u Mostaru. U službu akolita

postavljeni su: Ivan Aničić iz mostarske katedralne župe, Branimir Bevanda iz mostarske župe sv. Mateja, Vinko Nenadić iz Hercegovačkih Vinjana i Tomislav Rajić iz Jablanice.

#### SIJEČANJ 2020.

**1. siječnja**, Marija Bogorodica, predvodio sv. Misu u mostarskoj katedrali i propovijedao.

**3. siječnja** predvodio sv. Misu, a koncelebrirali don Željko Majić, ravnatelj Biskupijskoga caritasa, i don Radoslav Zovko, bolnički kapelan u Mostaru, u središnjoj Caritasovoj ustanovi u Mostaru u kapelici koja je prije Misnoga slavila blagoslovljena u čast sv. Stjepana prvođakona.

**5. siječnja**, nedjelja, predvodio sv. Misu u katedrali.

**6. siječnja**, Bogojavljenje, slavio sv. Misu u katedrali.

**11. siječnja**, predvodio koncelebriranu Misu u mostarskoj katedrali u povodu 20. obljetnice smrti biskupa Pavla Žanića.

**12. siječnja**, nedjelja, Krštenje Isusovo, predvodio sv. Misu u mostarskoj katedrali.

**13. do 18. siječnja**, zajedno sa suradnicima, primao na Ordinarijatu župnike koji su podnosili izvješća za prošlu 2019. godinu.

**17. siječnja**, na poziv Ivana Raguža i supruge mu Staze r. Bošković, slavio sv. Misu u župnoj crkvi u Rotimlji u povodu njihove 50. obljetnice kršćanske ženidbe.

**18. siječnja**, u prenjskoj crkvi Velike Gospe predvodio koncelebriranu sv. Misu pod kojom su Ante Marijanović iz Ljutaca i supruga mu Mara r. Šimunović, te Martin Šimunović iz Jasoča i supruga mu Ruža r. Raguž zahvalili Bogu za 50 godina vjernosti u bračnome životu.

**19. siječnja**, nedjelja, u Pastoralnom centru u Čapljini slavio sv. Misu pod kojom su Bogu zahvalili za 50 godina bračnoga života Vide Krmek i supruga mu Mara r. Matić.

**22. siječnja** uputio čestitke msgr. Tomi Vukšiću, na imenovanju za vrhbosanskoga nadbiskupa koadjutora. Istoga je dana kard. Vinko Puljić, nadbiskup ordinarij, slavio svoj imendan.

**24. siječnja** u kapelici Duha Svetoga slavio sv. Misu za jedinstvo kršćana.

**25. siječnja** pohodio sestre Služavke Maloga Isusa u Vinogorju, predgrađu Slavenskoga Broda.

**26. siječnja**, nedjelja, na poziv župnika Josipa Lenića, u Pastoralnom centru župe Gospe od brze pomoći u Slavenskom Brodu predvodio sv. Misu u povodu 177. obljetnice rođenja i krštenja (24.I.1843.) Sluge Božjega Josipa Stadlera.

#### VELJAČA 2020.

**2. veljače** u mostarskoj katedrali predvodio koncelebriranu Misu na blagdan Prikazanja Gospodinova ili Svijećnice, Dan Bogu posvećena života. Održao redovnicima i redovnicama prigodnu propovijed.

**3. veljače**, sv. Vlaha, na poziv biskupa Mate Uzinića sudjelovao u sv. Misi koju je u povodu biskupijskoga patrona predvodio pred katedralom msgr. Zdenko Križić, gospičko-senjski biskup.

**10. veljače**, na poziv župnika Ivana Vučka, u Krašiću predvodio sv. Misu u čast blaženoga Alojzija Stepinca, biskupa i mučenika, u povodu njegove 60. obljetnice smrti.

**10. veljače**, na poziv biskupa Bože Radoša održao predavanje o blaženom kardinalu Stepincu i potom u 18.00 sati u varaždinskoj katedrali Velike Gospe predvodio koncelebriranu Misu u čast blaženoga Alojzija, drugoga zaštitnika biskupije.

**11. veljače** pohodio nadbiskupa kard. Josipa Bozanića i čestitamo mu blagdan blaženoga Alojzija Stepinca.

**11.-12. veljače** posjetio poglavare i bogoslove u Kolegiju Družbe Isusove na Jordanovcu u Zagrebu.

**16. veljače**, nedjelja, slavio sv. Misu u Rehabilitacijskom centru u Mostaru.

**19. veljače** vodio sjednicu Vijeća za kler pri Biskupskoj konferenciji BiH u Sarajevu.

**24. veljače** održao predavanje iz ekleziologije đakonima Anti, Antoniju i Mati na Ordinarijatu.

**26. veljače**, Čista srijeda, održao svećenicima nagovor u katedralnoj kripti sv. Josipa u Mostaru.

**28. veljače** vodio sjednicu Vijeća za katehezu i novu evangelizaciju pri BK BiH u Sarajevu.

**28.-29. veljače** održao duhovnu obnovu bogoslovima u Sarajevu.

**29. veljače** uvečer u Pastoralnom centru u Čapljini govorio zaručnicima tečajcima o biblijskom poimanju ženidbe.

#### OŽUJAK 2020.

**1. ožujka**, nedjelja, slavio sv. Misu u mostarskoj katedrali.

**8.-14. ožujka**, u Gromiljaku sestrama Služavkama Maloga Isusa vodio duhovne vježbe o izabranim biblijskim zvanjima.

**15. ožujka**, Nedjelja solidarnosti, predvodio koncelebriranu sv. Misu u Drinovcima.

**17. ožujka**, članovi BK BiH odlučili odgoditi mostarsko zasjedanje zbog koronakrize.

**19. ožujka**, sv. Josip, zaštitnik Mostarsko-duvanjske biskupije. Prve upute svećenicima u vrijeme koronavirusa imajući u vidu odredbe Stožera.

**21. ožujka**, Druge upute svećenicima u vrijeme koronavirusa.

**22. ožujka**, nedjelja, čuvši za potres u Zagrebu, javio se kard. Josipu Bozaniću izražavajući mu svoju blizinu i upućujući Bogu molitve.

**26. ožujka**, Treće upute svećenicima u vrijeme koronavirusa u skladu s mjerama županijskih Stožera.

**29. ožujka**, nedjelja, sv. Misa u kapelici Duha Svetoga.

#### TRAVANJ 2020.

**1. travnja**, Cvjetnica, predvodio koncelebriranu Misu u mostarskoj katedrali i u Muci čitao Isusovu ulogu.

**9. travnja**, Veliki četvrtak, predvodio Misu Večere Gospodnje u katedrali.

**10. travnja**, Veliki petak, predvodio obrede Muke Gospodnje u katedrali.

**12. travnja**, Uskrs, slavio podnevnu sv. Misu u katedrali

**19. travnja**, 2. vazmena, predvodio koncelebriranu Misu u katedrali.

**26. travnja**, 3. vazmena, predvodio koncelebriranu Misu u katedrali.

**30. travnja**, u kapelici Duha Svetoga slavio sv. Misu za Marka Milanovića, svjedoka vjere, u povodu 161. obljetnice njegove pogibije.

#### SVIBANJ 2020.

**3. svibnja**, 4. vazmena, Dobri Pastir, u katedrali slavio sv. Misu za duhovna zvanja.

**8. svibnja**, 122. rođendan blaženoga Alojzija Stepinca.

**10. svibnja**, hodočašće Kraljici mira, predvodio koncelebriranu Misu na Hrasnu i Posvetnu molitvu Kraljici mira.

**16. svibnja**, subota, na Radimlji predvodio večernju Misu za hrvatske i druge žrtve bleiburške britanske izdaje i partizanskih zločina, u povodu 75. obljetnice Bleiburga.

**18. svibnja**, Četvrte upute kleru i puku u vrijeme koronavirusa.

**21. svibnja**, Uzašašće Gospodnje, na poziv župnika Marka Majstorovića, predvodio sv. Misu u župi Uzašašće Gospodinova u Novom Travniku.

**24. svibnja**, nedjelja, u Rehabilitacijskom centru slavio sv. Misu

**31. svibnja**, nedjelja, svetkovina Silaska Duha Svetoga, slavio koncelebriranu Misu u mostarskoj katedrali. Poslije podne, na poziv župnoga upravitelja don Joze Blaževića, blagoslovio kapelicu u Zagorju. Propovijedao o Duhu Životvorcu.

#### LIPANJ 2020.

**1. lipnja**, prigodom svetkovine naslovnice Marije Majke Crkve, u mostarskoj katedrali slavio večernju sv. Misu i propovijedao.

**3. lipnja**, pohodio nadbiskupa Želimira Puljića u Zadru, poglavare i pitomce u sjemeništu.

**4. lipnja**, na poziv sisačkoga biskupa msgr. Vlade Košića, predvodio koncelebriranu sv. Misu pred slavi u Sisku u povodu proslave sv. Kvirina, zaštitnika biskupije.

- Popodne pohodio zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića.

**7. lipnja**, nedjelja, svetkovina Presvetoga Trojstvo, predvodio koncelebriranu večernju Misu u mostarskoj katedrali.

**11. lipnja**, svetkovina Tijela i Krvi Kristove, u mostarskoj katedrali predvodio koncelebriranu Misu posvete i blagoslova uljâ.

- Poslije podne slavio sv. Misu u Rehabilitacijskom centru.

**13. lipnja**, na poziv župnoga upravitelja župe sv. Ante u Raskrižju, predvodio sv. Misu pod kojom su se pričestila četiri prvopričesnika.

**14. lipnja**, dogovorno sa župnikom don Nikolom Menalom, podijelio sakrament sv. krizme kandidatima u župnoj crkvi na Buni. Bilo 17 krizmanika.

**16. lipnja**, obaviješten od župnika don Stipe Gale, slavio koncelebriranu sprovodnu Misu za pokojnoga Vidu Raguža na aladinskom brdu.

**17. lipnja**, predvodio koncelebriranu sv. Misu za pokojne Babiće u nevesinjskoj župni. Sudjelovao i generalni konzul Republike Hrvatske u Mostaru dr. Marko Babić.

**18. lipnja**, na poziv don Mladena Šutala, povjerenika za mlade, predvodio koncelebriranu sv. Misu za mostarske maturante u katedrali.

**19. lipnja**, na poziv župnika i rektora svetišta, don Ivana Štironje, na svetkovinu Presvetoga Srca Isusova slavio sv. Misu i propovijedao u Studencima.

**20. lipnja**, u dogovoru sa župnikom na Gorancima, fra Ivanom Ivandom, podijelio kandidatima sakrament sv. krizme u župnoj crkvi.

- Uvečer, na poziv don Ive Šutala, održao predavanje zaručnicima u Sarsenterumu u Stocu

**21. lipnja**, nedjelja, na poziv kardinala Vinca Puljića, sudjelovao u koncelebriranoj sv. Misi Srca Isusova u istoimenoj katedrali u Sarajevu.

- Uvečer, dogovorno sa župnikom don Rajkom Markovićem, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme kandidatima kojih je bilo 28: i to 14:14.

**22. lipnja**, u dogovoru sa župnikom fra Jozom Radošom, u Rošku Polju pod večernjom sv. Misu,

podijelio sakrament sv. potvrde pripravnicima, kojih je bilo 14, i to: 7:7.

**23. lipnja**, primio na razgovor s. Mariju Marković, karmelićanku.

- Poslije podne, na poziv s. Zdenke, provincijalke, na groblju sestara franjevki u Potocima predvodio sv. Misu za pokojne sestre koje su preminule u prvim mjesecima pandemije koronavirusa.

**24. lipnja**, svetkovina Rođenja sv. Ivana Krstitelja, na poziv župnika don Anđelka Planinića, u župnoj crkvi Krista Kralja u Hutovu predvodio koncelebriranu sv. Misu, podijelio sakrament sv. krizme četveroma pripravnika i Euharistiju jednomu prvopričesniku.

**27. lipnja**, u dogovoru sa župnikom don Goranom Božićem, za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. krizme kandidatima kojih je bilo 24.

**28. lipnja**, nedjelja, dogovorno sa župnikom fra Robertom Jolićem u župnoj crkvi u Klobuku podijelio sakrament sv. krizme pripravnicima kojih je bilo 17.

**29. lipnja**, svetkovina sv. Petra i Pavla, pod Misom ređenja podijelio sakrament sv. Reda prezbitarata đakonima: don Anti Jukiću, don Antoniju Krešiću i don Mati Peharu.

#### SRPANJ 2020.

**4. srpnja**, dogovorno sa župnikom don Ivanom Turudićem, u Pastoralnom centru sv. Ante Padovanskoga podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima kojih je bilo 15.

**5. srpnja**, nedjelja, koncelebrirao s kardinalom Puljićem i drugim misnicima u bogoslovnoj crkvi sv. Ćirila i Metodija, naslovnika crkve u Sarajevu, te u dogovoru s nevesinjskim župnikom don Antom Luburićem, slavio sv. Misu u Župnom centru u Foči u slavu Presvetoga Srca Isusova.

**11. srpnja**, dogovorno sa župnikom fra Slave-  
nom Brekalom pod koncelebriranom sv. Misom pred župnom crkvom u Duvnu podijelio sakrament sv. potvrde pripravnicima kojih je bilo 108 (54 - 54).

- Objavljena vijest da je prihvaćeno odreknuće od službe dosadašnjemu biskupu, a proglašen novi mostarsko-duvanjski biskup i trebinjsko-mrkanski apostolski upravitelj msgr. dr. Petar Pa-  
lič, dotadašnji biskup u Hvaru.

**12. srpnja**, nedjelja, na poziv župnika (otkazan dolazak varaždinskoga biskupa msgr. Bože Radoša - zbog koronavirusa), predvodio koncelebriranu sv. Misu pred župnom crkvom u Tomislavgradu u čast sv. Nikoli Taveliću kojemu se ove godine slavi 50. obljetnica kanonizacije.

**13.-14. srpnja**, sudjelovao na godišnjem zasjedanju BK BiH u Banjoj Luci.

**17. srpnja**, na poziv župnika don Rajka Markovića, blagoslovio nove postaje Križnoga puta uz Križevac te na Starom gradu slavio sv. Misu i propovijedao.

**18. srpnja**, dogovorno sa župnikom fra Marinkom Lekom, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme u Rakitnu kandidatima kojih je bilo 31.

**19. srpnja**, pozdravio župnika fra Mladena Rozića u Bukovici te u župnoj crkvi za vrijeme Zlatne Mise don Mije Klarića održao propovijeda. - Poslije podne na Tepčićima predvodio koncelebriranu sv. Misu za obitelj Zdravka i

- Poslije podne na Tepčićima slavio sv. Misu za obitelj Zdravka Miloša i supruge mu Nediljke r. Miletić u povodu proslave njihova Zlatnoga pira.

**20. srpnja**, na poziv don Tadije Ivoša, župnika, slavio u Kandiji kod Bugojna sv. Misu u čast sv. Ilije proroka i čestitao 25. obljetnicu misništva preč. Tomislavu Markiću, mještaninu, svećeniku Zagrebačke nadbiskupije, ravnatelju Hrvatske inozemne pastve.

**25. srpnja**, dogovorno sa župnikom don Ivanom Perićem, za vrijeme sv. Mise u crkvi Dobroga Pastira podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz župa sv. Marka iz Cima i sv. Luke iz Ilića, kojih je bilo 39.

**26. srpnja**, nedjelja, na poziv župnika don Ante Đereka na Gabeli blagoslovio obnovljenu crkvu sv. Joakima i Ane.

**29. srpnja**, slavio sv. Misu u katedrali u povodu 35. obljetnice smrti nadbiskupa Petra Čule, koji je pokopan u katedralnoj kripti.

#### KOLOVOZ 2020.

**1. kolovoza**, u dogovoru sa župnikom don Markom Kutlešom u župnoj crkvi za vrijeme sv. Mise u Gabela Polju podijelio sakrament sv. krizme kandidatima kojih je bilo 17.

**2. kolovoza**, nedjelja, slavio sv. Misu u katedrali.

**8.-14. kolovoza**, na poziv s. Maria-Ane Kusture provincijalke Služavki Maloga Isusa, predvodio duhovne vježbe sestrama u Gromiljaku.

**14. kolovoza**, na poziv župnika don Vinka Ra-  
guža, za vrijeme večernje sv. Mise posvetio crkvu Velike Gospe u Dračevu.

**15. kolovoza**, svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije, na poziv župnika don Ante Luburića, slavio sv. Misu u nevesinjskoj crkvi, posvećenju Velikoj Gospi.

**16. kolovoza**, nedjelja, na poziv župnika don Bernarda Marijanovića, o obljetnici posvete župne crkve Velike Gospe na Trebinji, u kojoj se najprije s asistencijom pomolio Bogu, a onda predvodio koncelebriranu sv. Misu pred crkvicom sv. Roka na Bari u povodu 400. obljetnice izgradnje crkvice.

**23.-28. kolovoza**, predvodio duhovne vježbe kandidatima za đakonat: Ivanu Aničiću, Branimiru Bevandi, Vinku Nenadiću i Tomislavu Rajiču u župnoj kući u Nevesinju.

**28. kolovoza**, na poziv župnika don Đure Bendera, za vrijeme sv. Mise posvetio župnu crkvu na Gradini.

**29. kolovoza**, prešao u Svećenički dom, ostavljajući prostorije rezidencije da se uredi za doček novoga biskupa.

**30. kolovoza**, nedjelja, slavio sv. Misu u Rehabilitacijskom centru u Mostaru.

#### **RUJAN 2020.**

**5. rujna**, u dogovoru sa župnikom fra Ljubom Kurtovićem, za vrijeme sv. Mise podijelio, zajedno s generalnim vikarom don Željkom Majićem, sakrament sv. krizme pred crkvom na Humcu kandidatima kojih je bilo 184.

**6. rujna**, nedjelja, dogovorno sa župnikom don Lukom Pavlovićem, za vrijeme sv. Mise u katedrali podijelio sv. krizmu kandidatima kojih je bilo 78.

- Uvečer, na poziv župnika don Pere Marića, u župnoj crkvi u Pologu krstio malu Chiaru, osmo dijete u obitelji Irene i Dragana Ramljaka.

**8. rujna**, Mala Gospa, suzaštitnica župe Driinovci, na poziv župnika fra Josipa Mioča, slavio sv. Misu pred crkvom i propovijedao.

**12. rujna**, sub., dogovorno sa župnikom fra Mladenom Vukšićem, podijelio, zajedno s generalnim vikarom don Željkom, sakrament sv. krizme kandidatima u Posušju, kojih je bilo 123

- Preminuo don Slavko Maslač.

**13. rujna**, nedjelja, dogovorno sa župnikom don Mladenom Štalom, podijelio, zajedno s generalnim vikarom don Željkom, sakrament sv. krizme u župnoj crkvi sv. Ivana, apostola i evanđelista, u Mostaru. Bilo 98 krizmanika.

**14. rujna**, na početku koncelebrirane sv. Mise pred katedralom u Mostaru predao pastirski štap, simbol biskupske službe, svomu nasljedniku biskupu Petru Paliću. *Deo gratias!*





